

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ»**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

**ΘΕΜΑ
Η ΠΕΤΡΕΛΑΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
ΟΧΗΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Η΄ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΟΠΛΟ
ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ**

**ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ
ΞΑΝΘΗΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ
Α.Μ 433Μ/200508
ΡΟΔΟΣ-ΜΑΙΟΣ 2007**

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:	
Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ.	
1. Ενέργεια και πολιτισμός.....	11
2. Από το ξύλο στο κάρβουνο και με κατάληξη την βενζίνη.....	13
3. Οι εταιρίες.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:	
Η ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, ΜΙΑ ΦΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	
1. Γενικά.....	22
2. Το Ιράν.....	28
α. Οι σχέσεις με την Ρωσία.....	32
β. Οι σχέσεις με τις νέες δημοκρατίες της τ.ΕΣΣΔ στην περιοχή της Κασπίας.....	33
γ. Οι σχέσεις με άλλες χώρες.....	34
3. Το Ιράκ.....	35
4. Η Σαουδική Αραβία.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:	
ΗΠΑ, ΕΝΑΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΑΙΚΤΗΣ	
1. Γενικά.....	43
2. Το κλίμα.....	47
3. Η διέξοδος από το πετρέλαιο.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:	
ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΙΝΔΙΑ, ΟΙ ΔΥΟ ΕΝΕΡΓΟΒΟΡΟΙ ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ	
1. Η Κίνα.....	56
α. Οι σχέσεις με την Ρωσία.....	62
β. Οι σχέσεις με το Καζακστάν.....	64
γ. Οι σχέσεις με το Ιράν.....	64
δ. Οι σχέσεις με την Σαουδική Αραβία.....	65
2. Η Ινδία.....	66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΙΑΤΙΚΟΥ ΓΙΓΑΝΤΑ – Η ΡΩΣΙΑ

1. Η νέα γεωοικονομική θέση της Ρωσίας..... 72
2. Αγωγοί με ενδιαφέρον.....82
3. Η ενεργειακή σχέση Ρωσίας με την Ε.Ε..... 86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ:

Η ΓΗΡΑΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΠΟΖΗΤΑΕΙ ΤΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝ

1. Γενική εικόνα της ενεργειακής πολιτικής και των δράσεων.....90
2. Η Πράσινη Βίβλος.....98
3. Το κλίμα και η βιώσιμη ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε.....101
4. Η πυρηνική ενέργεια και η Ε.Ε..... 106
5. Νορβηγία, μια ευρωπαϊκή χώρα με πετρελαϊκό ενδιαφέρον.....113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ:

Η ΕΛΛΑΔΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΥΛΗ

1. Γενικές αρχές.....118
2. Ο αγωγός Μπουργκάς- Αλεξανδρούπολη.....119
3. Η ελληνική συμμετοχή στην Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα..... 124
4. Οι ενεργειακές σχέσεις Ελλάδος και Τουρκία.....130
5. Η Ελλάδα στον ευρύτερο ενεργειακό χάρτη της περιοχής.....133
6. Το ενεργειακό μέλλον της Ελλάδος.....135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ:

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....140

- Παράρτημα Ι.....152
- Παράρτημα ΙΙ.....162
- Βιβλιογραφία.....166

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ενεργειακός πολίτης είναι σύγχρονος πολίτης μιας νέας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας που επιδιώκει να σχεδιάζεται από τα κάτω προς τα πάνω. Σε αυτό το όνειρο για μια κοινωνία συμμετοχική και αποκεντρωμένη, ο άνθρωπος πρέπει να αποτελέσει το επίκεντρο των εξελίξεων. Αυτή η πορεία της ανθρωπότητας προς το μέλλον είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ενέργεια. Γιατί η παρουσία της ενέργειας αποτελεί την θεμελιώδη δύναμη και το όχημα πάνω στο οποίο η ανθρώπινη ιστορία φανερώνει την έντονη αύξηση της ροής και την πολυπλοκότητα της κοινωνικής δομής. Ο σύγχρονος πολιτισμός δομήθηκε πάνω στα ορυκτά καύσιμα και αναπτύχθηκε γύρω από το μαύρο χρυσό. Στα πρώτα βήμα του ο άνθρωπος με την χρησιμοποίηση της ενέργειας προς όφελος της παραγωγής ζήτησε υλικά για κατανάλωση. Έτσι ανακαλύφθηκε η πρώτη ενεργειακή οικονομία, σχέσεων μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Το ξύλο σαν το πρώτο προϊόν προσφέρει την πρώιμη βιοτεχνία και βάζει τις βάσεις για την ενεργειακή εξέλιξη. Μετά έρχεται το κάρβουνο, μετατρέποντας ολοσχερώς την οικονομία, τον πολιτισμό και την πολιτική του κόσμου και σηματοδοτεί την έναρξη της ενεργειακής επανάστασης. Το 1900, η βιομηχανία του κάρβουνου βρισκόταν ακριβώς στην καρδιά του βιομηχανικού κόσμου, συνδεδεμένη με όλους τους τομείς παραγωγής δημιουργώντας ουσιαστικό θετικό δείκτη εθνικού πλούτου, νέα κατανομή στην απασχόληση και ένα μεγαλύτερο οικονομικό σύστημα που ξεφεύγει πλέον από τα όρια μιας συγκεκριμένης περιοχής. Λίγο μετά έρχεται «φουριόζο» το μαύρο υγρό για να ταραξει το υπάρχον καθεστώς και να επιφέρει την αλλαγή. Η ρευστότητα του το καθιστά ευκολότερο και η σύσταση του αποδοτικότερο. Οι μηχανές εσωτερικής καύσεως σφράγισαν την κυριαρχία του πετρελαίου. Με τον ερχομό του αυτοκινήτου, το πετρέλαιο πέτυχε ουσιαστικά ένα μονοπώλιο που μονογράφει μέχρι και τα τώρα την παγκόσμια οικονομία. Γύρω από αυτό το «αγαθό» αναπτύσσονται εταιρίες που διαχειρίζονταν το πρωτογενές υλικό σε πολλαπλά οικονομικά και διαμετακομιστικά επίπεδα. Τα πρώτα χρόνια, όπως αναφέρει ο Δρ. Μιχάλης Μυριάνθης, σε συνέντευξη του στις 19 Απριλίου 2007, «οι μεγάλες πολυεθνικές του πετρελαίου είχαν δαιμονοποιηθεί σαν παράγοντες διαμόρφωσης, πέρα από τις τιμές του πετρελαίου και στην χάραξη των συνόρων, ιδιαίτερα στην Μέση Ανατολή. Στην σημερινή συγκυρία ο ρόλος τους έχει σημαντικά υποχωρήσει έναντι του ρόλου χρηματιστηριακών προϊόντων και υπηρεσιών (hedge funds) και εν πολλοίς διαμορφώνουν συνθήκες ανόδου ή πτώσης της αγοράς».

Το πετρέλαιο γίνεται πολιτικό εμπόρευμα, υποκείμενο όχι απλώς στους νόμους προσφοράς και ζήτησης, αλλά και στις εθνικές ημερήσιες διατάξεις χαράσσοντας το πλαίσιο

διεθνών σχέσεων και διπλωματίας. Δεν είναι τυχαίο που το πετρέλαιο παρομοιάζεται σαν τα «δάκρυα του διαβόλου» που προκαλούν έντονες διεργασίες και βρίσκονται στο επίκεντρο της ανθρώπινης οντότητας με ουσιαστικό ρόλο στην εξέλιξη του μέλλοντος της. Στο ανταγωνισμό στις χώρες των αποικιών που αφορούσε πρώτιστα τα είδη πρώτης ανάγκης, ξεδιπλώνεται σήμερα η απόκτηση εκλεκτών περιοχών πετρελαίου. Οι λεγόμενες δυνάμεις «της εντολής» ουσιαστικά κόπτονται για τις πλούσιες πηγές του πετρελαίου στο τρίγωνο Μεσόγειος-Μέση Ανατολή και Κασπία. Ο έλεγχος του πετρελαίου εξασφαλίζει την ισχύ και τον «ενεργειακό ιμπεριαλισμό» για να μπορούν να επιβάλλουν τις δικές τους πολιτικές σε βάρος των χωρών παραγωγής κρατώντας τα ηνία. Η «σκοτεινότερη περιοχή» του κόσμου, η Μέση Ανατολή, που κρύβει μέσα στα σωθικά της πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων γίνεται το θέατρο συγκρούσεων και αντιπαράθεσεων με επίκεντρο το πετρέλαιο. Η σύγκρουση του 1956 για τον έλεγχο της Διώρυγας του Σουέζ μεταξύ των δύο αποικιοκρατικών δυνάμεων και του Ισραήλ έναντι της Αιγύπτου, εγείρει τις δύο τότε μεγάλες δυνάμεις σε μια κίνηση πίεσης προς την τριμελή συμμαχία για την επιστροφή στο προηγούμενο καθεστώς διαχείρισης. Η Διώρυγα είχε εξαιρετική σημασία για την όδευση των τάνκερ από τις χώρες του Κόλπου στην τροφοδοσία της Δύσης για αυτό έπρεπε να μείνει σε σταθερή κατάσταση λειτουργίας. Αλλά και η επίθεση της Αιγύπτου και της Συρίας έναντι του Ισραήλ την ημέρα του Γιομ Κιπούρ, το 1973 καθόρισε την πρώτη κρίση της τιμής του πετρελαίου, όπου ο πανίσχυρος ΟΠΕΚ ανέτρεψε τα δεδομένα της παγκόσμιας οικονομίας. Μέσα σε ένα διπολικό σύστημα παγιωμένης αντιπαράθεσης υπήρχε ένα εύκολο διακρινόμενο πολιτικό τοπίο με σύμμαχους και αντίπαλους σ' ένα κάθετο σχήμα διεθνών σχέσεων. Στο περίβλημα αυτό, το 1955 τίθενται τα θεμέλια του Κινήματος των Αδεσμεύτων, χωρών ανεξαρτήτων από το τότε σκληρό και άκαμπτο πολιτικό σύστημα. που και αυτό εξασθένησε στην παντοδυναμία των «δύο μεγάλων δυνάμεων». Το 1979 η ανάμειξη της ΕΣΣΔ στο Αφγανιστάν και η Ιρανική Επανάσταση θεωρούνται καταλυτικά γεγονότα στην Ευρασία, αναδεικνύοντας τα φονταμενταλιστικά κινήματα σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή και τον κόσμο γενικότερα. Η χρησιμοποίηση του πετρελαίου θα αποτελέσει το εργαλείο για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων στόχων του Ισλάμ. Ο μακροχρόνιος πόλεμος Ιράν και Ιράκ θα προσδώσει το πρώτο μέρος μίας ατέρμονης μάχης για τον έλεγχο των κοιτασμάτων πετρελαίου της περιοχής. Η επίθεση στο Κουβέιτ από το Ιράκ τον Αύγουστο του 1990, θα προκαλέσει την γνωστή «καταιγίδα της ερήμου» τον Ιανουάριο του 1991 με τον συνασπισμό όλων των δυτικών δυνάμεων έναντι του άξονα του κακού. Και σε αυτή την παγκόσμια ιστορική στιγμή, η Μέση Ανατολή επικεντρώνει το διεθνές ενδιαφέρον, όχι κυρίως για το καταπιεστικό καθεστώς του Ιράκ άλλα κυρίως για την ενεργειακή ασφάλεια. Το 1989, με το

«τεκτονικό πολιτικό σεισμό» και την παράλληλη κατάρρευση της ΕΣΣΔ με την δημιουργία της νέα τάξης πραγμάτων άνοιξε ένα πεδίο μονομέρειας και πολιτικής ανισοβαρότητας. Ο νέος μεταψυχροπολεμικός κόσμος της ρευστότητας και της αστάθειας καθιστά την έννοια της ασφάλειας περισσότερο πολύπλοκη. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, μπορούμε να πούμε ότι η οικοδόμηση των νέων αδύναμων κρατών είναι ο μεγαλύτερο στοίχημα της διεθνούς κοινότητας με την προώθηση της δημοκρατίας με την χρήση μιας «μαλακής δύναμης» και όχι της επιβολής και της αποτροπής όπως σήμερα μονομερώς εφαρμόζεται. Οι σημερινές δομές ασφάλειας πλέον δεν καθορίζονται μόνο από την στρατιωτική παράμετρο αλλά και από αυτές της οικονομίας και της ενέργειας με επέκταση και στο κλίμα. Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε ένα σύστημα μονοδιάστατο που δεν έχει ενδιασμούς για την επαναχάραξη των συνόρων με την προσδοκία να χάνουν σταδιακά την σπουδαιότητα τους τα κράτη προς όφελος συγκεκριμένων δυνάμεων. Μερικοί δεν φείδονται να ονομάσουν την νέα κατάσταση της μονοκρατορίας σαν μια μορφή αποικιοκρατίας με εκτελεστικούς βραχίονες, με πρόθυμους και κακούς συμμάχους. Η διάλυση της ΕΣΣΔ άφησε χώρο στις νέες διαμορφούμενες δημοκρατίες να ελπίζουν για ένα καλύτερο δημοκρατικότερο μέλλον και την επιθυμία να αποκτήσουν μια θέση στο αέναο μεγάλο παιχνίδι «Bolshaya Igra» σε μια περιοχή που εκτείνεται από τις ανατολικές ακτές της Μαύρης Θάλασσας μέχρι και την οροσειρά του Παμίρ με το προσωνύμιο «μαύρη τρύπα της υδρογείου». Τα πλούσια κοιτάσματα από το «σημαντικό πετρέλαιο» - δηλαδή το πετρέλαιο που είναι εκτός του ελέγχου των δώδεκα χωρών του καρτέλ του ΟΠΕΚ- την κατέστησαν περιοχή μεγάλης γεωπολιτικής σημασίας, όπως υπογράμμισε το 1998, ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ. Ντικ Τσένι. Στο αντίποδα, η Ρωσία επιμένει να έχει τον πρώτο λόγο στην περιοχή «της» και να διατηρεί το status quo των αγωγών του πετρελαίου για να μπορεί να εκβιάζει, να ρυθμίζει, να «πατρονάρει» στις διελεύσεις των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου. Όμως η 11^η Σεπτεμβρίου ανατρέπει ακόμη μια αφορά το διεθνές σύστημα επιβάλλοντας νέους κανόνες και το δόγμα του προληπτικού πολέμου σε βάρος των τρομοκρατών, των εχθρών του αμερικανικού έθνους και των συμμάχων του, των ισλαμοφασιστών. Η δήλωση του πρόεδρου των ΗΠΑ στις 10 Αυγούστου 2006 ότι είμαστε σε πόλεμο με τους φασίστες ισλαμιστές στην βάση της σύγκρουσης των πολιτισμών χορηγεί τα εχέγγυα στην Pax Americana για την επίτευξη των στόχων της για τον έλεγχο της κρίσιμης περιοχής δια μέσου του σχεδιασμού μιας «νέας» Μέσης Ανατολής. Η επιχείρηση για την «ελευθερία του Ιράκ», τον Μάρτιο του 2003 με το πρόσχημα της «εισαγόμενης» δημοκρατίας και τη καθιέρωση δημοκρατικών θεσμών με την πτώση του Σαντάμ Χουσεϊν που ταλανίζει μέχρι και τα τώρα την παγκόσμια κοινότητα, πιστοποιήθηκε ότι έγινε για τα πετρέλαια του Ιράκ, την έκτη δύναμη στο

πετρελαιοπαραγωγό χάρτη. Ο Αμερικανός καθηγητής Φράνσις Φουκουγιάμα ήταν μεταξύ αυτών που, συνεπαρμένος από την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, έγραφε ένα βιβλίο το 1992, υποστηρίζοντας πως επήλθε το «Τέλος της Ιστορίας», αφού ιδεολογίες κατέρρευσαν, δίνοντας οριστικά την θέση τους στην ανάδυση μιας παγκόσμιας φιλελεύθερης κοινωνίας. Ο ίδιος υποστήριξε σθεναρά την ανατροπή του μονάρχη του Ιράκ για να έλθει να αποκηρύξει σήμερα την εκτελεσθείσα νεοσυντηρητική πολιτική με έντονο ύφος «αποστατώντας» από τις αρχικές ιδέες του και να υπογραμμίζει πλέον, ότι ο ενεργειακός ανταγωνισμός είναι παγκόσμιο πρόβλημα με δύσκολους λύτες. Η αμερικανική «δίψα» για το πετρέλαιο καθιστά την χώρα εξαρτημένη από τις χώρες παραγωγής, ευάλωτη σε διακοπές του εφοδιασμού και ενεργειακού εκβιασμού. Η επιβολή όποιων μέσων για την εξασφάλιση πρόσβασης στα παγκόσμια αποθέματα πετρελαίου είναι αναγκαία για αυτή με αντίκτυπο και στην διπλωματία της. Όμως η Αμερική δεν είναι μόνο η μεγαλύτερη αγορά πετρελαίου στον κόσμο, αλλά και η ταχύτερη αυξανόμενη με δυνατότητες μεταμόρφωσης της παγκόσμιας ενεργειακής οικονομίας ενεργώντας σαν καταλύτης, ξεκινώντας ένα «φαινόμενο ντόμινο» στην ενέργεια επηρεάζοντας τους πολυποίκιλους δείκτες που απορρέουν από το πετρέλαιο για τις νέες ενεργοβόρες χώρες, όπως είναι η Κίνα και η Ινδία.

Η τρελή ανάπτυξη των υπεραγορών Κίνας και Ινδίας με ρυθμούς της τάξεως μεγέθους 10% ετησίως δημιουργεί αντίστοιχες ενεργειακές ανάγκες και επηρεάζει τους παγκόσμιους δείκτες προσφοράς και ζήτησης με αποτέλεσμα να συμπαρασύρονται και οι τιμές εκ μέρους των παραγωγών χωρών ενέργειας σε βάρος των καταναλωτών, αλλά ταυτόχρονα να ωθεί και τις δύο χώρες στην ανεύρεση και άλλων πηγών ενέργειας, όπως είναι οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και η πυρηνική. Η Κίνα λυσσαλέα διευρύνει όλες τις πηγές ενέργειας έχοντας σαν στόχο την οικονομική προσπέλαση των ΗΠΑ σε βάθος χρόνου. Εκτός της «πράσινης» ενεργειακής στρατηγικής της Κίνας, η χώρα συνεργάζεται και επιδεικνύει αυξανόμενο ενεργειακό ενδιαφέρον με το Ιράν, την Σαουδική Αραβία, το Σουδάν, τα κράτη της Κεντρικής Ασίας και κυρίως με την Ρωσία για το μεγάλο αναπτυξιακό «όνειρο» της. Δεν πρέπει να υποτιμηθεί το πλαίσιο των εξαιρετικών σχέσεων μεταξύ Μόσχας-Πεκίνου και Τεχεράνης που έρχεται να επιβεβαιώσει την πρόβλεψη του Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι περί «αντιηγεμονικού» συνασπισμού, τον οποίο δεν τον ενώνει η ιδεολογία, αλλά τα συμπληρωματικά παράπονα. Αυτός ο νεοπαγής σινορωσικός άξονας που βέβαια καμιά σχέση δεν έχει με το (φαιο)κόκκινο παρελθόν αμφοτέρων των μερών του έρχεται σήμερα να ταράξει την διεθνή οικονομική ισορροπία κάνοντας σύμμαχους κατά περίπτωση για την επίτευξη των στόχων του. Το Σύμφωνο της Σαγκάης με την συμμετοχή της Κίνας και με άλλες πέντε χώρες και με παρατηρητή το Ιράν αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία για τον έλεγχο

του πετρελαίου σε μια κρίσιμη περιοχή Η Ρωσία, κύριο μέλος του Συμφώνου υπογραμμίζει την ανάγκη συνεχούς συνεργασίας στα όρια μιας περιφερειακής ομάδας για την προώθηση εποικοδομητικής και αναπτυξιακής πορείας της ζώνης ευθύνης προβάλλοντας το ανταγωνιστικό πεδίο προς τις ΗΠΑ.

Η Ρωσία αποτελεί ένα ιδιαίτερο γεωπολιτικό παίκτη με πολλά εναλλασσόμενα χαρακτηριστικά. Από την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και την αναρρίχηση στην εξουσία του ιδιότροπου Γέλτσιν και την διαδοχή του το 1999 από τον πρόεδρο Πούτιν, η Μόσχα επανασχέδισε όλη την εξωτερική της πολιτική πάνω στην θεωρία της επανάκτηση της αίγλης της τέως ΕΣΣΔ. Η κατεύθυνση αυτή βρήκε γόνιμο έδαφος πάνω στα πλούσια κοιτάσματα που είχε το υπέδαφος της και τους αγωγούς μεταφοράς που παρέμειναν στην κτήση της. Επικεντρώνοντας την προσπάθεια αυτή στην διαχείριση των ενεργειακών της πηγών κάτω από μια μορφή ενός ιδιόμορφου κρατικού καπιταλισμού στόχευε και στοχεύει να πετύχει διπλάσιους ρυθμούς ανάπτυξης από ότι τα δυτικά κράτη εκμεταλλεύοντας τα τεράστια αποθέματα υδρογονανθράκων και κυρίως του φυσικού αερίου. Η επιστροφή του ευρωσιατικού γίγαντα τρομάζει την δύση και φέρνει μνήμες ενός νέου «Ψυχρού Πολέμου» κατά δήλωση του αντιπροέδρου των ΗΠΑ, Ντικ Τσένι, στην βάση ενός ενεργειακού εκβιασμού της διεθνούς κοινότητας. Η Ρωσία ατάραχη απαντάει ότι εργάζεται πάνω στο τελικό κείμενο που διατυπώθηκε στην σύνοδο G8, το καλοκαίρι του 2006 στην Πετρούπολη, σχετικά με τις αρχές της παγκόσμιας συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας. Το ξύπνημα της «αρκούδας» χαρίζει μια νέα προοπτική στην χώρα της και ανακατανέμει την διπλωματική διάσταση στην διεθνή σκηνή. Επανέρχεται στην Μέση Ανατολή και στον αραβικό κόσμο, συνδιαλέγεται με την Κίνα, ανταγωνίζεται τις ΗΠΑ, προσπαθεί να ελέγξει τα νέα γύρω της δημοκρατικά κράτη, διευρύνει τις συνεργασίες με τις χώρες της βόρειας Αφρικής και «παίζει» με την Ε.Ε σε μία σχέση «αγάπης – μίσους». Σήμερα η Ρωσία διεκδικεί το βασίλειο της ενέργειας μέσα από συγκεκριμένη στρατηγική σε πολυεπίπεδη διατομή. Η πρόταση για την τροφοδοσία της Δύσης μέσα από δύο άξονες, του νότιου και βόρειου εξασφαλίζει την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης και ανταγωνίζεται κάθε σχέδιο αγωγού αμερικανικών συμφερόντων. Η μη υπογραφή από την πλευρά της του Ενεργητικού Χάρτη, αλλά η επιθυμία της Μόσχας για ειδικές συμφωνίες στο πλαίσιο του νέου συμφώνου στρατηγικής συνεργασίας και στα θέματα ενέργεια υποδηλώνει την αμφίδρομη σχέση των δύο μερών. Συνεπώς, Ρωσία και Ε.Ε είναι ταγμένες να βαδίσουν από κοινού στο ενεργειακό πεδίο. Η διαφαινόμενη απειλή δεν εστιάζεται κυρίως σε θέματα ενεργειακής ασφάλειας της Ε.Ε, μιας και τα μέρη είναι αλληλοεξαρτούμενα, αλλά βασικά επικεντρώνεται στον οικονομικό τομέα. Οι παλαιότερες δηλώσεις της Υπ. Εξ. των ΗΠΑ Κοντολίτζα Ράις και οι πρόσφατες του

Λετονού επιτρόπου για την ενέργεια Αντρης Πίμπαλγκς περί πολλαπλών ενεργειακών πηγών και της απεξάρτησης της Ε.Ε από το μονοπώλιο της Gazprom, αφήνει παγερά αδιάφορη την Ρωσία στην εφαρμογή του δικού της σχεδίου βασισμένου στις διεθνείς ενεργειακές συμφωνίες. Η Μόσχα οφείλει να επιλέξει την γεωπολιτική της στροφή προς τον καλό της γείτονα περιοχής, της Ε.Ε, Εκεί είναι ο ζωτικός της χώρος και η αυριανή ελπιδοφόρα πορείας της.

Η Ε.Ε, ένας άλλος σοβαρός παίκτης στο ενεργειακό πάζλ, ψάχνει την ενεργειακή της ταυτότητα. Στην επίκαιρη «Διακήρυξη του Βερολίνου» στις 26 Μαρτίου 2007, οι Ευρωπαίοι ηγέτες εκτός των άλλων διατύπωσαν το άμεσο ενδιαφέρον της Ένωσης στην ενεργειακή πολιτική και στον τομέα της προστασίας του κλίματος, επηρεαζόμενος από την πρώτη. Με προτάσεις για μία νέα ενεργειακή κατεύθυνση κάτω από τις νέες εξελίξεις και τις υπερκαταναλώσεις, η Ένωση πρόβαλε αρχικά την «Πράσινη Βίβλο» βασισμένη στην προώθηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας με την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων της για την παροχή ενεργειακής ασφάλειας και υγιούς ανταγωνισμού. Η Ευρώπη εξαρτημένη από ξένες πηγές ενέργειας νοιώθει την αναπνοή της να βαραίνει από την αστάθεια της πρώτης σε προμήθεια πετρελαίου περιοχής, της Μέσης Ανατολής και από τα τερτίπια της γείτονας Ρωσίας. Πρόσφατη έρευνα του ευροβαρόμετρου έδειξε την ανησυχία των πολιτών της Ευρώπης για θέματα ενεργειακής εξάρτησης της Ευρώπης, το ενδιαφέρον για τις Α.Π.Ε, για την πυρηνική ενέργεια, την χρήση κυψελών καυσίμου υδρογόνου αλλά και για το κλίμα και το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ο «οδικός χάρτης» για την ενέργεια που παρουσιάστηκε και υιοθετήθηκε τον Μάρτιο του 2007, για την επίτευξη κοινού στόχου ως προς την προέλευση της χρήση των ΑΠΕ στο 20% της συνολικής ενέργειας που χρησιμοποιούν οι χώρες της Ε.Ε, που τώρα είναι στο μόλις 6% και παράλληλα στον περιορισμό κατά 20% των εκπομπών καυσαερίου μέχρι το 2020, ωθεί την Ε.Ε σε μία «κοινή ενεργειακή πολιτική» παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις μερικών χωρών εντός της Ένωσης. Σε εκτέλεση της έκλυσης των G8 για πρωτοβουλίες για καθαρή ενέργεια η Ευρώπη αποζητάει την «πράσινη» ενέργεια για το μέλλον της ακόμη και εάν είναι αναγκαία η χρήση της πυρηνικής ενέργειας με συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Η δήλωση του Γ.Γ του ΟΗΕ ότι το περιβάλλον θα είναι η νέα αιτία πολεμικών συρράξεων, διέγειρε επιτέλους και τον πρόεδρο Μπους να αναγγείλει την μείωση κατανάλωσης της βενζίνης κατά το 20% με την ανακάλυψη νέων τεχνολογιών που θα επιτρέψουν να ζήσουμε με μικρότερη εξάρτηση από το πετρέλαιο. Η αναγκαστική στροφή στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ που βλέπουμε με πολυεπίπεδες διπλωματικές πρωτοβουλίες στην Μέση Ανατολή και όχι μόνο, καταγράφει την αναγνώριση της μέχρι τώρα αδυναμίας της Ουάσιγκτον να λύσει το χρόνιο πρόβλημα της ενεργειακής

ασφάλειας. Η αμερικανική κατανάλωση βενζίνης ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι πενταπλάσια σε σχέση με άλλες βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες κατατρώει την αμερικανική οικονομία και καταστρέφει το περιβάλλον, αυξάνοντας όμως την ενεργειακή διπλωματία με γεωπολιτικές παραμέτρους μέσα σε μία ενεργειακή τάξη που γίνεται συνεχώς δυσβάστακτη και με αβέβαιη εξέλιξη.

Μέσα από τους σχεδιασμούς του νέου σύνθετου ενεργειακού χάρτη, η Ελλάδα ξεπροβάλλει δυναμικά και θα μπορούσαμε να λέγαμε και ανατρεπτικά. Στην δεκαετία του '80 η πορεία της χώρας στιγματίστηκε από την εισδοχή της χώρας στην ΕΟΚ. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 η χώρα εντάχθηκε στον σκληρό πυρήνα της ΟΝΕ προσφέροντας μια οικονομία υπό ανάδυση και δημιουργική προοπτική. Η νέα δεκαετία μπορεί να περιγραφεί σαν η δεκαετία του σχεδιασμού και της ενεργειακής ανάτασης. Η πολιτική της Ελλάδος στον τομέα της ενέργειας άρχισε πλέον να εκπέμπει ένα θετικό στίγμα τόσο στο εσωτερικό επίπεδο, όσο και στο διεθνές. Σήμερα η Ελλάδα απολαμβάνει μια σημαντική θέση στην ενεργειακή σκακιέρα της περιοχής που οριοθετείται από ένα μεγάλο κύκλο δράσεων και διπλωματίας των αγωγών. Και όπως επεσήμανε ο Χρήστος Δήμας σε συνέντευξη του στις 19 Απριλίου 2007, «Την στιγμή που μιλάμε έχει κάνει σημαντικά βήματα η Ελλάδα προκειμένου να αποκτήσει παρουσία στον ενεργειακό χάρτη. Πιστεύω ότι τα βήματα αυτά θα τελεσφορήσουν προς όφελος όχι μόνο της χώρας μας, αλλά και της διεθνούς ενεργειακής αγοράς δεδομένου ότι οι διαδρομές δια μέσου της Ελλάδος ικανοποιούν την βασική αρχή της διαφοροποίησης των μεταφορών της ενέργειας» είναι ενδεικτικό της ελληνικής προσπάθειας. Μέσα σε αυτό το πνεύμα οι αγωγοί Μπουργκάς –Αλεξανδρούπολη για την μεταφορά πετρελαίου από το Καζακστάν στην Μεσόγειο και ο υπό σχεδίαση αγωγός ρωσικού φυσικού αερίου που θα διατρέχει την Τουρκία, την Ελλάδα και θα καταλήγει στο Οτράντο της Ιταλίας πιστοποιούν την εισδοχή της χώρας στα ενεργειακά «γρανάζια» της Ευρώπης, ίσως και του παγκόσμιου ενεργειακού τοπίου. Όμως και η συμμετοχή της χώρας στην ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας των χωρών της Ν.Α Ευρώπης στο πνεύμα περιφερειακών συμφωνιών για την επιτυχή διαδικασία της προσεκτικής διεύρυνσης της Ε.Ε, οι σημαντικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η χώρας μας με το ΔΙ.ΚΕ.Μ.Ε.Π στο πλαίσιο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου, η διάθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την πρωτοβουλία της Ιταλίας, σε απόλυτη συνεργασία με την Ελλάδα που αφορά στην δημιουργία μιας ακόμα περιφερειακής αγοράς ενέργειας με τις χώρες της Μεσογείου, της λεγόμενης Ενεργειακής Κοινότητας των Χωρών της Μεσογείου, η σύναψη συνεργασίας με τον αραβικό κόσμο, η ενεργειακή «επαφή» με τις νέες δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας ζωγραφίζουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο της χώρας μας στο υπό

διαμόρφωση ευρωπαϊκό δίκτυο αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, αλλά και των διεθνών διασυνδέσεων ηλεκτρισμού. Παρά τις όποιες ισχνές αντιδράσεις από συγκεκριμένες «δυτικές» πλευρές στο ενεργειακό project του Υπουργείου Ανάπτυξης της Ελλάδος ως προς την διασφάλιση πολλαπλών ενεργειακών πηγών και της απεξάρτησης από τα ενεργειακά ρωσικά «δεσμά», η χώρα θα ευεργετηθεί πολλαπλώς. Ο οικονομικός τομέας, ο τομέας επενδύσεων, ο γεωπολιτικός τομέας, ο περιβαλλοντικός τομέας με την αποσυμφόρηση της διέλευσης πολλών πετρελαιοφόρων πλοίων από τα γειτονικά Στενά και η ενδυνάμωση της χώρας σε διπλωματικό πλέον επίπεδο προσφέροντας και στην Ε.Ε ένα έργο σημαντικό και καινοτόμο, όπως τόνισε πρόσφατα και ο αρμόδιος επίτροπος της κομισιόν, Λετονός Αντρις Πίμπαλγκς, συγκλίνουν στα θετικά για την χώρα μας. Το ενεργειακό πόκερ αυτή την εποχή παίζεται στην πράσινη τσόχα της Αθήνας και προσφέρει στην χώρα μας ένα πολιτικό όπλο για στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής στο πνεύμα της προάσπισης των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων σε κάθε εξωτερική επιβουλή και βλέποντας ισότιμα πλέον την Τουρκία στον ενεργειακό χώρο. Η Ελλάδα αρχίζει και ατενίζει μπροστά μελετώντας το σήμερα. Μέσα από τους στόχους της Ε.Ε για την μείωση των εκπομπών καυσαερίου και την προώθηση των ΑΠΕ στην συνολική χρησιμοποιούμενη ενέργεια, η ματιά της Ελλάδος γίνεται περισσότερη «οικολογική» και αειφόρος αλλά μεριμνά παράλληλα και για το παρών της. Και όπως τονίσθηκε πολύ εύστοχα από τον Δρ. Μιχάλη Μυριάνθη σε συνέντευξη του στις 19 Απριλίου 2007, «Η Ελλάδα ήδη με τον αγωγό Μπουργκάς- Αλεξανδρούπολη αλλά και με τον αγωγό αερίου Τουρκία-Ελλάδα – Ιταλία καθίσταται χώρα διαμετακόμισης προς όφελος της ενεργειακής της ασφάλειας και της διαφοροποίησης των πηγών της. Αυτά όλα σημαίνουν ότι έχουμε περάσει από την εποχή των pipedreams σε εκείνη pipelines».

Σε ένα κόσμο της αλληλεξάρτησης και της παγκοσμιοποίησης που αρχίζει να αντιδρά στην σοβαρή αυξανόμενη ενεργειακή δυσκολία, η θεμελιακή νέα προσέγγιση είναι επιβεβλημένη και πολιτικά ώριμη. Κάθε υπεκφυγή ή απόκρυψη της πραγματικότητας μπορεί να αποβεί μοιραία για τις επόμενες γενιές που θέλουν να ζήσουν καλύτερα ή ισοδύναμα με εμάς. Και όπως έλεγε ο πρόεδρος του Παγκόσμιου Συμβούλιου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας «Όσον αφορά τον ανεφοδιασμό της παγκόσμιας κοινότητας με την ενέργεια, υπάρχουν καλά και κακά νέα. Τα κακά νέα; Το πετρέλαιο κάποτε θα τελειώσει. Τα καλά νέα; Το πετρέλαιο κάποτε θα τελειώσει».

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ.

1. Ενεργεία και Πολιτισμός

Ένας βασικός συντελεστής της ανθρώπινης ύπαρξης είναι η ενέργεια. Κάθε μορφή ζωής απαιτεί και προϋποθέτει την επαρκή ενεργειακή ισχύ. Ο ανθρωπολόγος Λέσλι Γουάιτ παρατηρεί ότι, στην εξέλιξη του πολιτισμού, το πρώτο «εργοστάσιο ενέργειας» των ανθρωπίνων όντων ήταν τα ίδια τα σώματα τους.¹ Η εξέλιξη του ανθρωπίνου είδους βοήθησε στην καλύτερη τροφοδοσία της ίδιου του άτομου και των γύρω ομάδων. Η καλλιέργεια της γης με έργα μηχανικής προσέφερε μεγάλους πολιτισμούς, όπως της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας. Η χρήση εργαλείων ενδυνάμωσε την ποσότητα της πρωτογενούς ενέργειας που ήταν στην διάθεση του χρήστη. Το επίπεδο του πολιτισμού κάθε εποχής, λαού ή κοινωνικού συνόλου μετράται από την ικανότητα του να αξιοποιεί την ενέργεια προς χάρη της προόδου ή των αναγκών του ανθρώπου. Δεν είναι τυχαίο ότι για την περιγραφή μιας εθνικής αναπτυξιακής πορείας, ένας χαρακτηριστικός δείκτης είναι ο παράγων της ηλεκτρικής ενέργειας.² Και με τους άλλους δείκτες της ποιότητας θεσμών καταγράφουν την οικοδόμηση των κρατών που είναι ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Γιατί, η εξασθένηση του κράτους επιφέρει την αστάθεια και την διάβρωση της αρχής της κυριαρχίας στο διεθνές σύστημα.³ Ο Γουάιτ προσφέρει μια σύντομη μέθοδο για την μέτρηση της σχέσης μεταξύ ενεργειακής χρήσης και πολιτιστικής προόδου. Υπάρχουν, όπως λέει, τρεις καίριοι παράγοντες όσο αφορά την «πρόοδο» κάθε πολιτισμού: Πρώτο, «η ποσότητα ενέργειας που αξιοποιείται κατά κεφαλή ετησίως», δεύτερο, «η αποτελεσματικότητα των τεχνολογικών μέσων με τα οποία η ενέργεια δεσμεύεται και αξιοποιείται» και τρίτο «το μέγεθος των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται για την εξυπηρέτηση των ανθρωπίνων αναγκών». Διαφαίνεται η άμεση σχέση της ενέργειας τόσο στα βιολογικά όσο και στα πολιτιστικά συστήματα με την κατάληξη του ζωτικού ρόλου που καταλαμβάνει διαχρονικά η ενέργεια στην διαδοχή και εξέλιξη των πολιτισμών. Η οριζόντια ροή ενέργειας μεταξύ περιβάλλοντος και ατόμου δημιουργεί την κοινωνική διαχείριση και εξουσία από πάνω προς τα κάτω σε μία δυναμική ισορροπία. Στην εποχή του 19ου αιώνα η χρησιμοποίηση της ανθρώπινης σκλαβιάς ήταν μέσο αύξησης της ροής της ενέργειας με τον ανάλογο πλουτισμό της κορυφής της κοινωνικής ιεραρχίας εις βάρος των πολλών. Αυτός ο έλεγχος πολλαπλασιάστηκε στην σημερινή εποχή προκειμένου να δεσμευτεί η ενέργεια με

¹ Jeremy Rifkin, *Η Οικονομία του Υδρογόνου* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2003), 70.

² Κλεομένης Κουτσούκης, *Η πολιτική ανάπτυξη* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1999), 309.

³ Φράνσις Φουκουγιάμα *Οικοδόμηση κρατών*, trans. Δάφνη Βουβάλη (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2005), 23.

την μορφή ορυκτού καύσιμου για την ανάπτυξη συγκεκριμένων ομάδων και επιδιώξεων σε αντιδιαστολή με τις φτωχές χώρες του λεγόμενου τρίτου κόσμου. Η ενέργεια αποτελεί την θεμελιώδη δύναμη και το εργαλείο πάνω στο οποίο έχει οικοδομηθεί ολόκληρος ο πολιτισμός και θα είναι το κλειδί για την μετέπειτα πορεία του. Έτσι η ενεργειακή ασφάλεια με το πέρασμα του χρόνου θα αποκτά μεγαλύτερη προτεραιότητα και θα γίνεται όλο και περισσότερο επείγουσα, μιας και συνδέεται με την διατήρηση της ροής της ενέργειας. Και μέσα από αυτή την παράμετρο και το ενεργειακό επίπεδο, ο πολιτισμός που διαμορφώνεται μπορεί να ανθεί ή να παρακμάζει.

Πολλοί πόλεμοι έγιναν από την εφαρμογή της ενεργειακής ανεπάρκειας. Ο Τρωικός, η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, η αρχαία Αίγυπτος, η καταστροφή της Δήλου από τον βασιλιά του Πόντου Μιθριδάτη ως επίσης η εξάπλωση του χριστιανισμού τον 4^ο αιώνα μΧ οφειλόταν και σε ενεργειακά αίτια.⁴

Η πρώτη κοινωνική οργάνωση διαπιστώθηκε πριν από έξι χιλιάδες χρόνια. Οι μικρές ομάδες άρχισαν να συνενώνονται κάτω από νέες δομές στα χαρακτηριστικά των κρατών με σύνορα και διοίκηση δημιουργώντας μια πολιτιστική καταγραφή με συλλογικές ενέργειες. Και όσο μεγαλύτερη είναι η ροή της ενέργειας και η διαχείριση της τόσο επιτρέπεται η αύξηση της κοινωνικής ζωής και των δραστηριοτήτων της. Κάθε πτώση της ενέργειας συμπαρασύρει τον κοινωνική δυναμική και συνοχή, απεγκλωβίζοντας τάσεις αστάθειας, ρευστότητας με τον κίνδυνο εξαφάνισης ολόκληρων λαών. Η κατάρρευση ώριμων και μεγάλων πολιτισμών επέρχεται όταν το κοινωνικό σύνολο σπαταλά περισσότερη ενέργεια από όσο παράγει από τα αποθέματα του. Και αυτό συντελείται όταν η κοινωνία για να προλάβει την κατάρρευση της από την πιθανή κακοδιαχείριση του δημόσιου συμφέροντος και άλλων λόγων, καταναλίσκει τεράστια μεγέθη από τους ενεργειακούς πόρους για να μπορεί να ισορροπεί στην πίεση της πτωτικής πορείας. Η μονοδρόμιση του φαινομένου είναι οριστική εφόσον η ίδια η κοινωνία δεν θα ανακαλύψει μια νέα πηγή ενέργειας ή έστω να αντισταθεί στα πολιτικά γεγονότα της πτώσης.

Η περίπτωση της Ρώμης καταγράφεται σαν ένα γεγονός με εξέχουσα σημασία. Μια αχανής αυτοκρατορία με αποικιοκρατική αντίληψη στα ύστερα της, δαπανούσε πολλά για να συντηρήσει τις υπέρμετρες στρατιές της. Η στροφή της κυβερνούσας τάξης στη γεωργία και στην υπερεκμετάλλευσης των προϊόντων της για την επιτυχία μεγάλων ποσοτήτων ενέργειας αποστέρησε την ευημερία των πολιτών της. Η κατάρρευση του ρωμαϊκού πολιτισμού

---

⁴ Κωνσταντίνος Κόλμερ, *Τα πετρέλαια της Ελλάδος* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2006), 22.

ερχόταν με βήμα ταχύ. Το κόστος της εντροπίας ήταν τεράστιο και βαρύ.⁵ Ο παραλληλισμός του τότε πολιτισμού με τον δικό μας είναι φανερός. Η μονοπωλιακή χρήση των ορυκτών καυσίμων με αποδυναμωμένες όλες τις άλλες μορφές ενέργειας οδηγούν τον δικό μας πολιτισμό σε ξεπεσμό και συρρίκνωση. Όλο το υπάρχον κοινωνικό και οικονομικό σύστημα στηρίζεται κυρίως στους υδρογονάνθρακες. Κάθε ταλάντωση αυτών προκαλεί κραδασμούς με αλυσιδωτές συνέπειες στην ζωή μας και των μελλοντικών γενεών.

2. Από το ξύλο στο κάρβουνο και με κατάληξη στην βενζίνη.

Ο έλεγχος του περιβάλλοντος και των παραγώγων του από το ανθρώπινο χέρι στόχευε στην ικανότητα εξεύρεσης και εκμετάλλευσης πηγών ενέργειας. Η αλληλεξάρτηση της παραγωγής προϊόντων και της κατανάλωσης της ενέργειας καθόριζε την πρόοδο των κοινοτήτων. Η πρωτόλεια χρήση καυσόξυλων απέδειξε τον κίνδυνο ενός χάσματος που υπάρχει μεταξύ ζήτησης και προσφοράς καυσίμου και την επιδιωκόμενη ισορροπία. Για τη γεφύρωση του κενού μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, ανέκυψε η πρώτη παγκόσμια ενεργειακή οικονομία.⁶ Η Μεσαιωνική Ευρώπη για ένα μεγάλο διάστημα εξαρτιόταν από το ξύλο ως κύρια πηγή ενέργειας. Μέχρι και τον 14^ο αιώνα η Ευρώπη βρισκόταν σε μια δύνη ενεργειακού προβλήματος καταναλώνοντας με ταχύτατους ρυθμούς ενεργειακούς πόρους λόγω αύξησης του πληθυσμού, πολύ περισσότερους από ό,τι η φύση μπορούσε να αναπληρώσει. Η εξάντληση της ξυλείας αποτέλεσε σοβαρό πλήγμα στον πολιτισμό του μεσαίωνα αποστερώντας την αρμονική ανάπτυξη των περιοχών. Το 16^ο και 17^ο αιώνα κόπηκαν ακόμη περισσότερα δένδρα για να παράσχουν στάχτη για τις πρώτες βιομηχανίες, μεταξύ των οποίων η υαλουργία και η σαπυνοποιία. Στην Αγγλία, η μεγαλύτερη πίεση στα δάση ασκήθηκε από την τεράστια ανάγκη του βρετανικού ναυτικού. Η παραγωγή σιδήρου και η κατασκευή πλοίων απαιτούσε τεράστιες ποσότητες ξυλείας. Η δυνατότητα ελέγχου της ποσότητας παραγωγής δεν έγινε κατορθωτή. Μέχρι το 1630, το ξύλο είχε γίνει δυόμισι φορές ακριβότερο από ό,τι στα τέλη του 15^{ου} αιώνα.⁷

Η εναλλακτική λύση της τότε εποχής ήταν το κάρβουνο, και η ιστορική μετάβαση από το ξύλο στο ορυκτό καύσιμο μετέτρεψε ολοσχερώς την οικονομία, τον πολιτισμό, την πολιτική του κόσμου και προκάλεσε την επονομαζόμενη «πρώτη ενεργειακή επανάσταση». Πάρα τις όποιες αρχικές αντιδράσεις ήλθε η αναγνώριση των πλεονεκτημάτων του

---

⁵ Σύμφωνα με τον δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής, κάθε φορά που μετατρέπεται ενέργεια, ένα μέρος της διαθέσιμης ενέργειας χάνεται κατά την διαδικασία και δεν είναι διαθέσιμο να παράγει ωφέλιμο έργο. Αυτή η απώλεια ωφέλιμης ενέργειας ονομάζεται «εντροπία»

⁶ Paul Roberts, *Το Τέλος του πετρελαίου*, trans. Πυθαγόρας Μπίκος (Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2004), 48.

⁷ Rifkin, 116

κάρβουνου έναντι του ξύλου όπως ακριβώς συνέβηκε και δύο αιώνες μετά με το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά ήταν πολύ καλύτερα και η ενεργειακή του απόδοση πληρέστερη. Το κάρβουνο είναι ορυκτό καύσιμο σχηματιζόμενο από ξερασμένες οργανικές ύλες που έχουν θαφτεί και συμποσιαζόμενες μετά από εκατομμύρια χρόνια θερμαίνονται και σχηματίζουν ανθρακούχο ορυκτό. Το πρώτο κάρβουνο που βρήκαν οι Ευρωπαίοι ήταν ο μαλακότερος, πρόσφατα σχηματιζόμενος λιγνίτης. Η κυριαρχία του κάρβουνου ήταν πλέον ένα γεγονός και έτσι άρχισε η εποχή του κάρβουνου. Η επιτυχία των μηχανών εποχής του κάρβουνου ήταν ότι μετέτρεπαν την θερμική ενέργεια από την καύση σε φυσική μηχανική ενέργεια έργου. Η Βιομηχανική Επανάσταση του 19ου αιώνα μεγαλούργησε μέσα από την χρήση του κάρβουνου. Χιλιάδες σιδηροδρομικές γραμμές κατασκευαστήκαν. Η Ευρώπη και η Αμερική με τα τεράστια αποθέματα κάρβουνου αναπτυσσότανσαν ραγδαία. Η μεγάλη ζήτηση και χρήση του υλικού κατασκεύασε μεγάλα δίκτυα εξόρυξης, διανομής και εμπορίας. Ακριβώς όπως και ο ΟΠΕΚ, που θα τον δούμε παρακάτω, οι ενδιαφερόμενες εταιρίες δημιούργησαν μεγάλα τοπικά μονοπώλια, ελέγχοντας την παραγωγή με τις ανάλογες διακυμάνσεις των τιμών. Η νέα οικονομία και η νέα οικονομική τάξη που γεννήθηκε σχεδίασε νέες δομές με ογκώδη παράγωγα μεγάλων οικονομικών απαιτήσεων και πολιτικών διασυνδέσεων. Μπορεί να κάρβουνο να ήταν βρόμικο και η οικονομία του να ήταν μονοπωλιακή αλλά απετέλεσε την βάση για την ακμάζουσα ευημερία του βιομηχανικού κόσμου.⁸

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα έρχεται στο ενεργειακό προσκήνιο, το πετρέλαιο. Όμως η βασιλεία του κάρβουνου παρέμενε δυναμική και σπουδαία με φθίνουσα πορεία χρήσης. Οι Πέρσες του 1^{ου} αιώνα έμαθαν να αποστάζουν πετρέλαιο για καύσιμο σε λάμπες που θαυμαζόταν σε όλη την Μέση Ανατολή και την Ευρώπη, αλλά το πετρέλαιο σπάνιζε.⁹ Οι ανακαλύψεις στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στο Μπακού και στην Πενσυλβάνια ήταν μικρής ποσότητας και οι «διαχειριστές» αυτού του υγρού δεν μάντευαν την δυνατότητα του. Η συστατική ύλη του πετρελαίου είναι παρόμοια με αυτή του κάρβουνου, με την διαφορά ότι το ακατέργαστο υλικό του πετρελαίου είναι κυρίως ζωικό με την περιεκτικότητα περισσότερου υδρογόνου που παράγει υδρογονάνθρακα πολύ ρευστότερο από το κάρβουνο. Η ρευστότητα ωθεί το πετρέλαιο να εκτιναχθεί από τα έγκατα της γης και να είναι ευκολότερα προσβάσιμο και να καίγεται καθαρότερα με περισσότερη παραγωγή ενέργειας.

---

⁸ Ο ΟΠΕΚ είναι διεθνής οικονομικός οργανισμός που δημιουργήθηκε το 1960 μεταξύ Ιράν, Ιράκ, Σ. Αραβίας, Κουβέιτ, Κατάρ και Βενεζουέλας. Στην συνέχεια προστέθηκαν η Νιγηρία, η Ινδονησία, η Λιβύη, η Αλγερία, τα Η.Α.Ε, ο Ισημερινός και η Γκαμπόν. Στόχοι του είναι η προαγωγή κοινών οικονομικών συμφερόντων των χωρών σε ότι αφορά στο πετρέλαιο και ειδικότερα για την παραγωγή, τις τιμές και ο έλεγχος των τιμών.

⁹ Roberts, 58

Δύο γεγονότα στα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα οδήγησαν το πετρέλαιο στο επίκεντρο της αμερικανικής ζωής και κατάστησαν την Αμερική, με την σειρά της, την ισχυρότερη χώρα στον πλανήτη. Το πρώτο ήταν η εφεύρεση της μηχανής εσωτερικής καύσης (ΜΕΚ) και το δεύτερο ο καίριος ρόλος που επρόκειτο να παίζει το πετρέλαιο στην εξασφάλιση της νίκης των ΗΠΑ και των συμμάχων τους στους δύο παγκόσμιους πολέμους. Οι Γερμανοί Καρλ Μπενζ και Γκότλιμπ Ντέμλερ ήσαν οι πρώτοι που τοποθέτησαν με επιτυχία μηχανή εσωτερικής καύσης πάνω σε τροχούς.¹⁰ Η χωρίς άλογα άμαξα τους έκανε την πρώτη εμφάνιση το 1885. Ο κινητήρας τροφοδοτούταν με βενζίνη που είχε παραχθεί από αργό πετρέλαιο. Παρότι η εφεύρεση ήταν γερμανικής σκέψης, η μαζική παραγωγή του Χένρι Φόρντ, ικανή να βγάξει εκατομμύρια φτηνά βενζινοκίνητα οχήματα, αποτέλεσε την «έκρηξη» εκείνη που το αυτοκίνητο και το πετρέλαιο αποτέλεσαν το τρομακτικό δίδυμο της νέας εποχής. Ο Τσόρτσιλ ήταν πεπεισμένος ότι το κλειδί για την νίκη επί της επιθετικής Γερμανίας σε τυχούσα μελλοντική σύγκρουση θα ήταν η μετατροπή του βρετανικού ναυτικού από ατμοκίνητο σε πετρελαιοκίνητο, πράγμα που σχεδίασε το 1911.¹¹ Πράγματι, ολόκληρη η στρατηγική του Δευτέρου Παγκόσμιου πολέμου περιεστράφη γύρω από τον έλεγχο ζωτικής σημασίας κοιτασμάτων πετρελαίου. Το όνειρο της κατάκτησης της Ρωσίας, δεν ήταν άλλο από την κατοχή των πόρων ενέργειας στην περιοχή της Κασπίας, από τον Χίτλερ. Με την έλλειψη των καυσίμων τα γερμανικά στρατεύματα αδυνάτησαν και ηττήθηκαν με τις όποιες συνέπειες για την παγκόσμια ιστορία.

Η σπουδαιότητα του πετρελαίου ξέφευγε από την οικονομική διάσταση και γινόταν ένα προϊόν με πολιτική παράμετρο, υποκείμενο όχι απλώς στους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης, αλλά στις εθνικές ημερήσιες διατάξεις. Η Βρετανία επιδίωξε την κατά «εντολή» παραμονή της στην Μέση Ανατολή για την διασφάλιση πρόσβασης στον εφοδιασμό της. Επίσης και η αγωνία των ΗΠΑ και της Μόσχας, για την νίκη των Αγγλογάλλων και των Ισραηλινών στην διώρυγα του Σουέζ το 1958, και την πίεση που άσκησαν οι δύο μεγάλες δυνάμεις να επιστρέψουν τα πράγματα στην πρωτύτερη θέση τους, αποδεικνύει ότι και η διέλευση των δεξαμενόπλοιων από τις χώρες του Κόλπου ήταν και είναι ένα σοβαρός παράγοντας επιβίωσης για την Δύση.¹²

Σε αξιοσημείωτο σύντομο χρόνο το πετρέλαιο καταλαμβάνει κεντρική θέση στην γεωπολιτική σκακιέρα. Όπως στα χρόνια της αποικιοποίησης οι μεγάλες αυτοκρατορικές χώρες ανατοκίζόντουσαν για τις πρώτες ύλες, οι βιομηχανικές δυνάμεις του 20^{ου} αιώνα

---

¹⁰ Rifkin, 123

¹¹ Κόλμερ, 67

¹² Andre Nouschi, *Η Μεσόγειος στον 20^ο αιώνα*, trans. and ed. Γιάννης Παρίσης (Αθήνα: Μεταίχμιο, 2003), 369.

κινούνται ώστε να εξασφαλίσουν τις πιο εκλεκτές περιοχές πετρελαίου. Εμφανίζεται ο «ιμπεριαλισμός του πετρελαίου», σε συνεργασία των βιομηχανικών κυβερνήσεων και των διεθνών εταιριών που προσπαθούν να ελέγξουν τους πόρους των διαφόρων αναπτυσσόμενων χωρών. Ο πρωτοπόρος του εταιρικού πετρελαϊκού μοντέλου ήταν ο John D. Rockefeller και η Standard Oil σαν η μεγαλύτερη εταιρία πετρελαίου της εποχής με την κάθετη ολοκληρωμένη βιομηχανία σε όλους τους τομείς. Σε ακολουθία δημιουργήθηκαν και άλλες εταιρίες με μεγάλες δυνατότητες παραγωγής, μεταφοράς, διάθεσης μέχρι το πρατήριο καυσίμων της γειτονίας. Μέχρι το 1930, οι μεγάλες εταιρίες πετρελαίου που στο μέλλον θα καθόριζαν τους όρους του παιχνιδιού στην παγκόσμια βιομηχανική σκηνή ήταν Standard Oil του Νιου Τζέρσι, Gulf Oil, Humble, Atlantic Refining Company, Sinclair, Standard Oil της Ιντιάνα, Phillips 66, Sucony, Sun, Union 76 και Texaco. Συνολικά είκοσι έξι εταιρίες κατείχαν τα 2/3 του κεφαλαίου του κλάδου 60% των γεωτρήσεων, 90% των αγωγών, το 70% των λειτουργιών διύλισης και το 80% της διάθεσης των προϊόντων.¹³

3. Οι εταιρίες.

Η πετρελαϊκή βιομηχανία είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση στον κόσμο και η αξία της αποτιμάται σε περίπου 5 τρις δολάρια. Η βιομηχανία από ένα αχανές σύστημα που περιλαμβάνει πλήθος δράσεων όπως: κοιτάσματα, θαλάσσιες πλατφόρμες, χιλιόμετρα αγωγών, γιγάντια τάνκερ, διυλιστήρια, ηλεκτρονικά ρυθμιζόμενα συστήματα διαχείρισης ροής των καυσίμων στους τελικούς χρήστες και πρατήρια διάθεσης, καθώς και χιλιάδες μικρές και μεγάλες εταιρίες που παράγουν πετροχημικά προϊόντα, από λιπαντικά και λιπάσματα μέχρι πλαστικά και φάρμακα. Για τις περισσότερες χώρες, το πετρέλαιο είναι το μεγαλύτερο κονδύλιο στο ισοζύγιο πληρωμών τους. Είναι γνωστή στους οικονομικούς κύκλους η χρηματιστηριακή κερδοσκοπία στην οποία εμπλέκονται εκτός από τις εταιρίες ενέργειας διάφορα funds και ευυπόληπτοι επενδυτικοί οίκοι στις αποδόσεις των αναπτυγμένων χρηματιστηρίων. Άλλωστε σε κάθε χρηματιστηριακή κερδοσκοπία μεγέθους κρύβεται και μία σπουδαία συναλλαγή στις αγορές πετρελαίου. Η κερδοσκοπία εκτιμάται ότι βάζει «καπέλο» έως και 20 δολάρια στις τρέχουσες τιμές. Οφείλουμε να πούμε ότι, όταν μιλάμε για την γνωστή «διεθνή τιμή του πετρελαίου» μιλάμε για το «πετρέλαιο στα χαρτιά». Για παράδειγμα, ο τύπος πετρελαίου μπρεντ που βγαίνει την Βόρεια Θάλασσα στα χωρικά ύδατα της Βρετανίας, αν και καταλαμβάνει λιγότερο του 1% της παγκόσμιας παραγωγής του «μαύρου χρυσού», καθορίζει την τιμή πάνω από 60% του εμπορεύσιμου πετρελαίου διεθνώς

---

¹³ Rifkin, 122

και χρησιμοποιείται ως δείκτης για τον καθορισμό της τιμής του πετρελαίου άμεσης παράδοσης, που πωλείται στην Ευρώπη.¹⁴ Τρεις από τις επτά μεγαλύτερες παγκοσμίες μετοχικές εταιρίες δημόσια διαπραγματεύσιμες είναι εταιρίες ενέργειας. Π.χ η Exxon Mobil βρίσκεται στην δεύτερη θέση των πεντακοσίων μεγαλύτερων επιχειρήσεων του περιοδικού Fortune, με έσοδα της τάξης των 213 δις δολαρίων.¹⁵ Μέσα στο 1999 και 2000 είδαμε την δημιουργία «κολοσσιαίων» εταιριών ενέργειας. Η BP συγχωνεύθηκε με την Amoco και ARCO, η Exxon συγχωνεύθηκε με την Mobil, η Total συγχωνεύθηκε με την Elf και η Chevron συγχωνεύθηκε με την Texaco. Οι συγχωρέσεις που πραγματοποιούνται μεταξύ ιδιωτικών μετοχικών εταιριών ενέργειας τις τοποθετεί σχεδόν στο ίδιο πεδίο δράσης με τις γιγάντιες κρατικές εταιρίες πετρελαίων, μεταξύ των οποίων είναι η σαουδαραβική Amarco, η Petreleos de Venezuela, η ιρανική NIOC και η μεξικάνικη Pemex.. Η ομάδα των «majors», δηλαδή η Exxon, British Petroleum, Shell, Texaco, Chevron, Gulf και Mobil και με κάποιες άλλες μικρότερες (ελέγχουν την μερίδα του λέοντος της παγκόσμιας παραγωγής με τον ένα τρόπο ή με τον άλλο). Η πρώτη ομάδα (ιδιωτικού χαρακτήρα) ελέγχει μεγάλο μέρος της διαδικασίας διύλισης και διάθεσης του πετρελαίου και των υποπροϊόντων του. Η δεύτερη ομάδα (κρατικού χαρακτήρα) ελέγχει μεγάλο μέρος της παράγωγης πετρελαίου. Σίγουρα η αξία των εταιριών και της αγοράς του πετρελαίου είναι ανώτερη από την συνολική αξία της αγοράς όλων των άλλων πρώτων υλών. Η παγκοσμιοποίηση είναι πρώτα από όλα πετρέλαιο. Τα πετροδολάρια τα εισπράττουν κυρίως οι εθνικές εταιρίες των χωρών εξαγωγής, ενώ οι μεγάλες «καπιταλιστικές» εταιρίες δεν ελέγχουν παρά γύρω στο 15% της παγκόσμιου τσίρου της αγοράς.¹⁶ Στην αγορά της ενέργειας υπάρχουν και «οι περιφερειακοί» κερδοσκόποι. Οι χώρες εξαγωγείς χρησιμοποιούν το πετρελαϊκό ως μάννα για την αγορά προϊόντων, υπηρεσιών, αμυντικών συστημάτων, οπλών από τις βιομηχανικές αναπτυγμένες χώρες. Έτσι δημιουργείται ένα είδος δυναμικής για την παγκόσμια οικονομία σε ένα κύκλο αλληλεξάρτησης και οικονομικών δοσοληψιών. Σίγουρα εμφανίζεται σήμερα μία υστέρηση στο μέρισμα των κερδών από τις πολυεθνικές του πετρελαίου συγκρατώντας τα κέρδη σε συγκριμένες ομάδες, ελίτ, χωρίς να αναδιανέμονται σε επενδύσεις και νέες τεχνολογίες. Η διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης του «βολεύει» ώστε να έχουν την μονοπωλιακή διάθεση ενός μόνο προϊόντος ενεργείας δεσμεύοντας σχεδόν το 60% και πλέον του παραγόμενου πετρελαίου, εξασφαλίζοντας τεράστια κέρδη και ίσως και πολιτική ισχύ.

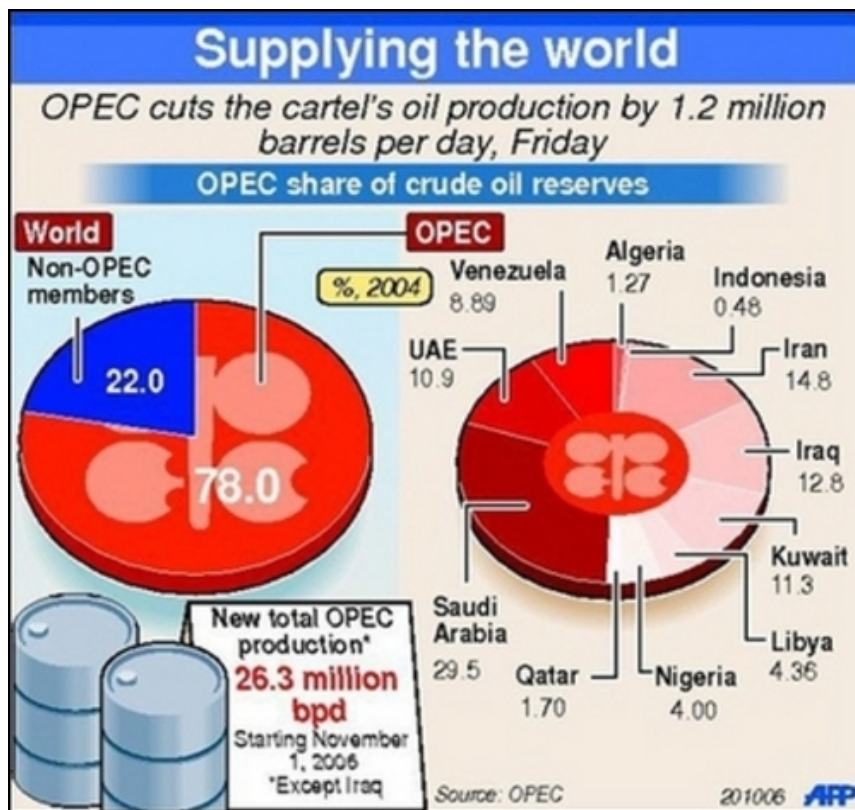
¹⁴ Μουσής Λίτσης, “ Τα «μυστήρια» του πετρελαίου,” *Ελευθεροτυπία*, Αύγουστος 27, 2006.

¹⁵ Rifkin, 131

¹⁶ Ιβ Κοσέ, “Ενεργειακή παγκοσμιοποίηση,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.

Σύμφωνα με το Γαλλικό Ινστιτούτο Πετρελαίου (IFR) υπολογίζεται σε 266, 9 δις δολάρια το ποσό των φετινών επενδύσεων των εταιριών πετρελαιοειδών σε σχετικές δραστηριότητες. Η πίτα αυτή κατανέμεται γεωγραφικά ως εξής: 90 στην Βόρεια Αμερική/ 47, 1 στην Ρωσία και την Κίνα/ 36, 7στην Βόρεια Θάλασσα/ 35 στην Λατινική Αμερική και 57 στον υπόλοιπο κόσμο. Το 2007 το αναφερόμενο Ινστιτούτο υπολογίζει τις επενδύσεις στο ύψος των 320 με 335 δις δολάρια για μελλοντικές ανακαλύψεις και αξιοποίηση κοιτασμάτων. Την ίδια ώρα, η εικόνα της διασποράς που παρουσιάζουν σήμερα οι επενδύσεις των φιλοδουτικών χωρών του Περσικού προβάλλει ανάγλυφη στην έκθεση του ΔΝΤ. Οι χώρες αυτές- Σαουδική Αραβία, Κουβέιτ, Ηνωμένα Εμιράτα και Κατάρ- που είναι μέλη του ΟΠΕΚ, του λεγόμενου καρτέλ του «μαύρου χρυσού», που σε λιγότερα από δέκα χρόνια έχει συγκεντρώσει πάνω από 1, 3 τρις δολάρια. Ένα πακτωλό που μετατρέπεται επενδύσεις χαρτοφυλακίου και πάγιου κεφαλαίου σε όλες τις ηπείρους τώρα, ενώ στο παρελθόν ως επί το πλείστον κατέληγε στην Γουόλ Στριτ.¹⁷

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 Ποιοί εφοδιάζουν με πετρέλαιο τον κόσμο

Πηγή: <http://www.ginacobb.typepad.com>

¹⁷ Φ.Γ.Χοΐδα, “Νέες πηγές κερδών αναζητούν τα πετροδολάρια,” *Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 29, 2006.

Το όλο σύστημα είναι περίπλοκο και δαπανηρό. Τα κέρδη τεράστια. Ας δούμε με μια γρήγορη ματιά τα κέρδη δύο ιδιωτικών εταιριών για το 2005: Exxon: 36δισ δολάρια, Total 12 δισ δολάρια ώστε να καταλάβουμε την υπερδιπλάσια διάσταση των κερδών των εθνικών εταιριών. Ο Επενδυτικός δημόσιος Οργανισμός του Κατάρ (Qatar Investment Authority/QIA), που με την υποστήριξη της ελβετικής τράπεζας Ubs, της μεγαλύτερης της Ευρώπης, προσφέρει 13 δισ δολάρια για να εξαγοράσει την μεγαλύτερη εταιρία διαχείρισης υδάτινων πόρων της Βρετανίας, την Thames Water.¹⁸ Οι οικονομίες αυτών των χωρών βασισμένες στο πετρέλαιο διαθέτουν κατά μέσο όρο πλεόνασμα περίπου 30% του ΑΕΠ τους, κάνοντας το 8% της Κίνας να μοιάζει μηδαμινό. Οι υψηλές τιμές προσφέρουν πολλά κέρδη στις κρατικές εταιρίες των παραγωγών χώρων αλλά συνάμα προκαλούν και φόβο στις ίδιες για την πυροδότηση αύξησης της χρήσης εναλλακτικών καυσίμων όπως η αιθανόλη και άλλες μορφές ή και να προκαλέσουν κάποια δομική μεταβολή στην αγορά που θα δημιουργήσει την πίεση προς το ίδιο το καρτέλ στην κατεύθυνση αναγκαίων επενδύσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η εταιρία AMARCO της Σαουδικής Αραβίας, υπ' αριθμό -1- παραγωγός του κόσμου. Η εταιρία διαχειρίζεται το 99% των βεβαιωμένων κοιτασμάτων πετρελαίου της Σ.Α, που είναι σχεδόν το 25% των παγκόσμιων.¹⁹ Παράγει 8 εκ. βαρέλια ημερησίως, ποσότητα υπερδιπλάσια από τον αμέσως επόμενο σε μέγεθος παραγωγό και σχεδόν πενταπλάσια από την μεγαλύτερη αμερικανική εταιρία πεταλοειδών. Επίσης είναι μεταξύ των δέκα πρώτων σε παραγωγή φυσικού αερίου και έχει πεδία έρευνα και εκμετάλλευσης που καλύπτουν μία έκταση πάνω από 1, 5 εκ. τ.χλμ, που είναι όση της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ισπανίας μαζί. Απασχολεί πάνω από 50.000 άτομα και τα ετήσια έσοδα της κυμαίνονται μεταξύ 150 και 350 δισ δολάρια, ανάλογα με την αυξομείωση των τιμών. Στο τιμόνι αυτού του κολοσσού βρίσκεται ένας τεχνοκράτης, ο Αλί Ιμπραήμ Αλ Ναϊμι, που σε μία σκιαγραφία της νεοϋορκέζικης επιθεώρησης « Newsweek» αναφέρεται με το προσωνύμιο του «Γκρίνσπαν του μαύρου χρυσού».²⁰

Ένας άλλος παράγοντας στο πεδίο των εταιριών είναι ο λεγόμενος « ενεργειακός πατριωτισμός».²¹ Πρόκειται για την νέα τάση που επικρατεί σε χώρες όπως η Ρωσία, Βενεζουέλα και η Βολιβία, για την προστασία ή την καλύτερη εκμετάλλευση προς ίδιον οικονομικό όφελος των κοιτασμάτων τους. Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές πετρελαϊκές εταιρίες θα πληρώνουν στο εξής ολοένα και μεγαλύτερα δικαιώματα για την ανάπτυξη των

¹⁸ Φ.Γ.Χοΐδα, “Νέες πηγές κερδών αναζητούν τα πετροδολάρια,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 29, 2006.

¹⁹ Φ.Γ.Χοΐδα, “Ο Γκρίνσπαν του μαύρου χρυσού,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Δεκέμβριος 24, 2006.

²⁰ Ο τ. Πρόεδρος της αμερικανικής κεντρικής τράπεζας

²¹ Δήμητρα Κατραμάδου, “Νέο κύμα ανακατατάξεων στον πετρελαϊκό κλάδο,” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.

προς εκμετάλλευση κοιτασμάτων ή για την συνεχιζόμενη πρόσβαση σε αυτά, με φόντο τον πολιτικό κίνδυνο που θα αντιμετωπίζουν οι εταιρίες στις χώρες αυτές. Αυτό σημαίνει ότι οι εταιρίες οφείλουν να ενδυναμώνονται, να συγχωνεύονται, να επενδύουν σε διάφορα επίπεδα. Σίγουρα η εποχή των εύκολων τεράστιων κερδών για τις μεγάλες ιδιωτικές εταιρίες πέρασε ανεπίστρεπτη. Οι «μεγάλοι» μοχθούν για να μπορέσουν να διατηρήσουν τον ρυθμό τους. Οι εκτός ΟΠΕΚ χώρες όπως η Ρωσία μπαίνουν δυναμικά στον χώρο εκτοπίζοντας τους «μεγάλους» που και αυτοί από την μεριά του προσπαθούν να διεισδύσουν στις νέες χώρες παραγωγής, όπως το Αζερμπαϊτζάν και το Καζακστάν με επενδυτικές κινήσεις. Η προσπάθεια τους επεκτείνεται και στον μελλοντικό σχεδιασμό των νέων μορφών ενέργειας παρά την συγκρατημένη αισιοδοξία που διοχετεύουν οι ίδιες. Μερικές από αυτές όπως η BP και η Shell έδειξαν κάποια προθυμία να κάνουν μετρημένες επενδύσεις σε ηλιακή έρευνα και έρευνα υδρογόνου, άλλες όμως περιμένουν να δουν πως και που θα αναπτυχθεί η νέα αγορά ενέργειας. Η τεχνολογική έκρηξη παρείχε τρία σημαντικά αποτελέσματα στην βιομηχανία

1. Οι εταιρίες μπορούν να επεξεργασθούν οπουδήποτε και οποτεδήποτε ακόμη και την δύσκολη περιοχή της Κασπίας ή στην απρόσιτη ζώνη της Σιβηρίας, τις αποκαλούμενες το «επόμενο σύνορο» του πετρελαίου.
2. Οι εταιρίες με την νέα χαρτογραφική και διατρητική τεχνολογία μπορούν να ανακαλύψουν νέα κοιτάσματα και
3. Οι εταιρίες μπορούν έξυπνα και με την ειδικευμένη έρευνα τους και την ευλύγιστη διοικητική αντιμετώπιση να εντοπίζουν νέες περιοχές παραγωγής προς μελλοντικό όφελος τους.

Πάντως παρά τις νέες τεχνολογίες η παραγωγή του «εύκολου» πετρελαίου παραμένει στην αγκαλιά των χωρών του ΟΠΕΚ που κατά συνέπεια η δυτικές μεγάλες εταιρίες αναγκάζονται να το παράγουν και να το πουλούν ακριβά σύμφωνα με τα δεδομένα και τους περιορισμούς των χωρών αυτών.

Και όπως τόνισε ο Ιωάννης Καρκάνης σε συνέντευξη στις 30 Μαρτίου 2007, «Ο ρόλος, οικονομικός και πολιτικός των πολυεθνικών εταιρειών πετρελαίου, έχει απασχολήσει τόσο την διεθνή βιβλιογραφία όσο και την έβδομη τέχνη. Έγκυροι οικονομολόγοι και δημοσιογράφοι έχουν καταδείξει όχι μόνο το ειδικό βάρος των εταιρειών αυτών στο οικονομικό προσκήνιο αλλά και στο οικονομικό και πολιτικό παρασκήνιο. Ο έλεγχος των ενεργειακών πόρων προσδίδει τεράστια βαρύτητα και εξουσία σε αυτούς που τον ασκούν είτε είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κυρίως κρατικές οντότητες. Η άσκηση επιρροής στις κυβερνήσεις πετρελαιοπαραγωγών χωρών όσο και χωρών που διαμορφώνουν τους κανόνες του παγκόσμιου οικονομικού και πολιτικού σκηνικού, αποτελούσε πάντοτε ένα πειρασμό

για τους διοικούντες το καρτέλ των πολυεθνικών εταιρειών πετρελαίου και δεν αποτελεί μυστικό ότι πολλές φορές ενέδωσαν σε αυτόν τον πειρασμό».²²

Εν κατακλείδι, η εικόνα του πετρελαίου, οι μηχανισμοί υποστήριξης του και το παιχνίδι του καρτέλ δεν είναι μακροπρόθεσμα ενθαρρυντικά στοιχεία και βέβαια. Ακόμη και εάν κανείς δεν συμφωνεί με την αγωνία της εξάντλησης του σε λίγα χρόνια, είναι ξεκάθαρο ότι με την πάροδο του χρόνου το προϊόν αυτό θα γίνεται ριψοκίνδυνο από όλες τις προσεγγίσιμες πλευρές. Η πιθανή κορυφή πλησιάζει με τους όποιους κραδασμούς στην παγκόσμια οικονομική ισορροπία με απρόβλεπτα αποτελέσματα. Η πολιτιστική στροφή κάθε εποχής συνδέεται με τα ανθρώπινα επιτεύγματα που αφήνει για τις επόμενες γενεές. Εμείς έχουμε το καθήκον να παραδώσουμε ένα κόσμο αν όχι καλύτερο αλλά τουλάχιστον όχι αποδιαλυμένο από τα φαινόμενα τύπου θερμοκηπίου, χημικών αποβλήτων και οικολογικών καταστροφών, παράγωγα της άμετρης χρήσης του πετρελαίου και των ενεργειακών πόρων.

---

²² Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α΄ του Υπ.Εξ) συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, ΜΙΑ ΦΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ.

1. Γενικά

Η γεωπολιτική του πετρελαίου σήμερα καθορίζει τις παγκόσμιες εξελίξεις. Ο περίφημος «κόκκινος κύκλος» που αφορά τις περιοχές της Ανατολικής Αφρικής, της Μέσης Ανατολής, του Καυκάσου και τις Κασπίας Θάλασσας συμπεριλαμβάνει τις κύριες πετρελαιοπαραγωγές χώρες του Πλανήτη.²³ Μέσα σε αυτό το «καυτό» κύκλο δεσπόζουσα θέση έχει η Μέση Ανατολή. Ενώ αισιόδοξοι και απαισιόδοξοι διαφωνούν σχετικά με το πότε είναι πιθανόν να κορυφωθεί η παγκόσμια παραγωγή αργού πετρελαίου, όλοι οι ειδήμονες αναγνωρίζουν ότι το μεγαλύτερο μέρος των εναπομεινάντων αποθεμάτων βρίσκεται στην Μέση Ανατολή και είναι ζήτημα χρόνου, κατά μία σοβαρή άποψη, να βρεθεί ολόκληρος ο κόσμος εξαρτημένος από τον Περσικό Κόλπο, προκειμένου να ικανοποιεί τις αυξανόμενες ανάγκες του σε πετρέλαιο. Οι απόπειρες να βρεθεί πετρέλαιο σε χώρες εκτός ΟΠΕΚ καταγράφονται σαν σοβαρές εντούτοις η Μέση Ανατολή συμπυκνώνει τα 2/3 των παγκόσμιων αποθεμάτων συμβατικού πετρελαίου αυτή την στιγμή βρίσκεται στην Μέση Ανατολή. Είναι βέβαιο ότι για την επόμενη δεκαετία η αναφερόμενη περιοχή θα είναι το επίκεντρο της παραγωγής. Μόνο η Σαουδική Αραβία κατέχει το 26% των συνολικών παγκόσμιων αποθεμάτων. Η ιστορία του πετρελαίου έχει πολυσύνθετα στοιχεία πολιτικού και θρησκευτικού περιεχόμενου που κατά τρόπο περίπλοκο και σύνθετο εμπλέκονται μεταξύ τους. Το πετρέλαιο, η ενέργεια βοήθησε την Δύση να μεγαλουργήσει και να αποκτήσει πολιτική, οικονομική και πολιτιστική δύναμη στο διάβα του 20^{ου} αιώνα. Όμως αυτό που την ώθησε ψηλά μπορεί να μετατραπεί σε μέσο αυτοδιάλυσης και αποσύνθεσης εφόσον χρησιμοποιηθεί από τα χέρια ενός ισλαμικού κόσμου αποφασισμένου να ανατρέψει την κατάσταση και να επανέλθει στην παλαιότερη θέση του ως παγκόσμιος πνευματικός και πολιτιστικός ηγέτης. Σίγουρα μπορούμε να αναγνωρίσουμε ότι πετρέλαιο και Ισλάμ είναι συμπληρωματικά, αναπόσπαστα συνδεδεμένα. Η μοίρα του ενός θα καθορίσει, σε πολύ μεγάλο βαθμό, την μοίρα του άλλου στον αιώνα που μόλις ανέτειλε. Αυτή την στιγμή υπάρχουν 1, 2 δις μουσουλμάνοι στον κόσμο, αριθμός που αντιστοιχεί στο 20% του ανθρώπινου γένους. Το πετρέλαιο όλο και περισσότερο θεωρείται από την νεώτερη γενιά μουσουλμάνων ως ο «μεγάλος εξισοροποιητής», ένα πνευματικό καθώς και γεωπολιτικό όπλο το οποίο, εφόσον εξισλαμιστεί στην υπηρεσία του Αλλάχ, θα μπορούσε να οδηγήσει στην έλευση του Ισλάμ. Δεν είναι τυχαίο που ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας στην πετρελαϊκή κρίση του 1973 αναφώνησε «μετά τον Θεό, εκεί που πρέπει να στηριζόμαστε είναι το

²³ Γρηγόρης Τσάλτας, «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι και Ν.Α Μεσόγειος», στο *η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμ. Ιωάννης Σεϊμένης (Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002), 33-45.

πετρέλαιο». Η μεγάλη αναβίωση της ισλαμικής πίστης του φονταμενταλισμού, με αιχμή την νεολαία με τις δυτικόμορφες συμπεριφορές και η πολιτικοποίηση του πετρελαίου αποτελούν και θα αποτελέσουν τον κύριο άξονα δράσης όλων των παικτών της διεθνής σκηνής. Οι ταπεινωτικές ήττες του μουσουλμανικού κόσμου από την Δύση και από τους συμμάχους της περιοχής προσφέρουν το έναυσμα στο Ισλάμ να αντιδράσει, να ανασυνταχθεί, να διεκδικήσει. Και μόνο η ιδέα, να περάσει η Σαουδική Αραβία και οι υπόλοιπες χώρες του Κόλπου στα χέρια φανατικών, ανατριχιάζει την Δύση και προκαλεί δέος και σοβαρό σκεπτικισμό.

Η εκδοχή που καταθέτει ο Σάμουελ Χάντινγκτον στο πρόσφατο έργο του «Η Σύγκρουση των Πολιτισμών», βιβλίο που εκδόθηκε το 1996, υποστηρίζοντας ότι μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου οι συγκρούσεις δεν θα οφείλονται σε οικονομικούς όρους ή ιδεολογικούς λόγους, αλλά «οι διαιρέσεις μεταξύ των ανθρώπων και η κύρια αιτία σύγκρουσης θα είναι ο πολιτισμός» είναι μια προσπάθεια δικαιολογίας των μεγάλων διαφορών και αντιφάσεων που υπάρχουν μεταξύ του πολιτικού Ισλάμ και Δύσης.²⁴ Το πολιτικό Ισλάμ προτάσσει την θρησκευτική ταυτότητα σε πολιτικό μήνυμα επηρεάζοντας τις κοινωνικές ανακατατάξεις που συντελούνται στις χώρες την Μέσης Ανατολής και όχι μόνο, σαν επακόλουθο των νέων οικονομικών και κυρίως πολιτικών συνθηκών. Η σύγκρουση έχει τις ρίζες της σε προβλήματα κοινωνικής ταυτότητας, σε θέματα φαντασιακού περιβάλλοντος με όραμα μιας παγκόσμιας αδελφότητας χωρίς σύνορα που θα βασίζεται στην θρησκευτική πίστη, στη θεωρία της ούμας, με φόντο ίσως και την οικονομική διάσταση. Η αύξηση της ανεργίας, το πολιτειακό πρόβλημα - η κρίση νομιμότητας των καθεστώτων - στον αραβικό κόσμο με την δημιουργία κυριάρχων ομάδων (ελίτ) με την ελάχιστη δημοκρατική νομιμότητα (legitimacy) και το μικρό κύρος στα μάτια του λαού και την παράλληλη απομάκρυνση από τις διδαχές του Κορανίου στρέφοντας την ματιά τους στην Δύση, επέτρεψαν στον μαχητικό ισλαμισμό να γεμίσει αυτό το ιδεολογικό-πολιτικό κενό.²⁵ Οι νέες ελίτ επιχειρούν συχνά να χρησιμοποιήσουν το ισλαμικό κίνημα ως μοχλός αναδιάταξης του πολιτικού σκηνικού, ως όχημα αναρρίχησης τους στην εξουσία. Το θεοκρατικό Ιράν δεν καταργεί την οικονομία της αγοράς, ακόμη και όταν συντρίβει ολοκληρωτικά την παλιά τάξη πραγμάτων και θέλει να επιστέψει στις «ρίζες» του.

Έτσι εμφανίζονται δύο συνιστώσες του πολιτικού Ισλάμ Ο «ισλαμισμός των κάτω» που ξεκινάει από την βάση και ο «ισλαμισμός των πάνω» που ηγετικές ελίτ των

²⁴ Wolfram Eilenberger, “Σε σύγκρουση ήδη οι πολιτισμοί,” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 17, 2006.

²⁵ Θάνος Ντόκος και Φίλιππος Πιέρρος, *Η Μεσόγειος προς τον 21^ο αιώνα* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1996), 113.

μουσουλμανικών χωρών προωθούν τον ισλαμισμό ως βάση αντιπαράθεσης ενός μετώπου που στόχο έχει να τους επιτρέψει να διεκδικήσουν την αναβάθμιση τους στον διεθνή συσχετισμό δυνάμεων.²⁶ Πάντως το «ισλαμικό κίνημα» καλύπτει πολύ περισσότερα πράγματα από τις γνωστές οργανώσεις. Εμπεριέχει όλα τα πνευματικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και πολιτικά έργα που ξεκινούν από μία “πανισλαμική” άποψη και προχωρούν προς μια μουσουλμανική συλλογικότητα χρησιμοποιώντας όλα τα «όπλα» τους.

Η πλειοψηφία των μουσουλμάνων είναι σουνίτες, δηλαδή βασίζουν την πίστη του στο Κοράνιο και την σούννα. Ο σιιτισμός, δεν αποτελεί αίρεση, γιατί δεν διαφωνεί με τις βασικές αρχές του ισλάμ, ούτε σχίσμα, γιατί δεν προήλθε από τον κορμό του σουνιτισμού σε κάποια μεταγενέστερη εποχή, αλλά αναπτύχθηκε ως δευτερεύον μικρότερος κορμός του ισλάμ, μετά τον θάνατο του Μωάμεθ και με σχέση με ένα πολιτικό πρόβλημα: τον ορισμό του διαδόχου του επικεφαλής της ούμα.²⁷ Κύριες χώρες που εκφράζουν τους Σίιτες είναι το Ιράν, το Ιράκ το Μπαχρέιν και ο Λίβανος και στον αντίποδα οι Σουνίτες εκφράζονται από την Αίγυπτο, την Σαουδική Αραβία και την Ιορδανία. Το κλίμα μεταξύ των δύο κύριων θρησκευτικών ομάδων είναι σε αντιπαλότητα με την συνέπεια της διάσπασης του αραβικού κόσμου και το όνειρο ενός καθεστώτος με τα στοιχεία του παναραβισμού που πρέσβευε ο Νάσερ, να φαντάζει σχεδόν απραγματοποίητο.²⁸

Η σύγχρονη ιστορία της περιοχής είναι «παντρεμένη» με το πετρέλαιο. Η δεκαετία του '70 θα βρει τις χώρες της Μέσης Ανατολής να οργανώνονται στο πλαίσιο του ΟΠΕΚ και σε πλήρη αντιπαράθεση με τις εταιρίες που είχαν συμβόλαια άδικα και συνδεδεμένα με τις διακυμάνσεις του δολαρίου. Ο Πρόεδρος Νίξον είχε λάβει την απόφαση, στις 15 Αυγούστου 1971, για την μη ανταλλαγή του δολαρίου σε χρυσό που οδήγησε το 1976 την ελεύθερη ισοτιμία του δολαρίου (που είναι πάντα νόμισμα των διεθνών συναλλαγών) και σε ακολουθία στις ΗΠΑ την οικονομική ηγεμονία ώστε όλος ο κόσμος εξαρτιόταν από τους Αμερικάνους.²⁹ Στο εξής λοιπόν, τα δολάρια που θα έπαιρναν οι παραγωγοί πετρελαίου δεν ήταν πια παρά χαρτονομίσματα, η αξία των οποίων εξαρτιόταν από τις ισοτιμίες που καθόριζαν οι ΗΠΑ. Έτσι η κάθε κρίση που περιστρέφεται γύρω από το πετρέλαιο προσδιορίζεται από το δολάριο και την συμπεριφορά των ΗΠΑ. Η πρώτη έντονη κρίση που καταγράφεται είναι αυτή που ακολούθησε τον πόλεμο στην διώρυγα του Σουέζ, το 1973. Μέσα σε λίγους μήνες, ο ΟΠΕΚ και οι άραβες παραγωγοί εκτίναξαν την τιμή του βαρελιού

---

²⁶ Γιώργος Δελαστικός, *Αποκάλυψη τώρα, Ο δρόμος προς την μονοκρατορία* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2001), 267.

²⁷ Γιάννης Δ. Σακκάς, *Οι Άραβες στην νεότερη σύγχρονη εποχή* (Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2002), 220.

²⁸ Σακκάς, *Οι Άραβες*, 34

²⁹ Nouschi, 385

από 5 δολάρια σε 11 δολάρια, παρά την ανακωχή που επήλθε με την βοήθεια των ΗΠΑ. και την μαεστρία του Κίσινγκερ.³⁰ Μάλιστα η σχετική επιτυχία του πολέμου από την πλευρά των αράβων και η διάθεση κυριαρχίας στον τομέα της ενέργειας έκανα χώρες του ΟΠΕΚ να μειώσουν την παραγωγή τους και να επιβάλουν εμπάργκο στις εξαγωγές σε ορισμένες χώρες. Η τιμή τραβάει την ανοδική της πορεία με συνέπεια μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Έτσι η κοινή γνώμη αντιλαμβάνεται ότι το πετρέλαιο παίζει καθοριστικό ρόλο την ανάπτυξη του πλανήτη και ο ΟΠΕΚ ελέγχει τα δρώμενα στην παγκόσμια οικονομία. Τα διάφορα «πετρελαϊκά σοκ» έγιναν το 1974, 1979 και το 1981 για να μειωθεί σταδιακά μέχρι το 1988 στα δέκα πριπίου δολάρια. Για να αρχίσει και πάλι τον ανήφορο από το 1990 λόγω την κρίσης στον Κόλπο. Με αυτό το παιχνίδι του πετρελαίου έγινε αντιληπτό στο Ισλάμ ότι μπορεί να καθορίσει την νέα του ιστορία. Όταν το 1973 ο Αχμέντ Ζακί Γιαμανί, ο Σαουδάραβας υπουργός Πετρελαίου, συνόψιζε την σημασία του γεγονότος με λίγες κουβέντες όπως « Έφτασε πια η ώρα, είμαστε κύριοι του ίδιου μας του προϊόντος» έδειχνε στον κόσμο την «βαρύτητα» του πετρελαίου στον αραβικό κόσμο και την σημασία στον υπόλοιπο.³¹ Κυρίως προσέφερε μια αίσθηση συλλογικότητας με συγκεκριμένο πεπρωμένο που στόχευε στην ισλαμική αναγέννηση. Η ιδέα αυτή βρήκε την κατάρρευση της τιμής του πετρελαίου στα μέσα της δεκαετίας του 1980 στην παγκόσμια αγορά με συνέπεια την γέννηση του φονταμενταλισμού και την πίστης της νέας γενιάς μουσουλμάνων για την ανάγκη αντιπαράθεσης με την υποκρισία της Δύσης, αλλά και με τις διαφθαρμένες απολυταρχικές και ανάλγητες κυβερνήσεις των δικών της χωρών. Μέχρι που υπήρχαν οι παροχές στους πολίτες, ο έλεγχος της κατάστασης φαινόταν καθαρότερος. Από την στιγμή που ξεπροβάλλει η οικονομική δυσχέρεια στις χώρες του Κόλπου, η κατάσταση εκτροχιάζεται και η κοινωνική αναταραχή μεγαλώνει με απρόβλεπτες συνέπειες και στην παγκόσμια ισορροπία. Ιδιαίτερα και μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, χώρες εκτός ΟΠΕΚ κατακλύζουν την παγκόσμια αγορά με φτηνό αργό πετρέλαιο, σπρώχνοντας το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα ακόμη πιο κάτω.

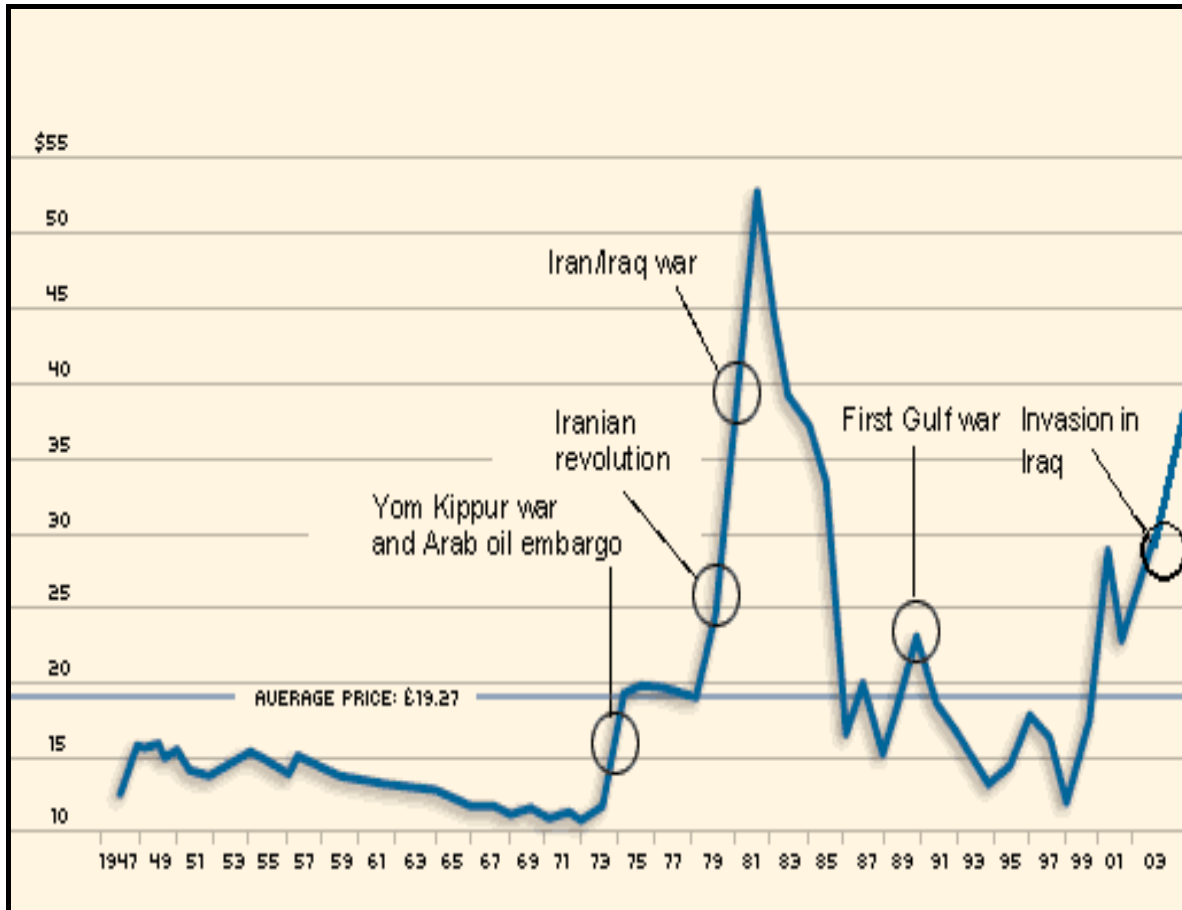
---

³⁰ David Ignatius, “Ο πόλεμος ευκαιρία για την διπλωματία,” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 6, 2006.

³¹ Rifkin, 180

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Τιμή πετρελαίου σε αποπληθωρισμένη βάση (δολ./ βαρέλι σε τιμές 1996)

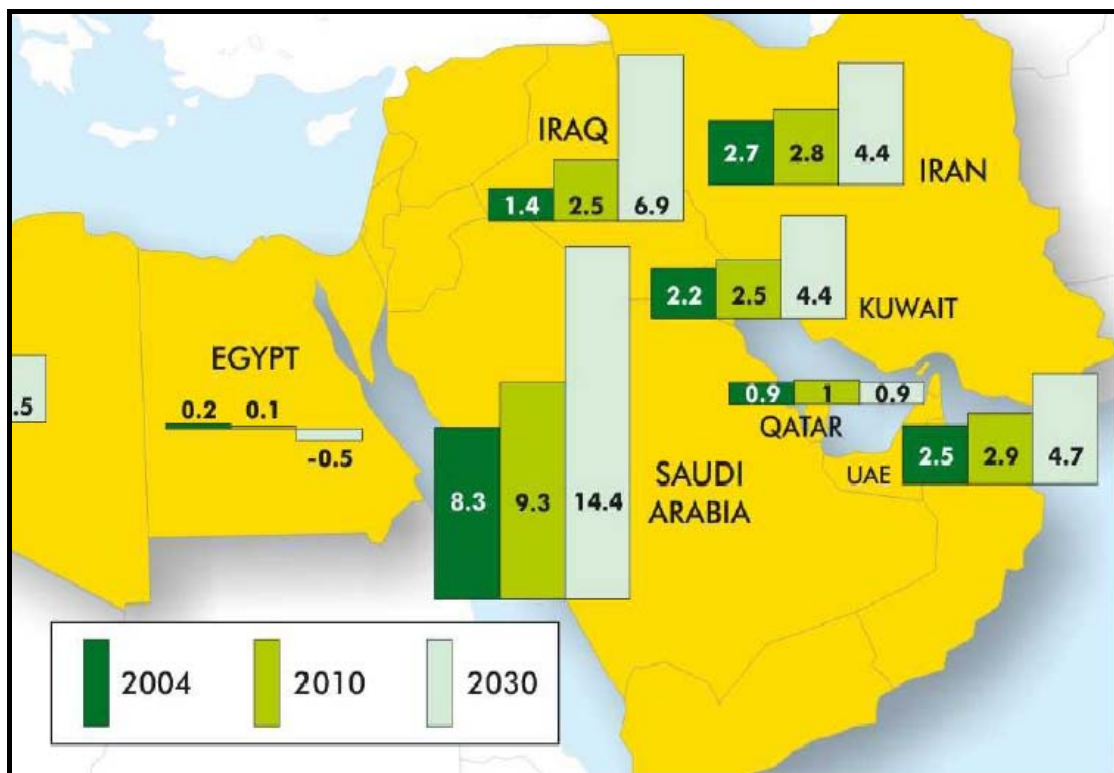

Πηγή: *WTRG Economics*

Όπως και να έχουν τα πράγματα το σημείο αναφοράς της παραγωγής και της πλούσιας ροής για την κάλυψη των παγκόσμιων αναγκών σε πετρέλαιο χαράσσεται στην εύθραυστη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Ας αναλογιστούμε τι θα μπορούσε να συμβεί εάν οι στρόφιγγες από το Ιράν, η δεύτερη μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγή χώρα, μέλος του ΟΠΕΚ, έκλειναν. Ας αναλογιστούμε εάν το Ιράκ που είναι ο έκτος μεγαλύτερος προμηθευτής πετρελαίου των ΗΠΑ, διαθέτοντας προς τις ΗΠΑ το 9% των εισαγομένων ποσοτήτων πετρελαίου, σταματούσε την τροφοδοσία. Ας αναλογιστούμε την Σαουδική Αραβία, την μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγική χώρα, μέλος του ΟΠΕΚ, να μην παρείχε τις αναγκαίες ποσότητες πετρελαίου και τις τραγικές συνέπειες που θα επακολουθούσαν στην ανθρωπότητα. Η πιθανή κορύφωση του αργού πετρελαίου μέχρι το 2020 θα προσδώσει

τεράστιο πλούτο στην περιοχή και επιφέρει παράλληλα εσωτερικές εντάσεις και ανοικτές συγκρούσεις με παρατεταμένη διαμάχη μουσουλμανικών χωρών και της εξαρτώμενης ενεργειακά Δύσης που εναγωνίως ψάχνει τον απεγκλωβισμό της από τα δεσμά του πετρελαίου με άλλες ενεργειακές λύσεις και την επιστροφή στην παλιότερη εποχή όπου το πετρέλαιο είχε μια περισσότερη ισορροπημένη θέση με την ανάπτυξη και την πρόοδο των αναπτυσσόμενων χωρών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
Εξαγωγές πετρελαίου από χώρες της Μέσης Ανατολής

Πηγή: *World Energy Outlook 2005, Middle East and North Africa Insights, International Energy Agency, November 2005.*

2. Το Ιράν

Το Ιράν θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους παίκτες-κλειδιά του νέου Μεγάλου Παιχνιδιού που εξελίσσεται γύρω από το πετρέλαιο. Μία χώρα με πλούσια παραγωγή πετρελαίου και σε κομβική θέση (powerbroker) στο Κόλπο έπαιζε και παίζει σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της περιοχής και της διεθνής σκηνής.

Η προσπάθεια απεγκλωβισμού από την αποικιοκρατική αντίληψη της Δύσης οδήγησε σε ιστορικές εξελίξεις των χώρα, αρχίζοντας από την απομάκρυνση του εθνικιστή ηγέτη Μοχάμεντ Μοσαντέκ και την εγκαθίδρυση του κράτους του σάχη με την στήριξη των ΗΠΑ και της Βρετανίας.³² Η Ιρανική επανάσταση το 1979, το έτος της εισβολής της ΕΣΣΔ στο Αφγανιστάν, αλλάζει του συσχετισμούς στην περιοχή. Η Δύση αρχίζει και καταλαβαίνει την νέα διάσταση του πολιτικού Ισλάμ και της θεοκρατικής ισχύος του. Ο σάχης του Ιράν αντιπροσώπευε την χειρότερη έκφανση των δυτικών πρωτοτύπων και η ανατροπή του προσέφερε στους ριζοσπαστικούς την ελπίδα ενός νέου εξισλαμισμού της Μέσης Ανατολής. Προσφερόταν σαν μία αιχμή που θα έπειθε εκατομμύρια μουσουλμάνων στην αλλαγή της πορείας των και στην εύρεση μιας ταυτότητας με τα πάλαια ιδανικά και αρχές που τόσο είχαν διαβρωθεί. Το ισχυρό όπλο που διαθέτει το οπλοστάσιο της είναι το πετρέλαιο και καταφεύγει πάντοτε σε αυτό ώστε να απειλεί την Δύση για τα όποια σχέδια της.³³ Οι μετριοπαθείς συντηρητικοί πολιτικοί με ηγέτη των πρώην πρόεδρο Χασεμί Ραφσαντζανί προσπαθούν να μετριάσουν τις απειλητικές διαθέσεις του σκληρού προέδρου Αχμεντινετζάντ προς την Δύση προβάλλοντας την οδό της διπλωματίας. Όμως ο νυν πρόεδρος έχει βάλει ψηλά την ατζέντα του ακολουθουμένους από τα αντιδυτικά αισθήματα των πολλών που έχουν δημιουργηθεί από την αλλοπρόσαλλη αμερικανική πολιτική στην περιοχή κατευθύνοντας την χώρα του σε μετωπική σύγκρουση με την Αμερική. Ενισχυμένος από την αστρονομική τιμή του πετρελαίου που πλησίασε τα 80 δολάρια το βαρέλι, καταφέρνει να διασπά τη συμμαχία των δυτικών κρατών με υποστήριξη της Ρωσίας και της Κίνας (μέλη του Σ.Α του ΟΗΕ) αποκομίζοντας όλο και περισσότερα κέρδη. Σαφέστατα, λοιπόν, ο δεύτερος γύρος της στρατηγικής σύγκρουσης επικεντρώνεται στην Τεχεράνη. Πρόκειται μάλιστα για μία μορφή αναβίωσης του 1979, μόνο που αυτή τη φορά υπάρχει και ο παράγοντας πυρηνικά όπλα στην εξίσωσή. Το σχέδιο του Ιράν είναι να μετατραπεί σε «κορωνίδα» του μουσουλμανικού μετώπου.³⁴ Είναι γνωστό ότι το σιιτικό Ιράν, θέλει και επιδιώκει να κτίσει ένα μοντέλο του Ισλάμ που θα αποτελεί ίσως το αντίπαλο δέος του πυρηνικού οπλοστασίου

³² Δημήτρης Τριανταφύλλου, “Το Ισλάμ, το Πετρέλαιο, ο διχασμός, η αποικιοκρατία,” *Τύπος στην Ιστορία* 5 (2007): 8.

³³ *Το Ιράν απειλεί με όπλο το πετρέλαιο...*, <http://www.news.Kathimerini.gr/4 Dcgi> (accessed August 9, 2006).

³⁴ Μαργαρίτα Βεργόλια, “Το ψυχροπολεμικό δόγμα της Τεχεράνης,” *Ο Κόσμος του Επενδυτή*, Ιούλιος 30, 2006.

του Ισραήλ, πιστού συμμάχου των ΗΠΑ στην περιοχή. Η θεωρία της πυρηνικής «ομπρελάς» που θα παράσχει το Ιράν στα αραβικά κράτη με αντάλλαγμα την αναγνώριση της ιδεολογικής και όχι μόνο ηγεμονίας στο σιιτικό περιβάλλον και πιθανόν και στο σουνιτικό, κάνει το Ιράν καχύποπτο στην Δύση. Το τρίγωνο Χεσμπολάχ, Χαμάζ και Συρία βασανίζουν την «δυστική» πλευρά και προκαλούν την αγωνία του αύριο. Τα σχέδια για την αναδιάταξη του πολιτικού χάρτη της Μέσης Ανατολής καθιστούν τις ΗΠΑ σε δύσκολη θέση εξέλιξης, μιας και ο σχεδιασμός στο όμορο Ιράκ αποβαίνει άκαρπος και δημιουργεί παλιρροϊκούς τριγμούς σε όλη την ευρύτερη γεωγραφική ζώνη. Οι Αμερικανοί θέλουν να φέρουν την δημοκρατία στην Μέση Ανατολή δημιουργώντας φυλετικές ή θρησκευτικές κοινότητες γεννώντας αντιδράσεις και ακραίες εκδηλώσεις. Η εκτίμηση ότι το Ιράν αποτελεί μια «ισλαμική χειροβομβίδα» με την περόνη ανοικτή γίνεται καθημερινά πραγματικότητα. Όχι μόνο βέβαια για την απειλή του πυρηνικού του προγράμματος, αλλά κυρίως για το πετρέλαιο. Ότι και να γίνει, οι ΗΠΑ θα κάνουν τα πάντα για να εξασφαλίσουν τον έλεγχο και την εποπτεία του Κόλπου, όπου και βρίσκονται τα μισά από τα παγκόσμια αποθέματα. Μέσα σε αυτό το πνεύμα και ο αμερικανός αντιστράτηγος Ντάγκλας Λιουτ τόνιζε πρόσφατα ότι «τα τελευταία χρόνια βρισκόμαστε σε Ψυχρό Πόλεμο με το Ιράν λόγω της λαιμαργίας μας για την ενέργεια ενισχύοντας έτσι έμμεσα το Ιράν».³⁵ Σε κάθε περίπτωση απειλής μπορούν και πρέπει οι ΗΠΑ να επεμβαίνουν σε όλες τις χώρες που κρίνουν ότι δυσκολεύεται η ενεργειακή τους ασφάλεια. Όμως και στην περίπτωση κατοχής εξαιρετικής ισχύος από το Ιράν, οι άλλες πετρελαιοπαραγωγές χώρες είναι πολύ δύσκολο να συσπειρωθούν σε ένα ενιαίο τόξο λόγω γηγενών προβλημάτων και πολιτικών προσεγγίσεων. Και όπως έλεγε και ο Χένρι Κίσινγκερ «το πετρέλαιο είναι πολύ σοβαρό πράγμα για να το εμπιστευτούμε στους νόμους της αγοράς και στους φανατικούς μουσουλμάνους».³⁶ Στην απόφαση της συνέχισης των απειλών και του πυρηνικού της προγράμματος του Ιράν, το Σ.Α του ΟΗΕ επέβαλε κυρώσεις με το ψήφισμα 1737 που μέχρι και σήμερα το Ιράν δείχνει να τις αγνοεί και επανήλθε με νέο πακέτο κυρώσεων.³⁷ Έτσι υπάρχει η σκέψη για ένα δεύτερο ψήφισμα με ακόμη αυστηρότερες κυρώσεις κατά της Τεχεράνης, όπως τελικά και πραγματοποιήθηκε.³⁸ Η πρόσφατη απόφαση της Τεχεράνης να αντικαταστήσει το αμερικανικό νόμισμα με το ευρώ για τις συναλλαγές της καθορίζει και την πολιτική της στο τομέα του πετρελαίου. Η κίνηση αυτή δείχνει μια καταρχήν προσέγγιση με την Ευρώπη στο πνεύμα της διάσπασης του

³⁵ Thomas Friedman, «Οι Αμερικανοί ισχυροποίησαν την Τεχεράνη», *Η Καθημερινή*, Μάιος 27, 2007.

³⁶ Γκι Σιμπον, «Ο δεύτερος ψυχρός πόλεμος», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.

³⁷ *Ιράν: Αποτέλεσμα «μαγειρέματος» οι κυρώσεις*, <http://www.in.gr/news/article.asp> (accessed March 25, 2007).

Το Ιράν συνεχίζει το πυρηνικό του πρόγραμμα, <http://www.in.gr/news/article.asp> (accessed December 25, 2006).

³⁸ David Ignatius, «Αποδίδει η πολιτική πιέσεων στο Ιράν», *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 25, 2007.

μετώπου της με τις ΗΠΑ εκτιμώντας την στάση της Αμερικής υποκριτή και με τυχοδιωκτική πολιτική, ενώ παράλληλα πιέζει τις ΗΠΑ για μια συμβιβαστική λύση σε παραλληλισμό με τις προτάσεις της ομάδος Μπέικερ –Χάμιλτον για την επίλυση του Ιρακινού προβλήματος, όπου προτείνεται η δημιουργία «Διεθνούς Ομάδας Υποστήριξης» με την συμμετοχή του Ιράκ και των γειτόνων του(Συρία, Ιράν, Τουρκία, Ιορδανία, Σ.Αραβία, Κουβέιτ) της Αιγύπτου, των χωρών του Περσικού κόλπου, της Ε.Ε, του Σ.Α και όσων άλλων θελήσουν.³⁹ Επίσης η ήττα στις τοπικές εκλογές του κόμματος του προέδρου Αχμεντινετζάντ δείχνει ότι αρχίζει εκ των έσω η υποχώρηση των ακραίων θέσεων και η διπλωματική η προσέγγιση ότι οι ΗΠΑ χρειάζονται το Ιράν όσο και το Ιράν τις ΗΠΑ παίρνει μια περισσότερη ρεαλιστική θέση στα γραφεία των επιτελών.⁴⁰ Όμως οι τεταμένες σχέσεις που άρχισαν το 1979 με την επανάσταση του αγιατολάχ Χομεϊνί έχουν φτάσει στην κορύφωση τους για τέσσερις λόγους. Ένας, είναι η προφανής απόφαση του Ιράν να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα. Δεύτερος, η παρουσία ενός λαϊκιστή προέδρου που προκαλεί το Ισραήλ σε καταστροφή. Τρίτος, η τάση που έχει αναπτυχθεί στους κόλπους της κυβέρνησης της Ουάσιγκτον να χρησιμοποιήσει το δόγμα του προληπτικού πολέμου στηρίζοντας το στην φόρμουλα που είχε χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογηθεί ο πόλεμος κατά του Ιράκ το 2003: «Όπλα μαζικής καταστροφής + Τρομοκρατία», υπολογίζοντας το Ιράν σαν κομμάτι του «άξονα του κακού» και τέταρτος, η δυσχερής θέση του προέδρου κ.Μπούς που θέλει να κλείσει την δεύτερη θητεία του εκτελώντας τους στόχο του για «επιβαλλόμενη» δημοκρατία στην Μέση Ανατολή με την ανάλογη απόκρουση των επιθετικών καθεστώτων να αποκτήσουν όπλα μαζικής καταστροφής που θα έθεταν την κατάσταση σε επικινδυνότητα και σε πλήρη ρευστότητα τον ενεργειακό εφοδιασμό.⁴¹ Η κατάσταση θα ομαλοποιούταν με την πολιτική θέση των ΗΠΑ της μη ανατροπής του δημοκρατικού καθεστώτος του Ιράν, αν και αυτό συμμορφωθεί με τους διεθνείς κανόνες για την πυρηνική ενέργεια. Φωνές που εκστομίζονται από τον πρόεδρο κ. Μπούς ότι «είμαστε σε πόλεμο με τους φασίστες ισλαμιστές» μετά την αποκάλυψη της συννομωσίας για την ταυτόχρονη ανατίναξη αεροσκαφών από το αεροδρόμιο του Λονδίνου ρίχνουν λάδι στην ήδη υποβόσκουσα έγκριση, ενδυναμώνοντας το πείσμα των ακραίων δυνάμεων του Ισλάμ, των φανατικών μουλάδων, των αποστόλων του Σαριάτι⁴² και του

³⁹ Οι προτάσεις επιτροπής Μπέικερ –Χάμιλτον, *Ελευθεροτυπία*, Δεκέμβριος 7, 2006.

Θανάσης Αναπολιτάνος (Πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου Μεσογείου), συνέντευξη στον συγγραφέα 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

⁴⁰ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “Η Τεχεράνη εγκαταλείπει το δολάριο,” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 19, 2006.

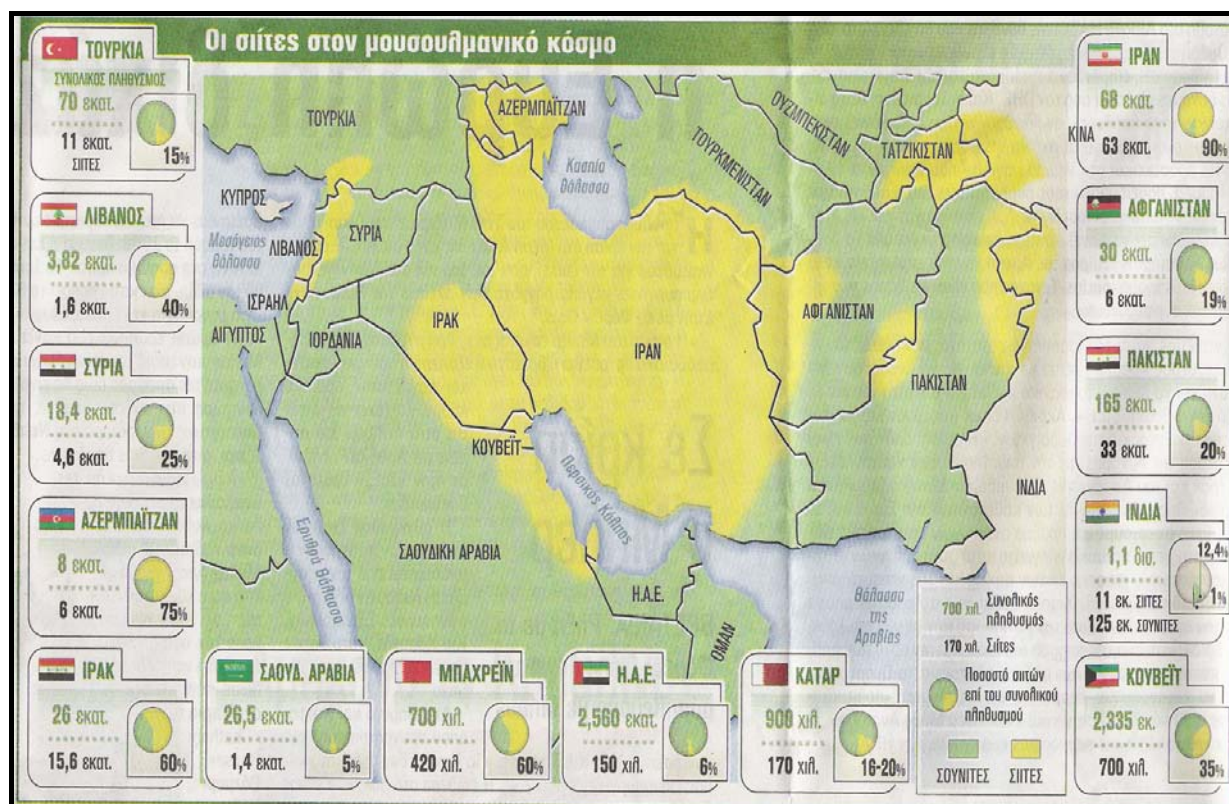
⁴¹ The Economist, “ Ιράν, η επόμενη στάση των ΗΠΑ;” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 11, 2007.

⁴² Ο άνθρωπος που διαμόρφωσε την θεωρία του απόλυτου εχθρού του Ισλάμ είναι η Δύση και θεωρείται ο ιδεολογικός πατέρας της μεγάλης ισλαμικής επανάστασης του αγιατολάχ Χομεϊνί στο Ιράν.

Χομεϊνί.⁴³ Η πολυμελής διπλωματία είναι αναγκαία από τις ΗΠΑ στο πνεύμα της γνήσιας δημοκρατίας που κατακτιέται από τους ίδιους τους λαούς για την ειρηνική συνύπαρξη αυτών και του γύρου κόσμου αυτών.

Στο παρακάτω παρουσιάζεται ανοδικό το ρεύμα των σιτών στον κόσμο που βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της διαπάλης με την Δύση, αλλά και με το «αντίπαλο στρατόπεδο», του σουνίτες. Τα δύο ρεύματα κατακερματίζουν τον αραβικό κόσμο και ευρύτερα τον μουσουλμανικό σε τρόπο ώστε να μην μπορούν να διαχειριστούν τον «πλούτο» τους με ενιαίο και αποτελεσματικό τρόπο και σίγουρα προς όφελος της περιοχής και των ιδίων.⁴⁴

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
Ο χάρτης των σιτών στον μουσουλμανικό κόσμο.

Πηγή: Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Ιούλιος 30, 2006.

⁴³ Είμαστε σε πόλεμο με φασίστες ισλαμιστές, <http://www.in.gr/news/article.asp> (accessed August 11, 2006)

⁴⁴ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “ Η άνοδος του σιτικού παράγοντα,” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

α. Οι σχέσεις με την Ρωσία

Το ίδιο στιγμή η Ρωσία αντιδρά σθεναρά σε κάθε προσφυγή βίας ρίχνοντας γέφυρες επαφής με την Τεχεράνη και υιοθετώντας την ιδέα του αγιατολάχ Χαμενεΐ για την δημιουργία ενός «ΟΠΕΚ» του φυσικού αερίου.⁴⁵ Οι σχέσεις των δύο χωρών είναι αλληλένδετες, αφού έχουν κοινά συμφέροντα στην Κασπία Θάλασσα και αντικρούουν την διείσδυση των ΗΠΑ στην περιοχή. Πάντως η συνεργασία των ΗΠΑ και Ρωσίας σε θέματα τρομοκρατίας, προβληματίζουν την Τεχεράνη ως προς τις στενές σχέσεις με τον βόρειο γείτονα της. Οι ρωσο-ιρακινές σχέσεις περιπλέχτηκαν ακόμα περισσότερο όταν ο κ. Bush με την ομιλία του στις 29 Ιανουαρίου, αναφερόμενος στο Ιράν το χαρακτήρισε ως «Άξονα του Κακού» εξαναγκάζοντας το Υπ. Άμυνας της Ρωσίας Ιβανόβ να διαφωνήσει με τις ΗΠΑ και να επιβεβαιώσει ότι δεν πουλάει πυρηνικά όπλα στο Ιράν, κρατώντας ισορροπίες με τις σχέσεις της Μόσχας με την Ουάσινγκτον.

Οι σχέσεις Ρωσίας – Ιράν από το 1979 είχαν πολλές αμφιταλαντεύσεις. Ο Χομεϊνί αντιμετώπισε τον κομμουνισμό, όπως και τους αμερικανούς με καχυποψία και επιθετικότητα. Μετά την εισβολή των Ρώσων στο Αφγανιστάν, τον Δεκέμβριο του 1979, οι σχέσεις των δύο χωρών πέρασαν μία σοβαρή διατάραξη. Ο λόγος ήταν ότι το Ιράν διοχέτευε όπλα κρυφά στους μουτζαχεντίν ενισχύοντας τον αγώνα τους ενάντια του Κόκκινου Στρατού, ο οποίος αποσύρθηκε το 1989 από την χώρα ηττημένος και ταπεινωμένος για να διαδεχτούν την διοίκηση της χώρας οι Ταλιμπάν το 1992. Η πρόθεση των αγωγών Κασπίας-Πακιστάν μέσω Αφγανιστάν, ωθεί την αμερικανική κυβέρνηση να χρηματοδοτήσει τον εξοπλισμό των Ταλιμπάν, μέσω Σαουδικής Αραβίας και του Πακιστάν. Αυτή η θέση των ΗΠΑ αλλάζει το 1997 όταν αντιλαμβάνεται την στροφή των Ταλιμπάν προς τον ισλαμικό εξτρεμισμό.⁴⁶ Την δεκαετία του '90 οι σχέσεις ανεπτύχθησαν σε ένα πνεύμα «ταυτόσημων σκέψεων».⁴⁷ Η κοινή αρνητική θέση για την δημιουργία δυτικών συμφερόντων του μεσογειακού αγωγού πετρελαίου Μπακού-Τσειχάν συμπύσσει ακόμη περισσότερο τις σχέσεις σε ένα ρόλο ιδιόμορφων εταίρων. Η Ρωσία παίζει ένα ρόλο ενεργειακού συμπαραστάτη στην Ισλαμική Δημοκρατία υποβοηθώντας στην αξιοποίηση νέων κοιτασμάτων πετρελαίου και στις τεράστιες δυνατότητες εξαγωγής φυσικού αερίου. Και ενώ οι ΗΠΑ συνεχίζουν το εμπάργκο και το καταδικαστικό ψήφισμα του Σ.Α είναι σε ισχύ, η Μόσχα συνεργάζεται στο τομέα της πυρηνικής ενέργειας. με την παράδοση 80 τόνων πυρηνικού καυσίμου τον Μάρτιο του 2007 στον σταθμό της Μπουσέρ που έχει

⁴⁵ Σοφία Σκουλικάρη, “Προς «ΟΠΕΚ φυσικού αερίου»,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 14, 2007.

⁴⁶ Δελαστίκ, 39

⁴⁷ Lutz Kleveman, *Το νέο μεγάλο παιχνίδι* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2005), 226.

κατασκευασθεί από Ρώσους για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.⁴⁸ Επίσης η Μόσχα και η Τεχεράνη διαπραγματεύονται συμβόλαιο – μαμούθ για την κατασκευή άλλων πέντε πυρηνικών αντιδραστήρων για τα επόμενα δέκα χρόνια.⁴⁹ Επίσης δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο η εξαιρετική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ της Μόσχας, Πεκίνου και Ιράν. Εκτός από την υποστήριξη που διαθέτουν οι δύο χώρες του Σ.Α στην Τεχεράνη στην ανάπτυξη των προγραμμάτων πυρηνικής ενέργειας, συζητούν εσχάτως για πρώτη φορά την δημιουργία αγωγού από την Κασπία στον Περσικό μέσω Ιράν.⁵⁰ Όλο αυτό το πλέγμα σχέσεων και επιρροών έρχεται να επιβεβαιώσει την εκτίμηση μετά από πολλά χρόνια της δημιουργίας ενός «αντιγεμονικού» συνασπισμού που προέβλεψε ο Ζμπιγκνίου Μπερζίνσι, τ. σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του πρόεδρου της Αμερικής, το 1997 που δεν θα τον ένωνε η ιδεολογία, αλλά τα συμπληρωματικά παραπόνα.⁵¹

Η Ρωσία του Πούτιν έχει σίγουρα μικρότερη βαρύτητα από ότι είχε στο παρελθόν η ΕΣΣΔ, που διατηρούσε ένα αριθμό κρατών κάτω από την επιρροή της. Ο Πούτιν σήμερα εκμεταλλεύεται την «παρακμή» της Αμερικής με αποκορύφωμα την αστοχία της στο θέμα του Ιράκ για να κτίσει ένα αντίβαρο απέναντι στη μία υπερδύναμη που κυριαρχεί στην Μέση Ανατολή. Η Ρωσία δεν έχει μεγάλη επιρροή στις αραβο-ισραηλινές υποθέσεις, κερδίζει όμως σε άλλα επίπεδα. Έτσι πιστοποιείται, η απόκτηση σχετικής ισχύος της Ρωσίας μετά από πολλά χρόνια στον αραβικό χάρτη με την έξυπνη και ισορροπημένη διπλωματίας της.⁵²

β. Οι σχέσεις με τις νέες δημοκρατίες της τ. ΕΣΣΔ στην περιοχή της Κασπίας.

Οι σχέσεις του Ιράν με τις γείτονες βόρειες νέες δημοκρατίες είναι ρευστές και κινούνται στο επίπεδο οικονομικών και όχι πολιτικών διασυνδέσεων. Διότι η ισλαμική πρόταση της Τεχεράνης δεν έπεισε της γειτονικές χώρες εξαιτίας της προγενέστερης κομμουνιστικής καταπίεσης.⁵³ Όπως και να έχουν τα πράγματα, το Ιράν χρειάζεται την φυσική δίοδο που του προσφέρει το Αζερμπαϊτζάν για να συνδεθεί με την Ανατολική Ευρώπη και όχι μόνο, παρά την συνεχιζόμενη επίδειξη ισχύος από τη πλευρά της Τεχεράνης σε βάρος των διμερών σχέσεων.

⁴⁸ Ρωσοϊρανική συμφωνία, <http://www.news.kathimerini.gr/4Dcgi> (accessed September 2, 2006).

⁴⁹ Νικόλας Ζηργάνου, “Εμπάργκο η Ουάσιγκτον, μπίζνες η Μόσχα,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Δεκέμβριος 24, 2006.

⁵⁰ “Το πυρηνικό...μπαϊράκι του Ιράν,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

⁵¹ Ζμπιγκνίου Μπερζίνσι, *Η μεγάλη σκακιέρα* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1998), 103.

⁵² *The Economist*, “Η «αρκούδα» χαιρείται που γύρισε,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 11, 2007.

⁵³ Λευτέρης Δρακόπουλος, *Καύκασος και κεντρική Ασία* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1998), 47.

Με σχεδόν όλες τις χώρες της Κεντρικής Ασίας το Ιράν επιθυμεί να κάνει ανταλλαγές πετρελαίου και κυρίως με το Καζαχστάν εξυπηρετώντας με πετρέλαιο του Καζαχστάν το βόρειο μέρος του και παράλληλα τα τάνκερ του Καζαχστάν θα έπαιρναν την ίδια ποσότητα από τους τερματικούς σταθμούς στον Περσικό Κόλπο και θα το πουλούσαν στην Δύση. Έτσι το Ιράν θα κάλυπτε τις μεγάλες ανάγκες του βόρειου τμήματος του, ενώ το Καζαχστάν δεν θα χρειαζόταν να περιμένει τους πολυέξοδους και αβέβαιους πετρελαιοαγωγούς.

Στα ανατολικά της Κασπίας, το Ιράν βρίσκεται σε καλύτερη θέση σχέσεων με το Τατζικιστάν. Τους ενώνουν πολιτιστικοί και οικονομικοί δεσμοί σε βαθμό που το Ιράν ελέγχει ένα κομμάτι της αναπτυξιακής πορείας της γείτονας.

Με το Τουρκμενιστάν, η Τεχεράνη έχει εκφράσει την επιθυμία να προσφέρει την βοήθεια της ώστε να παρεμποδίσει την «εισβολή» της Τουρκίας. Να μην λησμονούμε ότι η χώρα διαθέτει νέο πρόεδρο τον Κουρμπανγκαλί Μπρεντιμουχαμέντοφ με όχι και τόσο διαφανείς διαδικασίες εκλογής. Η χώρα διαθέτει πλούσια κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Ο προγενέστερος πρόεδρος, Νιαζόφ, είχε υπογράψει συμφωνίες με την Ρωσία και με την Κίνα και οραματιζόταν και αγωγούς προς το Ιράν και προς το Πακιστάν μέσω Αφγανιστάν.⁵⁴

Με το Ουζμπεκιστάν διατηρεί καλές σχέσεις.

Εν κατακλείδι, το Ιράν βλέπει για την ενίσχυση της ισλαμικής του πολιτικής και των καθαρών εθνικών του συμφερόντων με μία έντονη και ενδιαφέρουσα ματιά όλη την περιοχή της Κασπίας ελπίζοντας σε ρόλο περιφερειακής δύναμης.

γ. Οι σχέσεις με άλλες χώρες.

Η Τουρκία προμηθεύεται το 80-85% του αργού πετρελαίου της από τον Περσικό Κόλπο. Το 1996, οι εισαγωγές αργού πετρελαίου της ειδικά από το Ιράν ήταν 5, 2 ΜΤΑ και υπάρχει και γιγάντια συμφωνία για προμήθεια Φ.Α κατέχοντας 23 τρις. κυβικά μέτρα που καθιστούν το Ιράν δεύτερη χώρα σε αποθέματα φυσικού αερίου.⁵⁵

Η Κίνα εκτός των άλλων ανοιγμάτων πραγματοποιεί και με ισλαμικό Ιράν στην προσπάθεια της να εξασφαλίσει όλο και περισσότερα βαρέλια λόγω των τεράστιων της αναγκών και αυτό γίνεται ακόμη ευκολότερο με την θετική στάση της στο Σ.Α για την ανάπτυξη του πυρηνικού προγράμματος της Τεχεράνης. Η Sinopec, ο κινεζικός κρατικός πετρελαϊκός γίγαντας υπέγραψε το 2004 συμφωνία αξίας 70 δις δολαρίων με του Ιρανού για

⁵⁴ Κορίνα Βασιλοπούλου, “ Πρόεδρος με συμβόλαιο Gazprom, ” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 10, 2007.

⁵⁵ Μιχάλη Μυριάνθη, «Η ενέργεια ως συντελεστής ισχύος της Τουρκίας», στο *Η σύγχρονη Τουρκία*, επιμ. Θάνος Βερέμης και Θάνος Ντόκος του ΕΛΙΑΜΕΠ (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2002), 257-277.

την ανάπτυξη του κοιτάσματος του Γιανταβαράν, που σύμφωνα με αμερικανικές πηγές, θεωρείται ότι μπορεί να αποδώσει 300.000 βαρέλια πετρέλαιο ημερησίως.⁵⁶

3. Το Ιράκ

Ο δεύτερος κύριος παίκτης στην περιοχή γύρω από το θέμα του πετρελαίου είναι το Ιράκ. Στη χώρα υπάρχουν πολλές θρησκευτικές και εθνικές μειονότητες. Κύρια, είναι οι Σίιτες που αποτελούν την πλειοψηφία (55-60%) και οι σουνίτες. Υπάρχουν, στο βόρειο τμήμα η εθνική μειονότητα των Κούρδων (15-20%).

Η οικονομική του ανόρθωση ξεκίνησε με την εθνικοποίηση της πετρελαιοβιομηχανίας το 1972 και η ραγδαία άνοδος των τιμών του μαύρου χρυσού τμε την κρίση του 1973. Μετά από μία περίοδο ανοικοδόμησης και κοινωνικών προγραμμάτων, το 1979 την εξουσία ανέλαβε ο 42χρόνος Σαντάμ Χουσεΐν με την εφαρμογή ενός αυταρχικού καθεστώτος χρησιμοποιώντας διάφορες πτυχές της ιρακινής εθνικής ταυτότητας.⁵⁷

Το όμορο θεοκρατικό Ιράν προσπάθησε να «ροκανίσει» την κοσμική και «σοσιαλιστική» εξουσία του Μπάαθ στο Ιράκ. Ο Σαντάμ με τις όποιες ευλογίες της Δύσης, επιτέθηκε στο Ιράν (Σεπτέμβριος 1980) ελπίζοντας σε πολιτικά και οικονομικά οφέλη και μέσω του πετρελαίου. Ο οκταετής πόλεμος εξάντλησε τους δύο αντιμαχόμενους και ο τερματισμός του έγινε πρόθυμα από το Ιράκ και απρόθυμα από το Ιράν που έδειχνε να επικρατεί. Την ίδια χρονιά για αντιπερισπασμό στο εσωτερικό μέτωπο, ο Σαντάμ ξεκινά εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε βάρος των Κούρδων με χιλιάδες θύματα από τα χημικά όπλα.

Στις 2 του 1990, ο Σαντάμ εισβάλλει στο γειτονικό Κουβέιτ θεωρώντας το τμήμα της επικράτειας του. Η κύρια αιτία ήταν η κατάκτηση των πηγών του πετρελαίου ώστε να καταστήσει το Ιράκ κάτοχο του 25% περίπου των κοιτασμάτων της περιοχής και άρα ένα περιφερικό παίκτη με δύναμη επιβολής. Η αφορμή απετέλεσε ή άρνηση του Κουβέιτ να μείωση της παραγωγή του μαύρου χρυσού ώστε να αυξηθεί η τιμή του και το Ιράκ να απολαύσει την σχετική κερδοφορία. Την στιγμή που το Κουβέιτ αρνιόταν στην πίεση αυτή το Ιράκ εισέβαλλε στην χώρα. Το Σ.Α επέβαλλε μποϊκοτάζ στο ιρακινό πετρέλαιο και εμπάργκο στις εξαγωγές προς το Ιράκ, με εξαίρεση φάρμακα και τρόφιμα. Το Ιανουάριο του 1991 η Διεθνής Κοινότητα προχώρησε σε επίθεση, στην λεγόμενη «καταιγίδα της ερήμου».

---

⁵⁶ The New York Times. “Ευρεία ενεργειακή συμμαχία με το Πεκίνο επιδιώκει η Ουάσιγκτον,”

Η Καθημερινή, Απρίλιος 20, 2006.

⁵⁷ Σακκάς, 77

Το αποτέλεσμα ήταν χιλιάδες θύματα και νεκροί, ρύπανση του περιβάλλοντος, κοινοτικές εξεγέρσεις με του Κούρδους να τίθενται για πρώτη φορά υπό την προστασία της Δύσης με αυτόνομη κυβέρνηση (ζώνη πάνω από το 36^ο παράλληλο). Παρόλο αυτή την εκρηκτική κατάσταση ο Σαντάμ εξουσιάζει προβάλλοντας ένα πρόσωπο αντιιμπεριαλιστικό αναδεικνύοντας τον εαυτόν του σε ένα νέο «Νάσερ». Ένα είναι όμως ξεκάθαρο. Ουσιαστικά και οι δυο πόλεμοι αποτελούν κρίκους μίας αλυσίδας με το όνομα, έλεγχος ενεργειακών κοιτασμάτων. Ο δικτάτορας πίστεψε στην προσωρινή ισχύ του, χωρίς να υπολογίσει τις συμφωνίες του ΟΠΕΚ, την στάση της Σαουδικής Αραβίας και την ουδετερότητα της Ρωσίας.

Την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 ο κόσμος συθέμελα συγκλονίζεται με την επίθεση στους δίδυμους πύργους από ισλαμιστές τρομοκράτες στην καρδιά της Νέας Υόρκης. Από εκείνη την ημέρα η παγκόσμια ιστορία καταγράφει ένα γεγονός όπου θα επηρεάσει όλους του κύκλους των διεθνών σχέσεων και ισορροπιών. Η επίθεση στο Αφγανιστάν ήταν ο προάγγελος της επίθεσης στο Ιράκ. Με την μονομερή στάση του ο πρόεδρος Μπους με του πρόθυμους συμμάχους του ξεκινούν τις επιχειρήσεις ενάντια του Ιράκ στις 20 Μαρτίου 2003 και την 14^η Απριλίου πέφτει το Τικρίτ, η πόλη του Σαντάμ Χουσεΐν. Η κοινή γνώμη παρακολουθεί διχασμένη τις εξελίξεις φοβούμενη το ρευστό μέλλον. Η εφαρμογή του σχεδίου «Επιχείρηση ελευθερία για το Ιράκ» δείχνει στοιχεία αδυναμίας και αστάθειας. Μέχρι και σήμερα ο κοινωνικός αναβρασμός και οι βίαιες εσωτερικές συγκρούσεις πιστοποιούν την αποτυχία του εγχειρήματος, μιας πράξης που ήθελε να «μεταφέρει» την δημοκρατία με αλόγιστες συνέπειες και παράλληλες πολιτικές ταλαντώσεις στις γύρω χώρες.

Πάντως η προσπάθεια των ΗΠΑ για την λεγόμενη ανοικοδόμηση του Ιράκ είναι μάλλον μια ματαιότητα με κύρια αιτία τον έλεγχο των ιρακινών πετρελαίων. Στις ΗΠΑ η εν λόγω προσπάθεια έχει γίνει γνωστή ως «οικοδόμηση εθνών».⁵⁸ Οι πετρελαιοπηγές δεν ανεφλέγησαν, σε σύγκριση με τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου όπου χιλιάδες βαρέλια πετρελαίου και πηγές παραδόθηκαν στις φλόγες, και οι περιοχές του πλούσιων σε κοιτάσματα του Κιρκούκ και Μοσούλης με «χειρουργικό» τρόπο παραδόθηκαν στα χέρια του Κούρδων με την πλαισίωση των αμερικανικών δυνάμεων, προκαλώντας την δυσαρέσκεια της Τουρκίας.⁵⁹ Από τις αρχές του αιώνα εντοπίστηκαν τα γιγάντια κοιτάσματα της Μοσούλης και του Κιρκούκ που αποτέλεσαν το μήλο της έριδας στην διανομή των εδαφών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στην δεκαετία του 1920. Η περιοχή ήταν γνωστή

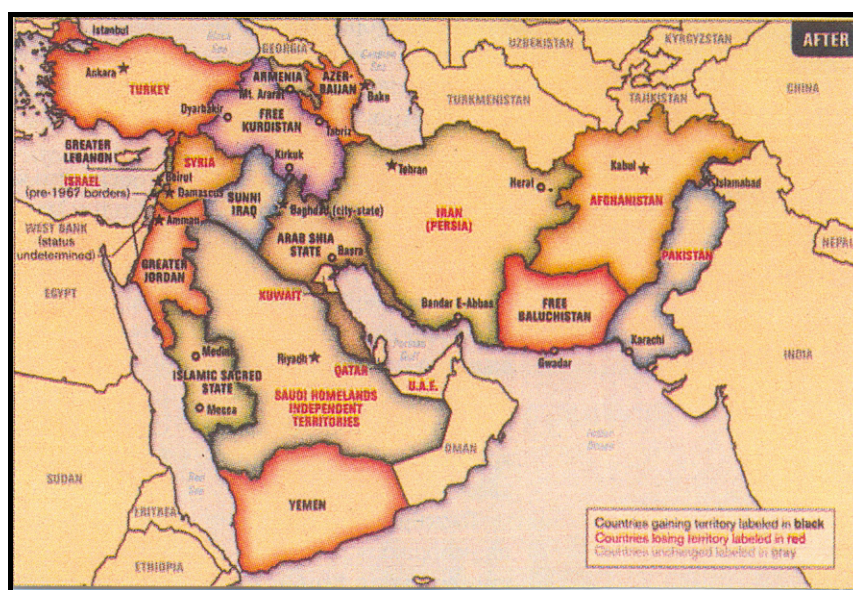
⁵⁸ Φράνσις Φουκουγιάμα, 212

⁵⁹ Francois Gere, *Γιατί Πόλεμος;*, ed. Σωτήρης Νταλής, trans. Ιωάννα Τζουρμανά (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005) 215.

σαν Σαντζάκιο της Μοσούλης.⁶⁰ Ακόμη και σήμερα η Τουρκία δεν έχει παραιτηθεί από την διεκδίκηση αυτών των εδαφών ανησυχώντας για τις εξελίξεις. Σε απόρρητη έκθεση της τουρκικής υπηρεσίας πληροφοριών ΜΙΤ, αναφέρεται η επικείμενη ψήφιση νόμου της κουρδικής Βουλής η οποία θα της επιτρέπει να υπογράψει συμφωνίες με τρίτα μέρη (πετρελαϊκές εταιρίες) για την έρευνα, εξόρυξη και εκμετάλλευση πετρελαϊκών κοιτασμάτων στο Β. Ιράκ και ειδικότερα της περιοχής του Κιρκούκ. Το άρθρο 140 του ιρακινού συντάγματος προβλέπει δημοψήφισμα μέχρι το τέλος του 2007 που θα καταλήξει στην ένωση της περιοχής με το υπόλοιπο τμήμα του Κουρδιστάν που ως γνωστό παραμένει αυτόνομο στο πλαίσιο του κράτους του Ιράκ. Η τριχοτόμηση του Ιράκ με του Κούρδους στον βορρά, του σουνίτες στο κέντρο και του σίιτες στον νότο έχει ήδη προβλεφτεί προ ετών από αμερικανούς στρατιωτικούς αξιωματούχους με βλέψεις πάντοτε τον όποιο έλεγχο των πλούσιων κοιτασμάτων του βορρά⁶¹

ΕΙΚΟΝΑ 5

Ο μελλοντικός χάρτης της Μέσης Ανατολής σύμφωνα με τον αμερικανικό στρατό.

Πηγή: *Ο Κόσμος του Επενδυτή*, Ιανουάριος 7, 2007.

Τα θεμέλια της Ιρακινής κρίσης εδράζονται πάνω στο πετρέλαιο της χώρας (δεύτερη πηγή μετά την Σαουδική Αραβία) τόσο από την τότε πλευρά του Σαντάμ που ήθελε να διασφαλίσει και να εμπλουτίσει τα δικά του πετρελαϊκά αποθέματα όσο και από τις ΗΠΑ

⁶⁰ ΕΛΙΑΜΕΠ, 262

⁶¹ Λάμπρος Καλαρρύτες, “ Τριχοτόμηση του Ιράκ,” *Ο Κόσμος του επενδυτή*, Ιανουάριος 7, 2007.

που έβλεπαν ανήσυχες να χάνουν τον έλεγχο της περιοχής.⁶² Αυτό έπεισε την αμερικανική ηγεσία να επιτεθεί προστατεύοντας την ενεργειακή της ασφάλεια. Αν ο στόχος των ΗΠΑ, ή έστω ένα κομμάτι της εξουσίας, ήταν και είναι η βαλκανοποίηση της Μέσης Ανατολής ώστε να αποδυναμωθούν οι αντίπαλες αραβικές χώρες φαντάζει δύσκολο και αδύναμο εφαρμογής. Μπορεί η κ Ράις (Υπ. Εξ των ΗΠΑ) να επιμένει στην απόδειξη της παρουσίας στον Κόλπο των ΗΠΑ και την συνέχιση της, όμως η πραγματικότητα είναι διαφορετική και απρόβλεπτη. Η επαναχάραξη των συμμαχιών σχετικά με πρωτοβουλίες ειρήνης στην περιοχή από το μέρος των ΗΠΑ και οι αναμενόμενες επαφές με Ιράν-Συρία στο πλαίσιο της διάσκεψης της Βαγδάτης για την ασφάλεια του Ιράκ δείχνουν διπλωματικές πρωτοβουλίες από την πλευρά των ΗΠΑ.⁶³ Αυτές οι ενέργειες θα καταλήξουν σε μια αναγκαστική στροφή της Ουάσινγκτον και σε συνέχεια θα περάσουμε στην επιθυμητή πολυμερή διπλωματία με την πιθανή επιτυχία ενός υποφερτού επιπέδου σταθερότητας. στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής προς όφελος της ανθρωπότητας.⁶⁴

4. Η Σαουδική Αραβία.

Η Σαουδική Αραβία αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» της πετρελαϊκής ενέργειας έχοντας δεσπόζουσα και κυρίαρχη θέση στο «καρτέλ» του ΟΠΕΚ. Η Σαουδική Αραβία, η χώρα όπου βρίσκονται ιεροί ισλαμικοί τόποι της Μεδίνας και της Μέκκας, γενέτειρας του Μωάμεθ, προσφέρεται σαν μία χώρα αντιθέσεων και διαφορών μεταξύ του παραδοσιακού και του μοντέρνου, μεταξύ της πνευματικής, της κοσμικής ζωής και της παντοδύναμης κρατικής εταιρίας πετρελαίου Amarco με τα ανυπολόγιστα κέρδη.

Η γνωστή γεωπολιτική του πετρελαίου επιτρέπει να έχει διαφόρους σημαντικούς παίκτες στην σκακιέρα της. Ένας παίκτης με ταυτότητα είναι αυτός που έχει το προϊόν κάτω από την κόκκινη άμμο του σώματος του. Το «βασιλείο της ερήμου» κατέχει πετρέλαιο της τάξεως των 265 δις βαρελιών περισσότερο από το ένα τέταρτο των γνωστών παγκόσμιων αποθεμάτων και μερικών από τα πιο αξιόλογα.⁶⁵ Ο όγκος του σαουδαραβικού πετρελαίου είναι γνωστός ως Arab light ποιοτικά άριστο και κυρίως «εύκολο» παρέχοντας την δυνατότητα στην χώρα να έχει το προτιμησιακό καθεστώς της διαμόρφωσης χαμηλών τιμών. Το χαμηλό κόστος πετρελαίου και τα πλούσια αποθέματα του παρέχουν στην χώρα την μεγάλη πολιτική ευελιξία. Οι μεγάλες εφεδρείες του, κάνουν τον Ριάντ, το πραγματικό

---

⁶² Γιώργος Πρωτόπας, “ΗΠΑ και Ισραήλ συγκοινωνούντα δοχεία,” *Ο Κόσμος του επενδυτή*, Ιούλιος 23, 2006.

⁶³ David Ignatius, “ Η στρατηγική ανανέωση της Κοντολίζα Ράις,” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 28, 2007,

⁶⁴ Helene Cooper, The New York Time, “Αναγκαστική στροφή της Ουάσινγκτον,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 4, 2007.

⁶⁵ Roberts, 139

αφεντικό του ΟΠΕΚ και σε επέκταση της Μέσης Ανατολής. Στην μεγάλη κρίση του 1973, η Σαουδική Αραβία με την εφαρμογή του εμπάργκο τίναξε «την μπάνκα» του πετρελαίου στον αέρα με τις όποιες πλέον ανοδικές τάσεις του που μέχρι και τώρα ακλουθούν πιστά. Πάντως, το σίγουρο είναι ότι και στους κόλπους του ΟΠΕΚ δεν υπάρχει πολλές φορές ενιαία στάση στην τιμολογιακή πολιτική του πετρελαίου λόγω ανταγωνιστικών διαθέσεων και πολιτικών διεργασιών, καθιστώντας το όργανο αδύναμο κυριαρχίας και εξωθώντας τις χώρες εισαγωγής να στρέφονται προς προμηθευτές εκτός ΟΠΕΚ όπως η Ρωσία, η Νορβηγία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι χώρες της Αφρικής ή ακόμη να ερευνούν νέες πηγές καυσίμων που θα αντικαταστήσουν τη μονοπωλιακή εξάρτηση. Η διακύμανση της τιμής ταράσσει τις αγορές της Δύσης και κυριότερα οι εταιρίες (majors) με έδρα τις ΗΠΑ χάνουν την σταθερότητα κέρδους ανησυχώντας για την επόμενη μέρα. Αυτή η αγωνία κάνει τις ΗΠΑ να θέλουν να έχουν τον ρόλο του περιφερειακού αστυνόμου στον Κόλπο με την πολιτική της προληπτικής επέμβασης με στόχο την σταθερότητα της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου και της τιμής του. Το δίπολο ΗΠΑ και Σαουδική Αραβία σε όλες τις κρίσεις στον Κόλπο στην μεταψυχροπολεμική περίοδο λειτούργησε συμπληρωματικά και επάλληλα. Οι Σαουδάραβες παρείχαν πετρέλαιο και οι ΗΠΑ προστασία πωλώντας στρατιωτικό εξοπλισμό και δημιουργώντας ένα κέντρο στρατιωτικής διοίκησης αξίας ενός δις δολαρίων κοντά στο Ριάντ για τον έλεγχο της ευρύτερης περιοχής που είχε σαν συνέπεια τον χαρακτηρισμό των σχέσεων της με τους γείτονες στην βάση της δυσπιστίας και της καχυποψίας.

Ο οίκος των Σαούντ από το 1745 με την θρησκευτική ηγέτιδα ομάδα των βαχαβιτών, ελέγχει όλο το κράτος και η πολιτική δομή λίγο διαφέρει από το πολιτικό σύστημα του '32.⁶⁶ Από τότε έχουν γίνει κάποια βήματα, όμως η κατάσταση εξελίσσεται δραματικά με μεγάλες κοινωνικές διαφορές, ιδιαίτερα από σπουδαγμένους νέους στην Δύση που επιστρέφοντας απαιτούν εσωτερικές εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις. Δεν θα αποτελέσει έκπληξη, ότι μεγάλο κομμάτι της οργής και της αντίδρασης, δημιουργώντας την νέα γένια των φονταμενταλιστών όπως και στο Ιράν, να ανατρέψουν την κρατική εξουσία. Η αλλαγή που επήλθε στον κοινωνικό ιστό της με την εμφάνιση νέων ελίτ και την εγκατάλειψη της υπαίθρου, χτίζει τις αστικές συγκρούσεις με απρόβλεπτες συνέπειες, Η πολιτική εικόνα και συμπεριφορά της χώρας για τα επόμενα χρόνια θα καθορίσουν και το μέλλον του λαού της και κυρίως το μέλλον όλης της Μέσης Ανατολής. Η προοπτική δημιουργίας «νέων Ιράν» τρομάζει τις ΗΠΑ και διευθύνει την πολιτική των σε συνεργασία με αυταρχικά καθεστώτα παρά να υπάρχει η αστάθεια και η ρευστότητα στην περιοχή.

---

⁶⁶ Rifkin, 191

Μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου εναντίον του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου στην Νέα Υόρκη αναγνωρίζεται ότι δεκαπέντε από τους δεκαεννέα τρομοκράτες ήταν Σαουδάραβες, ενώ αίσθηση στον αμερικανικό λαό προκάλεσαν και οι εικόνες Σαουδαράβων που έξαλλα πανηγύριζαν το πλήγμα. Σήμερα έχει αποκαλυφθεί ότι ο Οσάμα Μπιν Λάντεν είχε και διατηρεί σχέσεις με ομάδα ανθρώπων από την χώρα και σαουδαραβικές τράπεζες τροφοδοτούν τις τρομοκρατικές ενέργειες του. Σε μάθημα της στις 8 Μαΐου 2006 η καθηγήτρια του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Βιβή Κεφαλά τόνιζε ότι όλα αυτά καθιστούν την χώρα «ενοχλητικό σύμμαχο» των ΗΠΑ που κάνει μερικούς από τους νεό-συντηρητικούς (neocoon politic) αμερικανούς στο δόγμα της προληπτικής παρέμβασης, να φαντάζονται ότι το Ριάντ ίσως αποτελέσει ένα από τους επόμενους στόχους στο πνεύμα της «νέας» Μέσης Ανατολής.⁶⁷

Οι σχέσεις με τους γείτονες όπως προαναφέραμε διέπονται με τον όρο «δυσπιστία», που πηγάζει από τις φιλικές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Μετά τον πόλεμο του Κόλπου καθόρισε τα θαλάσσια σύνορα της με το Κουβέιτ καίριας σημασίας για την μεταφορά του πετρελαίου σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας.⁶⁸

Σήμερα πρωτοστατεί με την συμφωνία της Μέκκας για κυβέρνηση εθνικής ενότητας για την επίλυση του Παλαιστινιακού, εκτιμώντας το πρόβλημα σαν κύρια αιτία της αναταραχής στην περιοχή.

Με την Τουρκία ξεκίνησε μετά από πολλά χρόνια την επανέναρξη σχέσεων και συναλλαγών.⁶⁹

Στο πρόσφατο πόλεμο του Λιβάνου με το Ισραήλ τον Αύγουστο 2006 η Αίγυπτος, Ιορδανία και Σαουδική Αραβία αρνήθηκαν καταρχάς να υποστηρίξουν στην σιιτική πολιτική δύναμη Χεζμπολάχ που διοικείται από τον Χασάν Νασράλα που όπως αναφέρει ο Ισραηλινός πρεσβευτής στις ΗΠΑ Ντανιέλ Άγιαλον «είναι ο πιο δαιμόνιος πολιτικός στον αραβικό κόσμο και από τους πιο επικίνδυνους, κινούμενος μεταξύ πολιτικής και εξτρεμισμού», φοβούμενοι την κυριαρχία της σιιτικής ημισελίνου, δηλαδή Βηρυτού-Βαγδάτης-Τεχεράνης.⁷⁰ Ο κύριος φόβος του βασιλιά είναι η γενικότερη απόκτηση δύναμης από τους σιίτες με επακόλουθο την ενδυνάμωση της μειονότητας όπου βρίσκονται στις ανατολικές περιοχές του βασιλείου κατέχοντας τα πλουσιότερα κοιτάσματα πετρελαίου.⁷¹

---

⁶⁷ Roberts, 157

⁶⁸ Αναστασία Στρατή, «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο *Δίκαιο της Θάλασσας*, επιμ. Χαριτίνη Δίπλα και Χρήστου Ροζάκη (Αθήνα: Αιγαίου του Δικαίου της Θάλασσας, Εκδόσεις Σιδέρης, 2004), 145-207.

⁶⁹ Γιάννη Σφακιανάκη, «Πιο στενή η συνεργασία Αγκύρας-Ριάντ,» *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 20, 2006.

⁷⁰ Δελαστίκ Γιώργος, «Η δύναμη της Χεζμπολάχ,» *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.

⁷¹ Μαρία Αδαμίδου και Χρυσούλα Κατσαρού, «Αιχμάλωτος πολέμου ο αραβικός κόσμος,» *Έθνος Κυριακής*, Μάρτιος 11, 2007.

Αξιοποιώντας τις αποτυχίες του πρόεδρου των ΗΠΑ στον χώρο της Μέσης Ανατολής περιρρέουσα ατμόσφαιρα αστάθειας, ο Πούτιν επιχειρεί με μεθοδικό τρόπο να σπάσει τον κλοιό που επιχειρεί συστηματικά οι ΗΠΑ να περιβάλλουν την Ρωσία από την Πολωνία και την Ουκρανία μέχρι την Μέση Ανατολή. Έτσι η περιοδεία του πρόεδρου Πούτιν στην Μέση Ανατολή είχε στόχο να ρίξει γέφυρες στις χώρες φίλες των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή που περνούν εποχή απογοήτευσης και ανησυχίας και ειδικότερα με την Σαουδική Αραβία που έχει πολλούς λόγους να δυσφορεί και μετά από την 11^η Σεπτεμβρίου. Με την χώρα του πετρελαίου συνήψε σημαντικές συμφωνίες που αφορούν και του ευαίσθητους τομείς των οπλικών συστημάτων, της ενέργειας.⁷²

Αλλά και με την ραγδαία αναπτυσσόμενη Κίνα, η Σαουδική Αραβία υπογράφει συμφωνίες συνεργασίες σε πολλούς τομείς. Το Ριάντ είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής πετρελαίου του Πεκίνου σε ποσοστό 17%, ενώ η Κίνα είναι ο δεύτερος στον κόσμο καταναλωτής μαύρου χρυσού με τις ΗΠΑ. Η δεύτερη σε μέγεθος εταιρία πετρελαίου της Κίνας, η Sinopec, βρίσκεται ήδη στην Σαουδική Αραβία. Από την άλλη πλευρά η εταιρίες της Σαουδικής Αραβίας βλέπουν την Κίνα σαν παράδεισο επενδύσεων και εξάπλωσης δραστηριοτήτων. Τον Αύγουστο του 2005 η γνωστή Amarco υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας με την Sinopec και την ExxonMobil για την επέκταση ενός διωλιστηρίου σε επαρχία της ΝΑ Κίνας. Επίσης η Amarco συνεργάζεται επίσης με την Sinopec για την κατασκευή ενός ακόμη διωλιστηρίου στο ΒΑ τμήμα της χώρας.

Η προσέγγιση αυτή με την Κίνα επιτρέπει στο Ριάντ να απαγκιστρωθεί από την Ουάσιγκτον. Το 2005 η Σαουδική Αραβία προμήθευε κατά μέσο όρο την Κίνα με 400χιλ. βαρέλια την ημέρα έναντι 1,43εκ προς τις ΗΠΑ.⁷³ Η προσπάθεια της Σαουδικής Αραβίας να επεκτείνει το ενδιαφέρον πώλησης πετρελαίου προς άλλες χώρες έχει να κάνει με τον γενικότερο επανασχεδιασμό του status quo της Μέσης Ανατολής που πιθανόν να συμπεριλάβει και την ίδια. Και δεν είναι τυχαίο η απόφαση των έξι μελών του Συμβουλίου του Κόλπου να εγκαινιάσουν από κοινού ένα σχέδιο για την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς αποδεικνύοντας της ισχύ των σ ένα εξελισσόμενο περιβάλλον που περιστρέφεται γύρω από την ενεργειακή ασφάλεια.⁷⁴

Καταλήγοντας, παρουσιάζεται μία παραστατική εικόνα της σχέσης του πετρελαίου με το Ισλάμ στην εξέλιξη του χρόνου σε σχηματική εκτίμηση του συγγραφέα. Πριν την δεκαετία του '70 η σχέση ήταν ανισοβαρής και ασύμμετρη.

⁷² “Η Ρωσία βγαίνει από την χειμερία νάρκη.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 18, 2007.

⁷³ “Όταν η Κίνα συνάντησε τη Σαουδική Αραβία,” *Βήμα*, Ιανουάριος 29, 2006.

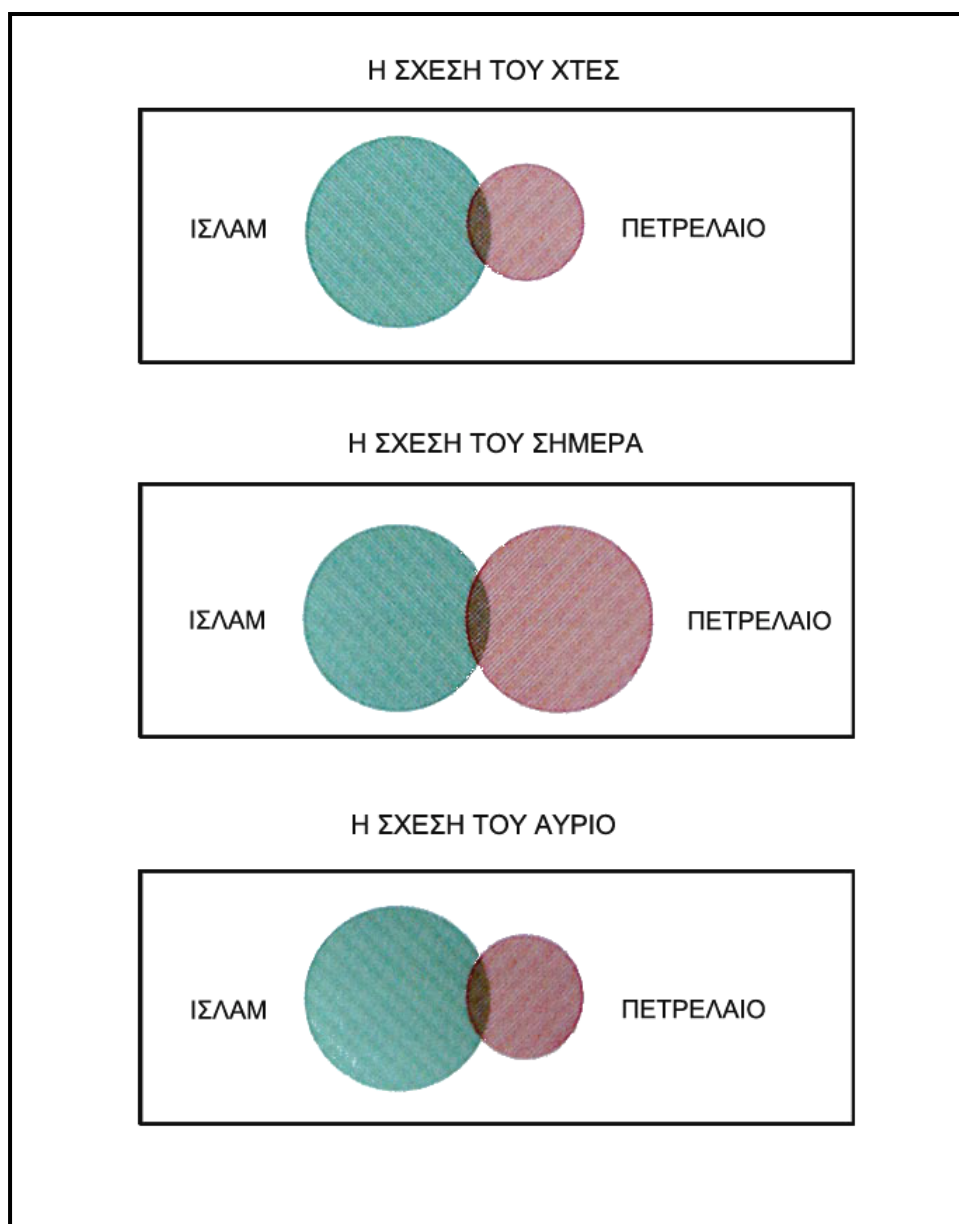
⁷⁴ The Guardian, *Εγκαίνια πυρηνικής κούρσας από κράτη του Κόλπου*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed December 13, 2006).

Στις δεκαετίες του '70 και μετά, η σχέση γίνεται ισοβαρής επηρεάζοντας όλες τις δυναμικές εξελίξεις της περιοχής και των πολιτικών δρώμενων της παγκόσμιας σφαίρας.

Η μελλοντική προσπάθεια της Δύσης είναι η σταδιακή απεξάρτηση από τα δεσμά του πετρελαίου και σε επέκταση των «δίδυμων αδελφών» Ισλάμ – πετρελαίου, ώστε να επανέλθει μια κατάσταση σχετικής πολιτικής σταθερότητας, όπως και υπήρχε και στην πρώτη χρονική φάση.

ΕΙΚΟΝΑ 6

Η σχέση πετρελαίου με το Ισλάμ στον χρόνο.

ΗΠΑ, ΕΝΑΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΑΙΚΤΗΣ

1. Γενικά

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το ιστορικό 1989, οι καταπιεσμένοι λαοί της Ανατολικής Ευρώπης θαύμαζαν την Αμερική όχι μόνο σαν ηγέτιδα χώρα της Δύσης αλλά και σαν προστάτιδα των δημοκρατικών θεσμών, των πολιτικών δικαιωμάτων, του πολιτισμού και της ελεύθερης οικονομίας. Αυτό την έκανε ελκτική και πειστική για να περάσει τις γραμμές της απωθώντας όλο και περισσότερο τις αρχές της πάλαι ΕΣΣΔ. Στην παντοκρατορία των ΗΠΑ δεν υπήρχαν αρχικά αντιστάσεις και εμπόδια για κάθε μονομερή επιβολή των συμφερόντων της Ουάσιγκτον σε όποιο περιφερειακό σύμπλεγμα υπήρχε επιλογή, παγιώνοντας μια νέα μεταψυχροπολεμική τάξη που θα μπορούσαμε να την αποκαλέσουμε *Imperium Americanum*.⁷⁵ Αυτή η μονόπλευρη «διοίκηση» του κόσμου χωρίς το ανάλογο «σεβασμό» ακόμη και στα Ηνωμένα Έθνη, γέννησε μια αγανάκτηση που έρχεται από τις φτωχές τάξεις και όχι μόνο, των μουσουλμανικών χωρών ενάντια στην ψευδεπίγραφη δημοκρατία, ενάντια στα γεράκια της Ουάσιγκτον. Χώρες που συνδέονται άμεσα με το πετρέλαιο και τον ενεργειακό εφοδιασμό της Δύσης νοιώθουν την ευκαιρία να πλησιάζει για να κτυπήσουν τον εχθρό με την επονομαζόμενη τρομοκρατία ή άλλη βίαιη δράση.

Με συνδυασμό του τέλους του Ψυχρού Πολέμου έχει πλέον αφαιρεθεί το κριτήριο με βάση το οποίο μπορούσε κανείς να διακρίνει εύκολα φίλους και εχθρούς, πρωτεύουσες και δευτερεύουσες συγκρούσεις. Το αποτέλεσμα ήταν μια δομική τροποποίηση των διεθνών διακυβευμάτων από ένα κάθετο σχήμα (οι συγκρούσεις δεν είναι όλες της ίδιας σημασίας) σε μια πιο οριζόντια λογική (οι συγκρούσεις είναι πολύ σύνθετες και πολύ ειδικές για να υπάρχει ένας γενικός αποδεκτός τρόπος επίλυσης τους).⁷⁶ Αυτές οι ασύμμετρες απειλές δημιούργησαν ένα καινούργιο διεθνές εκκρεμές με επικίνδυνες ταλάντωσεις στηριζόμενες σε ιδεολογικά υπόβαθρα και πολιτικά μηνύματα με θρησκευτικά ταυτότητας προερχόμενα κυρίως από τον νότο της Ευρασίας. Και εάν αυτός ο χώρος που συγκοινωνεί με τον ενδιάμεσο χώρο αποκτήσουν και οι δύο μαζί ένα επίπεδο συμμαχίας, δύναμη σε βάρος της Δύσης, τότε η πρωτοκαθεδρία της Αμερικής στην Ευρασία, στην πλούσια περιοχή υδρογονανθράκων, θα υποχωρήσει δραστικά και ανήσυχα.⁷⁷

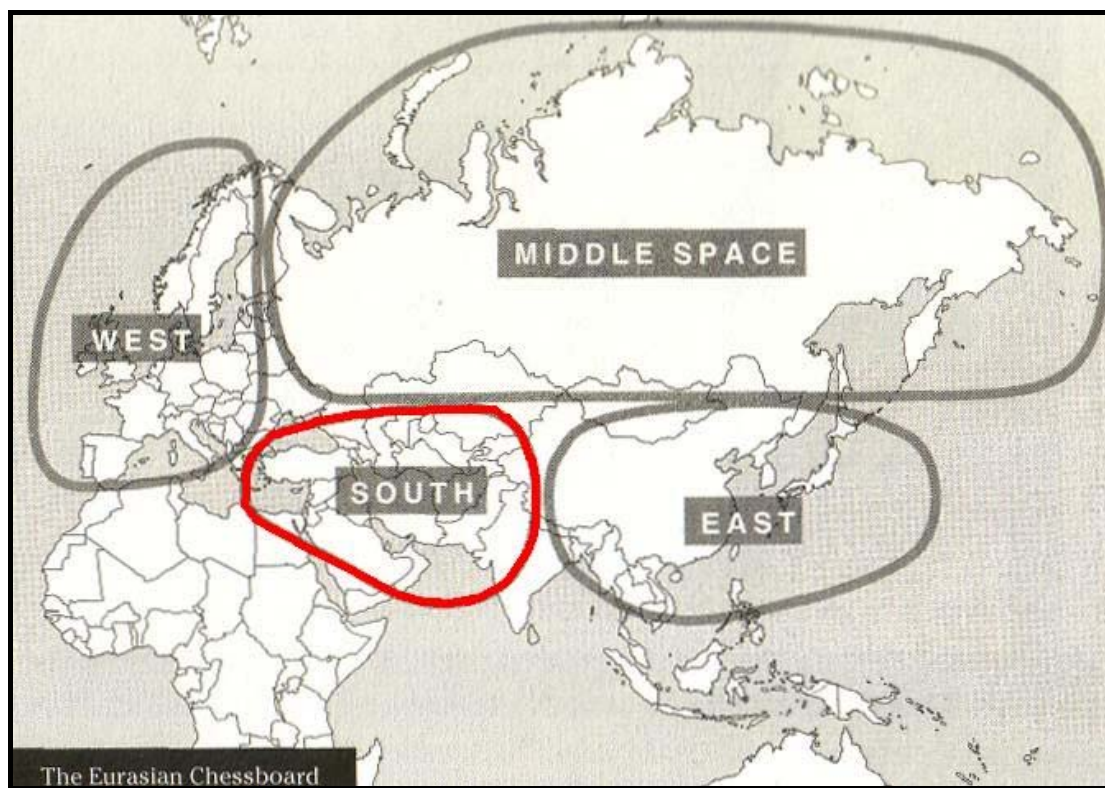
---

⁷⁵ Kleveman, 419

⁷⁶ Μιχάλης Τσινισιζέλης και Κώστας Υφαντής, *Σύγχρονα προβλήματα διεθνών σχέσεων* (Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 2000), 325.

⁷⁷ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, 69

ΕΙΚΟΝΑ 7 Η ευρασιατική Σκακιέρα

Πηγή: Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, “Η Μεγάλη Σκακιέρα”

Σε αυτό το διαμορφούμενο γεω-στρατηγικό σχέδιο, η ενέργεια αποτελεί το καινούργιο όπλο κατίσχυσης. Οι χώρες που έχουν την ενεργεία, έχουν την δυνατότητα να ορίζουν τους όρους του παιχνιδιού. Και οι χώρες που εξαρτώνται απ’ αυτήν, θα υφίστανται τις συνέπειες των διαθέσεων των ενεργειακών γιγάντων. Ενδιάμεσα υπάρχουν και οι χώρες που παίζουν σημαντικό ρόλο στην διακίνηση και μεταφορά των ενεργειακών αυτών πόρων. Και οι τύχες τους εξαρτώνται καθαρά από τις σχέσεις των μεγάλων περιφερειακών δυνάμεων, από την στρατηγική τους θέση και την δυνατότητα τους να ελιχτούν εξισορροπώντας την ανάγκη των μεγάλων για την ενέργεια με την προώθηση των ιδιαίτερων δικών τους εθνικών συμφερόντων.⁷⁸ Και σίγουρα οι ΗΠΑ κατέχουν δεσπόζουσα θέση στις καταναλώτριες χώρες, σπαταλώντας 25% της συνολικής παγκόσμιας ενέργειας σε σύνολο παγκόσμιου πληθυσμού 5%. Μέρος της απόκλισης αυτής είναι η αναπτυγμένη οικονομία της χώρας που είναι η μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη και συνεπώς χρησιμοποιεί περισσότερη ενέργεια. Οι ΗΠΑ είναι από τους κορυφαίους ενεργειακού παίκτες: η τεράστια ζήτηση τους καθιστά

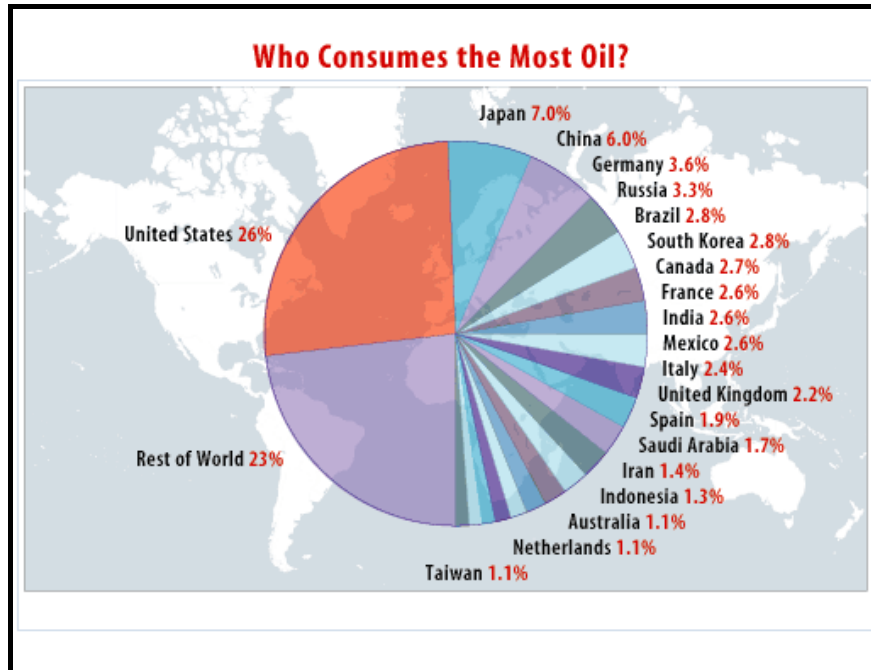
⁷⁸ Ανδρέας Ανδριανόπουλος. *Ολοκληρωτικός πόλεμος για την ενέργεια* (Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 2006), 30.

σημαντικό πελάτη των μεγάλων ενεργειακών κρατών όπως της Σαουδικής Αραβίας και πρόσφατα και της Ρωσίας. Οι μεγάλες εισαγωγές τους κρατούν δέσμια της παγκόσμια αγορά. Και επειδή η ισχύς της βασίζεται στην οικονομία που με την σειρά της βασίζεται στην ορυκτά καύσιμα, προσπαθεί να προστατεύει την ενεργειακή υποδομή από κάθε απειλή με όλα τα μέσα που διαθέτουν. Στο ενεργειακό πάζλ οι ΗΠΑ έχουν το κυρίαρχο κομμάτι και κάθε απόφαση αλλαγή προσέγγισης και ενεργειακού συστήματος όχι μόνο θα οικοδομηθεί διαφορετικά, αλλά και ο υπόλοιπος κόσμος θα υποχρεωθεί να το ακολουθήσει.(φαινόμενο Ντόμινο). Όμως η στατικότητα της αντιμετώπισης της επερχόμενης ενεργειακής κρίσης από πλευράς Ουάσιγκτον αφήνει ερωτηματικά και απορίες στην υπόλοιπη παγκόσμια κοινότητα. Η αδιαφορία μιας εναλλακτικής πρότασης για την ενέργεια με τον φόβο της απειλής της υπάρχουσας οικονομικής αυτοκρατορίας των, προκαλεί το έναυσμα και στην Ε.Ε και την Ιαπωνία να ψάξουν τον άλλο δρόμο, τον δρόμο των Α.Π.Ε ώστε να αποδείξουν μια σχετική ανεξάρτηση από τον πλήρη εναγκαλισμό με τις ΗΠΑ. Ίσως και οι ιδιωτικές εταιρίες αμερικανικών συμφερόντων-οι «majors», να βάζουν το χεράκι τους σε κάθε τεχνολογική εξέλιξη της διαχείρισης του τομέα της ενέργειας για να διατηρήσουν τα οικονομικά τους κεκτημένα που σε κάθε πιθανή αλλαγή να έχουν αρνητική εξέλιξη ως και ανατροπή. Το βέβαιο είναι ότι το καταναλωτικό κοινό αφημένο στην σιγουριά του σήμερα δεν φαντάζεται το πρόβλημα του αύριο, το πρόβλημα της ατμόσφαιρας, το πρόβλημα των επόμενων γενεών.

Η αμερικάνικη «δίψα» για το πετρέλαιο έχει δύο πλευρές.

Η μία έχει την πλευρά της εξάρτησης που καθιστούν την χώρα ευάλωτη σε διακοπές εφοδιασμού και ενεργειακού «εκβιασμού» και η άλλη πλευρά την ωθεί να κάνει οτιδήποτε φανερά ή κρυφά προς διασφάλιση της ροής του πετρελαίου στην παραγωγή της με την αναγκαστική πρόσβαση στα παγκόσμια ενεργειακά αποθέματα. Το δίλλημα είναι φανερό και ταράζει από καιρό σε καιρό όλο το διεθνές σύστημα, μιας και στην Ουάσιγκτον και στην Νέα Υόρκη έχει καταφερθεί το κέντρο των παγκόσμιων πολιτικών εξελίξεων. Πάνω στην υποδομή του πετρελαίου έχει «κτισθεί» η αμερικανική οικονομία, ο τρόπος ζωής, η ανάπτυξη των ΗΠΑ. Κάθε κλυδωνισμός των δεικτών του «υγρού» συμπαρασύρει όλες τις χρηματιστηριακές συναλλαγές με επώδυνα ενίοτε αποτελέσματα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8
Ποιος καταναλώνει το περισσότερο πετρέλαιο

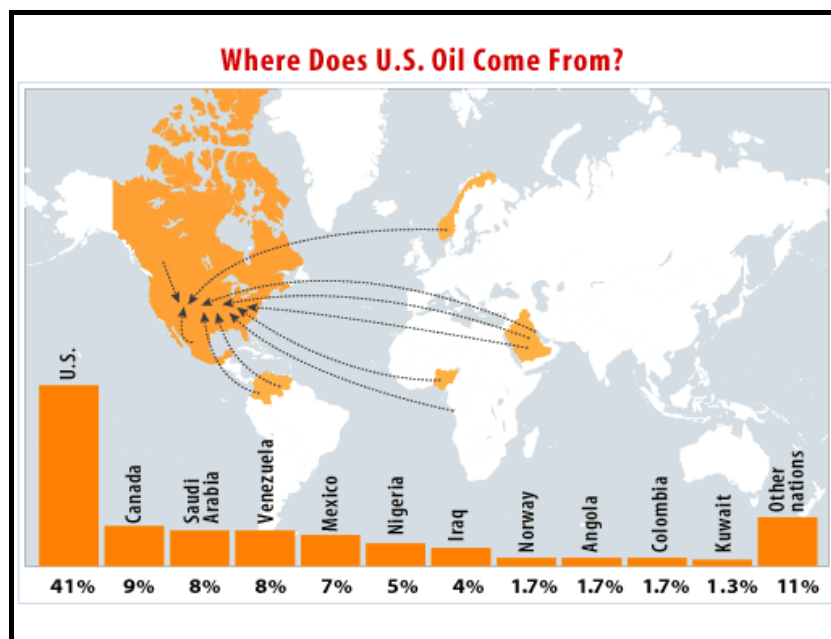
Πηγή: <http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/colombia/oilb.html>

Η δεύτερη πλευρά, η καθαρή έκταση της αμερικανικής ζήτησης συνδυαζόμενη με την ακμάζουσα παραγωγή της χώρας, να μην λησμονούμε ότι οι ΗΠΑ είναι ακόμη τρίτες σε παραγωγή πετρελαίου στον παγκόσμιο χάρτη, προσφέρει μια ισχυρή οικονομία με ταχύρυθμη ανάπτυξη. Την δεκαετία του 1990, οι αμερικανικές εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 3, 5 εκ. βαρέλια την ημέρα, περισσότερο από την συνολική κατανάλωση οιαδήποτε άλλης χώρας, εκτός της Κίνας και της Ιαπωνίας και η τάση αυτή επιμένει και την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας. Η τροφοδοσία των αμερικανικών αναγκών έρχεται από όλο τον κόσμο προκαλώντας την κομβική αγορά σε ενεργειακά ζητήματα. Σήμερα το μερίδιο ενός παραγωγού στην αγορά των ΗΠΑ είναι κρίσιμο μέτρο της πολιτικής θέσης και των μελλοντικών του προοπτικών.

Στο επόμενο πίνακα βλέπουμε την πετρελαϊκή εξάρτηση που δέχεται η Αμερική από την Μέση Ανατολή. Για αυτό το κλειδί της αντιμετώπισης πολλών αναγκών ήταν εκτός των άλλων και το Ιράκ, χώρα που κατέχει 150 δις. βαρέλια αργού πετρελαίου και από τα χαμηλότερα σε κόστος, παραγωγή στον κόσμο. Η επιδίωξη του επανασχεδιασμού της ενεργειακής χάρτας της Μέσης Ανατολής από την ματιά των ΗΠΑ, δεν είναι εύκολη.

Σίγουρα η επίθεση στο Ιράκ (2003) είχε στο βάθος τον έλεγχο των πετρελαίων με την εξασφάλιση των μεγάλων κοιτασμάτων του Κιρκούκ και δευτερεύοντος της Μοσούλης. Οι Cheney και Rumsfeld, αντιπρόεδρος και Υπ. Άμυνας της κυβέρνησης έβλεπαν τον έλεγχο του πετρελαίου σαν μέρος ενός πολύ μεγαλύτερου γεωπολιτικού οράματος με την στόχευση του ελέγχου των πλουτοπαραγωγικών πηγών της περιοχής προς όφελος των ΗΠΑ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9
Από πού προέρχεται το αμερικανικό πετρέλαιο

Πηγή: <http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/colombia/oilb.html>

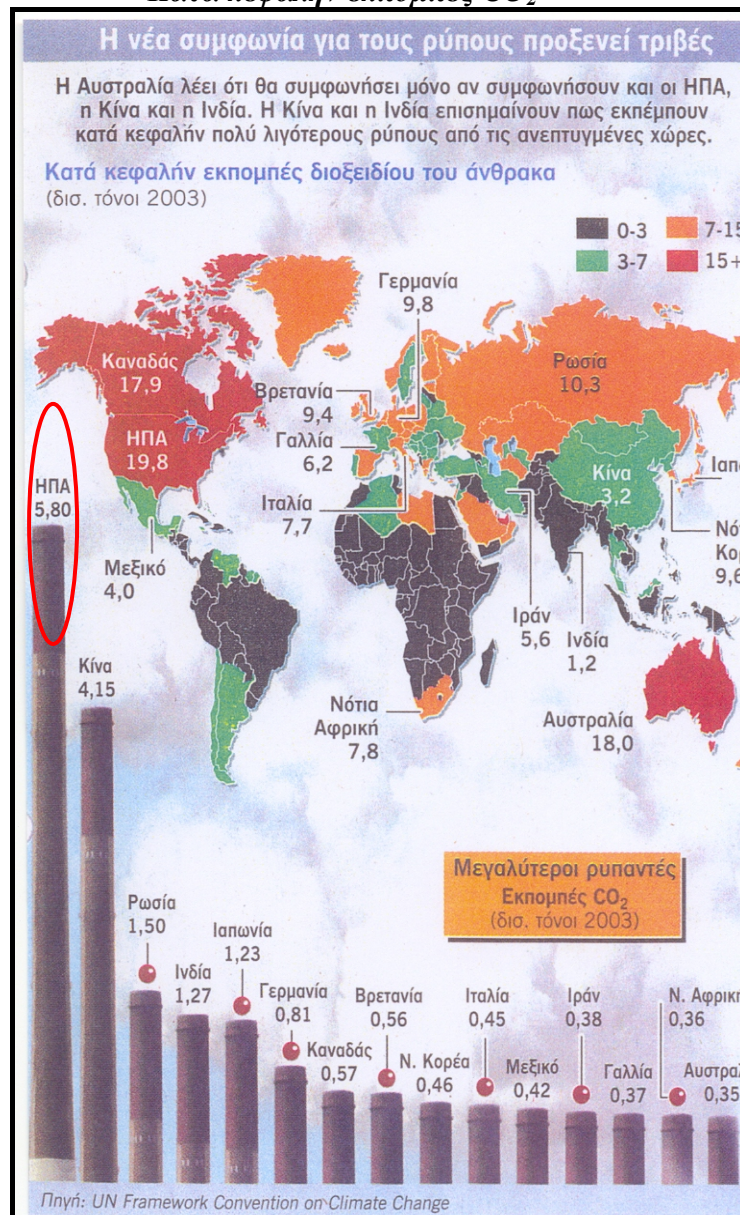
2. Το κλίμα

Σε αυτό το γεωοικονομικό επίπεδο υπάρχει και ο παράγοντας κλίμα και οι ανάλογες εκπομπές αερίων που επηρεάζουν την ζωή μας. Η Αμερική και εδώ πρωταγωνιστεί σαν μια χώρα που παράγει πλούσιες ποσότητες CO₂ κυρίως από την καύση του άνθρακα. Παρότι τα αιτία της αλλαγής του κλίματος είναι πολύπλοκα, οι ενδείξεις υποδεικνύουν την συσσώρευση στην ατμόσφαιρα «ανθρωπογενών» βιομηχανικών ρύπων. Η ρύπανση που προκαλείται από τα αυτοκίνητα και τις βιομηχανίες είναι πλέον ανεξέλεγκτη και επικίνδυνη για την δημόσια υγεία. Καθώς ο άνθρακας υπό μορφή CO₂ ανεβαίνει στην ατμόσφαιρά διαταράσσει τους φυσικούς μηχανισμούς ψύξεως της ατμόσφαιρας. Σαν καθρέπτης μιας διόδου, το CO₂ επιτρέπει στο ηλιακό φως να περάσει μέσα από τον αέρα και να θερμάνει τη γη, αλλά εμποδίζει πολλή την προκύπτουσα θερμότητα να ακτινοβοληθεί από τη γη πίσω στο διάστημα. Αυτό είναι το άθλιο «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Αυτό το φαινόμενο βασανίζει

σήμερα όλη την ανθρωπότητα προκαλώντας το δέος για καταστροφές στο οικοσύστημα, άνοδο της στάθμης των υδάτων, απρόβλεπτες εξελίξεις με το λιώσιμο των πάγων, την μείωση των αποθεμάτων του πόσιμου ύδατος και άλλα δεινά. Σε αυτή την πρόκληση οι ΗΠΑ έχουν λόγο και δυνατότητες επιβολής πολιτικών προστασίας και εναλλακτικών ενεργειακών διευθύνσεων.⁷⁹

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10
Κατά κεφαλήν εκπομπές CO₂

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 5, 2006.

⁷⁹ David Ignatius, "Πολιτικό φαινόμενο," *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 3, 2007.

Η πολιτική του Bush είχε και έχει μικρό ενδιαφέρον για το κλίμα. Αποστασιοποιήθηκε από τις προεκλογικές εξαγγελίες για ρυθμίσεις του CO₂ σαν ρύπου και απέρριψε μεγαλόφωνος την συνθήκη του Κιότο σαν ατελή.⁸⁰

Στην Διακυβερνητική Διάσκεψη του Παρισιού στο τέλος του Ιανουάριος του 2007 για το Κλίμα διαπιστώθηκε ότι η αλλαγές του πλανήτη οφείλονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα σε ποσοστό 90%.⁸¹ Εν όψει των δραματικών συμπερασμάτων της έκθεσης, οι ΗΠΑ πρότεινα τεχνικές λύσεις και ανέλαβαν την ευθύνη για μείωση της κατανάλωσης βενζίνης. Επίσης υιοθέτησαν εν μέρει (μερικές μεγάλες βιομηχανικές εταιρίες όπως Citigroup, η Ford και η General Electric) την μέθοδο, που ήδη εφαρμόζεται στην Ευρώπη, για τις βιομηχανίες που μειώνουν αποτελεσματικά τα επίπεδα βλαβερών ρύπων να έχουν γενναία οικονομικά ανταλλάγματα. Έτσι μέσα σε ένα σύστημα ανωτάτου ορίου πόντων, οι βιομηχανίες που μειώνουν αποτελεσματικά τις εκπομπές τους και άρα συγκεντρώνουν λιγότερους πόντους θα μπορούν να μπορούν τους πόντους σε βιομηχανίες που χρειάζονται προκειμένου να αυξήσουν - εικονικά έστω - τα επιτρεπόμενα όρια εκπομπών τους (εργολάβοι ρύπων).

Πριν λίγες μέρες από την Διάσκεψη, σε ομιλία του ο Bush για την ενέργεια εξήγγειλε διάφορα μέτρα σε αναφορά του σχετικά με το «σοβαρό παγκόσμιο πρόβλημα του περιβάλλοντος». Έλεγε «Οι ΗΠΑ βρίσκονται ένα βήμα πριν από τις νέες τεχνολογικές ανακαλύψεις, που θα μας επιτρέψουν να ζήσουμε με μικρότερη εξάρτηση από το πετρέλαιο». Σε συνέχεια τόνισε «ο στόχος είναι η μείωση της κατανάλωσης της βενζίνης κατά 20% τα επόμενα δέκα χρόνια, υπέρ εναλλακτικών καυσίμων όπως η αιθανόλη» Όλα αυτά τα δικαιολόγησε βασίζοντας τα πάνω στην ενεργειακή ασφάλεια και την προστασία των υποδομών από ενδεχόμενες τρομοκρατικές ενέργειες «εχθρικών πετρελαιοπαραγωγών καθεστώτων». Πάνω στις αναφορές υπήρξαν αντιδράσεις, διότι ουσιαστικά ο πρόεδρος δεν ανακοινώσε τίποτα δεσμευτικό για τον περιορισμό των αερίων σε μία χώρα που ευθύνεται για το 25% περίπου της παγκόσμιας εκπομπής αερίων που προκαλούν βάνουσα το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Παρόλα αυτά, ο αρμόδιος αξιωματούχος για το κλίμα του ΟΗΕ, Ιβο ντε Μπόερ, χαρακτήρισε τις δηλώσεις του Bush πολύ ενθαρρυντικές και συμπλήρωσε ότι κάθε προσπάθεια αντιμετώπισης των κλιματολογικών αλλαγών χωρίς την συμμετοχή των ΗΠΑ δεν έχει νόημα.⁸² Ένα από τα βασικότερα θέματα της ημερήσιας διάταξης στην διάσκεψη

---

⁸⁰ Διάσκεψη για το παγκόσμιο κλίμα του Κιότο (11.12.1997) όπου προβλέπει ποσοτικά διαφορετικές υποχρεώσεις των βιομηχανικών κρατών περί μείωσης του CO₂ και άλλων αερίων μέχρι το 2010 κάτω από τα επίπεδα του 1990.

⁸¹ *Κλιματολογικές αλλαγές*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed February 23, 2007).

⁸² *Ο Μπούς είδε ότι το κλίμα είναι... στραβό*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed January 26, 2007).

των G8 που θα πραγματοποιηθεί στο Χέιλιγκενταμ της Γερμανίας με την συμμετοχή και των Ινδίας, Κίνας, Μεξικού, Βραζιλίας και Νότιας Αφρικής θα είναι το κλιματολογικό. Το «όραμα» που θα καταθέσει ο πρωθυπουργός της Ιαπωνίας Σίνζο Αμπε θα είναι στην βάση της περικοπής των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά το ήμισυ μέχρι το 2050. Σε αυτή την προσπάθεια η αμερικανική κυβέρνηση, κύριος παράγοντας μαζί με την Κίνα και Ινδία, πιθανώς να στηρίζει κάποια συμφωνία για τον περαιτέρω περιορισμό της εκπομπής του CO₂ στο πλαίσιο της αναφερόμενης διάσκεψης της Ομάδας των Οκτώ. Πάντως οι κινήσεις της αντιμετώπισης του προβλήματος που αφορά το κλίμα άρχισαν να γεννιούνται και μέσα στην Αμερική, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Καλιφόρνια που υιοθέτησε όρια εκπομπής των αερίων καταγράφοντας την όλη πρωτοβουλία σαν η πρώτη πολιτεία που κάνει κάτι τέτοιο. Η επιτυχής έκβαση των συνομιλιών στο Χέιλιγκενταμ θα παράξει ελπίδες για την επανίδρυση μια νέας συνθήκης που πρόκειται να διαδεχθεί το «ισχνό» Πρωτόκολλο του Κιότο.⁸³

---

⁸³ Reuters, “Οι G8 θα πιάσουν τον Τζόρτζ Μπους για το θερμοκήπιο,” *Η Καθημερινή*, Μάιος 26, 2007.

3. Η διέξοδος από το πετρέλαιο.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται και θα πλήξουν καίρια την οικονομία της Αμερικής μπορούν να καταγραφούν μέσα από τρεις απειλές: 1. Η κορύφωση της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου και του συνοδευτικού φυσικού αερίου. 2. Η ρευστότητα του πολιτικού κλίματος που έρχεται από τη Μέση Ανατολή και 3. Οι κλιματολογικές συνθήκες με τις αβέβαιες εξελίξεις. Πάνω σε αυτό το σκεπτικό δημιουργείται η ανάγκη της “εξοικονόμησης”. Η κατανάλωση της Αμερικής εκτινάχθηκε την τελευταία δεκαετία και συνάμα δεν αυξήθηκε η παραγωγή ενέργειας σε τρόπο ώστε να κατασκευάζεται μια δυσκαμψία οικονομικής ανάπτυξης σε όλο τον δυτικό κόσμο. Γι’ αυτό πολλοί ενεργειακοί ειδικοί πιστεύουν ότι η καλύτερη επιλογή δεν είναι η υποκατάσταση των υδρογονανθράκων, αλλά η εξεύρεση πώς να τους χρησιμοποιήσουμε με καθαρότερες προσεγγίσεις. Θα ήταν πολύ σκόπιμο στις χώρες που χρησιμοποιούν το κάρβουνο σαν ένα προϊόν που πάει να ισοσταθμίσει την αδυναμία ύπαρξης πετρελαίου, να γίνει η ανάλογη επεξεργασία απαλλαγής από τον περιεχόμενο του άνθρακα. Είναι βέβαιο ότι η αποκαλούμενη τεχνολογία του καθαρού κάρβουνου παρέχει την άλλη οδό προς την οικονομία της εναλλακτικής ενέργειας. Η μεγάλη συζήτηση που αναπτύσσεται σήμερα σαν αντίδοτο στην πρόκληση του πετρελαίου είναι οι ανανεώσιμες πηγές βλέποντας την από δύο πλευρές. Η μία πλευρά του διαλόγου είναι η προτεινόμενη οικονομία του υδρογόνου ηλεκτροδοτούμενη κυρίως από ανανεώσιμες πηγές και ή άλλη πλευρά οι υποστηρικτές υβριδικής προσέγγισης στην οποία οι ανανεώσιμες πηγές θα συμπληρώνονται με νέα τεχνολογία των υδρογονανθράκων η οποία θεωρητικά θα απαλλαγεί από τα προβλήματα της παλαιάς.⁸⁴

Όλα συγκλίνουν ότι πρέπει να γίνει μια παγκόσμια εκστρατεία «αποτοξίνωσης» από το πετρέλαιο. Πέντε είναι τα κύρια θεμέλια που πρέπει να κατασκευάσουμε για να απαντήσουμε στην πρόκληση του σήμερα και στην αγωνία του αύριο.

1. Η σταδιακή μείωση της κατανάλωσης των ορυκτών καυσίμων, χάρη στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών για μια πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και χάρη της υιοθέτησης μιας σειράς ευφών τεχνικών λύσεων από όλους, από τις οικογένειες ως τις αμερικανικές βιομηχανίες και τις δημόσιες καταναλώσεις.

---

⁸⁴ Η υβριδική αρχή στηρίζεται στο πάντρεμα του ηλεκτροκινητήρα με μηχανή βενζίνης ή ντίζελ για δραστική απόδοση του καυσίμου. Τα υβριδικά αυτοκίνητα χρησιμοποιούν τα υπάρχοντα καύσιμα με βάση το πετρέλαιο και μπορούν να μετατραπούν ώστε να καίνε φυσικό αέριο ή αιθανόλη και μεθανόλη – ακόμη και υδρογόνο.

2. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η κάθε κυβέρνηση πρέπει να καθορίσει τα μέγιστα όρια των εκπομπών του CO₂ και άλλων αερίων και να γίνουν σεβαστά τα όρια που έθεσε η Διάσκεψη του Κιότο.
  3. Η κάθε χώρα οφείλει να αναπτύξει το δυναμικό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που μπορεί να προέρχεται από την αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, από την γεωθερμία, από την βιομάζα ή ακόμη και από τα θαλάσσια κύματα.
  4. Κάθε χώρα πρέπει να ενεργοποιηθεί σε μία μακροπρόθεσμη δράση για να πραγματοποιήσει τη μετάβαση στην εποχή της ενέργειας του υδρογόνου. Το υδρογόνο είναι πιο ελαφρύ από τα στοιχεία, το περισσότερο άφθονο στο σύμπαν, το οποίο αν χρησιμοποιηθεί ως ενεργειακή πηγή δεν γεννάει απορρίμματα ούτε και υποπροϊόντα εκτός από καθαρό νερό και την θερμότητα. Το υδρογόνο είναι επίσης το καλύτερο μέσο για την μετατροπή-αποθήκευση της ενέργειας από τις ανανεώσιμες πηγές, που θα προορίζονται τόσο για την διανομή του ηλεκτρικού ρεύματος όσο και για τις μεταφορές. Οι ανανεώσιμες πηγές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την φτηνή και αποδοτική ηλεκτρόλυση νερού, αποσπώντας υδρογόνο για απευθείας χρήση ως καύσιμο. Οι ενεργειακές κυψέλες υδρογόνου μπορούν να πραγματοποιήσουν δυναμική εμφάνιση στην χρήση των αυτοκινήτων, στην παραγωγή ισχύος στην κατοικία ή και θα μπορούσε να συνδεθούν με το τοπικό δίκτυο ισχύος για το κτίσιμο του Ενεργειακού Ιστού Υδρογόνου και σε επέκταση του ανάλογου παγκόσμιου (HEW).⁸⁵
- Το λεγόμενο «αιώνιο καύσιμο», με το Ενεργειακό Ιστό του θα δημιουργήσει ένα ριζικά νέο αρχιτεκτονικό μοντέλο ενέργειας που θα συρρικνώσει την μισαλλοδοξία του «πετρελαίου» και θα προσφέρει την ανάλογη δύναμη στους φτωχούς δύναμη στους φτωχούς και θα αύξηση το μέσο βιοτικό επίπεδο. Το σπάσιμο του κύκλου της εξάρτησης και της απόγνωσης – το να γίνει κανείς αληθινά αυτοδύναμος – ξεκινά με την πρόσβαση και τον έλεγχο της ενέργειας. Εάν πετύχομε την ευρεία ανακατανομή της ενέργειας σε όλους, είναι δυνατόν να δημιουργήσουμε τις συνθήκες για μια πραγματικά δίκαιη κατανομή

---

⁸⁵ Rifkin, 24

πλούτου της γης. Αυτή είναι η πολιτική ουσία της αναπαγκοσμιοποίησης από τα κάτω προς τα πάνω.⁸⁶

5. Θα είναι αναγκαίο να αναμορφώσουμε σε κάθε χώρα τα δίκτυα διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας ανοίγοντας σε όλους την δυνατότητα να παράγουν άμεσα ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και να μπορούν να ξαναπωλούν τα περισσεύματα τους στον διαχειριστή του δικτύου(...).⁸⁷

Ακόμη και η πυρηνική ενέργεια για ειρηνικούς σκοπούς μαζί με τα ορυκτά έχουν ένα συγκεντρωτικό ρόλο και σχεδιασμό γιατί παράγονται σε περιορισμένες περιοχές που αυτόματα αποκτούν ισχύ επιρροής αμφίδρομης καμπύλης με τους καταναλωτές. Αντί οι ΗΠΑ να αγωνίζονται να προστατεύσουν το ενεργειακό status quo – «καταλαμβάνοντας» το Ιράκ, ας πούμε – οφείλουν να ξεκινήσουν μια παρεμβατική ενεργειακή πολιτική που θα αποσκοπούσε στην εξισορρόπηση της απαραίτητης εστίασης για αυξημένη προσφορά με νέα έμφαση στην ενεργειακή αποδοτικότητα και στα καύσιμα με λίγο ή καθόλου άνθρακα και στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Η μετάβαση στην οικονομία του υδρογόνου με την κατασκευή μια «γέφυρας», δηλαδή μιας μεταβατικής φάσης σχεδιασμένης για να αναχαιτίσει τις όποιες ταλαντώσεις από τις τρέχουσες ενεργειακές τάσεις ίσως είναι η απάντηση στο διαφαινόμενο αδιέξοδο του πετρελαίου. Αυτό το ενδιάμεσο καύσιμο μπορεί να είναι το φυσικό αέριο, μια πολλαπλά χρήσιμη πηγή ενέργειας έχοντας σήμερα το 24% του μεριδίου του ενεργειακού στερεώματος, όταν στην «βασιλική θέση» φιγουράρει το πετρέλαιο με 40% της παγκόσμιας ενέργειας και το 26% προερχόμενο από το κάρβουνο. Η κεντρική πολιτική της μετάλλαξης του ενεργειακού χάρτη πρέπει να γίνει πάνω στις βάσεις: α) της άμεσης κίνησης για επέκταση των εισαγωγών του φυσικού αερίου. β) της ταχείας εφαρμογής φόρους για τον άνθρακα. γ) της δραστηκής βελτίωσης της απόδοσης των καυσίμων των αυτοκινήτων και δ) στην εκμετάλλευση των Α.Π.Ε

Μπορούν οι ΗΠΑ και μονομερώς ακόμη, να ξεκινήσουν την δική τους πρωτοβουλία σε ένα άλλο μοντέλο ενεργείας. Όπως η Γερμανία που σύρει την ανάπτυξη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Το 1990 η Γερμανία ψήφισε τον πρώτο από αρκετούς νόμους για την ενθάρρυνση της παραγωγής ενέργειας χωρίς άνθρακα, ο λεγόμενος Νόμος για την

---

⁸⁶ Rifkin, 405

⁸⁷ Τζέρεμι Ρίφκιν, “Οικονομία του υδρογόνου,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 25, 2007.

Τροφοδοσία στο Δίκτυο (ΝΤΔ) και από τότε οι στόχοι είναι μεγαλεπήβολοι όπως είναι και όλης της Ε.Ε.⁸⁸

Σίγουρα, οι ΗΠΑ αποτελούν την ναυαρχίδα της ενεργειακής κατανάλωσης και το ενεργειακό παγκόσμιο βαρόμετρο. Η κάθε κίνηση που διαμορφώνεται στην χώρα αυτή έχει απόλυτο αντίκτυπο σε όλο τον κόσμο. Η κάθε επιστημονική έρευνα που θα επιταχύνει αλλαγές στην ενεργειακή δομή της χώρας θα λειτουργούσε ως καταλύτης στην μεταμόρφωση της παγκόσμιας ενεργειακής οικονομίας, ξεκινώντας ένα «φαινόμενο ντόμινο» στην ενέργεια το οποίο θα μπορούσε τελικά να αλλάξει τα πάντα από τις εκπομπές και τη χρησιμοποίηση της ενέργειας στον αναπτυσσόμενο κόσμο μέχρι την γεωπολιτική τάξη που κυριαρχείται από το πετρέλαιο. Η κάθε πρωτοβουλία των ΗΠΑ να αναπτύξει τεχνολογία καθαρού κάρβουνου, για παράδειγμα, θα μπορούσε να αλλάξει δραστικά την σημασία της ασιατικής οικονομίας κινουμένης με το κάρβουνο. Η διαπίστωση ότι η Κίνα και η Ινδία δεν έχουν άλλη επιλογή από το να καίνε κάρβουνο και επιθυμώντας οι ΗΠΑ να μειώσουν τους παγκόσμιους ρύπους, δεν έχουν άλλη επιλογή παρά να βοηθήσουν τις δύο χώρες της Ασίας να υιοθετήσουν την σύγχρονη τεχνολογία του καθαρού κάρβουνου ή άλλη καθαρή μορφή.

Είναι στο χέρι των ΗΠΑ για μια προοδευτική ενεργειακή πολιτική στέλνοντας μηνύματα σε όλο τον αναπτυγμένο κόσμο, ειδικά η αδιαλλαξία των ΗΠΑ είναι το άλλοθι που χρησιμοποιούν οι Ασιάτες για την δική τους απραξία. Πράγματι, το Πεκίνο κάτω από την εσωτερική πίεση της μεσαίας τάξης στρέφεται σιγά-σιγά στο αέριο και στις Α.Π.Ε Είναι δεδομένο ότι ενεργειακή επανάσταση δεν μπορεί να συμβεί χωρίς τις ΗΠΑ, Ε.Ε και την Ιαπωνία. Τρεις περιοχές με ιδιαίτερη ακμάζουσα τεχνολογική επιστήμη που μπορούν να αντικαταστήσουν σχετικά το πετρέλαιο με εναλλακτικά καύσιμα με βελτιωμένες επιδόσεις μέχρι της ενεργειακής «συμμετοχικής του σμίκρυνσης». Στο βάθος υπάρχει και η πυρηνική ενέργεια με τις όποιες θετικές ή αρνητικές προσεγγίσεις. Είναι μια «τολμηρή» μορφή ενέργειας που ισορροπεί μεταξύ απόδοσης και επικινδυνότητας, παροχής και φόβου. Είναι το ζητούμενο για την νέα εποχή παρά την πρόταξη των νέων πυρηνικών αντιδραστήρων σχάσης τέταρτης γενιάς.⁸⁹

Η επιλογή πολλών προϊόντων με διάφορες τεχνολογίες για το μελλοντικό καύσιμο ίσως είναι η πολυεπίπεδη απάντηση που χρειάζεται σήμερα ο υπερκαταναλωτικός κόσμος μας. Δεν μπορούν οι ΗΠΑ και οι υπόλοιποι να περιμένουν. Από εδώ και πέρα πρέπει η διεθνής κοινότητα να σχεδιάσει ένα νέο ρόλο στην δόμηση και κάλυψη του ενεργειακού

---

⁸⁸ Τάνια Γεωργιοπούλου, *Πρωτοβουλίες Ε.Ε για την ενέργεια και το περιβάλλον*, [http:// news.Kathmerini.gr](http://news.Kathmerini.gr) (assessed January 11, 2007)

⁸⁹ Θανάσης Γεράνιος (Καθηγητής. Πυρηνικής Φυσικής του Παν. Αθήνας), συνέντευξη στον συγγραφέα, 4 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

οικοδομήματος. Σε αυτή την μεταμόρφωση οι ΗΠΑ έχουν τον ηγετικό ρόλο και οφείλουν να το αποδείξουν με ειρηνικές δράσεις και καινοτόμες προτάσεις. Μέσα από τις πολικές των ΗΠΑ μπορεί και πρέπει να αναγεννηθεί το ενεργειακό σύστημα σε μια κατεύθυνση της παροχής ενέργειας σε όλους και με σταθερή ροή. Κάθε ταλάντωση από την ενεργειακή ασφάλεια κλονίζει και «ταρακουνάει» την οικονομική παγκόσμια ισορροπία σε βάρος κυρίως των φτωχών κρατών με θύματα πάντοτε τους απλούς και ανίσχυρους πολίτες.

ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΙΝΔΙΑ, ΟΙ ΔΥΟ ΕΝΕΡΓΟΒΟΡΟΙ ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ.

1.Κίνα

Η πετρελαϊκή ζήτηση στις μεγάλες ασιατικές αγορές αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια και μάλιστα αυτός ο ρυθμός φαίνεται να μην κοπάζει αλλά απεναντίας να βαίνει αυξητικά. Αυτό επηρεάζει και την διεθνή ισορροπία των τιμών όταν η εκτίναξη της ασιατικής απαίτησης για περισσότερο πετρέλαιο συνέβαλε στην άνοδο του αργού πετρελαίου της Νέας Υόρκης πάνω από το φράγμα των 60 και μερικές φορές των 70 δολαρίων. Κάθε επιβράδυνση της ζήτησης στις δύο αχανείς χώρες αμέσως δημιουργεί εκτόνωση από την πίεση και στις διεθνείς αγορές. Η κατανάλωση στην Κίνα αυξήθηκε σε διψήφιο ποσοστό τον Απρίλιο και Μάιο του 2006, ήτοι πολύ ταχύτερα από το αναμενόμενο. Στην Ινδία οι πωλώσεις καυσίμων αυξήθηκαν κατά 7, 9% την ίδια περίοδο, ήτοι με ρυθμούς τετραπλασίους έναντι των προβλέψεων για το έτος 2006. Σημειώνεται ότι οι αυξήσεις αυτές προηγήθησαν των αυξήσεων των τιμών του πετρελαίου που δηλώνεται έτσι η ραγδαία καταναλωτική διάθεση των δύο χωρών αυτών.⁹⁰

Αυτές οι χώρες σήμερα καθορίζουν το βαρόμετρο της ενεργειακής ισοστάθμισης και παίζουν πρωτεύοντα ρόλο και στην αναπτυξιακή πορεία της Δύσης, συγκοινωνώντας με αυτή με το «μαύρο χρυσό» σαν κοινό παρανομαστή και συνεργαζόμενες με τις χώρες του ΟΠΕΚ.⁹¹

ΕΙΚΟΝΑ 11
Χάρτης της Κίνας.

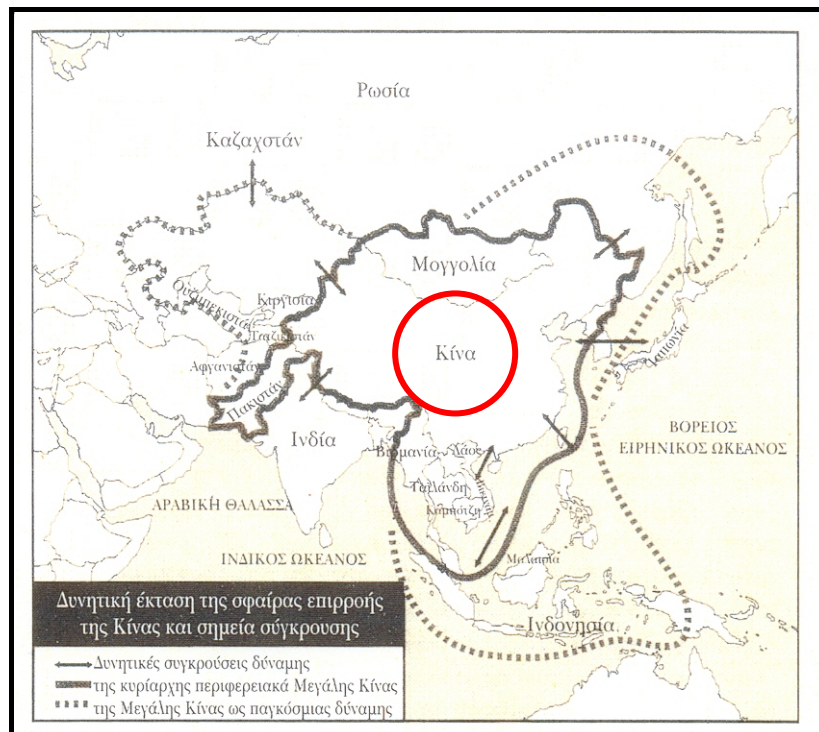
Πηγή: http://www.pinr.com/report.php?ac=view_report&report_id=631&language_id=1

⁹⁰ Ρόιτερ, “ « Δίψα» για πετρέλαιο στην Ασία,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 8, 2006.

⁹¹ Μάνος Καραγιάννης (Λέκτορας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Μακεδονίας), συνέντευξη στον συγγραφέα, 29 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

Στο σπουδαίο βιβλίο “Η μεγάλη Σκακιέρα” του Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, ο συγγραφέας τόνιζε ότι ο εντοπισμός των γεωπολιτικών παικτών είναι σχετικά εύκολος σε αντίθεση με τους γεωστρατηγικούς παίκτες με ιδιαίτερη σημασία. Στις τωρινές παγκόσμιες περιστάσεις στο τόξο της εξεταζόμενης Ευρασιατικής σκακιέρας οι πέντε τουλάχιστον βασικοί γεωστρατηγικοί παίκτες είναι η Γαλλία, η Γερμανία, η Κίνα, η Ινδία και η Ρωσία.⁹² Εξ’ αυτού συνάγεται η σπουδαιότητα που διαδραματίζει η χώρα της Κίνας στο ευρύτερο χώρο της Ευρασίας. Ο ταχύς ρυθμός ανάπτυξης και οικονομικής μεγέθυνσης παράγει παρενέργειες ακόμη και στην ίδια την χώρα. Η υπερκατανάλωση ενέργειας, εσωτερικές ανισότητες, η κρατικίστικη αντίληψη, η αρμονική αφομοίωση των δυτικών επιρροών και οι νέες διεθνείς σχέσεις με τους γείτονες – Ε.Ε και τις ΗΠΑ δημιουργούν ένα πλέγμα παραγόντων που προσδίδουν ένα σύγχρονο προφίλ. Ο παρακάτω χάρτης αποτυπώνει το δυνητικό πεδίο κυριαρχίας της Κίνας σε επίπεδο περιφέρειας και παγκόσμιας δύναμης διεισδύοντας στην Κεντρική Ασία, την Άπω Ανατολή και την Ρωσία.

ΕΙΚΟΝΑ 12
Σφαίρα επιρροής της Κίνας.

Πηγή: Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, “Η Μεγάλη Σκακιέρα”

⁹² Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, Σκακιέρα, 80

Η Κίνα και η Ρωσία δείχνουν να ξεφεύγουν από την εσωστρέφεια και να βλέπουν τις δομές των διεθνών οργανισμών περισσότερες ελκυστικές και να τις υποβοηθούν και στην συνεργασία στον τομέα της ενέργειας. Τα δύο τρίγωνα ισχύος της Ευρασίας που θα συνδέονται όλο και περισσότερο έχουν σαν κορυφές την Ρωσία, την Ε.Ε και τις ΗΠΑ και το άλλο, τις ΗΠΑ (και πάλι), την Ιαπωνία και την Κίνα πιστοποιώντας την συνύπαρξη των δύο μεγάλων δυνάμεων Κίνας και Ρωσίας σε ανταγωνιστικό επίπεδο με τις ΗΠΑ.⁹³ Πάντως οι Κινέζοι δείχνουν να έχουν μια υπεροχή έναντι των Ρώσων σε μια ιδιόμορφη αναπτυξιακή πορεία και με την αμερικανική δύναμη επιθυμούν να την χρησιμοποιήσουν προσπαθώντας να αναθεωρήσουν την ηγεμονική τους παρουσία. Με την όμορη χώρα, την Ινδία, η Κίνα βολεύεται να έχει καλές σχέσεις και να αποφεύγει τις άμεσες σοβαρές συγκρούσεις, ενώ παράλληλα στηρίζει το Ιράν με έπαινο την διοχέτευση ιρανικού πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε τον περιφερειακό ρόλο που παίζει το Σύμφωνο της Σαγκάης που συστάθηκε το 1996, ως αντίβαρο της αμερικανικής πολιτικής στην Κεντρική Ασία.⁹⁴ Ειδικότερα, στην εμπόδιση της ομάδας της περιοχής που συνεργάζεται με τις ΗΠΑ και σε κάθε αλλαγή που θα επιφέρει δράσεις ενάντια στα συμφέροντα των μελών του.⁹⁵ Κατέχει ένα σοβαρό κομμάτι στο πλαίσιο της κούρσας για τον έλεγχο των πετρελαϊκών αποθεμάτων της περιοχής. Τα αρχικά μέλη του, Κίνα, Ρωσία, Καζακστάν, Κιργιζιστάν, Τατζικιστάν και Ουζμπεκιστάν συμφώνησαν ώστε να προστεθούν και το Ιράν, το Πακιστάν, η Ινδία, το Αφγανιστάν και η Μογγολία σε ρόλο παρατηρητών. Ο περιφερειακός ρόλος του Συμφώνου ενισχύθηκε με την υπογραφή διαφόρων επί μέρους συμφωνιών στον τομέα των υποδομών ασφάλειας των επικοινωνιών και άλλων ενδιαφερουσών τομέων. Ο Οργανισμός είναι απτή ένδειξη ρωσοκινεζικής σύμπνοιας σε στρατιωτικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.⁹⁶

Η ενεργοβόρος Κίνα τι είναι; Η Κίνα φιγουράρει σαν η δεύτερη καταναλώτρια χώρα στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ. Η Κίνα καταναλώνει (στοιχεία του 2004) 7 εκ. βαρέλια πετρελαίου την ημέρα (από 1, 87 εκ. βαρέλια το 1981) σε σχέση με τα 20, 7 εκ. που καταναλώνουν ημερησίως οι ΗΠΑ και τα 5, 4 εκ βαρέλια της Ιαπωνίας. Με μια οικονομία που διογκώνεται ετησίως κατά περίπου 8-9% τον χρόνο, η Κίνα θα οδηγήσει την αύξηση της ζήτησης της ενέργειας στον κόσμο μέχρι το 2015, όπως προαναφέραμε, με ρυθμούς 4-5% τον χρόνο. Την ίδια περίοδο η αντίστοιχη αύξηση στις βιομηχανικές αναπτυγμένες

⁹³ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, *Η γεωστρατηγική τριάδα* (Αθήνα: Εκδόσεις Ευρασία, 2002), 84.

⁹⁴ Πούτιν: *Ενισχύστε το Σύμφωνο της Σαγκάης*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed May 31, 2006).

⁹⁵ GUAM (Γεωργία, Ουκρανία, Αζερμπαϊτζάν και η Μολδαβία)

⁹⁶ Ευρυδίκη Μπερσή, "Ενιαίο μέτωπο Ρωσίας-Κίνας," *Η Καθημερινή*, Μάιος 25, 2006.

οικονομίες δεν θα είναι μεγαλύτερη του 1%. Σήμερα η Κίνα καταναλώνει το 10% της παγκόσμιας παραγωγής ενέργειας τραβώντας όλα τα παράλληλα σχετικά στοιχεία προς τα πάνω.⁹⁷ Σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο Ενέργειας (International Energy Agency) οι ανάγκες της Κίνας σε πετρέλαιο θα φτάσουν το 2025 στα 14, 2 εκ. βαρέλια την ημέρα. Μια πρώτη ματιά στην οικιακή χρήση αποδεικνύει την διάθεση των καταναλωτών στον αναπτυσσόμενο κόσμο και της Κίνας, να ζητούν περισσότερα αγαθά. Πριν από το 1985 μόνο το 7% των Κινέζων είχαν ψυγεία, σήμερα ο αριθμός αυτός ξεπερνά το 75%. Ο αριθμός των κατόχων τηλεοράσεων σάλταρε από το 17 στο 86%. Ομοίως τα κλιματιστικά και άλλα τινά έχουν εκτινάξει την σύνδεση με το ηλεκτρικό σύστημα στο 80 % του πληθυσμού και προβλέπεται να βαίνει αυξανόμενο. Το κάρβουνο καλύπτει σχεδόν το 68% της βασικής ενεργειακής κατανάλωσης για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, την λειτουργία εργοστασίων και την οικιακή χρήση. Σύμφωνα με μελέτη της Κινέζικης Ακαδημίας Κοινωνικών Επιστημών, οι οικονομίες με πιο ισορροπημένη δομή στην χρήση της ενέργειας στηρίζονται στο πετρέλαιο κατά 30-40% και στο κάρβουνο κατά 10-20%. Κατά τα προβλεπόμενα το 2010, στην Κίνα το κάρβουνο θα καλύπτει το 61% της ενεργειακής κατανάλωσης, το πετρέλαιο το 25%, ενώ το ενδιάμεσο προϊόν, το φυσικό αέριο θα φτάσει το 5% και οι ανανεώσιμες πηγές θα προσφέρουν έως και το 10%. Το 2020, ο συνδυασμός πετρελαίου, ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου θα καταλαμβάνει το 46% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας, ενώ το κάρβουνο θα περιοριστεί στο 54%, προβλέπεται πάντως ότι επί της συνολικής ενέργειας έως και το 20% θα παράγεται από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ).⁹⁸ Αυτοί οι δείκτες κατανάλωσης, όπως τονίζει πρόσφατα και ο δημοσιογράφος Γ. Δελαστίκ, δημιουργούν ανατριχιαστικές συνέπειες στο περιβάλλον.⁹⁹ Το 70% των ποταμών της Κίνας είναι πλέον μολυσμένο, ενώ το ένα τρίτο του εδάφους της αχανούς χώρας υφίσταται τις ζημιογόνες επιπτώσεις της όξινης βροχής. Η εκπομπή του CO₂ της Κίνας είναι ίση με ολόκληρη της Ευρώπης καθώς όπως και αναφέραμε τα δύο τρίτα της ενέργειας των θερμοηλεκτρικών μονάδων προέρχεται από άνθρακα χαμηλής ποιότητας. Μέσα στα επόμενα τρία χρόνια, ως το τέλος του 2009, υπολογίζεται πως η Κίνα θα έχει ξεπεράσει και τις ΗΠΑ ως ο μεγαλύτερος παραγωγός ρύπων CO₂ του πλανήτη σύμφωνα με έκθεση της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας.¹⁰⁰ Η Κίνα επιμένει στην χρήση του άνθρακα λόγω αυτάρκειας, ενώ παράλληλα μέχρι το 1994 η Κίνα ήταν εξαγωγός πετρελαίου, σήμερα

---

⁹⁷ Ανδριανόπουλος, 40

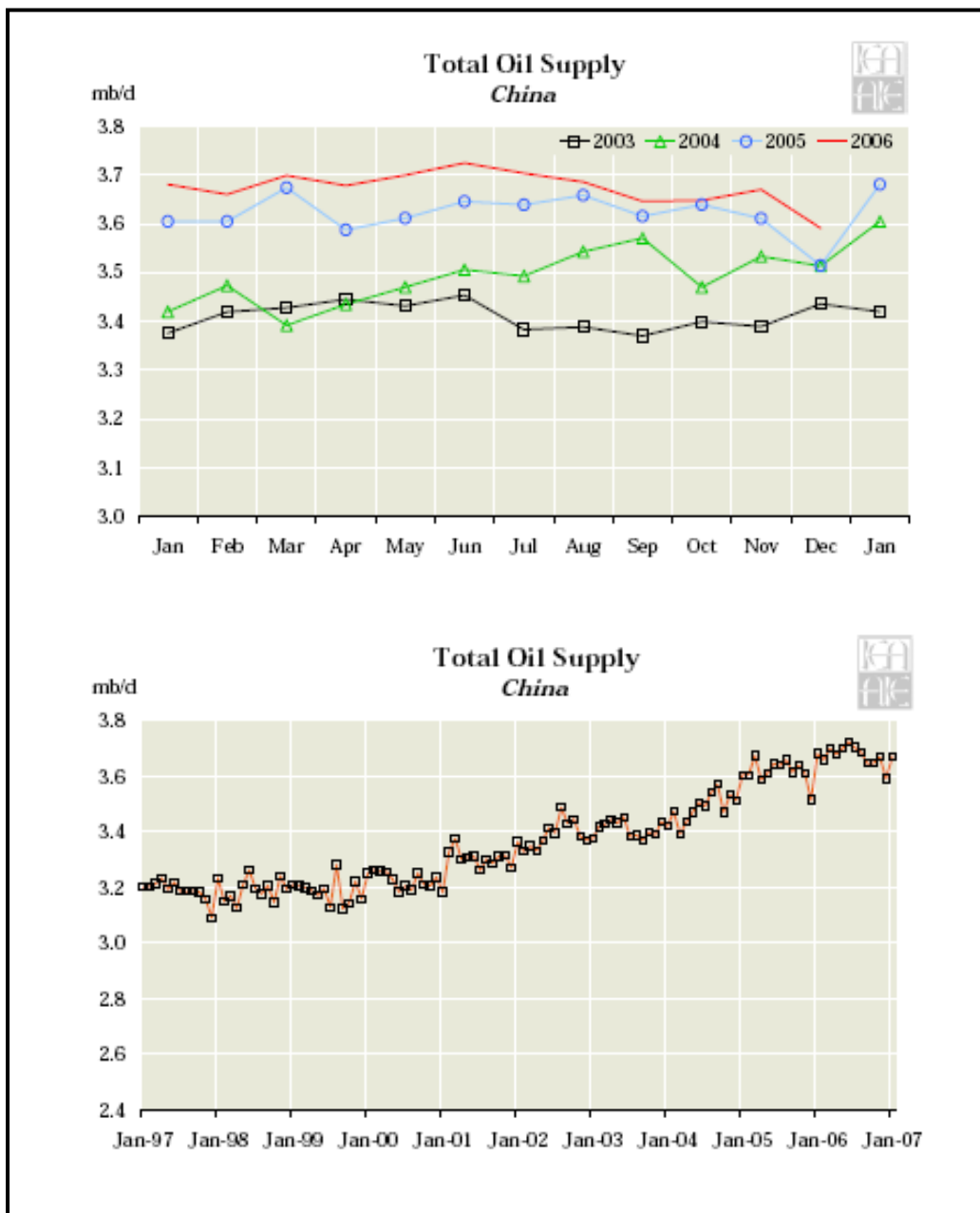
⁹⁸ Κατερίνα Καπερναράκου, “Η «πράσινη» ενεργειακή στρατηγική της Κίνας,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.

⁹⁹ Γιώργος Δελαστίκ, “ Η καταστροφή του περιβάλλοντος,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 21, 2007.

¹⁰⁰ Α.Π.Ε, *Κίνα, η πλέον ρυπογόνος παγκοσμίως*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed April 26, 2007).

παράγει μόλις το μισό από το πετρέλαιο που καταναλώνει. Στους παρακάτω πίνακες περιγράφεται ενδεικτικά ο εφοδιασμός (supply) της χώρας σ' ένα γράφημα αρκετά παραστατικό για να επιβεβαιωθεί η ελάχιστη συμμετοχή του πετρελαίου στην ενεργειακή ανάπτυξη της χώρας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13
Αποθέματα (supply) πετρελαίου Κίνας

Πηγή: www.oilmarketreport.org

Όλοι γνωρίζουν ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι η μεγάλη απειλή του πλανήτη μας. Όμως οι τρεις μεγαλύτεροι ρυπαντές, ΗΠΑ-Κίνα-Ινδία δεν δέχονται και ούτε προβλέπουν άμεσα μέτρα. Ειδικότερα η Κίνα, αποτελεί μία ιδιάζουσα περίπτωση: από την μια μεριά έχει προσυπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο, από την άλλη, όμως αρνείται να θεσμοθετήσει όρια στην εκπομπή των ρύπων.¹⁰¹

Η ακμή του πετρελαίου της Κίνας έχει παρέλθει ανεπίστρεπτη, με την ζήτηση να είναι τρεις φορές πάνω από την μικρή παραγωγή από τα κοιτάσματα των Ντακίγκ και Σενγκλί.¹⁰² Σύμφωνα με αναλυτές των ΗΠΑ, στην καλύτερη περίπτωση, η Κίνα ποτέ δεν θα παράγει περισσότερο από 3, 2 εκ. βαρέλια την ημέρα, που σημαίνει ότι το 2020 η χώρα θα εισάγει μέχρι και οκτώ εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Έξω από την προσδοκία της αύξησης της συμμετοχής των ΑΠΕ στην παραγωγική διαδικασία, η κινέζικη ζήτηση ήδη πιέζει το Πεκίνο σε ορμητική βιασύνη να βρει προμηθευτές πετρελαίου και αερίου και να αρχίσει αναμέτρηση με άλλους καταναλωτές της περιοχής. Αυτό βέβαια διευκολύνει και τις ΗΠΑ που βλέπουν ότι η τιμή του πετρελαίου αυξάνεται ραγδαία και από την ζήτηση της αγοράς της Κίνας. Η όποια συγκράτηση ή έστω και έλεγχος της κατανάλωσης του πετρελαίου στην Κίνα, θα εξισορρόπησε τις παγκόσμιες αγορές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αμφίδρομη σχέση που υπάρχει μεταξύ Δύσης και Πεκίνου στον τομέα της ενέργειας κάνει την Κίνα να βλέπει πολύπλευρα και χωρίς αποκλεισμούς όλα τα πιθανά σενάρια τροφοδοσίας, από όλες τις χώρες παραγωγούς.¹⁰³ Κάθε πρωτοβουλία επίσης, των ΗΠΑ μπορεί να λειτουργήσει εποικοδομητικά και στις άλλες χώρες κατανάλωσης γιατί χωρίς αυτές τις πρωτοβουλίες οι αναπτυσσόμενες χώρες θέλουν να κερδίσουν τα περισσότερα με την μέγιστη κατανάλωση αντιγράφοντας την αδρανή πολιτική των ΗΠΑ. Με ένα σκούνημα από τις ΗΠΑ υποστηρίζει ο Chris Flavin του Ινστιτούτου Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου, η Κίνα θα μπορούσε να απομακρυνθεί από την «μοίρα» της βρόμικης ενεργειακής οικονομίας του κάρβουνου. Κάτω από τις διαμορφούμενες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο η Κίνα στρέφει το ενεργειακό της βλέμμα παντού χωρίς αναστολές σκέψης και διάθεση αντιπαράθεσης.

Οι πετρελαϊκές σχέσεις της Κίνας μπορούν να καταγραφούν περιληπτικά, θεωρώντας ότι η χώρα κατέχει μια σύγχρονη εκδοχή του «μεγάλου» παίκτη.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Κορίνα Βασιλοπούλου, “Το σήμα κινδύνου, η κοινή διαπίστωση και μετά η αδιαφορία,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 11, 2007.

¹⁰² Roberts, 221

¹⁰³ Αλεξάντερ Αντλέρ, “Αντιμέτωποι με το αναπάντεχο,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.

¹⁰⁴ The New York Time, “Ευρεία ενεργειακή συμμαχία με το Πεκίνο η Ουάσιγκτον,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 20, 2006.

α. Οι σχέσεις με την Ρωσία.

Η Ρωσία μετά την «ψυχρή» περίοδο ανοίγει την οικονομία της προς την Δύση και κυρίως προσπαθεί να δημιουργήσει ένα προφίλ ενεργειακού ηγεμόνα. Αυτό το σκεπτικό κάνει την Μόσχα να θέλει το χρήμα και την πολιτική – στρατιωτική συμπαράσταση των Κινέζων και οι Κινέζοι την ενεργειακή υποστήριξη της Μόσχας. Ρωσία και Κίνα υπέγραψαν οκτώ συμφωνίες ύψους 800 εκ. δολαρίων στο Πεκίνο, όταν ο ρώσος πρωθυπουργός Μιχαήλ Φραντκόφ επισκέφτηκε το Πεκίνο. Οι συμφωνίες θα επικεντρωθούν στην συνεργασία στον τομέα της ενέργειας. Υπάρχει η αισιοδοξία για την επίτευξη μεγάλης ρωσικής συμβολής στην κατασκευή ενός αγωγού πετρελαίου προς την Κίνα μέσω κεντρικής Ασίας.¹⁰⁵ Το Πεκίνο εκτιμά την ενεργειακή συνεργασία με την Ρωσία «μέρος του πακέτου της στρατηγικής συνεργασίας των δύο χωρών». Στις αναφερόμενες συμφωνίες μπορούν να προστεθούν και συμφωνίες για εμπορικές σχέσεις και τη δημιουργία αγωγού φυσικού αερίου που θα ολοκληρωθεί σε πέντε χρόνια.¹⁰⁶ Εκτός των αγωγών προβλέπεται η κατασκευή ενός διυλιστηρίου πετρελαιοειδών στην Κίνα, αλλά και η επιτάχυνση ενός άλλου εκπληκτικού αγωγού πετρελαίου μήκους 4.100 χλμ και αξίας άνω των 11, 5 δις δολαρίων ο όποιος θα συνδέσει τα κοιτάσματα της Δυτικής Σιβηρίας με τις κινέζικες ακτές του Ειρηνικού.¹⁰⁷ Αυτό δείχνει την αυξανόμενη ενεργειακή συνεργασία με την Ρωσία, αλλά και το «σαφάρι» για την εξαγορά ενεργειακών αποθεμάτων ώστε το Πεκίνο να απεξαρτηθεί από την «λαβή» των αμερικάνικών εταιριών στην τροφοδοσία του με υγρά καύσιμα, κατά πολλούς καταγράφεται ως η «αχίλλειος πτέρνα» της κατά τα άλλα αναπτυσσόμενης οικονομίας της Κίνας.

Επίσης τον Ιούλιο του 2006, η κρατική ρωσική εταιρία Rosneft αγόρασε μαζί με την κινέζικη εταιρία Sinopec τις πετρελαιοπηγές συμφερόντων BP, στην περιοχή Ουντμουρντέφτ καταδεικνύοντας την καλή συνεργία των κινέζων μέσα στην Ρωσία σε θέματα πετρελαίου.¹⁰⁸

Πρόσφατα\ στις 26.3.2007, ο Κινέζος πρόεδρος, Χου Ζιντάο, επισκέφτηκε την Ρωσία προσβλέποντας σε συμφωνίες για την κάλυψη των μεγάλων αναγκών στο ενεργειακό τομέα. Κυρίως συνίστανται στην εξασφάλιση εγγυήσεων για την επιμέρους κατασκευή πετρελαιοαγωγού που θα συνδέει τα κοιτάσματα της Σιβηρίας με το Ντακίγκ, το κέντρο της

---

¹⁰⁵ *Κίνα-Ρωσία υπέγραψαν συνεργασία για αγωγό πετρελαίου*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed November 9, 2006).

¹⁰⁶ *Ρωσικό φυσικό αέριο στην Κίνα*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed March 22, 2006).

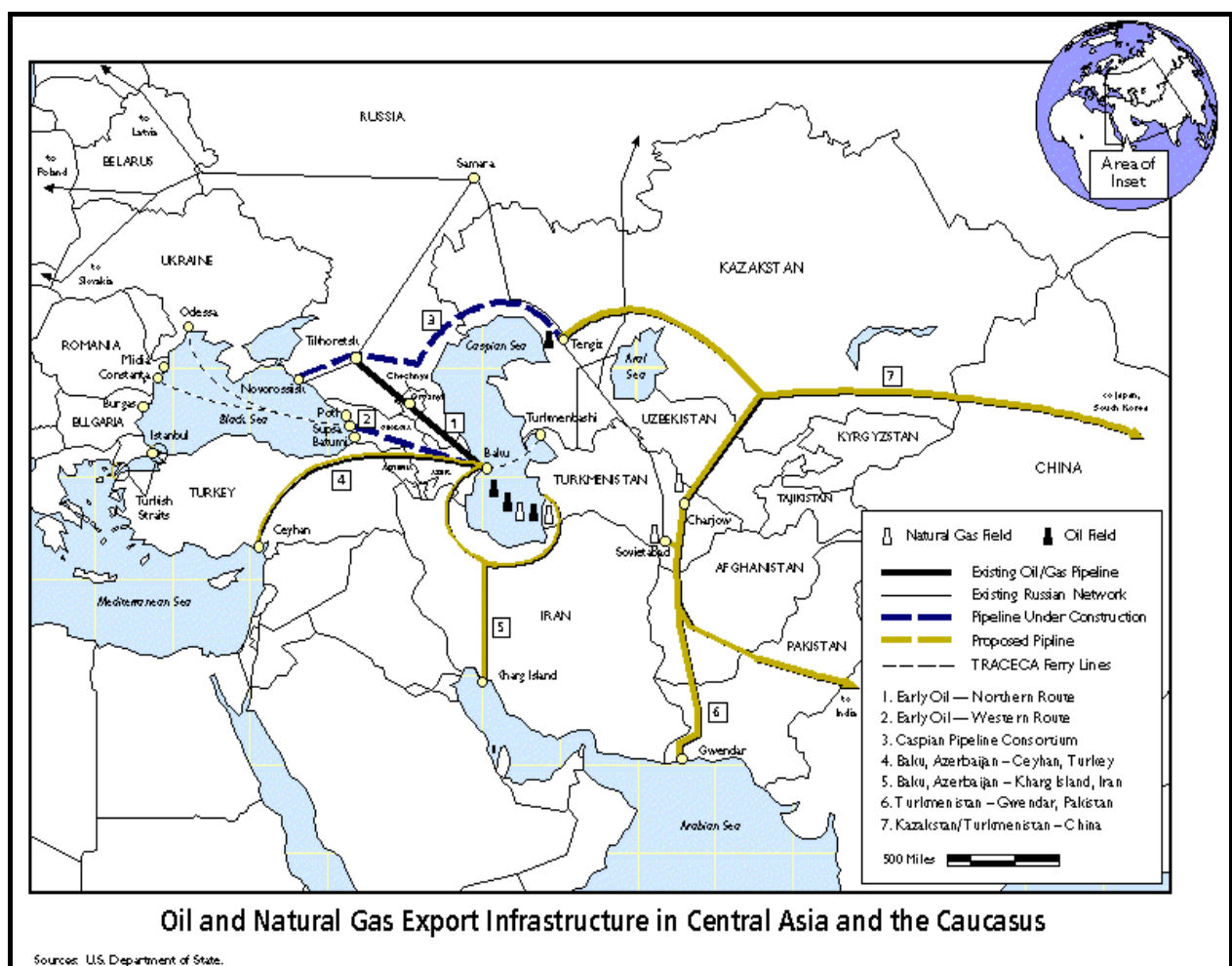
¹⁰⁷ “Προς μια «μετασοβιετική» Ρωσία,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

¹⁰⁸ Andrew Kramer, “Το κρατικό ρωσικό πετρέλαιο περνά σε κινεζικά χέρια,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.

κινεζική πετρέλαιο-βιομηχανίας και στην αύξηση των ποσοτήτων του ρωσικού πετρελαίου που μεταφέρονται στην Κίνα δια του σιδηροδρομικού δικτύου.¹⁰⁹

Παρά το εμπάργκο που έχουν υποβάλλει οι ΗΠΑ στην εκμετάλλευση των πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου στο Ιράν, η Κίνα τείνει χέρι βοήθειας προς την Τεχεράνη για την ικανοποίηση των δικών της αναγκών.¹¹⁰

ΕΙΚΟΝΑ 13
Εξαγωγή υποδομές του πετρελαίου και Φ.Α στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας και της Κασπίας.

Πηγή: <http://www.treemedia.com/cfrlibrary/library/policy/cohenmaps.html>

¹⁰⁹ Προς ενεργειακή συνεργασία Χου-Πούτιν, <http://Kathimerini.gr> (accessed March 27, 2007).

¹¹⁰ Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α΄ Υπ.Εξ), συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

β. Οι σχέσεις με το Καζακστάν

Στο Καζακστάν, η Κινεζική Εθνική Εταιρία Πετρελαίου (ΚΕΕΠ) έχει αγοράσει και εκμεταλλεύεται ήδη τρία μεγάλα κοιτάσματα, ενώ οι δύο χώρες έχουν συμφωνήσει να κατασκευάσουν ένα αγωγό που θα ξεκινήσει από την Κασπία Θάλασσα και θα φτάνει μέσω της στέπας του Καζακστάν, στην πρωτεύουσα του Σιν Ζιανγκ, Ουρούμκι.¹¹¹ Επίσης η επιθυμία της επέκτασης της συνεργασίας με το Καζακστάν φαίνεται στις δηλώσεις του Τζένγκ Τσενγκχού, διευθυντή της ΚΕΕΠ, που επισημαίνει την μελλοντική αγορά και άλλων κοιτασμάτων από το Καζακστάν και την Κεντρική Ασία¹¹²

Η επιθυμία της Κίνας για την απόκτηση αγορών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης πετρελαϊκών κοιτασμάτων επεκτείνονται και στην Αφρική όσο και στην νότια Αμερική. Το Σουδάν, το Ιράν, η Νιγηρία, η Βενεζουέλα και η Μπούρμα, χώρες αντίθετες με την πολιτική των αμερικανών, έρχονται σε συμφωνίες με την Κίνα σε ζητήματα πετρελαίου, πιστοποιώντας ακόμη μια φορά την βούληση του Πεκίνου να αντιτάξει ένα πλέγμα ενεργειακών δράσεων και αντίρροπων κινήσεων στην επιρροή των ΗΠΑ και των συμμάχων των για την δική τους κυριαρχία.¹¹³

γ. Οι σχέσεις με το Ιράν

Διανύοντας επικίνδυνες σχέσεις με τις ΗΠΑ, το Ιράν συμπράττει στην βοήθεια της Κίνας στον τομέα της ενέργειας και σε ανταπόδοση η Κίνα υποβοηθάει το Ιράν να «πέφτει» στα μαλακά στις έντονες επικρίσεις και στα μέτρα από το Σ.Α του ΟΗΕ. Μάλιστα, χρειάστηκαν τροποποιήσεις τις τελευταίες στιγμές προκειμένου να καμφθούν οι αντιρρήσεις της Ρωσίας και της Κίνας, οι οποίες τελικά ψήφισαν το σχέδιο 1737, αν και συνεχίζουν να διατηρούν τις επιφυλάξεις τους.¹¹⁴ Οι εξαιρετικές σχέσεις που διαπλάθονται μεταξύ Μόσχας, Πεκίνου και Ιράν προβληματίζουν τις ΗΠΑ και έρχονται να επιβεβαιώσουν την προαγγελία του «αντιηγεμονικού» συνασπισμού που τον ενώνει τα παραπόνα και οι αντιδράσεις παρά τα ιδεολογικά ή τα θρησκευτικά ερείσματα.¹¹⁵ Ρώσοι και Κινέζοι συζητούν για πρώτη φορά την δημιουργία αγωγού από την Κασπία στον Περσικό μέσω Ιράν.¹¹⁶ Η Κίνα ανησυχεί για την κυριαρχία των ΗΠΑ στον Κόλπο και ιδίως και μετά την εισβολή στο Ιράκ, για αυτό εκτός από την Ρωσία βλέπει και το θεοκρατικό Ιράν. Εκτός της συμφωνίας που συνήψε με την Τεχεράνη, ύψους 70 δις δολαρίων για την προμήθεια 250 εκ. τόνων περσικού φυσικού αερίου η Sinopec, ο κινεζικός πετρελαϊκός γίγαντας υπέγραψε συμφωνία το 2004 αξίας 70 δις δολαρίων επίσης, με τους Ιρανούς για την ανάπτυξη του κοιτάσματος του Γιανταβαράν,

¹¹¹ Η μεγαλύτερη επαρχία της Κίνας με ορυκτό πλούτο.

¹¹² Kleveman, 187

που σύμφωνα με το αμερικανό Υπουργό Ενέργειας θεωρείται ότι μπορεί να αποδώσει 300 χιλ. βαρέλια ημερησίως.¹¹⁷

δ. Οι σχέσεις με την Σαουδική Αραβία

Ο «ξαφνικός έρωτας» απέκτησε σάρκα και οστά δεκαέξι χρόνια μετά την σύναψη διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Κίνας και Σαουδικής Αραβίας. Το Ριάντ όπως αναφέραμε και στο κεφάλαιο της Μέσης Ανατολής, είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής πετρελαίου του Πεκίνου σε ποσοστό 17% με κατά μέσο όρο 400.000 βαρέλια ημερησίως. Η Σινοpec βρίσκεται ήδη στην Σαουδική Αραβία και το ίδιο συμβαίνει και στις εταιρίες της Σαουδικής Αραβίας βλέποντας την Κίνα σαν ένα παράδεισο επενδύσεων και οικονομικής δραστηριότητας.¹¹⁸

Κλείνοντας το κεφάλαιο Κίνα, μπορούμε να επισημάνουμε ότι η Κίνα σήμερα είναι η ανερχόμενη δύναμη του κόσμου, με χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας και σύγχρονες εργοστασιακές μονάδες. Με τα εμπορικά ελλείμματα που εμφανίζει το 2006 οι ΗΠΑ, είναι πολύ πιθανόν μέχρι το 2050 η Κίνα και σε μικρότερο βαθμό η Ινδία να έχουν προσπεράσει αυτές ακόμη και τις ΗΠΑ.¹¹⁹ Η οικονομία της Κίνας καταρρίπτει διαρκώς νέα ρεκόρ με την ανάπτυξη το δεύτερο τρίμηνο του 2006 να φτάνει το 10,9%, τις εξαγωγές να έχουν αυξηθεί κατά 1.200% από το 1990 και τα συναλλαγματικά απόθεμα της χώρας να αγγίζουν τα 900 δις δολάρια.¹²⁰ Τρέμε κόσμε, η Κίνα έρχεται !!!.

---

¹¹³ The New York Time, “Ευρεία ενεργειακή συμμαχία με το Πεκίνο η Ουάσιγκτον,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 20, 2006.

¹¹⁴ *Το Ιράν συνεχίζει το πυρηνικό του πρόγραμμα πάρα τις κυρώσεις*, <http://www.in.gr> (accessed December 25, 2006).

¹¹⁵ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, Σκακιέρα, 103.

¹¹⁶ “Το πυρηνικό ... μπαϊράκι του Ιράν,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

¹¹⁷ The New York Time, “Ευρεία ενεργειακή συμμαχία με το Πεκίνο η Ουάσιγκτον,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 20, 2006.

¹¹⁸ “Όταν η Κίνα συνάντησε τη Σαουδική Αραβία” *Βήμα*, Ιανουάριος 29, 2006.

¹¹⁹ Ζέζα Ζήκου, “Η κ.Πελόζι, ο πόλεμος με τον Μπους, η Κίνα και το κύρος του \$ ...,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 18, 2007.

¹²⁰ Ευρυδίκη Μπερσή, “Κίνα: μεταξύ ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
Η ανάπτυξη της Κίνας.

Κινεζικές εισαγωγές							
	Εκατομμύρια τόνοι					Τάσεις εισαγωγών φέτος	
	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	
Αργό πετρέλαιο	58,2	66,8	86,5	115,5	118,2	137,7	ενισχυμένη 16%
Πετρελαιοειδή	20,7	20,1	27,7	37,3	31,0	31,8	σταθερή 3%
Σιδηρομετάλλευμα	91,4	110,7	146,8	204,7	270,6	329,4	ενισχυμένη 22%
Άλλες πρώτες ύλες	88,2	105,1	129,4	145,3	148,6	178,3	ενισχυμένη 20%
Κοντέινερ	37,4	42,7	49,5	58,4	66,4	76,5	ενισχυμένη 15%
Άλλα φορτία	24,0	34,9	41,6	44,6	43,8	57,2	ισχυρή 31%
ΣΥΝΟΛΟ	319,9	380,3	481,4	605,8	678,6	811,0	ενισχυμένη 20%
% διαφορά ανά έτος	11%	19%	27%	26%	12%	20%	

Κινεζικές εξαγωγές							
	Εκατομμύρια τόνοι					Τάσεις εξαγωγών φέτος	
	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	
Αργό & πετρελαιοειδή	15,4	16,8	19,4	13,8	17,6	17,3	σταθερή -2%
Χημικά	7,4	8,4	9,5	10,0	13,3	16,1	ενισχυμένη 22%
Ανθρακας	89,7	83,6	93,5	86,3	71,4	71,7	σταθερή 0%
Άλλες πρώτες ύλες	87,5	119,8	111,0	112,6	144,4	177,8	ενισχυμένη 23%
Κοντέινερ	46,3	59,7	73,7	92,0	113,8	135,1	ενισχυμένη 19%
Άλλα φορτία	6,8	7,7	8,7	9,6	11,4	13,7	ενισχυμένη 20%
ΣΥΝΟΛΟ	253,2	296,0	315,9	324,3	371,9	431,6	ενισχυμένη 16%
% διαφορά ανά έτος	18%	17%	7%	3%	15%	16%	

* πρόβλεψη

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Ιούλιος, 23 2006.

2. Η Ινδία

Μεταξύ των δύο νέων ενεργοβόρων γιγάντων, Ινδίας και Κίνας, υπάρχει ένα κλίμα γεωπολιτικού ανταγωνισμού παρά την αποφυγή οποιοσδήποτε συγκρούσεις ή σκληρής αντιπαράθεσης.¹²¹ «Η Ινδία και η Κίνα παραμένουν επιφυλακτικές μεταξύ τους, εφαρμόζοντας ψυχροπολεμικό ανταγωνισμό, στο πλαίσιο του οποίου το πλεονέκτημα της μιας θεωρείται απειλή για την άλλη», έγραφε ο βρετανικός «Γκάρντιαν».¹²² Καθώς η Κίνα αναπτύσσεται με αλματώδεις ρυθμούς και διεκδικεί διεξόδους προς κάθε κατεύθυνση, η Ινδία σε όλο και στενότερη συνεργασία με τις ΗΠΑ, δρα ως το νότιο αντίβαρο στην κινεζική επέκταση. Αυτό τον στρατηγικό στόχο ικανοποιεί και η συμφωνία πυρηνικής συνεργασίας που υπέγραψε πρόσφατα στο Νέο Δελχί ο Αμερικανός πρόεδρος Bush και την οποία

¹²¹ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, Σκακίερα, 293.

¹²² «Αιώνας των γιγάντων της Ασίας», *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 26, 2006.

επικύρωσε τον Νοέμβριο του 2006, με μεγάλη πλειοψηφία η αμερικανική Γερουσία. Σύντομα η Ινδία θα αντλεί πυρηνική τεχνολογία από τις ΗΠΑ για τα 14 ινδικά πυρηνικά εργοστάσια παραγωγής ενέργειας.¹²³

Αυτή η πράξη της Ουάσιγκτον, καταδεικνύει το ύψιστο υπολογισμό των ΗΠΑ για την χώρα. Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας επί μία δεκαετία πέρασε ένα μήνυμα «η Ινδία παντού», με του ινδούς επενδυτές να είναι έτοιμοι να πληρώσουν αδρά για να διεισδύσουν σε νέες τεχνολογίες, να θωρακίσουν τις ίδιες τις εταιρίες τους ή ακόμη και να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε πλουτοπαραγωγικές πηγές ενέργειας.¹²⁴ Αυτή η χώρα η οποία πρωτοστατούσε στο Κίνημα των Αδέσμευτων χωρών και ενίοτε έκλινε το μάτι προς την ΕΣΣΔ, σήμερα αποδέχεται την συνεργασία με τις ΗΠΑ.¹²⁵ Παρά τις όποιες κυρώσεις των ΗΠΑ το 1998 για τις πυρηνικές δοκιμές, η μετά εποχή από τις 11^η Σεπτεμβρίου, βρίσκει τις ΗΠΑ να ανοίγονται στην Ινδία και στο φίλο Πακιστάν. Η ταχύτατη οικονομική άνθιση σε συνδυασμό με τα ελάχιστα ενεργειακά αποθέματα χρειάζονται νέες ενεργειακές πηγές και η πυρηνική ενεργεία κρίνεται από την χώρα σαν η περισσότερη προσιτή και αποτελεσματική. Η Ινδία επιθυμεί και την εντονότερη δραστηριότητα της Ε.Ε στην περιοχή. Και η Ε.Ε ανταποκρίνεται και ειδικότερα ο πρωθυπουργός Τόνι Μπλερ στην διάσκεψη Ινδίας-Ε.Ε στο Νέο Δελχί, εγκαινίασε ένα «σχέδιο στρατηγικής συνεργασίας σε πολλούς τομείς».¹²⁶

Η Ινδική ανάπτυξη τρέχει παντού με μία μεσαία τάξη περίπου εκατό εκ. ατόμων να διαθέτει αυτοκίνητο και αναμένεται να τριπλασιασθεί μέχρι το 2020. Αυτό θα προκαλέσει τετραπλασιασμό των χρησιμοποιημένων καυσίμων για μεταφορές, χωρίς να αναφερθεί η ανάγκη ημερησίων εισαγωγών κάπου 3, 5 εκ. βαρελιών πετρελαίου. Έπειτα από αυτά συμπαρασύρεται η ζήτηση πετρελαίου στον αναπτυσσόμενο κόσμο και αναμένεται να αυξηθεί αναλογικά περισσότερα από 250%, από 25 εκ. περίπου βαρέλια την ημέρα το 2003 σε 67 εκ. βαρέλια το 2020. Επομένως, σε λιγότερο από δύο δεκαετίες, σχεδόν το μισό από το παγκοσμίως παραγόμενο πετρέλαιο θα καταναλώνεται από τα αναπτυσσόμενα κράτη.

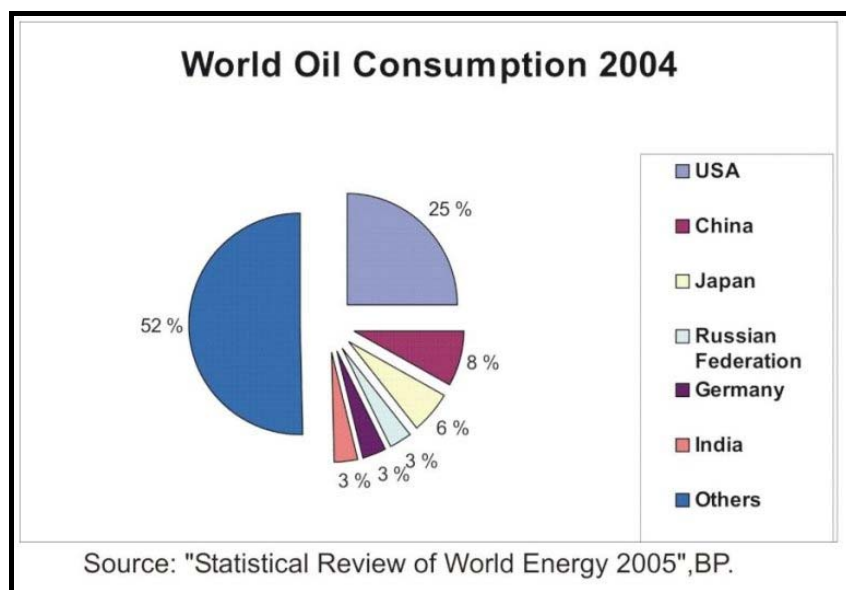
¹²³ “ Πρώτο βήμα πυρηνικής συνεργασίας,” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 19, 2006.

¹²⁴ “Οι Ινδοί αγοράζουν τα πάντα,” *Το Βήμα*, Ιανουάριος 14, 2007.

¹²⁵ 1955, Συνδιάσκεψη στο Bandung της Ινδονησίας με την συμμετοχή 29 κρατών του Τρίτου Κόσμου (σε απάντηση του ψυχροπολεμικού κλίματος) όπου τίθενται τα θεμέλια του Κινήματος των Αδεσμεύτων

¹²⁶ Jonathan Steele, “ Μία χώρα με εκτεταμένη πολιτική ισχύ,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 05, 2006.

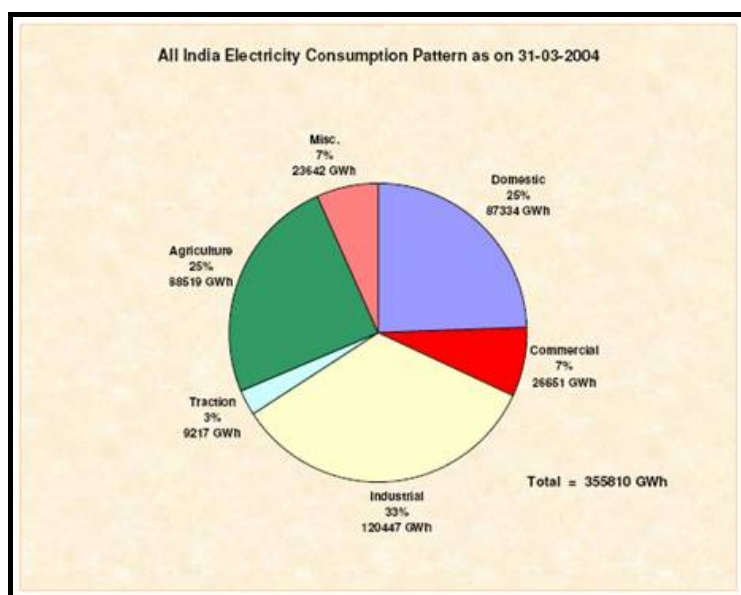
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15
Παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου 2004

Πηγή: <http://www.dissidentvoice.org/May06/Bakhtiar12.htm>

Είναι ενδεικτικό όπως στην Ινδία η κατανάλωση της ηλεκτρικής ενέργειας διανέμεται στους ακόλουθους τομείς δραστηριότητας όπως και φαίνεται το παρακάτω πίνακα με την κυριαρχία του τομέα της βιομηχανίας και να ακολουθεί ο τομέας γεωργίας μιας και η χώρα είναι γεωργική.

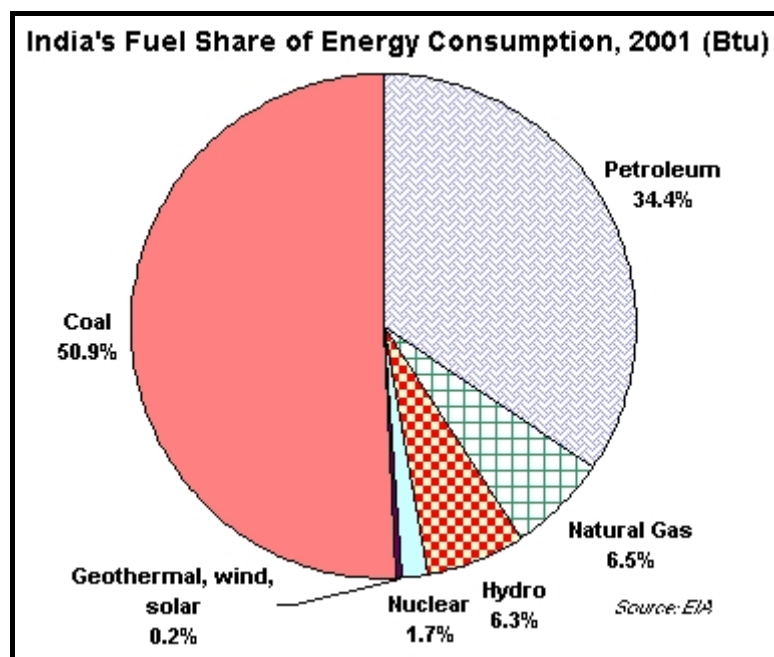
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16
Η ηλεκτρική κατανάλωση της Ινδίας.

Πηγή: <http://www.brynmawr.edu/geology/206/bose.htm>

Στο ακόλουθο πίνακα περιγράφεται η μεγάλη ποσόστωση που κατέχει το κάρβουνο σαν κύρια ύλη ορυκτού καυσίμου στην παραγωγή της Ινδίας

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17
Η διανομή της ηλεκτρικής κατανάλωσης της Ινδίας

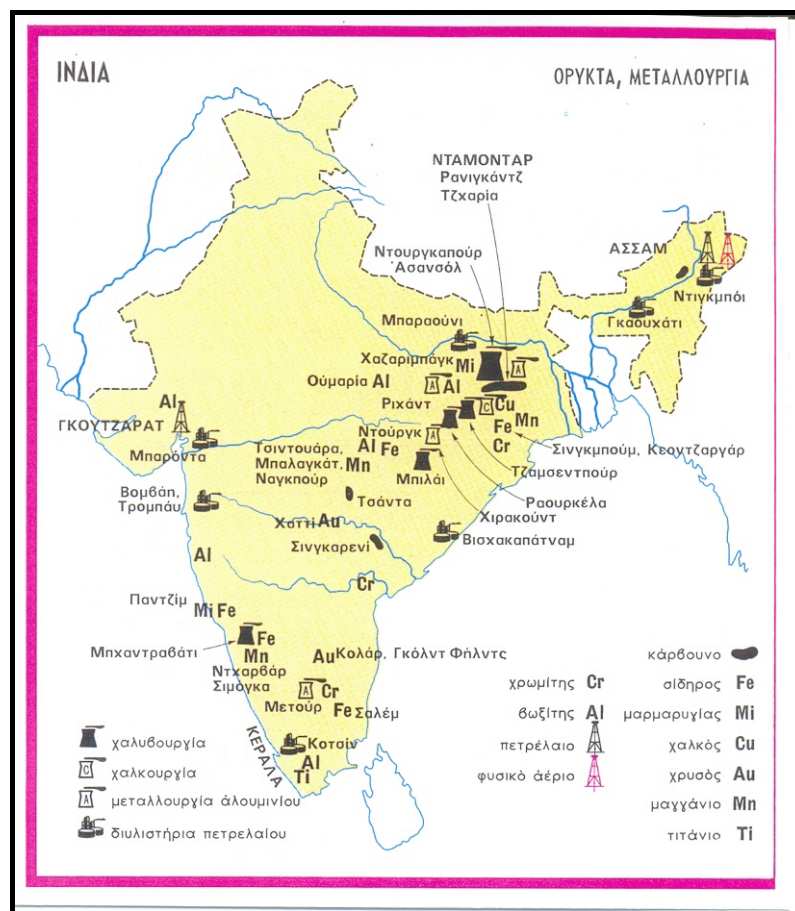
Πηγή: <http://www.eia.doe.gov/cabs/indiaenv.html>

Αυτή η κατανάλωση, στο γενικότερο πρόβλημα του κλίματος και του ακολουθούμενου φαινομένου του θερμοκηπίου, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στα στοιχεία των παγκόσμιων ρύπων, μιας και η Ινδία δεν έχει υπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο και βρίσκεται στην πέμπτη θέση της λίστας με τους μεγαλύτερους ρυπαντές του πλανήτη. Το κορυφαίο είναι ότι η χώρα αρνείται να θεσπίσει όρια για την μείωση των ρύπων σε εθνικό επίπεδο ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Το ευτύχημα είναι ότι η Ινδία έχει ξεκινήσει προγράμματα πάνω στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας και αυτό της δίνει την έκτη θέση κατά σειρά χώρα στον κόσμο σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας και την πέμπτη στην χρήση ηλιακής και αιολικής ενέργειας. Όσο βέβαια για την δραστική μείωση των εκπομπών του CO₂ «ακουμπά» πάνω στην αδιαφορία των δυτικών χωρών. Όπως επαναλαμβάνουν σταθερά ινδοί

αξιοματούχοι και επιστήμονες, «η Ε.Ε, οι ΗΠΑ και η Ρωσία ευθύνονται για το 70% των επικίνδυνων ρύπων, ενώ η Ινδία μόλις το 6%».¹²⁷

Κλείνοντας από την περιήγηση στην χώρα της Ινδίας παρουσιάζουμε ένα χάρτη που αποτυπώνει τις πηγές του ορυκτού πλούτου (και μεταλλουργίας) σε όλο το γεωγραφικό πλάτος της χώρας.

ΕΙΚΟΝΑ 18
Ορυκτός και μεταλλουργικός χάρτης της Ινδίας.

Πηγή: *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*

Αυτή η αχανής χώρα έχει μπει στον σχεδιασμό του νέου δόγματος εξωτερικής πολιτικής του προέδρου Πούτιν για την Ρωσία, που αναφέρθηκε σε συνάντηση του με τους ξένους πρέσβεις το καλοκαίρι του 2006 τονίζοντας «για την Ρωσία, προτεραιότητα έχουν οι σχέσεις της με την Ε.Ε, την Κίνα, την Ινδία και τις ΗΠΑ...».¹²⁸ Πάνω σε αυτό τον

¹²⁷ Κορίνα Βασιλοπούλου, “Το σήμα κινδύνου, η κοινή διαπίστωση και μετά η αδιαφορία,”

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Φεβρουάριος 11, 2007.

¹²⁸ “Πλημμυρίδα ρωσικών κεφαλαίων 300δισ στην Ευρώπη,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 18, 2007.

σχεδιασμό έγινε συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών Ρωσίας, Κίνας και Ινδίας επιβεβαιώνοντας την πολιτική τους δέσμευση για μια «πιο δημοκρατική παγκόσμια τάξη» με την ενίσχυση του ΟΗΕ, στο πλαίσιο ενός πολυμερούς κόσμου.¹²⁹ Εκμεταλλευόμενη τις ταχύτερες αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες Κίνας, Ινδίας και όχι μόνο, η Ρωσία παρεμβαίνει αποφασιστικά σε όλες τις γύρω χώρες επιδεικνύοντας την ικανότητα της να μπαίνει σφήνα στα αμερικανικά ενεργειακά σχέδια και να επιβεβαιώνει τον τίτλο άρθρου περί αναγέννησης της «ρώσικης αρκούδας» μέσω της ενέργειας.¹³⁰ Η Μόσχα θέλει να φύγει από την μίζερη κατάσταση της δεκαετίας του '90 και να δημιουργήσει το δικό της περίβλημα στις διεθνείς εξελίξεις. Η δυνατότητα να έχει λόγο στα Βαλκάνια και στην εξέλιξη τους, στην Μέση Ανατολή, στην Μεσόγειο ακόμη και στις χώρες της Αφρικής, στην ενεργειακή τροφοδοσία της Ε.Ε καταδεικνύει τον νέο συναρπαστικό ρόλο της Μόσχας χωρίς πολιτικά βαρίδια και τα «φαντάσματα» του παρελθόντος.

---

¹²⁹ “Η Ρωσία βγαίνει από την χειμερία νάρκη,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 18, 2007.

¹³⁰ Σοφία Σκουλικάρη, “Η αναγέννησης της «ρώσικης αρκούδας» μέσω της ενέργειας,” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 27, 2006.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΓΙΓΑΝΤΑ- Η ΡΩΣΙΑ

1. Η νέα γεωοικονομική θέση της Ρωσίας.

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης ήταν το τελικό στάδιο στον προοδευτικό κατακερματισμό του μεγάλου σινο-σοβιετικού κομμουνιστικού συνασπισμού, που για σύντομη περίοδο έφτασε και σε ορισμένες περιοχές, ξεπέρασε την έκταση του Τζένγκις Χαν. Ακόμη όμως σημαντική γεωπολιτική άποψη ήταν η διάλυση της αιωνόβιας Μεγάλης Ρωσικής Αυτοκρατορίας υπό την κυριαρχία της Μόσχας μετά και την αυτοκαταστροφή της ΕΣΣΔ.¹³¹

Η αυτοδιάλυση της ΕΣΣΔ και η υπογραφή της πράξης της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (Κ.Α.Κ), η διοικητική μορφή της Σ. Ένωσης, καταγράφηκε πλέον στο παρελθόν. Το μεγαλύτερο από τα νέα κράτη ήταν η ρωσική Ομοσπονδία, η οποία από την αρχή φάνηκε ότι θα προσπαθούσε να καταλάβει τον χώρο που άνηκε στην πρώην Σ. Ένωση.¹³² Η Ρωσία εξασφάλισε την συνέχεια της έδρας του μόνιμου μέλους στον ΟΗΕ και την επιστροφή όλων των πυρηνικών όπλων στο έδαφος της από τις νέες διαμορφούμενες δημοκρατίες. Η ΚΑΚ ήταν αδύναμη στην δημιουργία μιας κοινής αμυντικής πολιτικής και ανίκανη στην κατασκευή μιας ζώνης οικονομικού εμπορίου με προσδοκώμενα θετικά αποτελέσματα. Το όλο ομιχλώδες θεσμικό πλαίσιο της Κ.Α.Κ, οδήγησε πολλές από τις χώρες μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο ένταξης τους, σε άλλους οργανισμούς ασφαλείας, όπως το ΝΑΤΟ.

Από τότε που τελείωσε ο Ψυχρός Πόλεμος μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι τα αδύναμα κράτη έχουν καταστεί το πιο σημαντικό πρόβλημα για την διεθνή τάξη παρότι υπάρχει ένα γενικότερο κλίμα συναίνεσης στους κόλπους της διεθνούς κοινότητας σε βασικές αρχές πολιτικής διάστασης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων από εκείνη που υπήρχε στο παρελθόν.¹³³

Παρόλο αυτό το γεγονός η Ρωσία διατηρεί στρατιωτικές βάσεις στα εδάφη φίλων των τ. Σοβιετικών Δημοκρατιών αποδεικνύοντας τις ηγεμονικές τάσεις της στην περιοχή. Η ιδιαίτερη περιοχή του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας, για την Ρωσία αποτελεί ζώνη ζωτικής σημασίας και ενδιαφέροντος και λόγω των τεράστιων ενεργειακών και ορυκτών πλουτοπαραγωγικών πόρων της αναφερόμενης περιοχής. Το ενδιαφέρον έγκειται ότι η Ρωσία και οι χώρες της Κασπίας, χώρες εκτός ΟΠΕΚ μπορούν να σπάσουν το καρτέλ του

¹³¹ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, Σκακίερα, 156.

¹³² Ηλίας Αλεξόπουλος, «Η Ανατολική Μεσόγειος και ο ρυθμιστικός της ρόλος στην εξασφάλιση ενεργειακών πόρων από την Κασπία», στο *η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμ. Ιωάννης Σεϊμένης (Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002), 112-119.

¹³³ Φράνσις Φουκουγιάμα, 212

Οργανισμού, υπονομεύοντας τις ψηλές τιμές με την αύξηση παραγωγής. Συνεπώς εμφανίζεται μια κίνηση απεξάρτησης του δυτικού κόσμου από το μονοπώλιο του αραβικού κόσμου.

Άλλο ένα βήμα στον στρατηγικό σχεδιασμό του Πούτιν, για την ανασυγκρότηση της παραδοσιακής σφαίρας επιρροής είναι η δημιουργία της «Ευρωσιατικής Οικονομικής Κοινότητας» που συνδέει την Ρωσία με την Λευκορωσία, Καζακστάν, Κιργιζιστάν, Τατζικιστάν και πρόσφατα και το Ουζμπεκιστάν.¹³⁴ Αυτή η ιδέα κυοφορήθηκε από την δεκαετία του '90 με την δημιουργία μιας «Κοινότητας Ολοκληρωμένων Κρατών» στην σκέψη της έμφασης από την Ρωσία στο «εγγύς εξωτερικό». Στο ίδιο πολιτικό μήκος κύματος καταγράφεται και το Σύμφωνο της Σαγκάης.¹³⁵ Συστάθηκε το 1996 σαν κίνηση ρωσοκινεζικής πρωτοβουλίας με κάποιες χώρες της Κεντρικής Ασίας σε επίπεδο στρατιωτικό-οικονομικό και ενεργειακό (σχετική αναφορά γίνεται στο κεφάλαιο: Κίνα).¹³⁶ Η κίνηση αυτή ήλθε σαν απάντηση της «αντίπαλης» φιλοδυτικής ομάδας, GUAM, που απαρτίζεται από την Γεωργία, την Ουκρανία, το Αζερμπαϊτζάν και την Μολδαβία.¹³⁷

Η Ρωσία προσπαθεί να αυτοπροσδιορισθεί σαν ηγέτιδα χώρα, στο πνεύμα της καλής συνεργασίας με τον μόνο ισχυρό σημερινό οργανισμό, το NATO, τουλάχιστον σε συγκεκριμένα θέματα. Αυτό είναι μία οδός εγκατάλειψης και των τελευταίων πηγών έντασης που κυριάρχησαν στην περίοδο του Ψυχρού Πόλεμου. Όμως το νέο διεθνές σύστημα χαρακτηρίζεται από πολυπολικότητα.¹³⁸ Αυτό το φαινόμενο προκαλεί πολλά περιφερειακά πεδία αντιπαράθεσης σε πολλούς τομείς δράσης, με «κρυφούς» εχθρούς και άγνωστα αποτελέσματα. Η πρόθεση των δύο μεγάλων δυνάμεων για συνεργασία είναι προς όφελος της ανθρωπότητας και την ευημερία πολλών αδυνάτων. Δεν μπορούν να αφήνουν τις ευκαιρίες να περνούν σε βάρος της ιστορίας και υπέρ της βίας και την επίδειξης ισχύος.

Όμως το πολιτικό όπλο που κατέχει η Ρωσία και λέγεται «ενέργεια» το διαχειρίζεται σε βαθμό που μπορεί να αναδείξει ένα νέο πρόσωπο ισχυρής χώρας σε ένα ρευστό γεωπολιτικό παιχνίδι. Και αυτό το παιχνίδι στην παγκόσμια ενεργειακή σκακιέρα η Μόσχα το γνωρίζει πολύ καλά από παλιότατους χρόνους. Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε στις αρχές του 1990 και ανακαλεί, κατά περίεργο τρόπο, το «Μεγάλο Παιχνίδι» του 19^{ου} αιώνα. Τότε η βρετανική

---

¹³⁴ “Ρωσική αντεπίθεση στην Κεντρική Ασία,” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 26, 2006.

¹³⁵ Ασοσίετ Πρές, *Ο Αχμαντιντζάντ προσκεκλημένος της Σαγκάης*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed June 16, 2006).

¹³⁶ Αρχικά μέλη του Συμφωνου της Σαγκάης είναι η Ρωσία, η Κίνα, η Καζακστάν, το Κιργιζιστάν, το Τατζικιστάν και το Ουζμπεκιστάν.

¹³⁷ *Πούτιν: Ενισχύσετε το Σύμφωνο της Σαγκάης*, <http://www.Kathimerini.gr> (accessed May 31, 2006).

¹³⁸ Ηλίας Αλεξόπουλος, «Η Ανατολική Μεσόγειος και ο ρυθμιστικός της ρόλος στην εξασφάλιση ενεργειακό πόρων από την Κασπία», στο *Η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμ. Ιωάννης Σεϊμένης (Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002), 33-45.

Αυτοκρατορία και η τσαρική Ρωσία συγκρούστηκαν για τον έλεγχο της Κεντρικής Ασίας.¹³⁹ Σήμερα βεβαίως οι παίκτες έχουν νε μέρει αλλάξει εκτός από την Ρωσία που και πάλι πρωταγωνιστεί σε ένα ιδιότυπο ανταγωνιστικό γεωοικονομικό μόρφωμα. Την 31^η Δεκεμβρίου 1999, ο μέχρι πρότινος άσημος πρώην αξιωματούχος της KGB αναλαμβάνει τα ηνία του αχανούς κράτους, κληρονομώντας από τον πρόεδρο Γέλτσιν ένα πραγματικό, κοινωνικό εφιάλτη. Με μια οικονομία συρρικνωμένη και καταστροφική, ίσως χειρότερη από εκείνη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, ο σημερινός πρόεδρος με αριστοτεχνικό τρόπο χάραξε ένα σχέδιο σωτηρίας. Ανέδειξε την ανόρθωση της οικονομίας του ρωσικού κράτους ως απόλυτες προτεραιότητες, εκ των ων ουκ άνευ για την διεκδίκηση ενός αναβαθμισμένου, πολυμερούς ρόλου στην διεθνή πολιτική.¹⁴⁰ Τα οικονομικά στοιχεία είναι αδιάγνωστοι μάρτυρες της ανάπτυξης της χώρας. Η ρωσική οικονομία αναπτύσσεται με ετήσιο ρυθμό 6-7%, σημειώνοντας συνολική αύξηση κατά 65% από το 2000. Αυτό βεβαίως και επιτεύχθηκε χάρις στην αύξηση των εσόδων από τις εξαγωγές ενέργειας και την εκτίναξη των τιμών του «μαύρου χρυσού» στις διεθνείς αγορές τα τελευταία χρόνια. Σήμερα το πετρέλαιο που πέρασε και από τα 70δολάρια το βαρέλι έδωσε την δυνατότητα στην Μόσχα να διαχειρισθεί την ενέργεια σαν την «χρυσότοκο όρνιθα».¹⁴¹

ΕΙΚΟΝΑ 19 Η Ρωσία του σήμερα

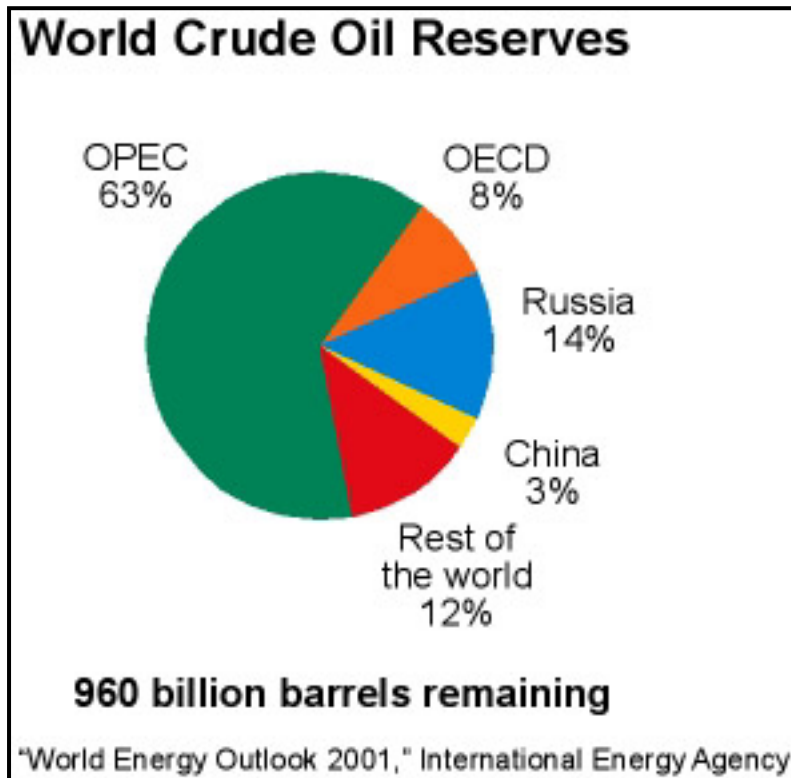
Πηγή: <http://concise.britannica.com/ebc/art-1618>

¹³⁹ Klevevan, 13

¹⁴⁰ Πέτρος Παλακωνσταντίνου, “Η επιστροφή του ευρωσιατικού γίγαντα,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.

¹⁴¹ Σοφία Σκουλικάρη, “Η αναγέννηση της «ρώσικης αρκούδας» μέσω της ενέργειας,” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 27, 2006.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20
Παγκόσμιο απόθεμα ακατέργαστου πετρελαίου

Πηγή: http://www.eere.energy.gov/state_energy_program/feature_detail_info.cfm/fid=8

Η Ρωσία απολαμβάνει μια κυρίαρχη θέση στην αποθεματική ικανότητα του πετρελαίου που μαζί με την ηγεμονική της θέση στην παραγωγή Φ.Α την καθιστούν αναμφισβήτητα ένα σημαντικό «κοχλία» της παγκόσμιας αναπτυξιακής πορείας. Η διαχείριση του ορυκτού της πλούτου εκ των έσω και μακριά από εξωγενή κέντρα, δημιουργούν το πλεονέκτημα για μια παρεμβατική δυναμική

στις εξελίξεις χωρίς απειλητικές «κραυγές» σε αυτούς που δεν συμφωνούν με την διπλωματικής της κατεύθυνση και στην ανάσχεση της διαφαινόμενης «ιμπεριαλιστικής περικύκλωσης».¹⁴²

Τα κοιτάσματα της Κασπίας, της Σιβηρίας και αργότερα της Θάλασσας Μπάρεντς είναι οι περιοχές της Ρωσίας από τις οποίες η «εξαρτώμενη» ενεργειακά Ευρώπη τροφοδοτείται. Η Ρωσία έγινε η πρώτη χώρα στον κόσμο σε αποθέματα φυσικού αερίου και ογδόη σε πετρέλαιο. Είναι η μεγαλύτερη εξαγωγική σε φυσικό αέριο, δεύτερη σε πετρέλαιο και τρίτη σε κατανάλωση ενέργειας. Δύο γιγάντιες λεκάνες πετρελαίου και φυσικού αερίου ανακαλύφθηκαν στην Δυτική Αρκτική και περιέχουν τουλάχιστον 60 δις τόνους ισοδύναμου πετρελαίου. Επίσης βεβαιώθηκαν στην Ανατολική Σιβηρία, στις ακτές της Σαχαλίνης και στην περιοχή της Θάλασσας Bering, ως επίσης και στην Άπω Ανατολή σημαντικά κοιτάσματα, των οποίων η εκμετάλλευση βρίσκεται σ' εξέλιξη.¹⁴³ Αυτό την κάνει σπουδαία

¹⁴² Πέτρος Παπακωνσταντίνου, "Ατμόσφαιρα δευτέρου Ψυχρού Πόλεμου," *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 13, 2007.

¹⁴³ "Πολύτιμα κοιτάσματα στα «σωθικά» της Ρωσίας," *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.

ενεργειακή δύναμη και σε σημαντικό βαθμό να επηρεάζει τις όμορες χώρες στην όποια δική τους ενεργειακή πορεία. Το δόγμα του Ρώσου Υπουργού Άμυνας Ιβάνοφ, περί «διπλωματίας των αγωγών» με όλες τις περιφερειακές δυνάμεις προς όφελος της Ρωσίας είναι μονόδρομος και σταθερή επιδίωξη.

ΕΙΚΟΝΑ 21
Πετρελαϊκές και Φ.Α περιοχές και αγωγοί των γειτονικών χωρών της Ρωσίας της Κεντρικής Ασίας

Πηγή: <http://news.bbc.co.uk/1/shared/spl/hi/guides/456900/456938/html/nn5page1.stm>

Το ενδιαφέρον του Κρεμλίνου επικεντρώνεται στην συγκέντρωση του ενεργειακού τομέα στα χέρια κρατικών εταιρών. Η εξορυκτική και διανεμητική βιομηχανία της ενέργειας αναδεικνύεται σε κεντρικό μοχλό ανάπτυξης της ρωσικής οικονομίας - με αρκούντως ικανοποιητικά, αν όχι εντυπωσιακά αποτελέσματα - αλλά και προώθησης των στρατηγικών συμφερόντων της χώρας και του διεθνούς προφίλ της. Ο ιδιόμορφος καπιταλισμός του έχει οικοδομηθεί στην Ρωσία προσφέρει στις εταιρίες της να «παιζουν» με το χρηματιστήριο του Λονδίνου και όχι μόνο και να καθορίζουν σε ένα βαθμό τις μεγάλες οικονομίες.¹⁴⁴ Δεν είναι τυχαία η ρωσοαμερικανική συμφωνία που υπογράφηκε στο Ανόι, τον Νοέμβριο του

¹⁴⁴ Θανάσης Αυγερινός, “Πούτιν: ο εθνικός μάνατζερ της ενέργειας,” *Η Ελευθεροτυπία*, Αύγουστος 27, 2006.

2006, για την είσοδο της Ρωσίας στο Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO) δημιουργώντας ένα ευνοϊκό πλαίσιο για όλες τις δραστηριότητες συμπεριλαμβανομένων και των περίπλοκων διεθνών προβλημάτων.¹⁴⁵

Αυτό το «υπερόπλο» της ενέργειας, σηματοδοτεί και την ευκαιρία που έχει η Μόσχα να ανακατεύει την τράπουλα της διπλωματίας και των σχέσεων με τους γείτονες της, την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και πάντως να δηλώνει παρούσα στις όποιες διεθνείς εξελίξεις που μέχρι πρωτότερα, όντας περιχαρακωμένη και ασταθής, δυσκολευόταν στην ευελιξία πολιτικών ελιγμών υπέρ των συμφερόντων της. Την περαιτέρω ενίσχυση της ρωσικής επιρροής επί των οδών μεταφοράς των ενεργειακών αποθεμάτων της Κεντρικής Ασίας προωθεί με συστηματικό τρόπο ο πρόεδρος Πούτιν με τις πρόσφατες επισκέψεις του στο Καζαχστάν και το πλούσιο σε φυσικό αέριο Τουρκμενιστάν. Ειδικά με το κ. Ναζαμπάρεφ, πρόεδρο του Καζαχστάν υπήρξε συμφωνία για την επέκταση του αγωγού που συνδέει τα κοιτάσματα του Τενγκίζ στο Καζαχστάν με το ρώσικο λιμάνι Νοβοροσίσκ στην Μαύρη Θάλασσα τροφοδοτώντας από εκεί την Δύση και τον γνωστό αγωγό Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη.¹⁴⁶ Επίσης ο Πούτιν υπέγραψε με τον τουρκμένο ομόλογο του για την μεταφορά φυσικού αερίου μέσω Καζακστάν προς την Ρωσία και από εκεί προς την Ευρώπη. Ακόμη μία νίκη του προέδρου Πούτιν στον ενεργειακό πόλεμο επετεύχθη και μάλιστα με δύο σημαντικούς γείτονες.¹⁴⁷ Το όλο εγχείρημα θα αποτελέσει κακή εξέλιξη για την Ευρώπη, σύμφωνα με τον υπουργό Ενέργειας των ΗΠΑ, Σαμ Μπόντμαν, ακολουθώντας πιστά τις επιφυλάξεις της αμερικανικής πολιτικής ως προς την μονοδιάστατη προμήθεια ενέργειας της Ε.Ε από την Ρωσία που εκφράζει σταθερά η Ουάσιγκτον.¹⁴⁸

Η γεωπολιτική αστάθεια που υπάρχει μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ σε χώρες παραγωγής ορυκτών καυσίμων αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα σε σχέση με την ενέργεια, συνεκτιμώντας ότι το «εφόδιο» ανασυγκρότησης της Ρωσίας είναι το πλούσιο σε ενέργεια υπέδαφος της και το πόσο επηρεάζεται αμφίδρομα από τις γεωπολιτικές εξελίξεις.

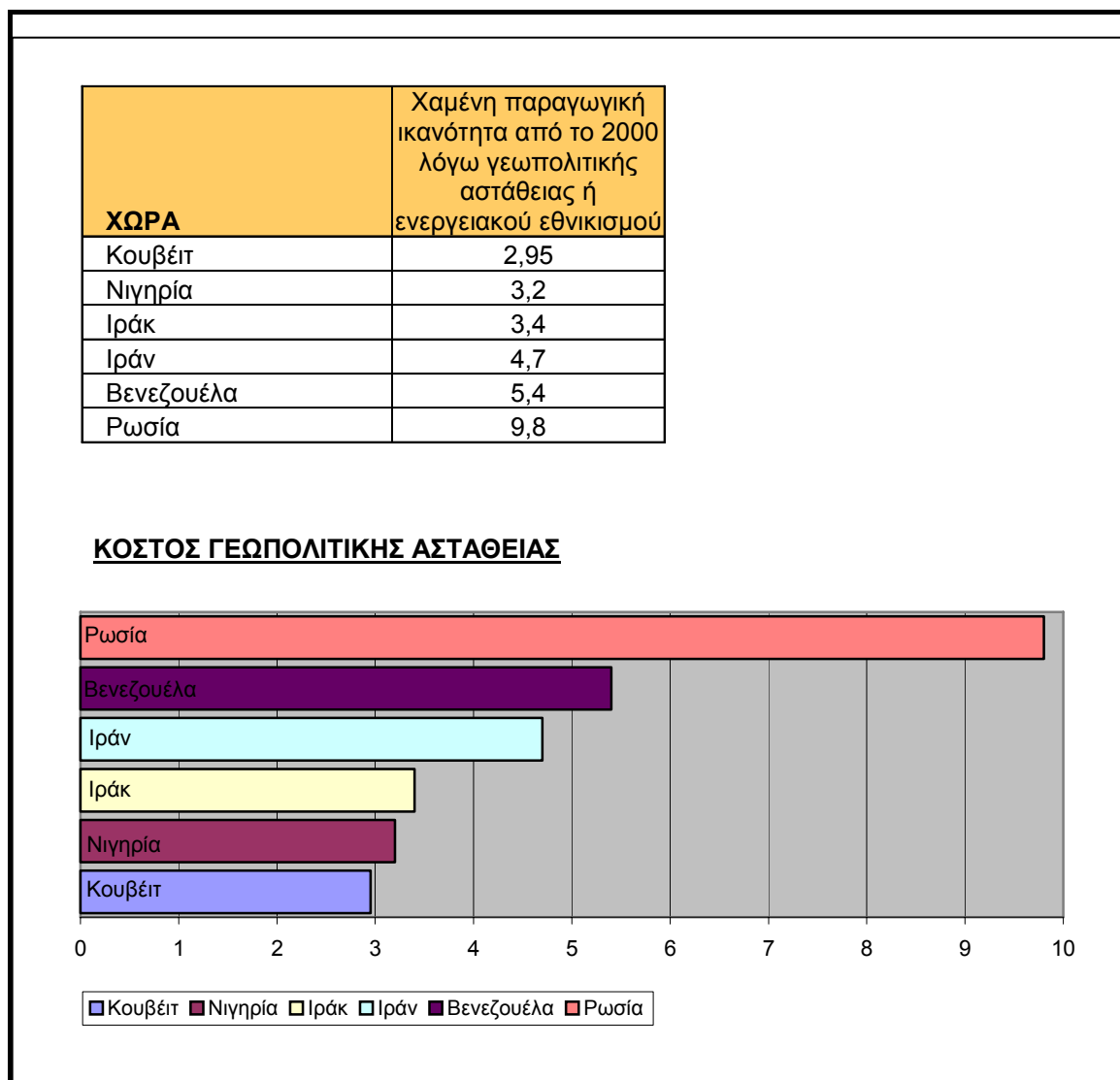
¹⁴⁵ Πούτιν: « με την βοήθεια του Μπους η Ρωσία στον ΠΟΕ», [http:// www.Kathimerini.gr](http://www.Kathimerini.gr) (accessed November 20, 2006).

¹⁴⁶ *Αυξάνεται κι άλλο η ενεργειακή ισχύς του Πούτιν*, [http:// www.Kathimerini.gr](http://www.Kathimerini.gr) (accessed May 11, 2007).

¹⁴⁷ Νίκος Ζηργανός, “Ενεργειακό ματ Πούτιν,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Μάιος 20, 2007.

¹⁴⁸ *Αντίθετος στην κατασκευή αγωγού της Κασπίας*, [http:// www.Kathimerini.gr](http://www.Kathimerini.gr) (accessed May 15, 2007).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22
Γεωπολιτική αστάθεια.

Πηγή: *Ο Κόσμος του Επενδυτή*, Ιούλιος 30, 2006.

Η προβολή της ενέργειας σαν πολιτικό εργαλείο έρχεται να αναστηλώσει το διεθνές κύρος και στην Σύνοδο των G8 που έγινε τον Ιούλιο του 2006 στην Πετρούπολη, γενέτειρα του πρόεδρου της χώρας.¹⁴⁹ Όμως εκτός από «θετικό» εργαλείο, για την Ρωσία, η ενέργεια αποτελεί παράλληλα και όπλο πίεσης και μορφής εκβιασμού. Σε τρεις πρόσφατες περιπτώσεις μπορούμε να το διακρίνουμε εμφανώς: 1. Στις αρχές του 2006 η Ρωσία χρησιμοποίησε την ενεργεία σαν όπλο για να επαναφέρει την έκδηλα φιλοδυτική Ουκρανία κοντύτερα στο δικό της πολιτικό στρατόπεδο με την δήλωση αύξησης της τιμής του φυσικού

¹⁴⁹ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “Η επιστροφή του Ευρωσιατικού γίγαντα,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.

αερίου συμπαράσυροντας και την ροή του προς την Ευρώπη, λόγω ότι το Κίεβο μείωσε την διαμετακόμιση ροή του από τους αγωγούς που τρέχουν την Ουκρανία με τα όποια αρνητικά αποτελέσματα στον ενεργειακό εφοδιασμό της γηραιάς ηπείρου.¹⁵⁰ 2. Το ίδιο θέμα της απειλής με τον υπερδιπλασιασμό της τιμής έγινε με πρωταγωνίστρια αυτή την φορά την Γεωργία με φόντο την απέλαση τεσσάρων Ρώσων αξιωματικών από την Γεωργία με την κατηγορία της κατασκοπίας και 3. Η «πετρελαϊκή τιμωρία» της Λευκορωσίας στις αρχές του 2007 με το προσωρινό σφράγισμα του μεγάλου πετρελαιοαγωγού «Ντρούζμπα» προκάλεσε την οργή της Ευρώπης που έχει εξάρτησης τροφοδοσίας με τα φτηνά ρωσικά καύσιμα.¹⁵¹ Ο κύριος στόχος της πράξης αυτής ήταν να αναγκάσει το Μινσκ να πληρώσει ακριβότερα το ρωσικό πετρέλαιο και να...ξεχάσει τις ιδέες για την επιβολή φόρου διέλευσης στο Κρεμλίνο.¹⁵² Παράλληλα δείχνει στην Δύση την σχέση που πρέπει η Ευρώπη να προσφέρει στην Μόσχα κάτω από το σοβαρό δίλημμα της παροχής πετρελαίου από την εύφλεκτη Μέση Ανατολή ή την στήριξη της «ενέργειας» του Πούτιν ;¹⁵³

Αυτά τα διλήμματα και οι πρωτοβουλίες κινήσεων από μέρους της Ρωσίας φτιάχνουν ένα νέο κλίμα «Ψυχρού Πολέμου» της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου. Οι δηλώσεις του αντιπροέδρου Ντίκ Τσένι των ΗΠΑ, από την Λιθουανία, τον Μάιο του 2006, προς την ρωσική κυβέρνηση όπου κατηγόρησε τον Ρώσο πρόεδρο για ενεργειακό εκβιασμό της διεθνούς κοινότητας και υπαναχώρησης από προηγούμενες δεσμεύσεις εκδημοκρατισμό στην Ρωσία, δίνουν τον τόνο της αγωνίας της κυβέρνησης των ΗΠΑ στην νεοαποκτηθείσα οικονομική ισχύ βασισμένη στην ενέργεια.¹⁵⁴ Για να λάβει άμεσα την απάντηση από τον πρόεδρο Πούτιν στο λόγο του προς το ρωσικό έθνος υπερασπίζοντας τον ρόλο της Ρωσίας ως βασικού προμηθευτή της Ευρώπης και την δυνατότητα που μπορεί να παίζει η Μόσχα σε μία ενιαία στρατηγική στην ενέργεια εκφράζοντας πολιτική ήρεμης δύναμης.¹⁵⁵ Σε επέκταση του τομέα της ενέργειας, η Ρωσία ανησυχεί για τη επεκτατική πολιτική του NATO σε όμορες χώρες, όπως η Ουκρανία και η Γεωργία, δημιουργώντας νέα στρατιωτικά δεδομένα στην γειτονιά της.¹⁵⁶ Ευτυχώς ο πρόεδρος Πούτιν δεν δείχνει διατεθειμένος να εμπλακεί σε ένα νέο «Ψυχρό Πόλεμο» με την Δύση λέγοντας ότι προτεραιότητα δεν είναι η συγκρότηση «αντιαξόνων» απέναντι στις ΗΠΑ, αλλά η αντιμετώπιση των εσωτερικών προβλημάτων της

---

¹⁵⁰ Ανδριανόπουλος, 32

¹⁵¹ “Προς ενεργειακή κρίση Γεωργία-Ρωσία,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 3, 2006.

¹⁵² “Πείσμα Πούτιν και οργή Ευρώπης,” *Το Βήμα*, Ιανουάριος 10, 2007.

¹⁵³ *Πονοκέφαλος του πλανήτη η ενέργεια*, [http:// news.Kathimerini.gr](http://news.Kathimerini.gr) (accessed December 28, 2006).

¹⁵⁴ “Προς νέο Ψυχρό Πόλεμο,” *Η Καθημερινή*, Μάιος 7, 2006.

¹⁵⁵ “«Ανταπάντησε» στον Ντικ Τσένι χθες ο Πούτιν,” *Η Καθημερινή*, Μάιος 11, 2006.

¹⁵⁶ Judy Dempsey, “Στη σύνοδο G8 με μεγάλο όπλο την ενέργεια,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.

Ρωσίας.¹⁵⁷ Η δημιουργία ενός «δευτέρου Ψυχρού Πολέμου» μεταξύ Δύσης και Ρωσίας δεν πρόκειται να υπάρξει γιατί η Ρωσία δεν θα γίνει ξανά υπερδύναμη.¹⁵⁸ Αυτή η πολιτική αυτοπεποίθησης πάντως που διακατέχει την Ρωσία προερχόμενη από την ενεργειακή της δύναμη έδωσε τον λόγο στην Μόσχα να απαντήσει και πάλι στον αμερικανό Υπουργό Άμυνας, Ρόμπερτ Γκέιτς στην 43^η Διάσκεψη για την Πολιτική Ασφάλειας τον Φεβρουάριο στην πρωτεύουσα της Βαβυλίας, όταν η Μόσχα κατηγορήθηκε περί πολιτικού πειθαναγκασμού. Ο Πούτιν ανέφερε την μονομέρεια της πολιτικής των ΗΠΑ που ουσιαστικά δεν έχει λύσει κανένα πρόβλημα, τουναντίον έχει δημιουργήσει εστίες και νέες κρίσεις. Το όλο γεγονός πέρασε στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων σαν μια κίνηση από τον Πούτιν που σηματοδοτούσε από το Μόναχο, την επιστροφή της Ρωσίας σε ρόλο παγκόσμιας δύναμης σε μία ατμόσφαιρα «δευτέρου Ψυχρού Πολέμου».¹⁵⁹

Το νέο πρόσωπο της «αρκούδας» είναι σήμερα δυναμικό και το «ζώο» έχει σταθεί πλέον στα πόδια του και δεν είναι διατεθειμένο να αποδεχθεί τις εναντίον του αμερικανικές μεθοδεύσεις.¹⁶⁰ Η αλήθεια είναι από την αντιπαράθεση των δύο υπερδυνάμεων έχουμε περάσει στον ανταγωνισμό, ανάμεσα στην μοναδική υπερδύναμη και με μία μεγάλη δύναμη, η οποία φιλοδοξεί να ανακτήσει την χαμένη θέση της στη παγκόσμια σκηνή. Η Ουάσιγκτον ήθελε και θέλει την «Αρκούδα» «στα γόνατα». Όμως η Ρωσία κάνοντας χρήση της κρατικής εξουσίας και της ορθής διαχείρισης της ενέργειας με σύγχρονα μέτρα κατόρθωσε να ενισχύσει την θέση της και να θέσει την χώρα σε τροχιά ταχύρρυθμης ανάπτυξης. Με τις σχέσεις συνεργασίας με το Πεκίνο και σε δεύτερο επίπεδο το Ιράν και όχι μόνο, δόμησε μια «εξισορρόπηση» τάσεων έναντι της αμερικανικής αυτοκρατορίας. Παρά τις όποιες «φωνές» της Υπ.Εξ των ΗΠΑ κατά την διάρκεια της επίσκεψης στην Ελλάδα τον Απρίλιο στην χώρα μας, περί διασφάλισης την ποικιλίας τροφοδοσίας όχι μόνο των ΗΠΑ, αλλά και για την Ε.Ε και της διεθνής κοινότητας, οι ρωσικές πηγές παραμένουν ισχυρές.¹⁶¹ Παρά την επιδιωκόμενη διαφοροποίηση ως προς τις πηγές και τα είδη της ενέργειας από την Δύση καθώς και η ασφάλεια της μεταφορά τους προς την Ε.Ε, η Μόσχα συνεχίζει να απολαμβάνει τον ενεργειακό της πλούτου.¹⁶² Γνωρίζει η Μόσχα ότι το ενεργειακό σύστημα την ευνοεί και επιστρέφει με προσεκτικά βήματα στο παγκόσμιο πάνελ και ο ρόλος του κομπάρσου σίγουρα

¹⁵⁷ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “Πούτιν: πολιτική ήρεμης δύναμης,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.

¹⁵⁸ Μάνος Καραγιάννης (Λέκτορας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Μακεδονίας), συνέντευξη στον συγγραφέα, 29 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

¹⁵⁹ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “Ατμόσφαιρα δευτέρου Ψυχρού Πολέμου,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 13, 2007.

¹⁶⁰ Σταύρος Λυγερός, “Το νέο πρόσωπο της «Αρκούδας»,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 13, 2007.

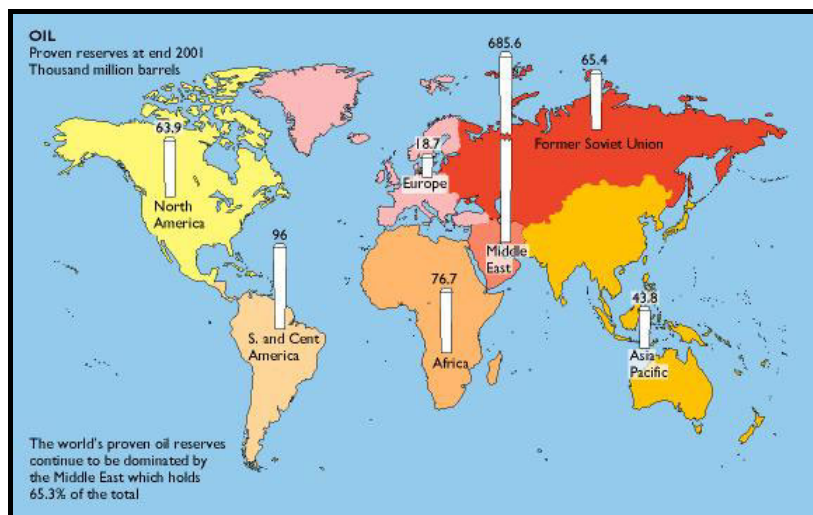
¹⁶¹ *Ενεργειακή κρίση και πολιτικοί εφιάλτες*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed May 2, 2006).

¹⁶² Γ. Μπουρδάρα, “Ουάσιγκτον, σημαντικός ο ρόλος της Ελλάδος,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 26, 2006.

δεν της ανήκει. Η τριγωνική διπλωματία του «τσάρου» ξεδιπλώνεται μεταξύ Κίνας και Ε.Ε έχοντας την Ευρώπη κάτω από τον ενεργειακό του εναγκαλισμό μιας και η Ε.Ε αγοράζει το 75% του φυσικού αερίου και το 80% του πετρελαίου της από την Ρωσία. Η σχέση έχει μία αμφίδρομη δυναμική με κοινή μοίρα, είναι μία σχέση «αγάπης και μίσους».¹⁶³ Η Ε.Ε δεν μπορεί να διατηρήσει την υψηλή παραγωγή της χωρίς τα καύσιμα της Ρωσίας. Και η δεύτερη δεν μπορεί να ορθοποδήσει οικονομικά χωρίς τα ευρώ της πρώτης.¹⁶⁴ Τα ορυκτά καύσιμα είναι τα πόνια σ' ένα αέναο γεωοικονομικό παιχνίδι. Στην συνέντευξη του στις 19 Απριλίου 2006 ο Δρ. Μυριάνθης Μιχάλης τόνισε ότι «Η Ευρώπη έχει πολύ σημαντική ενεργειακή εξάρτηση από την Ρωσία, η οποία ωστόσο δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν απειλή, δεδομένου ότι η Ρωσία όπως κάθε παραγωγός χώρα έχει απόλυτη εξάρτηση από τους καταναλωτές της για να επιβιώσει η ίδια. Επομένως η δυνητική απειλή της Ευρώπης περιορίζεται στο επίπεδο τιμών αγοράς ενέργειας από την Ρωσία δεδομένου ότι η Μόσχα κατέχει δεσπόζουσα θέση μεταξύ των προμηθευτών της Ε.Ε. Είναι λιγότερο θέμα ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού και περισσότερο οικονομικό θέμα τιμολόγησης των προϊόντων ενός οιονεί μονοπωλίου. Η Ε.Ε εγγυάται στην κατά το δυνατόν διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας της ενέργειας της πέρα της Ρωσίας καθώς επίσης και του ενεργειακού ισοζυγίου».¹⁶⁵

ΕΙΚΟΝΑ 23

Παγκόσμιος χάρτης πετρελαϊκών αποθεμάτων

Πηγή: <http://openlearn.open.ac.uk/mod/resource/view.php?id=94976>

¹⁶³ Σκουλαρική Σοφία, “Προσπάθεια, με νέους αγωγούς, να σπάσει η απομόνωση των χωρών της Κασπίας,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 22, 2007.

¹⁶⁴ Ρόιτερ “ Η τριγωνική διπλωματία του Πούτιν,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

¹⁶⁵ Μιχάλης Μυριάνθης (Γενικός Διευθυντής ΕΛ.Π.Ε), συνέντευξη στον συγγραφέα, 19 Απριλίου 2007, Αθήνα.

Η ανοικτή πολιτική στον τομέα της ενέργειας με την Κίνα, με το Ιράν, με την Μέση Ανατολή, ακόμη και με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής (Αίγυπτος και Αλγερία) δείχνει το ενδιαφέρον της Ρωσίας και στην περιοχή της Μεσογείου.¹⁶⁶ Στην Μεσόγειο, η Ρωσία απέβλεπε πάντοτε με ενδιαφέρον λόγω της γεωοικονομικής της θέσης και κυρίως των παλαιών της πολιτικών δεσμών.¹⁶⁷

2. Αγωγοί με ενδιαφέρον.

Η « διπλωματία των αγωγών» είναι ένα κομμάτι του ενεργειακού πάζλ με εξέχουσα θέση στην επιδιωκόμενη γεωοικονομία από κάθε χώρα διαμετακόμισης. Οι χώρες που φιλοξενούν στο έδαφος τους αγωγούς, εκτός των οικονομικών τους απολαβών αποκτούν και γεωστρατηγική σημασία συμμετέχοντας στην περιφερειακή συνεργασία με τις χώρες παραγωγούς και τις καταναλώτριες σε ένα σχήμα με «σχετικά κέρδη» από όλους τους συμμετέχοντες. Όπως τόνιζε και ο τ. Υπ. Εξ των ΗΠΑ Κόλιν Πάουελ «Δεν θεωρούμε ότι συμμετέχουμε σε ένα μεγάλο παιχνίδι με αντίπαλο την Ρωσία, ποσό μάλλον, σε ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Έχουμε τα συμφέροντα μας, οι Ρώσοι έχουν τα δικά τους - αλλά δεν είναι απαραίτητο να συγκρουστούμε».¹⁶⁸ Σε αυτό το πνεύμα και η Ρωσία προσπαθεί να «διακλαδώσει» την ενεργεία της σε πολλούς, ώστε να μπορεί να ελέγχει μέσα από τις δυνατότητες της και τις επιρροές περιφερειακά σχήματα και συμπλέγματα.¹⁶⁹ Ακόμη και ο σχεδιασμός να παρεμποδίσει την κατασκευή άλλων αγωγών που «ενοχλούν» το δικό της ενεργειακό status quo είναι μια στάση με νόημα.¹⁷⁰ Παρακάτω μπορούμε ενδεικτικά να «ξεφυλλίσουμε» τους αγωγούς πετρελαίου που αγγίζουν τον άμεσο ενδιαφέρον της Ρωσίας στην προσπάθεια της να φανεί ενεργειακή «ηγέτιδα» στην ευρύτερη περιοχή της Ευρασίας έχοντας τους Αμερικάνους αποκάλυπτα να θέλουν να την εκτοπίσουν από την ζώνη ζωτικών συμφερόντων της Κασπίας, της «μαύρης τρύπας της υδρογείου».¹⁷¹

1. Τον Αύγουστο του 2006, εγκαινιάστηκε ένα από τους σημαντικότερους αγωγούς πετρελαίου Μπακού-Τιφλίδα-Τζεϊχαν (BTC), μήκους 1.760 χλμ και δυναμικότητας 1εκ. βαρέλια πετρελαίου ημερησίως, που συνδέει την αζέρικη πρωτεύουσα με την ανατολική Μεσόγειο, στηριζόμενη από την Αμερική και την Τουρκία. Αυτή η διέλευση δεν βρήκε σύμφωνη την Μόσχα, διότι θα εκτοπιζόταν από το παιχνίδι,

¹⁶⁶ Χρύσα Λιάγγου, «Τα «παιχνίδια» της Gazprom,» *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 3, 2006.

¹⁶⁷ Αγαπητός Ξάνθης, «Η Γεωοικονομία στη Μεσόγειο και η επιστροφή της Ρωσίας» (Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2007), 25-31, 36.

¹⁶⁸ Kleveman, 50

¹⁶⁹ Ντόκος και Πιέρρος, 96

¹⁷⁰ Λευτέρης Δρακοπούλος, *Καύκασος και κεντρική Ασία* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1998), 76.

¹⁷¹ Kleveman, 12

μιας και ο αγωγός δεν «χρησιμοποιεί» την ρωσική υποδομή και η Ουάσιγκτον θα εφάρμοζε το σχέδιο της για την παράκαμψη της Ρωσίας και του Ιράν, χρηματοδοτώντας κατασκευή αγωγών, που θα διέρχονται μέσω Τουρκίας και Γεωργίας.¹⁷²

2. Ο αγωγός, Μπακού – στο λιμάνι της Ρωσίας στην Μαύρης Θάλασσης, Νοβοροσίσκ με την υποστήριξη της Μόσχας λόγω ενίσχυσης του ρόλου του λιμανιού της. Από αυτό το λιμάνι θα έρχεται και το πετρέλαιο του αγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, όπου στις 15.3.2007 υπογράφει η τριμελής συμφωνία Ρωσίας-Ελλάδος – Βουλγαρίας (λεπτομέρειες στο κεφάλαιο Ελλάδα).¹⁷³

ΕΙΚΟΝΑ 24

Αγωγοί πετρελαίου στην περιοχή της «μαύρης τρυπάς της υδρογείου»

Πηγή: <http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/Caspian/Maps.html>

3. Ο αγωγός, Μπακού – στο λιμάνι της Ρωσίας στην Μαύρης Θάλασσης, Νοβοροσίσκ με την υποστήριξη της Μόσχας λόγω ενίσχυσης του ρόλου του λιμανιού της. Από αυτό το λιμάνι θα έρχεται και το πετρέλαιο του αγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, όπου στις 15.3.2007 υπογράφει η τριμελής

¹⁷² Σταύρος Λιγερός, “Ανατολή- Δύση ερίζουν για το Νότιο Καύκασο,” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 2, 2006.

¹⁷³ Κυράς Αδάμ, “Ανάσα για την Ρωσία,” *Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 15, 2007.

συμφωνία Ρωσίας-Ελλάδος –Βουλγαρίας (λεπτομέρειες στο κεφάλαιο Ελλάδα).¹⁷⁴ Επίσης υπάρχει κι ο μικρός αγωγός Μπακού –Σούψα, λιμάνι της Γεωργίας υποστηριζόμενος από τις ΗΠΑ δυναμικότητας 145.000 bb/d.

4. Στην Μαύρη θάλασσα καταλήγει και ο αγωγός CPC (Caspian Pipeline Consortium) της κοινοπραξίας που εκμεταλλεύεται τα κοιτάσματα του Τενγκίτζ (Chevron αμερικάνικη, Kazakhoil Καζάκικη) δυναμικότητας 31, 1 εκ. τόνοι στο λιμάνι του Νοβοροσίσκ, υποστηριζόμενος από τις ΗΠΑ.¹⁷⁵
5. Τον Οκτώβριο του 2006, Ιταλία και Τουρκία, υπέγραψαν για την κατασκευή, ευθέως ενός ανταγωνιστικού αγωγού στον αγωγό Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, που θα ένωνε την Μαύρη Θάλασσα και ειδικότερα την Σαμψούντα με τα παράλια της Τουρκίας, απέναντι από την Κύπρο, στο Τσειχάν. Αυτός ο αγωγός παρά τις δυνατότητες κατασκευής από ρωσικές εταιρίες, κατέληξε ανενεργός επειδή εκτιμήθηκε από την Μόσχα σαν αντιοικονομικός.

Η Ρωσία θέλει την «νέα τάξη πραγμάτων» στην κούρσα της στην διεθνή σκηνή εκμεταλλεζόμενη την ενέργεια.¹⁷⁶ Ο έλεγχος της δημιουργίας δύο αξόνων του «νότιου», μεταφοράς φυσικού αερίου στην Δύση (Ρωσία-Τουρκία-Ελλάδα-Οτράντο Ιταλίας) και του πετρελαιαγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη που λειτουργούν σαν δύο «εργαλεία» στην διεκδυστίδα μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ/Ε.Ε και του «βόρειου», Ρωσίας-Βαλτικής-Γερμανίας δείχνει την πρόθεση της Ρωσίας στην διεκδίκηση της Ε.Ε να έχει αυτόνομη δικής της «πρόσβαση» στις πηγές της Κ. Ασίας. Αλλά και στα σχέδια για μεταφορά φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα του Αζερμπαϊτζάν στην Αυστρία, το γνωστός αγωγός NABUCCO, υποστηριζόμενα από τις ΗΠΑ και την Ε.Ε, η Ρωσία αμέσως αντιπροτείνει με την Casprome την συμφωνία με την Βουλγαρία και την Γιουγκοσλαβία και με κατάληξη την Ουγγαρία ενός άλλου αγωγού φυσικού αερίου για να αποδείξει την αυτοδυναμία της, ασχέτως ποιες άλλες προτάσεις κυοφορούνται.¹⁷⁷

Η στάση της Ουάσιγκτον ήταν και είναι αρνητική στην διακίνηση των πετρελαίων της Κασπίας δια της Ρωσίας, και του λιμένος του Νοβοροσίσκ και ακολούθως σε όποια πρόταση ρωσικών συμφερόντων, όπως του αγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη.¹⁷⁸ Ακόμη και του γνωστού υποθαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου ρωσικών συμφερόντων με την

¹⁷⁴ Κυράς Αδάμ, “Ανάσα για την Ρωσία,” *Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 15, 2007.

¹⁷⁵ Μιχάλης Καϊταντζίδης, “Κινδυνεύουμε να βρεθούμε στην γωνία,” *Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 11, 2007.

¹⁷⁶ Κωστής Σταμπολής, “Η Ρωσία διεκδικεί την ηγεσία στο βασίλειο της ενέργειας,” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 6, 2006.

¹⁷⁷ Μιχάλης Καϊταντζίδης “Η Ελλάδα και τα παιχνίδια ισχύος των μεγάλων,” *Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 11, 2007.

¹⁷⁸ Κώστα Ιορδανίδη, “Μια σημαντική διέλευση,” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 27, 2006.

ονομασία Blue Stream που φτάνει στην Σαμψούντα και μελλοντικά πιθανόν να ενωθεί με τον NABUCCO.¹⁷⁹ Οι ΗΠΑ πάντοτε προέκρινε την διαδικασία των «πολλαπλών αγωγών» σαν πολιτική πράξη μη χειραγώγησης της Δύσης από την Μόσχα.¹⁸⁰

Η Ρωσία εκτός από τον προνομιακό της χώρο που είναι η όμορη Ε.Ε έχει ανοίξει ενεργειακές σχέσεις με το Ιράν.¹⁸¹ Η κατασκευή διάφορων αγωγών και η παράδοση 80 τόνων πυρηνικού καυσίμου για το εργοστάσιο ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικά καύσιμα στο Μπουσέρ δείχνει την πρόθεση της Μόσχας.¹⁸² Παρά τις όποιες κυρώσεις από το Σ.Α η επιθυμία να επιστέψει και πάλι στην Μέση Ανατολή εκμεταλλεύοντας την δυσχερή θέση που έχει περιέλθει η Αμερική είναι ένα διπλωματικός σχεδιασμός.¹⁸³

Με την Κίνα, σε ένα πεδίο γεωστρατηγικής σημασίας, η συνεργασία με επίκεντρο την ενέργεια με την κατασκευή αγωγού με ρωσικά κοιτάσματα που θα φτάνουν στην Κίνα και η εισβολή των κινέζικων επιχειρήσεων στην περιοχή της Σιβηρίας προδίδουν ένα άλλο αέρα σύσφιξης σχέσεων που σίγουρα δεν αφήνουν τις ΗΠΑ αδιάφορες.¹⁸⁴

Αλλά και με την Ινδία, ο Πούτιν συνάπτει σχέσεις, κυρίως σε ενεργειακό επίπεδο μιας και η Ινδία υπερκαταναλώνει μεγάλες ποσότητες ορυκτών καυσίμων, βάζοντας την «σφραγίδα» του και σε αυτή την χώρα.¹⁸⁵

Δεν κρύβει όμως η Ρωσία και την επιθυμία τροφοδοσίας των ΗΠΑ με πετρέλαιο και ηλεκτρική ενέργεια, σχεδιάζοντας την σούπερ σήραγγα σύνδεσης της Αλάσκας με την Σιβηρία με το συντονισμό από κοινού με ΗΠΑ και Καναδά, ύψους 65 δις δολαρίων.¹⁸⁶

Καταλήγοντας επισημαίνεται ότι η μοναδική γεωστρατηγική επιλογή της Ρωσίας που θα προσφέρει ένα ρεαλιστικό διεθνές ρόλο και παράλληλα θα μεγιστοποιήσει την δυνατότητα ενός σύγχρονου δομημένου κοινωνικού κράτους είναι η Ε.Ε.¹⁸⁷ Αλλά ποιες είναι οι διμερείς σχέσεις των δύο μελών στον τομέα της ενέργειας και ποιες είναι οι προοπτικές για περαιτέρω σύσφιξη αυτών ή στην αντίθετη πλευρά η υποψία για μια σχέση εξάρτησης και ανισοβαρής;

---

¹⁷⁹ Γιώργος Δελαστικός, “Τελεσίγραφο Πούτιν για τον αγωγό,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.

¹⁸⁰ Αθανάσιος Σακελλαρίου, “Ενέργεια και Ασφάλεια στην Κασπία και την Μαύρη Θάλασσα” (Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2006), 64.

¹⁸¹ “Το πυρηνικό...μπαϊράκι του Ιράν,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

¹⁸² Νίκος Ζηργάνος, “Εμπάργκο η Ουάσιγκτον, μπίζνες η Μόσχα,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Δεκέμβριος 24, 2006.

¹⁸³ ECONOMIST, “Η «αρκούδα» χαίρεται που γύρισε...,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 11, 2007.

¹⁸⁴ *Προς ενεργειακή συνεργασία Χου-Πούτιν*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed March 27, 2007).

¹⁸⁵ “Το πυρηνικό...μπαϊράκι του Ιράν,” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.

¹⁸⁶ Κωνσταντίνος Καλλέργης, “Σούπερ σήραγγα σύνδεσης ΗΠΑ-Ρωσίας,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 11, 2007.

¹⁸⁷ Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, Σκακίερα, 206

3. Η ενεργειακή σχέση Ρωσίας με την Ε.Ε

Η σχέση Ρωσίας – Ευρώπης διατηρείται επί αιώνες και βασίζεται πάνω σε μια ιδιότυπη μορφή αγάπης και μίσους. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία αρχίζει να ανακάμπτει δυναμικά στην διεθνή σκηνή.¹⁸⁸ Παίζοντας ο Πούτιν, με τα ενεργειακά του αποθέματα δεν διστάζει να κόψει τις παροχές στη Ουκρανία και στην Λευκορωσία ώστε να συνενώσει τις χώρες προς την δική του κατεύθυνση. Η όλη κίνηση είχε αντίκτυπο και την Ε.Ε, μιας και η Ένωση απολαμβάνει ένα μεγάλο ποσοστό ενέργειας από τις παροχές της Ρωσίας διαμετακομίζοντας την δια μέσου τρίτων χωρών. Αφήνοντας νωπές τις αγωνίες στο πρόσωπο της Ευρώπης για το ενεργειακό της μέλλον, η Ρωσία θέλει να δείξει με την δημιουργία νέων αγωγών προς την Ευρώπη, την αξιοπιστία μια σοβαρής χώρας και την αμφίδρομη σχέση που θέλει να έχει με την Ε.Ε. Η δημιουργία αξόνων επιρροής με την κατασκευή αγωγών τόσο στο νότιο τμήμα της Ευρώπης, όσο και στο βόρειο αποτυπώνει τον ενδιαφέρον της Ρωσίας να ελέγξει την ροή προς την Ένωση και να αφήσει παράλληλα ένα μήνυμα προς τις ΗΠΑ. Η εμμονή των ΗΠΑ προς την Δύση, στην αναφορά για πολύπλευρη δυνατότητα εφοδιασμού ενεργειακού προϊόντος δίνει το στίγμα της σταδιακής απεξάρτησης της Ε.Ε από την ασφυκτική αγκαλιά της Ρωσίας με τα όποια θετικά αποτελέσματα υπέρ της Ουάσιγκτον. Το κρίσιμο όμως ερώτημα καταγράφεται υπέρ της Ρωσίας, διότι αυτή ελέγχει ή προσπαθεί έστω, την παραγωγή, την μεταφορά, την διανομή και την εμπορία ίσως αύριο, της ενέργειας στις ευρωπαϊκές αγορές. Πόσο οι δυτικές κυβερνήσεις θα μπορούσαν να το αποδεχθούν αυτό; Αλλά και πόσο και η Ρωσία είναι ικανή να κόψει την παροχή ενέργειας προς την Δύση, την στιγμή που η Δύση είναι ο καλύτερος της πελάτης, ο σταθερότερος και ο περισσότερος πλούσιος;¹⁸⁹ Έτσι και τα δύο μέλη δεν μπορούν να αγνοούν τα συμφέροντα το ενός προς όφελος του άλλου. Η Ρωσία και η Δύση έχουν τα πάντα να κερδίσουν από τις καλές σχέσεις.¹⁹⁰

Όμως στα σχέδια της Ρωσίας, εκτός της εμπορικές επεκτάσεις των κρατικών εταιριών ενέργειας στην έκταση της Ευρώπης και τις επιδιωκόμενες κοινοπραξίες με ευρωπαϊκές εταιρίες, είναι και τα διάφορα «παιχνίδια» που παίζει σε βάρος της απεξάρτησης της ευρωπαϊκής τροφοδοσίας και ενεργειακής ασφάλειας. Ο Αλεξάντερ Μεντβιέντεφ, υψηλόβαθμο στέλεχος της ρωσικής ενεργειακής πολιτικής, αντέκρουσε την έκκληση των Ευρωπαίων να επικυρώσει η Ρωσία τον Ενεργειακό Χάρτη. Η παράκληση της κατάργησης

¹⁸⁸ Δήμητρα Κατραμάδου, “Η μεγάλη επάνοδος της Ρωσίας στο διεθνές προσκήνιο,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 18, 2007.

¹⁸⁹ Ανδριανόπουλος, 65

¹⁹⁰ Simon Jenkins, “Χωρίς αποτέλεσμα το άνοιγμα Πούτιν σε Δύση και NATO,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 25, 2007.

του μονοπωλίου προμήθειας, επιτρέποντας σε τρίτες πλευρές την πρόσβαση σε ρωσικά δίκτυα αφήνει την Μόσχα παγερά αδιάφορη.¹⁹¹ Τον χαρακτήρισε μάλιστα ο ρώσος αξιωματούχος «θνησιγενές έγγραφο» που δεν αντανακλά τις πραγματικές συνθήκες της υπάρχουσας καταναλωτικής αγοράς.¹⁹²

Παρά την καλή χειρονομία του ρώσου προέδρου προς την Γερμανία, στην επίσκεψη του τον Οκτώβριο του 2006, για παροχή υπερδιπλάσιας παροχής αντί της Βόρειας Αμερικής καθιστώντας ουσιαστικά το Βερολίνο, τον βασικό ενεργειακό εταίρο της Ρωσίας στην Ευρώπη, η Ε.Ε συνεχίζει να βλέπει καχύποπτα την όλη διαδικασία.¹⁹³

Στην άτυπη συνάντηση των ηγετών των «25» στο Λάχι της Φιλανδίας με βασική θεματολογία την «καινοτομία» και την ενέργεια και ειδικότερα την ενεργειακή εξάρτηση από την Ρωσία, η Ε.Ε ζητούσε την υπογραφή της Ενεργειακής Χάρτας εκ νέου, από την Ρωσία με την σταθερή διαχείριση ροής πετρελαίου και φυσικού αερίου από την Σιβηρία στην Ευρώπη, ενώ το Κρεμλίνο καθιστούσε σαφές ότι θεωρούσε τις πετρελαιοπηγές και τους αγωγούς «του» εργαλεία όχι απλώς οικονομικά αλλά και πολιτικά.¹⁹⁴ Η Ε.Ε προσπαθεί να μην εγκαταλείψει την δυνατότητα διαπραγμάτευσης με την Ρωσία και παράλληλα να σχεδιάσει ένα μοντέλο απεξάρτησης με την εξάπλωση των Α.Π.Ε και τον περιορισμό κατά 20% της κατανάλωσης της ενέργειας μέχρι το 2020. Πάντως αυτή η σύγκυση από πλευράς Ευρώπης φαίνεται να βολεύει τον Πούτιν, ο οποίος όπως και άλλοι προκάτοχοι του, προτιμά να διαπραγματεύεται συμφωνίες με μεμονωμένες χώρες και όχι με το σύνολο της Ε.Ε.¹⁹⁵ Στην διάρκεια των τελευταίων ετών, η Ρωσία έχει επιτύχει ειδικές συμφωνίες με την Γερμανία, την Ιταλία, την Γαλλία, την Ολλανδία, καθιστώντας ανέφικτη την υιοθέτηση κοινής πολιτικής της Ε.Ε σε θέματα ενεργειακής ασφάλειας. Το προσδοκώμενο και μελλοντικό σύμφωνο στρατηγικής συνεργασίας, πρόκειται να καλύψει, όταν και αν ολοκληρωθεί, τα θέματα ενέργειας, εμπορίου, της πολιτικής συνεργασίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της μετανάστευσης. Εξάλλου, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 50 ετών από την ίδρυση της Ε.Ε στις 25 Μαρτίου 2007, στο Βερολίνο υπογράφει από του ηγέτες της η «Διακήρυξη του Βερολίνου» και παράλληλα στο Κρεμλίνο επισημαίνεται ότι η Ρωσία «δεν θα επιδιώξει να γίνει μέλος» της Ε.Ε αλλά «ούτε και θα αποκτήσει κάποια μορφή

¹⁹¹ Judy Dempsey, «Η δύσκολη συμμαχία Gazprom-Ε.Ε.», *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 26, 2006.

¹⁹² Πρωτοβουλία της Ε.Ε, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Χάρτα Ενέργειας τέθηκε σε ισχύ στις 16 Απριλίου 1998 και αποτελεί το βασικό θεσμικό πλαίσιο που θα διέπει τις ενεργειακές σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων χωρών, εξασφαλίζοντας την ελεύθερη πρόσβαση στους ενεργειακούς πόρους και τις καταναλωτικές αγορές, καθώς και την προστασία των επενδύσεων. βλ. Χρήστος Παπουτσής, *Για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα* (Αθήνα: Εκδόσεις «Νέα Σύνορα»-Α.Α Λιβάνη, 1998), 226.

¹⁹³ «Γάμος συμφερόντων στη Δρέσδη», *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 11, 2006.

¹⁹⁴ Κωνσταντίνος Καλλέργης, «Δύσκολη η συνεννόηση Ε.Ε με Πούτιν», *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 20, 2006.

¹⁹⁵ «Διχασμένη η Ε.Ε στο Ελσίνκι», *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 25, 2006.

εταιρικής σχέσης», ελπίζει όμως «να αναπτύξει σχέσεις με την Ε.Ε δια μέσου της υπογραφής συνθηκών και μιας στρατηγικής συνεργασίας».¹⁹⁶

Πάντως παρά την αμοιβαία δυσπιστία Ρωσίας και Δύσης ο Πούτιν δείχνει να καταγράφει στον νέο του διπλωματικό σχεδιασμό σαν προτεραιότητα την Ε.Ε.¹⁹⁷ Και παρά τις όποιες αρνητικές διατυπώσεις περί ενός κακέκτυπου μοντέλου νέο-ιμπεριαλισμού από την μεριά της Ρωσίας που θέλει να «περιχαρακώσει» την Ευρώπη σε ένα στενό ενεργειακό μαρκάρισμα.¹⁹⁸

Στον πίνακα βλέπουμε την γενική ενεργειακή εξάρτηση της Ε.Ε στην πορεία της προς το 2030 σαν ένας δείκτης προβληματισμού και στόχων μίας Ένωσης με ενεργειακές αδυναμίες που οφείλει όμως να βρει την αναπτυξιακή της περπατησιά για το δικό της μέλλον.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25
Η εξάρτηση της Ε.Ε σε καύσιμα

Πηγή: *Το Βήμα*, Μάρτιος 12, 2006.

¹⁹⁶ Η « Διακύρηξη του Βερολίνου», <http://www.in.gr> (accessed March 26, 2007).

¹⁹⁷ International Herald Tribune, “Αμοιβαία η δυσπιστία Ρωσίας και Δύσης,” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 28, 2007.

¹⁹⁸ “ Πλημμυρίδα ρωσικών κεφαλιών 300δς στην Ευρώπη,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 18, 2007.

Πρόσφατα ο Λετονός Επίτροπος της Κομισιόν, αρμόδιος για την ενέργεια κατέγραφε τον προβληματισμό τους για το «ρωσικό μονοπώλιο» που διαμορφώνεται σε βάρος της Ευρώπης από την Μόσχα.¹⁹⁹ Και προτείνει την ενεργειακή διασφάλιση με τις πολλαπλές ενεργειακές πηγές, παρά την θετική υποστήριξη του που παρείχε για τον γνωστό αγωγό πετρελαίου Μπουργιάς - Αλεξνρούπολη για τον ευεργετικό του ρόλο στην ενεργειακή στρατηγική της Ε.Ε. Όλα καταδεικνύουν την «δίδυμη» σχέση που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των δύο μελών στην βάση ενός διάλογο με ειλικρίνεια και αμοιβαίας εμπιστοσύνης προς όφελος αυτών και όχι μόνο.

Σε αυτό το σκεπτικό έρχεται να προσχωρήσει τώρα τελευταία και ο Γκέρχαρντ Σρέντερ, πρώην καγκελάριος της Γερμανίας, τονίζοντας ότι «η οικονομία της Ρωσίας αναπτύσσεται ραγδαία και μια νέα συνθήκη Ρωσίας – Ε.Ε στην βάση εταιρικής σχέσης και συνεργασίας θα ορίσει συνολικά τις σχέσεις για το επόμενο δέκα χρόνια. Αυτή η συμφωνία πρέπει να έχει κεντρικό μήνυμα ότι η Ρωσία είναι καλοδεχούμενη στην Ευρώπη. Η επιδίωξη μιας ζώνης ελεύθερη αγοράς, ενεργειακής συνεργασίας και με τις μετακινήσεις χωρίς βίζα, θα αποτελέσουν τα βήματα προόδου σε διάφορα επίπεδα. Επίσης η ευρωπαϊκή πολιτική για την ασφάλεια και την άμυνα πρέπει να εξετάσει τη δυνατότητα στενότερης συνεργασίας με την Ρωσία».²⁰⁰

---

¹⁹⁹ Λουκάς Κατσώνης, “Το... εκρηκτικό δώρο της Ρωσίας στην Ελλάδα,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 15, 2007.

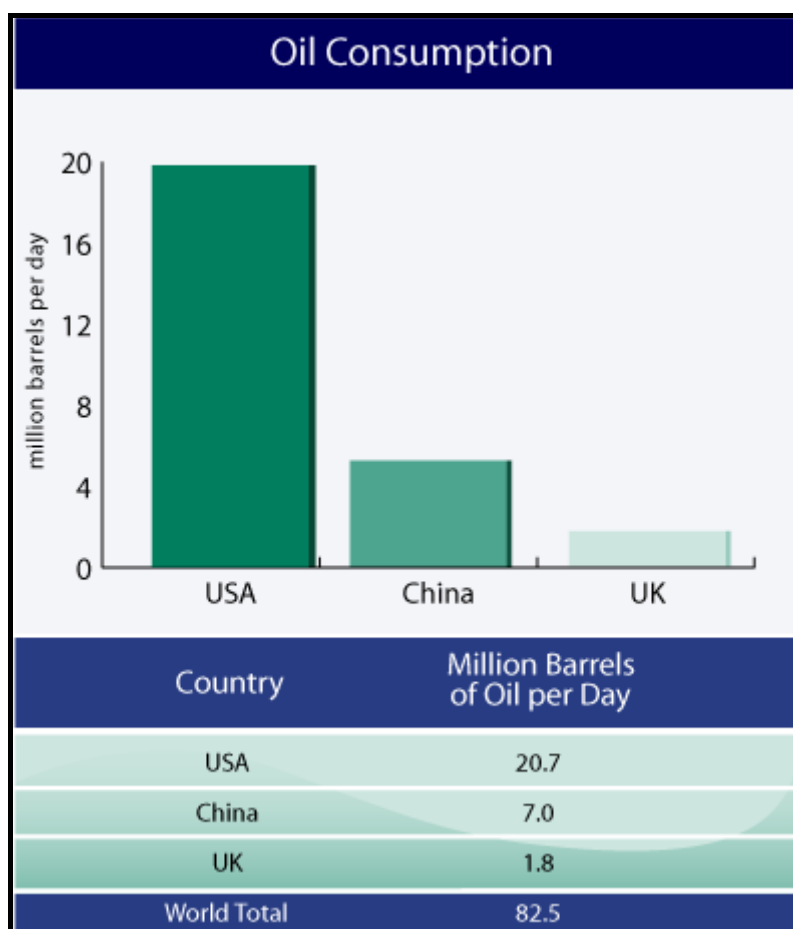
²⁰⁰ Γκέρχαρντ Σρέντερ, “«Καλοδεχούμενη η Ρωσία στην Ευρώπη,” *Η Καθημερινή*, Μάιος 27, 2007.

Η ΓΗΡΑΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΠΟΖΗΤΑΕΙ ΤΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝ

1. Γενική εικόνα της ενεργειακής πολιτικής και των δράσεων.

Ένας από τους σημερινούς παίκτες στον χάρτη της ενεργειακής πολιτικής είναι Ευρώπη. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε προσπαθούν να δημιουργήσουν μια νέα ώθηση για την ενεργειακή οικονομία του μέλλοντος επειδή βρίσκονται να παίζουν τον μεσολαβητή μεταξύ του αναπτυσσόμενου κόσμου (περιλαμβανόμενης της Ρωσίας) με τις αχαλίνωτες οικονομικές του ανάγκες μέσα σε ένα ρευστό ενεργειακό κόσμο περιλαμβανόμενων και των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ και η Ευρώπη παραμένουν πολύ εξαρτώμενες από το εισαγόμενο πετρέλαιο και ακόμη συντονίζουν επάλληλα τις προσπάθειες τους για σταθεροποίηση και ανάπτυξη, παρά την διαφορετική προσέγγιση στην πολιτική του κλίματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26
Πετρελαιϊκή κατανάλωση του 2004

Πηγή: <http://www.tankersinternational.com/Education-Facts.php>

Η ενέργεια για την Ε.Ε διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στις εξωτερικές και οικονομικές της σχέσεις. Υπάρχει τελευταία μια κινητικότητα στα πλαίσια της

«ενεργειακής διπλωματίας» που ήταν ενταγμένη στην γενικότερη πολιτική των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης, αλλά σε πολλές περιπτώσεις ανοίγει το δρόμο για ευρύτερες πολιτικές συνεργασίες.²⁰¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ενεργειακή συνεργασία στην Νοτιοανατολική Ευρώπη που υπήρξε προπομπός της σημερινής πολιτικής και σταθερότητας για την ανάπτυξη της Βαλκανικής. Η διεθνής διάσταση του ενεργειακού εφοδιασμού, η απελευθέρωση των ενεργειακών αγορών και τα θέματα περιβάλλοντος που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας ανάδειξαν τη σημασία της ενεργειακής συνεργασίας. Βασικός στόχος της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε συνίσταται: στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, στον ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό όλων των καταναλωτών με προσιτό κόστος και στην προαγωγή υγιούς ανταγωνισμού στην ευρωπαϊκή αγορά μέσα όμως, από την προστασία του περιβάλλοντος.²⁰²

Μετά τις αλλαγές του 1989 και με την διάλυση της ΕΣΣΔ ο ευρωπαϊκός χώρος οδηγήθηκε σε ραγδαίες ανακατατάξεις στην Ν.Α Ευρώπη, στον Εύξεινο Πόντο, στην Περιοχή της Κασπίας και σε επέκταση της λεγόμενης Ευρασίας και στην Κεντρική Ασία. Αυτό διαμόρφωσε νέα οικονομικά πλαίσια συνεργασίας, πολιτικές συνεννοήσεις και εφαρμογή της περιφερειοποίησης (regionalization) σε διάφορους τομείς χαμηλής πολιτικής

Η Ε.Ε για την ασφάλεια του εφοδιασμού της, ευνοεί όλους του ενεργειακούς δρόμους. Από το Ιράν, μέχρι την Λιβύη, από την Ρωσία μέχρι και τις άλλες χώρες της Κασπίας. Ιδιαίτερα το 1996 το αμερικανικό Κογκρέσο ψήφισε ένα εξαιρετικής σημασίας νομοσχέδιο που θα προκαλέσει θύελλα αντιδράσεων στην Ευρώπη, καθώς προβλέπει ότι οποιαδήποτε μη αμερικανική εταιρία πραγματοποιεί επενδύσεις πάνω από 20 εκ. δολάρια στο πετρελαϊκό τομέα του Ιράν ή της Λιβύης θα υφίσταται τρομερές κυρώσεις από την Ουάσινγκτον. Αυτό ενόχλησε την γαλλική εταιρία Τοτάλ, που υπογράφει συμφωνία στις 28 Σεπτεμβρίου 1997 με την Τεχεράνη 2 δις δολαρίων σε πείσμα των αμερικανών.²⁰³ Αυτό δείχνει την βούληση της Ευρώπης να βρει διάφορους πόρους εφοδιασμού, παρά τις όποιες απειλές των ΗΠΑ. Επίσης και σήμερα στο ίδιο πολιτικό κλίμα, παρά τα δύο καταδικαστικά ψηφίσματα από το Σ.Α για την συνέχιση του πυρηνικού προγράμματος του, η Ε.Ε δείχνει μία στάση μετριοπαθή απέναντι στον Αχμαντινετζάν και υπέρ της επίλυσης της κρίσης με χρήση της διπλωματικής οδού.²⁰⁴

---

²⁰¹ Χρήστος Παπουτσής, *Για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα* (Αθήνα: Εκδόσεις «Νέα Σύνορα»-Α.Α Λιβάνη, 1998), 193.

²⁰² Γιάννης Σειμένης και Πέτρος Σιούσουρας, *Ευρωμεσογειακές Σχέσεις* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη, 2003), 84.

²⁰³ Δελαστίκ, 91

²⁰⁴ *Ιράν: Αποτέλεσμα «μαγειρέματος» οι κυρώσεις* <http://www.Kathimerini.gr> (accessed March 25, 2007).

ΕΙΚΟΝΑ 27
Ο χάρτης του δικτύου πετρελαίου

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.

Η κατεύθυνση της Ε.Ε για περιφερειακές συνεργασίες έρχεται και «δένει» με μία ειδική συμφωνία με τις έξι χώρες του Κόλπου και βαδίζει στην πιθανή δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.²⁰⁵

Αλλά και με την Διακήρυξη της Βαρκελώνης στις 27-28 Νοεμβρίου 1995 που σηματοδοτεί την θεμελίωση μιας υποσχόμενης σχέσης της Ε.Ε και των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών εκτός των τριών κεντρικών κατευθύνσεων, υπήρχε και ο γενικότερος στόχος της προτεραιότητας στον τομέα της ενέργειας, τεχνολογίας επιστήμης και του περιβάλλοντος.

Ο τομέας της ενέργειας αποτελεί ένα θεμελιώδη παράγοντα της αναφερόμενης Συνεργασίας. λόγω γεωγραφικής συνεργασίας των μεσογειακών χωρών, αφετέρου λόγω των σημαντικών αποθεμάτων πετρελαίου και Φ.Α που διαθέτουν ορισμένες από αυτές, σε αντίθεση με τις «ενεργειακές γυμνές» χώρες – μέλη της Ε.Ε.

²⁰⁵ Παπουτσής, 208

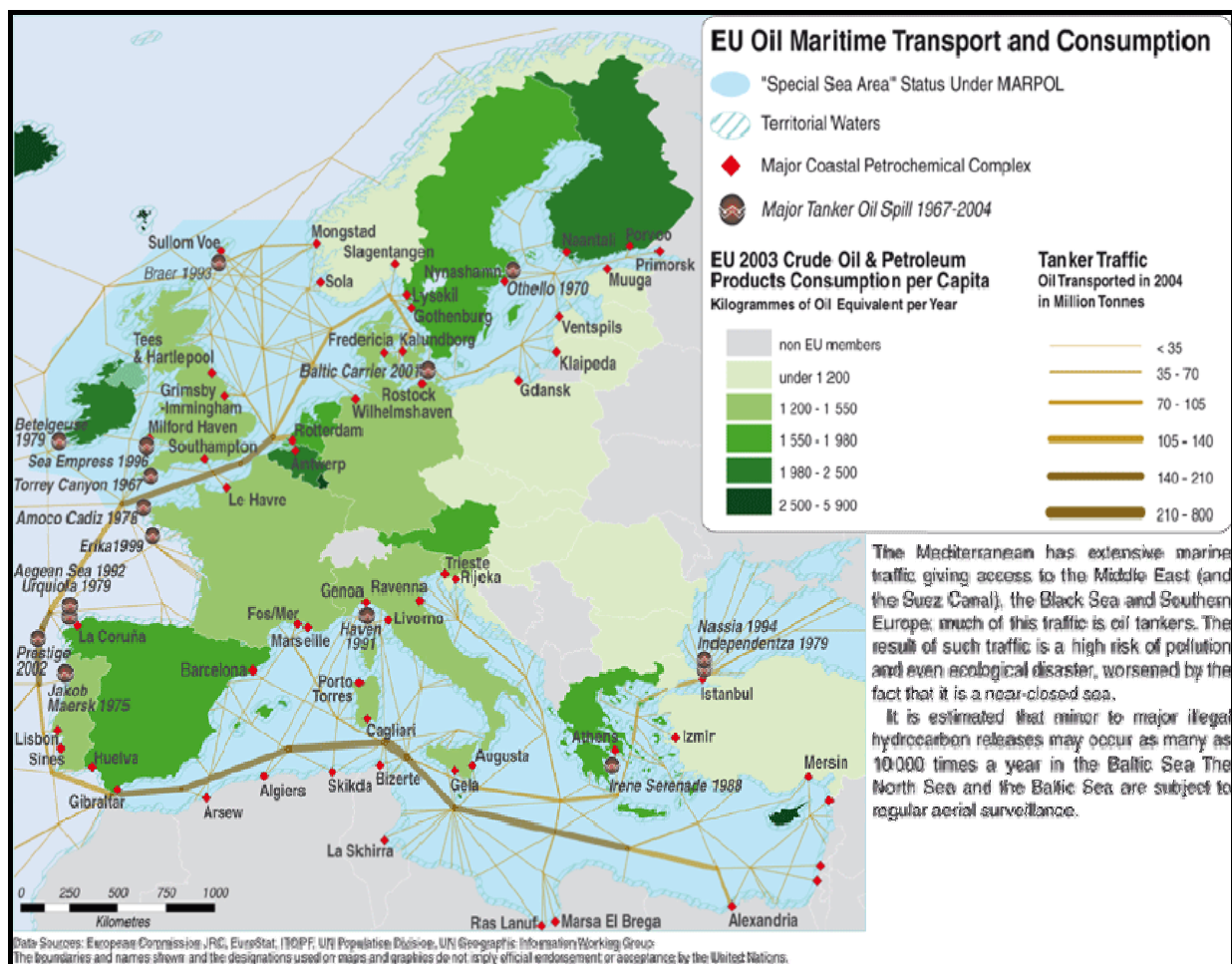
Στο πλαίσιο της Συνεργασίας για την ενέργεια, που είναι περισσότερο προωθημένο από αυτό των μεταφορών, συνεστήθη το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ενέργειας. Τον Ιούνιο του 1996 πραγματοποιήθηκε η Υπουργική Διάσκεψη της Τεργέστης για τον τομέα της ενέργειας. Αυτή η διάσκεψη αφορούσε ειδικότερα στην συμμετοχή των χωρών της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου στον Ευρωπαϊκό Χάρτη και στην επίτευξη μιας ευρω-μεσογειακής αγοράς ενέργειας με την παράλληλη προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων στον τομέα αυτό. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας στις 23 και 24 Μάιου 2000 υπήρξε η προτροπή για την επιτάχυνση του ανοίγματος των αγορών ενέργειας.²⁰⁶ Στο Φόρουμ της Γρανάδας του ίδιου έτους (τρίτο Φόρουμ) περιγράφονται οι βασικοί τομείς προτεραιότητας στο ενεργειακό επίπεδο συνεργασίας. Η αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου και αναδιάρθρωση της ενεργειακής βιομηχανίας είναι σημαντικοί παράγοντες για τις χώρες – εταίρους της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας δεδομένου ότι ο τομέας αυτός έχει κρατικό μονοπωλιακό χαρακτήρα. Άρα πρέπει να ληφθούν μέτρα φιλελευθεροποίησης, με την σύσταση ανεξαρτήτων ρυθμιστικών αρχών, των δραστηριοτήτων και της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα. Η αναμόρφωση όλου του συστήματος της ενέργειας καθίσταται ακόμη περισσότερο αναγκαία από την προσδοκώμενη εταιρική σχέση για την δημιουργία της Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (Ζ.Ε.Σ) μεταξύ των μελών της Συνεργασίας. Αυτή η σχέση επιβεβαιώθηκε και στην δέκατη επετειακή Σύνοδο Κορυφής στις 28 Νοεμβρίου 2005 και πάλι στην Βαρκελώνη. Η Μεσόγειος περικλείει στα σωθικά της, πολλούς τομείς ενεργειών και δράσης κατέχοντας δεσπόζουσα θέση στον παγκόσμιο χάρτη. Από αυτή την περιοχή γεννήθηκε ο πολιτισμός και η συνεργασία διαφόρων λαών που τους ένωνε το υγρό στοιχείο. Η θάλασσα κύρια όδευση και μέχρι και σήμερα, πλοίων και εμπορευμάτων καθόριζε τον πλούτο και την ανάπτυξη κάθε παράκτιας περιοχής. Η συσσώρευση κατοίκων και η ραγδαία οικιστική διαδρομή στις παραλιακές πόλεις πιστοποιούν το ενδιαφέρον της μεσογειακής λεκάνης. Αλλά και οι περιοχές της βόρειας Αφρικής που διαθέτουν ενεργειακά κοιτάσματα συνθέτουν μια εικόνα που από μόνη της δημιουργεί ένα ενεργειακό πυρήνα με εξέχουσα σημασία για την γείτονα «διψασμένη» Ευρώπη.

---

²⁰⁶ Σεϊμένης και Σιούσουρας, 86

Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζεται η θαλάσσια πετρελαϊκή μεταφορά της Ε.Ε από την Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο, πιστοποιώντας την μεγάλη και ενδιαφέρουσα συμμετοχή που έχει η Μεσόγειος για την ενεργειακή τροφοδοσία και ασφάλεια της Ευρώπης

ΕΙΚΟΝΑ 28
Ε.Ε, Θαλάσσιες μεταφορές πετρελαίου και κατανάλωση.

Πηγή: <http://www.grid.unep.ch/product/map/index.php?region=europe>

Στην ανακοίνωση από την Επιτροπή στις 23 Απριλίου του 1997 σε μια γενική άποψη της ενεργειακής πολιτικής και των ενεργειών [Τελικό 167 COM (97)] αναφέρονται οι στρατηγικές προκλήσεις που απασχολούν την Ε.Ε.²⁰⁷

²⁰⁷ Κοινή ενεργειακή πολιτική, <http://www.europa.eu.int> (accessed November 28, 2005).

- για να εξασφαλίσει ασφάλεια του ενεργειακού ανεφοδιασμού μέσω της διαχείρισης της αυξανόμενης εξωτερικής εξάρτησης της ένωσης σε αυτόν τον τομέα
- για να διευκολύνει την πιο στενή ολοκλήρωση των κοινοτικών αγορών ενέργειας, ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, χωρίς από καμιά άποψη να παραμελήσει την ασφάλεια, την ποιότητα και τη διάρκεια του ενεργειακού εξοπλισμού, ή τους στόχους δημόσιων υπηρεσιών
- για να εφαρμόσει μια ενεργειακή πολιτική συμβατή με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, ιδιαίτερα μέσω της πιο ορθολογικής χρήσης της ενέργειας και της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών
- για να προωθήσει την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη στον τομέα της ενέργειας.

Έχοντας την πολιτική βούληση η Ε.Ε για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στον ενεργειακό τομέα, η Επιτροπή προβάλλει τα ακόλουθα επιχειρήματα:

- δεδομένου ότι η Συνθήκη δεν καθορίζει οποιαδήποτε νομική βάση για τις κοινοτικές ενέργειες στον τομέα της ενέργειας, αυτοί έχουν αναπτυχθεί κάτω από την ομπρέλα διάφορων διαφορετικών πολιτικών (εξωτερικές σχέσεις, εσωτερική αγορά, περιβάλλον), με συνέπεια μια έλλειψη διαφάνειας και εκ μέρους των πολιτικών ιθυνόντων και εκ μέρους της βιομηχανίας
- είναι ουσιαστικό ότι οι ενέργειες στον τομέα της ενέργειας πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο γύρω από τους στόχους προτεραιότητας της Κοινότητας (ασφάλεια του ανεφοδιασμού, ανταγωνιστικότητα, προστασία του περιβάλλοντος)
- Η συνεργασία μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών στον τομέα της ενέργειας πρέπει να ενισχυθεί
- προκειμένου να διευκολυνθούν ο εντοπισμός των αναγκών, και η λήψη των κατάλληλων μέτρων για να ανταποκριθούν σε εκείνες τις ανάγκες, όλα τα ενδιαφερόμενα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να αναμιχθούν πλήρως μέσω μιας ενισχυμένης συνεργασίας.

Η επικοινωνία απαριθμεί τις κοινοτικές ενέργειες που αναλαμβάνονται με σκοπό την εξασφάλιση του ανεφοδιασμού

- ενέργειες που στοχεύουν στην διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας, μέσω της ανάπτυξης των σχέσεων με τις χώρες προμηθευτών και της έρευνας για τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας.
- ενέργειες μετά την ενεργειακή απαίτηση, που στοχεύει στην προώθηση της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας.
- προγράμματα ενίσχυσης και συνεργασίας και μέσω των προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας (PHARE, TACIS, MEDA) και μέσω ειδικών προγραμμάτων όπως «Ευφυής ενέργεια για την Ευρώπη» και επίσης μέσω των εξωτερικών πτυχών της έρευνας και των πολιτικών του περιβάλλοντος.
- συνεργασία με του διεθνείς οργανισμούς
- υιοθέτηση των μέτρων κρίσης.

και τέλος:

- Όσον αφορά την ολοκλήρωση των αγορών ενέργειας, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες οδηγιών επικοινωνίας που έχουν ληφθεί σε αυτόν τον τομέα, στοχεύουν σε μια προοδευτική φιλελευθεροποίηση για την ηλεκτρική ενέργεια και των αγορών αερίου στο πλαίσιο δημιουργίας μιας ενιαίας αγοράς ενέργειας. Η Ε.Ε οφείλει να άρει τα εμπόδια που τίθενται στην ορθή λειτουργία της αγοράς ενέργειας.
- Η Ε.Τ.Ε, το Ε.Τ.Ε, η ΕΚΑΧ και το ΕΥΡΑΤΟΜ περιεχούν επίσης την οικονομική ενίσχυση στον τομέα της ενέργειας.
- Η αναγκαία προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και των ΑΠΕ, της πυρηνικής ενέργειας και της μη, πρέπει να είναι κοινοτικές ενέργειες.

Η πολιτική της Ε.Ε για την ασφάλεια του εφοδιασμού ευνοεί όσο το δυνατό περισσότερους δρόμους. Η πολιτική αυτή όσον αφορά το σύνολο του γεωπολιτικού προβληματισμού και τα επιμέρους προβλήματα μεταφράζεται στην πράξη πολύ απλά και επιγραμματικά: «Η ενέργεια δεν είναι πρόβλημα, είναι η λύση».²⁰⁸ Αυτή η προσέγγιση δίνει και την βάση της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε σε ένα ωφέλιμο πεδίο συνεργασιών και διεθνών σχέσεων. Η επιδίωξη των πολλαπλών αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου με όλες τις παραγωγικές χώρες πάνω σε ένα ενιαίο σχεδιασμό μέσα από την «Χάρτα της Ενέργειας» που θα προσέφερε ένα μελλοντικό στόχο της ανάπτυξης ενός πολυμερούς πλαισίου διαμετακόμισης της ενέργειας με βάση κανόνες και κοινές αποδεκτές διατάξεις.

---

²⁰⁸ Παπουτσής, 215

Αυτή η στόχευση έδωσε στην Ε.Ε να προσανατολίζεται και στα Διευρωπαϊκά Ενεργειακά Δίκτυα κάτω από ένα νέο πλαίσιο που περιγράφεται στην:

Απόφαση αριθ. 1229/2003/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, για καθορισμό συνόλου προσανατολισμών σχετικά με τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας και για την σχετική κατάργηση της απόφασης αριθ. 1254/96/ΕΚ [Επίσημη Εφημερίδα L 176, 26.06.2003].²⁰⁹

Και σε περίληψη:

Μέσω των διευρωπαϊκών δικτύων ενέργειας (ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου), η Ευρωπαϊκή Ένωση διαφοροποιεί τον εφοδιασμό της σε ενέργεια, κατοχυρώνει τον εφοδιασμό αυτό ενισχύοντας τους δεσμούς με τις τρίτες χώρες και ενσωματώνει τα δίκτυα των μελλοντικών κρατών μελών. Η ανάπτυξη μιας πιο ανοικτής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς ενέργειας πρέπει να συνεκτιμά όχι μόνο αυτούς τους παράγοντες, αλλά και τους οριζόντιους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Θα πρέπει επίσης να συνοδεύεται από αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στο πλαίσιο μιας πολιτικής αειφόρου ανάπτυξης.

Η Ένωση επανακαθορίζει τις προτεραιότητες, τους στόχους και τις γενικές γραμμές δράσης της στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων ενέργειας. Σε σχέση με τις προηγούμενες νομοθετικές της διατάξεις, θεσπίζει συμπληρωματικά κριτήρια τα οποία επιτρέπουν τον προσδιορισμό των έργων κοινού ενδιαφέροντος - συμπεριλαμβανομένων αυτών που έχουν προτεραιότητα - στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

Βλέποντας η Ε.Ε την δημιουργία μιας σχετικής απειλής ενός νέου Ψυχρού Πολέμου με επίκεντρο την ενέργεια να εξελίσσεται στα γύρω της, με την Ρωσία να «παίζει» με τον ενεργειακό της πλούτο, την Μέση Ανατολή τον κύριο προμηθευτή της να βρίσκεται σε μια κατάσταση ρευστή και απρόβλεπτη και τους νέους καταναλωτικούς γίγαντες της ΝΑ Ασίας να έρχονται δυναμικά, θέλει να διατυπώσει μια περισσότερη συντεταγμένη πολιτική για να αντιμετωπίσει τους υπάρχοντες κινδύνους κάτω από την απελευθέρωση των αγορών και λειτουργίας του ανταγωνισμού, κάτι το οποίο θα οδηγήσει αυτόματα στην πλήρη ενοποίηση όλων των ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων.²¹⁰ Πάντως ο στόχος για μια κοινή πολιτική στον ενεργειακό τομέα φαντάζει τόσο φιλόδοξος και σύναμμα ανέφικτος. Η διατύπωση κοινών θέσεων στον τομέα της ασφάλειας προμηθειών και του ελέγχου των τιμών, αναπόφευκτα προσκρούει στις εθνικές προτεραιότητες και σχεδιασμούς. Και όπως τόνιζε

²⁰⁹ Διευρωπαϊκά δίκτυα, <http://www.europa.eu.int> (accessed November 28, 2005).

²¹⁰ Κωστής Σταμπολής, "Μονόδρομος η ενοποίηση των ευρωπαϊκών δικτύων," *Η Καθημερινή*, Μάιος 21, 2006.

στις 29.3.2007 ο Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας «Είναι επιτακτική ανάγκη η ΕΕ να διαμορφώσει συγκροτημένη ενεργειακή πολιτική με προαποφασισμένους στόχους. Η πολιτική βούληση υπάρχει αλλά χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να επέλθει σύγκληση των διαφορετικών εθνικών συμφερόντων και αντιλήψεων σε ενεργειακά ζητήματα. Άλλη είναι η άποψη των Γερμανών για το ρωσικό φυσικό αέριο και άλλη των Πολωνών. Άλλη η άποψη των Γάλλων για την πυρηνική ενέργεια και άλλη των Σουηδών ή των Ελλήνων».²¹¹

2. Η Πράσινη Βίβλος

Μέσα σε αυτή την αγωνία της μελλοντικής ενεργειακής προοπτικής της Ε.Ε σε ένα παγκόσμιο σύστημα περίπλοκο και ενεργοβόρο, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, παρουσίασε στις 8 Μαρτίου 2006, την «Πράσινη Βίβλο» (ευρωπαϊκός κωδικός για κείμενο που εισηγείται την εφαρμογή μιας άλλης πολιτικής).²¹²

Προκείμενου να επιτευχθούν οι κεντρικοί στόχοι της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, η μόνιμη ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα και η διασφάλιση του εφοδιασμού η «Πράσινη Βίβλος» καθόρισε έξι (6) τομείς προτεραιότητας.²¹³

* Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Συγκεκριμένα, εξετάζονται θέματα όπως ένας ευρωπαϊκός κώδικας για το ενεργειακό διασυνδεδεμένο δίκτυο, ένα ευρωπαϊκό σχέδιο προτεραιότητας για τις γραμμές διασύνδεσης, μια ευρωπαϊκή ρυθμιστική αρχή ενέργειας και νέες πρωτοβουλίες για τη διασφάλιση ισότιμων όρων συναγωνισμού, ιδίως όσον αφορά στον διαχωρισμό δικτύων και ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων. Έως τα τέλη του έτους θα κατατεθούν συγκεκριμένες σχετικές προτάσεις.

* Η ασφάλεια του εφοδιασμού στην εσωτερική αγορά ενέργειας, με την οποία κατοχυρώνεται η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών. Μεταξύ των προτεινόμενων δυνατών μέτρων είναι η συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Προσφοράς Ενέργειας και η αναθεώρηση της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με τα αποθέματα πετρελαίου και αερίου, ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχής αντιμετώπιση ενδεχόμενων αιφνίδιων διακοπών του εφοδιασμού.

* Μια αειφόρος, αποδοτική και διαφοροποιημένη σύνθεση ενεργειακών πηγών. Η επιλογή της σύνθεσης ενεργειακών πηγών σε επίπεδο κρατών-μελών είναι και θα παραμείνει θέμα επικουρικότητας, ωστόσο οι επιλογές που κάνει ένα κράτος-μέλος αναπόφευκτα επηρεάζουν την ενεργειακή ασφάλεια των γειτόνων του και της Κοινότητας ως συνόλου.

²¹¹ Μάνος Καραγιάννης (Λέκτορας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Μακεδονίας), συνέντευξη στον συγγραφέα, 29 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

²¹² Η ενεργειακή «Πράσινη Βίβλος» της Ε.Ε, <http://news.kathimerini.gr> (accessed March 8, 2006).

²¹³ *Ενεργήστε τώρα!*, <http://www.enet.gr> (accessed November 11, 2006).

Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στρατηγικής ενεργειακής ανασκόπησης της Ε.Ε., στην οποία καλύπτονται όλες οι πτυχές της ενεργειακής πολιτικής και αναλύονται όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των διαφόρων πηγών ενέργειας, από τις ανανεώσιμες έως τον άνθρακα και τα πυρηνικά. Αυτό με τη σειρά του μπορεί ενδεχομένως να οδηγήσει στον καθορισμό στόχων σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά τη συνολική σύνθεση ενεργειακών πηγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να κατοχυρωθεί η ασφάλεια του εφοδιασμού, ενώ παράλληλα δεν θίγεται το δικαίωμα των κρατών μελών να προβαίνουν τα ίδια στις ενεργειακές επιλογές τους.

* Λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της θέρμανσης του πλανήτη. Ειδικότερα, προτείνει ενδεχόμενα περιεχόμενα για ένα σχέδιο δράσης σχετικά με την ενεργειακή απόδοση, προς έγκριση εκ μέρους της Επιτροπής αργότερα εντός του έτους. Το εν λόγω σχέδιο δράσης θα καθορίζει τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε η ΕΕ να εξοικονομήσει 20% της ενέργειας που, σε αντίθετη περίπτωση, θα καταλάωνε μέχρι το 2020. Επιπλέον, προτείνει την κατάρτιση, εκ μέρους της Ε.Ε., ενός νέου “χάρτη πορείας” για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ε.Ε., με ενδεχόμενους στόχους το 2020 -και πέραν αυτού – προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα σταθερό επενδυτικό κλίμα για την παραγωγή ανταγωνιστικότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ευρώπη. Οι τεχνολογίες με υψηλή ενεργειακή απόδοση και χαμηλές εκπομπές άνθρακα συνιστούν, για τα προσεχή έτη, μια ραγδαία αναπτυσσόμενη διεθνή αγορά, αξίας δισεκατομμυρίων ευρώ. Ένα στρατηγικό ενεργειακό τεχνολογικό σχέδιο, όπως προτείνεται στον πέμπτο τομέα δράσης της Πράσινης Βίβλου, θα εξασφαλίσει την παγκόσμια πρωτοπορία των ευρωπαϊκών βιομηχανιών στη νέα αυτή γενιά τεχνολογιών και διαδικασιών.

* Η ανάγκη κοινής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της αυξανόμενης ζήτησης, των υψηλών και ασταθών ενεργειακών τιμών, της αυξανόμενης εξάρτησης από τις εισαγωγές και της αλλαγής του κλίματος, η Ευρώπη χρειάζεται να αρθρώσει ενιαίο λόγο στη διεθνή σκηνή. Για το σκοπό αυτό η Επιτροπή προτείνει, στο πλαίσιο της οικείας στρατηγικής ανασκόπησης της ενεργειακής πολιτικής, να διενεργείται: καθορισμός προτεραιοτήτων ως προς τις υποδομές, για την ασφάλεια του εφοδιασμού της Ε.Ε. (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοαγωγών και των τερματικών σταθμών υδροποιημένου φυσικού αερίου - LNG) και έγκριση συγκεκριμένων μέτρων για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων. • Κατάρτιση «οδικό χάρτη» για τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής Ενεργειακής Κοινότητας με κοινό ρυθμιστικό χώρο.²¹⁴ • Υιοθέτηση μιας

---

²¹⁴ Μπαρόζο για «οδικό χάρτη» στην Ενέργεια, <http://www.enet.gr> (accessed November 1, 2006).

ανανεωμένης προσέγγισης όσον αφορά τους εταίρους της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας, του σημαντικότερου ενεργειακού προμηθευτή της Ε.Ε., η οποία θα αντανakλά την αλληλεξάρτησή μας.

* Η ύπαρξη ενός κοινοτικού μηχανισμού που θα καταστήσει δυνατές τις άμεσες και συντονισμένες αντιδράσεις σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που άπτονται του εξωτερικού ενεργειακού εφοδιασμού.²¹⁵

Σαν επακόλουθο αυτών των δράσεων στοχεύετε και επισημαίνεται:

Η χάραξη της ενεργειακής πολιτικής τόσο για την Ε.Ε. όσο και για το κάθε κράτος-μέλος χωριστά θα πρέπει να εστιαστεί στην ανάγκη των άμεσων επενδύσεων, τη μείωση της εξάρτησής μας από τις εισαγωγές, την αντιμετώπιση του φαινόμενου συγκέντρωσης των αποθεμάτων σε λίγες χώρες, τη μείωση της παγκόσμιας ζήτησης ενέργειας, τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και του αερίου, την αλλαγή του κλίματος και την προσπάθεια ανάπτυξης ανταγωνιστικών εσωτερικών αγορών στην Ευρώπη.

Προστίθεται επίσης πως αποτελεί πραγματικότητα το γεγονός πως η Ευρώπη δεν έχει αναπτύξει ακόμη πλήρως ανταγωνιστικές εσωτερικές αγορές ενέργειας, κάτι που είναι απαραίτητο προκειμένου τόσο οι πολίτες όσο και οι επιχειρήσεις να είναι σε θέση να απολαμβάνουν τα οφέλη από την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και τις χαμηλότερες τιμές.

Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει πρώτα απ' όλα να αναπτυχθούν οι ενεργειακές διασυνδέσεις τόσο μεταξύ των κρατών-μελών όσο και με τρίτες χώρες, να διαμορφωθούν και να εφαρμοστούν πλήρως στην πράξη αποτελεσματικά νομοθετικά και ρυθμιστικά πλαίσια από τις αρμόδιες ανεξάρτητες αρχές και τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών και να ενισχυθούν και να εφαρμοστούν οι κοινοτικοί κανόνες περί ανταγωνισμού.

Όλα αυτά οδηγούν αναπόφευκτα στην πλήρη ενοποίηση όλων των ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων με απώτερο στόχο την συνολική μείωση εξάρτησης της Ευρώπης από τους εξωτερικούς προμηθευτές, θα ενισχύσει την αλληλεξάρτηση των κρατών-μελών και θα συμβάλει στην δημιουργία μια μεγάλης ενοποιημένης αγοράς πολλών εκατομμυρίων καταναλωτών (εφόσον ολοκληρωθούν δεκάδες έργα ενεργειακών διασυνδέσεων αξίας πολλών δις. ευρώ), η οποία έτσι θα αποκτήσει τεράστιο διαπραγματευτικό εκτόπισμα στις

---

²¹⁵ Το κείμενο της Πράσινης Βίβλου για την Ενέργεια, παρουσιάστηκε από τον αρμόδιο επίτροπο για θέματα Ενέργειας κ. Andris Piebalgs και ο υπουργός Ανάπτυξης κ. Δημήτρης Σιούφας, ο υφυπουργός κ. Αναστάσιος Νεράτζης και ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Ανάπτυξης Νίκος Στεφάνου (Αθήνα Ιούνιος 2005).

επαφές της με τους βασικούς προμηθευτές της, προβάλλοντας την φυσιογνωμία ενός δυνατού παίκτη με την ανάλογη αξιολόγηση.

3. Το κλίμα και η βιώσιμη ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε

Η επιστημονική κοινότητα προειδοποιεί ότι «οι επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη μπορούν να συγκριθούν με τις επιπτώσεις από την χρήση όπλων μαζικής καταστροφής». Το γνωστό φαινόμενο του θερμοκηπίου έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο την θέρμανση του πλανήτη αλλά και επιπλέον συνέπειες όπως η αποσταθεροποίηση του κλίματος και του υδρολογικού κύκλου, ο οποίος έχει διαταραχθεί εξαιτίας του. Η Ευρώπη συμμετέχει στο 15% περίπου στις εκπομπές ρύπων, την στιγμή που η Αμερική συμμετέχει με 25% στην παγκόσμια ποσόστωση. Η όλη αυτή ζοφερή εικόνα προέρχεται από την υπάρχουσα πετρελαϊκή οικονομία και την υπερκατανάλωση ορυκτών καυσίμων κατά συντριπτική πλειοψηφία.²¹⁶

Οι ευρωπαϊκές χώρες που αποτελούν την «καρδιά» της διαδικασίας του Κίτο (έχουμε κάνει αναφορά στο κεφάλαιο: ΗΠΑ) μένουν μετεξεταστέες σ' αυτήν την σοβαρή υπόθεση. Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας για το Περιβάλλον, παρά τη δέσμευση της Ε.Ε για μείωση καταρχήν κατά 8% των εκπομπών αερίων μέχρι το 2012, τα έως τώρα στοιχεία δείχνουν ότι θα καταφέρει μόλις μετά βίας να τις περικόψει κατά 2, 5% σε σύγκριση με το 1990.²¹⁷ Αυτές οι διαπιστώσεις δημιουργούν ένα θολό τοπίο μέσα στο οποίο κινείται η διεθνής κοινότητα και ειδικότερα η Ε.Ε κατέχοντας μια ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα περιβάλλοντος. Ο στόχος είναι ο περιορισμός του τελικού επιπέδου αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρά στα 450 – 550 ppm γιατί αυτό θα έχει θετικό πρόσημο για την βιώσιμη ανάπτυξη συνολικά.²¹⁸ Η αναγκαία συμμετοχή με το 1% του συνολικού ΑΕΠ ετησίως για την αποτελεσματική δράση για τον περιορισμό των εκπομπών που προήλθαν από το κάρβουνο αρχικά, το πετρέλαιο και το αέριο είναι μια σοβαρή υπόθεση σε συνδυασμό ειδικής φορολόγησης του άνθρακα, τεχνολογίας χαμηλής χρήσης άνθρακα και την ανάπτυξη των Α.Π.Ε με ενημέρωση και ευαισθητοποίηση.

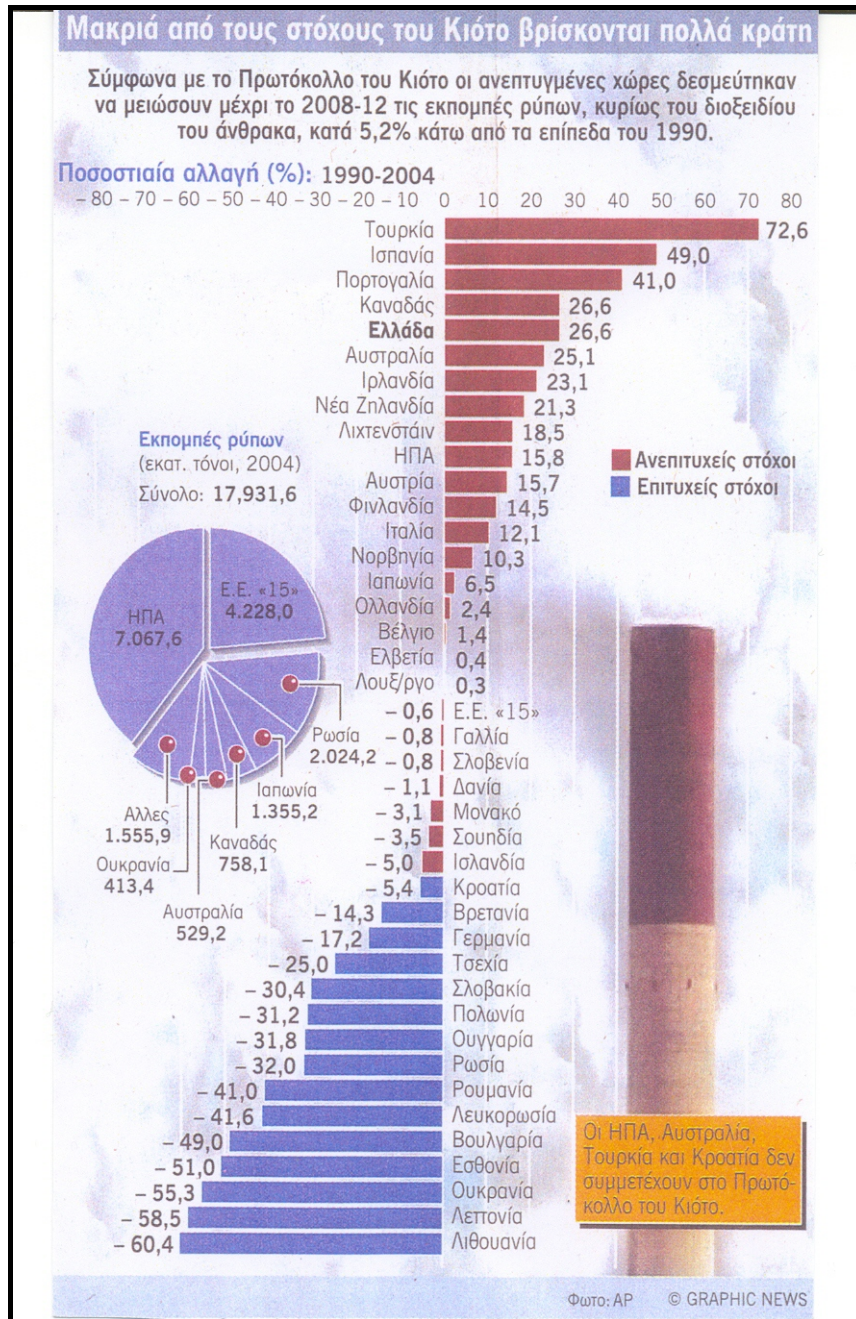
Στο παρακάτω γράφημα, εύλογα καταγράφεται η εκτροπή των επιταγών του Κίτο για τις περισσότερες χώρες της Ε.Ε, που την προβληματίζει ώστε να αναθεωρήσει την στάση της απέναντι στο ακανθώδες πρόβλημα της εποχής και των επόμενων γενεών.

²¹⁶ Χρήστος Ζερεφός, “Να φύγουμε από το πετρέλαιο,” *Ελεύθερος Τύπος*, Ιανουάριος 20, 2007.

²¹⁷ Μελίνα Χαριτάτου, “Το Κίτο «ματώνει» και την Ε.Ε,” *Έθνος*, Νοέμβριος 30, 2005.

²¹⁸ Νίκολας Στέρν, “Το «θερμοκήπιο» σκοτώνει την ανάπτυξη,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 5, 2006.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29 Εκπομπές ρύπων

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 5, 2006.

Στο τέλος του 2006, η Ε.Ε προσπαθεί να ολοκληρώσει ένα συγκροτημένο σχέδιο βιώσιμης ενεργειακής πολιτικής που από καιρό ταλανίζεται να το οικοδομήσει, ώστε να

μπορεί να το παρουσιάσει επίσημα στις αρχές του επόμενου χρόνου. Εκείνο που προτείνεται από τις Βρυξέλλες είναι η θέσπιση κοινών ευρωπαϊκών στόχων αφενός για την μείωση της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας, μέχρι το 2020, αφετέρου για την προώθηση καθαρών ενεργειακών πηγών. Η Επιτροπή επιθυμεί να θεσπίσει ένα συνολικό πανευρωπαϊκό «ενεργειακό μείγμα» εντός του οποίου τα κράτη- μέλη θα κινούνται, αλλά κυρίως την θέσπιση στο μείγμα αυτό, ενός ελαχίστου ορίου «ασφαλών» και καθαρών ενεργειακών πηγών.²¹⁹

Όλες αυτές οι σκέψεις ήλθαν να διαμορφωθούν σε μία νέα ενεργειακή πολιτική που φιλοδοξεί να αναλάβει η Ε.Ε, αντιμετωπίζοντας τόσο το φαινόμενο των κλιματολογικών αλλαγών, όσο και τα ενεργειακά της προβλήματα. Στην συνέντευξη Τύπου στις 10 Ιανουαρίου 2007, ο Μάνουελ Μπαρόζο, τόνισε «η Ευρώπη θα οδηγήσει τον κόσμο στην μεταβιομηχανική επανάσταση με την ανάπτυξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών CO₂, εφόσον ληφθούν οι σωστές αποφάσεις».²²⁰ Στην εαρινή Σύνοδο Κορυφής, στις 8 και 9 Μαρτίου παρουσιάστηκαν πλέον με σχετική σαφήνεια τα θέματα, της εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε, τα ζητήματα ενέργειας και το πρόβλημα της αλλαγής του κλίματος.²²¹ Η υιοθέτηση των δεσμευτικών στόχων για την αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη που συνίσταται στην ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έγινε στην κεντρική κατεύθυνση της αντιπροσώπευσης αυτών στο 20% της κατανάλωσης στην Ε.Ε έως το 2020. Η συμφωνία είχε ένα ελαστικό χαρακτήρα όσον αφορά το πώς η κάθε χώρα μέλος θα συμβάλει στο κοινό στόχο για την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η ηλιακή, η αιολική και η υδροηλεκτρική, στο πλαίσιο της στρατηγικής για την περικοπή των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου.²²² Η κινητικότητα στο θέμα, «διέγειρε» και τις ΗΠΑ να εξαγγείλουν την μείωση της κατανάλωσης της βενζίνης κατά 20% σε μία δεκαετία υπέρ των εναλλακτικών καυσίμων, όπως είναι η αιθανόλη στην επιτυχία των ενεργειακής απεξάρτησης των ΗΠΑ και των υποδομών, από ενδεχόμενες τρομοκρατικές ενέργειες «εχθρικών πετρελαιοπαραγωγών καθεστώτων».²²³

Οι τρεις περιγραφόμενοι στόχοι, δηλαδή: 1. Μία πραγματική εσωτερική αγορά ενέργειας με χρησιμότητα όχι μόνο στην ανταγωνιστικότητα, αλλά και για την αειφορία και την ασφάλεια 2. Μία επιτάχυνση της μετάβασης σε μορφές ενέργειας με χαμηλές εκπομπές

---

²¹⁹ Κωνσταντίνος Καλλέργης, «Βιώσιμη ενεργειακή πολιτική επιδιώκει η Ε.Ε.», *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 29, 2006.

²²⁰ Τάνια Γεωργιοπούλου, *Πρωτοβουλία Ε.Ε για την ενέργεια και το περιβάλλον*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed January 11, 2007).

²²¹ *Αγορές, κλίμα και ενέργεια τα κυριότερα θέματα*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed March 5, 2007).

²²² *Οι «27» υιοθέτησαν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed March 9, 2007).

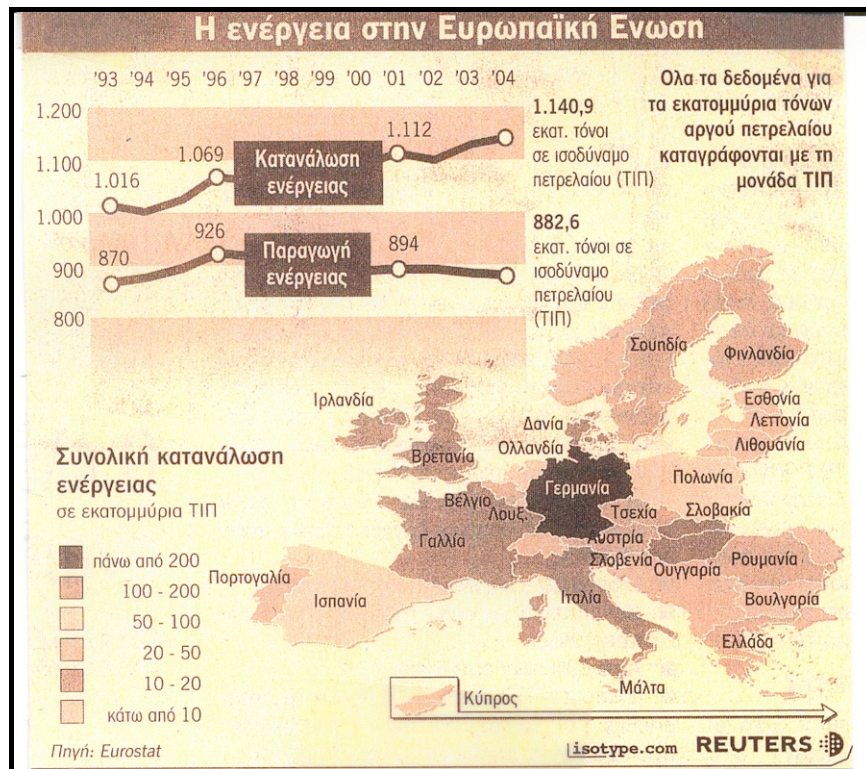
²²³ *Ο Μπους είδε το κλίμα είναι... στραβό*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed January 26, 2007).

άνθρακα και 3. Μία εξοικονόμηση του 20% της συνολικής κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας μέχρι το 2020 είναι η επισκόπηση της Ενεργειακής Στρατηγικής που θα πραγματοποιηθεί σε διάστημα των επόμενων δύο ετών με την περιγραφή των εναρκτήριων προόδων στο τομείς δράσεις.²²⁴

Επίσης ενδιαφέρον είναι η παρέμβαση της Ε.Ε και στη σοβαρή υπολειπόμενη ποσότητα ορυκτού καυσίμου και κυρίως στον άνθρακα στην χρήση της ηλεκτροπαραγωγής με την ανάλογη την παραγωγή CO₂. Η επιδίωξη από την Ε.Ε για «καθαρότερες» τεχνολογίες άνθρακα με την συνακολουθούμενη μείωση του CO₂ έκανα την Ένωση να συμπεριλάβει δράσεις που στοχεύουν: 1. Στην αύξηση της απόδοσης των θερμοηλεκτρικών εργασιών και 2. Στην ανάπτυξη οικονομικά εφαρμόσιμων τεχνολογιών Δέσμευσης και Αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα [τεχνολογίες Carbon Capture and Storage (CCS)].²²⁵ Συνεκτιμώντας όλα αυτά η Ε.Ε στο λεγόμενο «ενεργειακό πακέτο Μπαρόζο» έδειξε την πραγματικής θέληση να αλλάξει την ενεργειακή οικονομία προς όφελος των πολιτών της και ίσως και του κόσμου ολοκλήρου. Στις παρακάτω δύο (2) εικόνες αποτυπώνεται πολύ γλαφυρά η ενεργειακή κατάσταση της Ε.Ε και το αναφερόμενο ενεργειακό σχέδιο της Ε.Ε για το 2020.

ΕΙΚΟΝΑ 30
Η ενεργειακή απεικόνιση της Ε.Ε

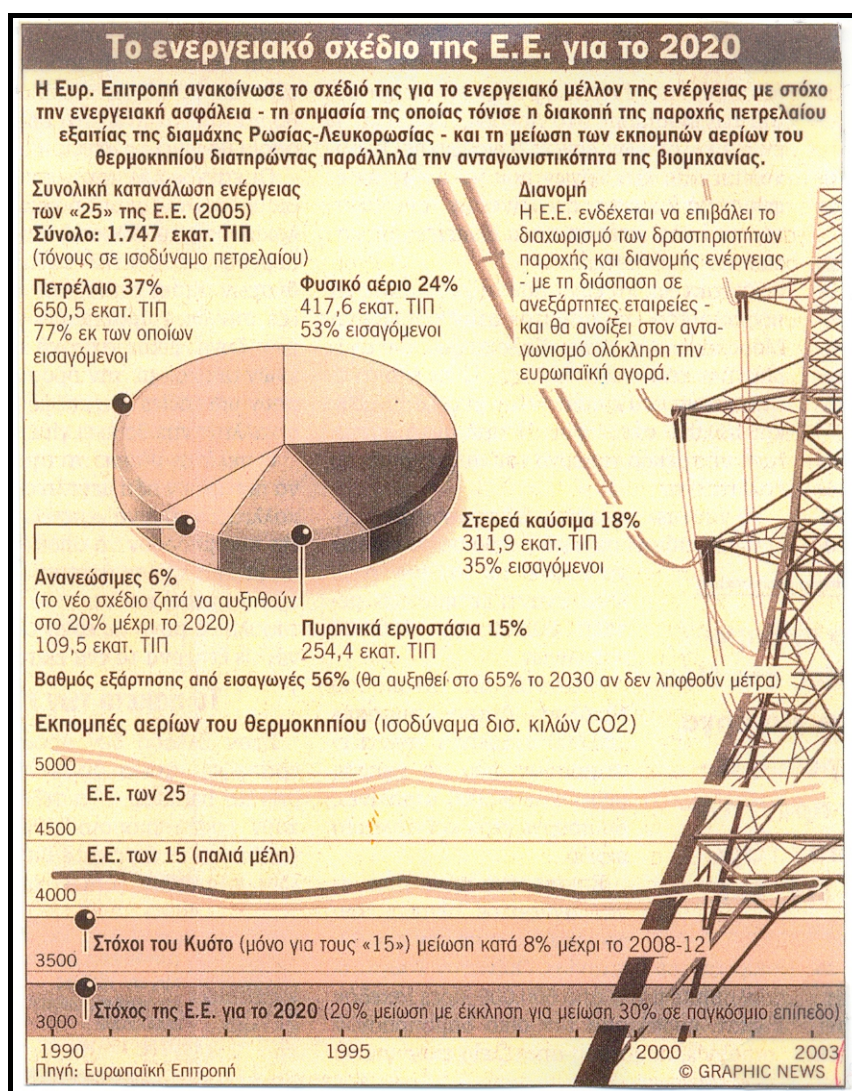

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2007.

²²⁴ Χριστίνα Θεοχάρη, “Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή,” Δελτίο Τ.Ε.Ε 2431 (2007): 80.

²²⁵ Πέτρος Τζέφερης, “ « Αειφορία» και ορυκτά καύσιμα,” Δελτίο Τ.Ε.Ε 2430 (2007): 101.

ΕΙΚΟΝΑ 31
Ο ενεργειακός σχεδιασμός της Ε.Ε

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2007.

Παρά τις ενδιαφέρουσες δράσεις της Ε.Ε, οι Ευρωπαίοι εμφανίζονται ανήσυχοι για τις τιμές χρέωσης της ενέργειας στο ετήσιο ευρωβαρόμετρο τους, ενώ στον αντίποδα υποστηρίζουν την χρήση ανανεώσιμων πηγών.²²⁶ Δείχνουν να είναι ενημερωμένοι πάνω στα θέματα ενέργειας, όπως είναι η εξάρτηση της Ευρώπης, οι Α.Π.Ε, η μείωση χρήσης του άνθρακα, η ανάπτυξη τεχνολογιών που βασίζονται στο μελλοντικό «καύσιμο» το υδρογόνο αλλά και η πυρηνική ενέργεια. Ο αρμόδιος για θέματα Ενέργειας επίτροπος της Ε.Ε Αντρης Πίμπαλγκς – υπό την σκιά της διαμάχης για το Φ.Α μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας – ό οποίος

²²⁶ *Ανήσυχοι οι Ευρωπαίοι για το ενεργειακό*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed January 9, 2007).

υπογράμμισε ότι η Ε.Ε πρέπει να επανεξετάσει την κάλυψη των ενεργειακών της αναγκών και να στραφεί περισσότερο προς την πυρηνική ενέργεια και στις Α.Π.Ε. Κάτω από το πρίσμα των εξελίξεων, αρκετές ευρωπαϊκές χώρες όπως η Φιλανδία, η Βρετανία, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ελβετία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία εκδηλώνουν ανανεωμένο ενδιαφέρον για την επίσημη κατασκευή πυρηνικών εργοστασίων, ενώ η Τουρκία ανακοινώσε την κατασκευή πυρηνικού εργοστασίου στην Σινώπη. Για την Ελλάδα δεν υπάρχει ενδιαφέρον, ωστόσο όλα είναι ανοικτά κάτω από το ευρωπαϊκό πρίσμα της εξέλιξης στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας σε βάθος χρόνου.²²⁷

4. Η πυρηνική ενέργεια και η Ε.Ε

Η εκτόξευση της τιμής του πετρελαίου, η γενικότερη αστάθεια στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, τα «παιχνίδια» από την Ρωσία και η επιθυμητή απαγκίστρωση από το ίδιο το ορυκτό, οδήγησαν την Ε.Ε να σκέπτεται σοβαρά και με ενδιαφέρον την χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Παρά τις αρχικές αντιδράσεις για την κατασκευή νέων πυρηνικών εργοστασίων, καταγράφεται η απόρριψη σε ποσοστό 59% σε έρευνα σε δείγμα 18.000 ανθρώπων στις πέντε ηπείρους.²²⁸ Όμως ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Τόνι Μπλερ εξήγγειλε την αναθεώρηση της ενεργειακής πολιτικής της χώρας του, ανοίγοντας ουσιαστικά τον δρόμο για την κατασκευή νέων πυρηνικών σταθμών.²²⁹ Συνδυάζοντας την με την πρωτοβουλία εξαγγελίας στον τομέα των εναλλακτικών πηγών ενέργειας, πέρασε την γραμμή για την κατασκευή νέων εργοστασίων που την ίδια στιγμή κατασκευάζονται τριάντα σε όλο τον κόσμο.

Η μικρή ιστορική διαδρομή στον τομέα εξέτασης σε σχέση με τις ΗΠΑ είναι:

1. Η πολιτική της Ε.Ε στον τομέα της Πυρηνικής Ενέργειας (Π.Ε) απορρέει από την Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. (ΕΥΡΑΤΟΜ)²³⁰. Η όποια συνομολογήθηκε το 1957. Στα αντικείμενα της συνθήκης περιλαμβάνονται: Α. Έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της μη στρατιωτικής χρήσης, Β. επεξεργασία ομοιόμορφων κανόνων ασφάλειας και Γ. η εγκαθίδρυση κοινής αγοράς υλικών που συνδέονται με την Π.Ε καθώς ο επαρκής εφοδιασμός σε Π.Ε. Στην ίδια συνθήκη υπάρχουν δικλίδες για την μη χρησιμοποίηση της Π.Ε για παράνομους σκοπούς όπως και την παραγωγή πυρηνικών όπλων.

²²⁷ Σπύρος Κάραλης, *Η πυρηνική ενέργεια ξανά στο προσκήνιο*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed March 12, 2006).

²²⁸ ΑΠΕ, *Η παγκόσμια κοινή γνώμη αντιτίθεται στην κατασκευή νέων πυρηνικών εργοστασίων*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed December 15, 2005).

²²⁹ Μίνα Αγγελινή, "Πυρηνική στροφή Μπλερ," *Έθνος*, Νοέμβριος 30, 2005.

²³⁰ Σεϊμένης και Σιούσιουρας, 90

2. Στο πλαίσιο της ΕΥΡΑΤΟΜ έχουν συνομολογηθεί πολλές διεθνείς συμφωνίες με τρίτες χώρες ή με διεθνείς οργανισμούς και με την Διεθνή Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ)-Νόμπελ Ειρήνης για το 2005 (για τις προσπάθειες για την μη χρήση της Π.Ε για στρατιωτικούς σκοπούς). Για την Υπηρεσία Ελέγχου Διασφάλισης Ευρατόμ, καθήκον της είναι να εξασφαλίσει ότι τα πυρηνικά υλικά στο εσωτερικό της Ε.Ε δεν εκτρέπονται από την προβλεπόμενη χρήση τους και ότι τηρούνται οι σχετικές με τον έλεγχο διασφαλίσεις και υποχρεώσεις που υπέχει η Κοινότητα δυνάμει μιας συμφωνίας με την τρίτη χώρα ή διεθνή οργανισμό.
3. Το ζήτημα της ασφάλειας της Π.Ε απασχολεί και τις χώρες από την Ανατολική Ευρώπη, στις διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις για την διεύρυνση της Ε.Ε. καταλαμβάνοντας σημαντική θέση. Σε αυτό το πλαίσιο κινούνται εξάλλου και τα προγράμματα Tacis, Phare και SURE, τα οποία αφορούν σε δράσεις για την βελτίωση της ασφάλειας στις τρίτες χώρες.

Η ΕΥΡΑΤΟΜ συνεργάζεται στενά με τις ΗΠΑ στο τομέα της σύντηξης της Π.Ε προκειμένου να αναπτυχθούν, η επιστημονική κατανόηση και η τεχνολογική ικανότητα.²³¹ Στην Απόφαση του Συμβουλίου στις 8 Μαρτίου 2001 εγκρίθηκε το πλαίσιο συνεργασίας στους διάφορους τομείς. Επίσης καταγράφηκαν και οι μορφές της συνεργασίας (σεμινάρια, κοινές μελέτες, στατικά στοιχεία από κοινού κ.τ.λ). Επίσης κατοχυρώθηκε και μία συντονιστική επιτροπή των 12 ατόμων εποπτείας και συμπεριφοράς των δραστηριοτήτων στο γενικότερο πλαίσιο. Επίσης τίγονται δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Η διάρκεια της συμφωνίας είναι για πέντε χρόνια με δυνατότητα παράτασης για περαιτέρω πέντε χρόνια.

«Για το καλό της εθνικής και οικονομικής ασφάλειας των ΗΠΑ, πρέπει να κατασκευάσουμε αμέσως πυρηνικά εργοστάσια» δήλωσε ο πρόεδρος Μπους σε ομιλία του, στις 24 Μαΐου 2006, δείχνοντας την στροφή του πρόεδρου στην πυρηνική ενέργεια και καθιστώντας την σαν μία κίνηση με σημαντική παρεμβατική πρωτοβουλία στην εξωτερική του πολιτική.²³² Στο ίδιο μήκος κύματος και η Ε.Ε υιοθετεί τις προτάσεις της ειδικής έκθεσης της αρμόδιας Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας (ΙΕΑ) για την κατασκευή νέων και «ασφαλών» πυρηνικών αντιδραστήρων, ως απάντηση στην καταπολέμηση του φαινομένου του θερμοκηπίου και στην ενεργειακή ασφάλεια και βεβαιότητα του πλανήτη.²³³ Στην ίδια φιλοσοφική προσέγγιση του θέματος για την ενέργεια έρχεται και το G8, τον Νοέμβριο του

²³¹ *Πυρηνική Ενέργεια*, <http://www.europa.eu.int> (accessed November 28, 2005).

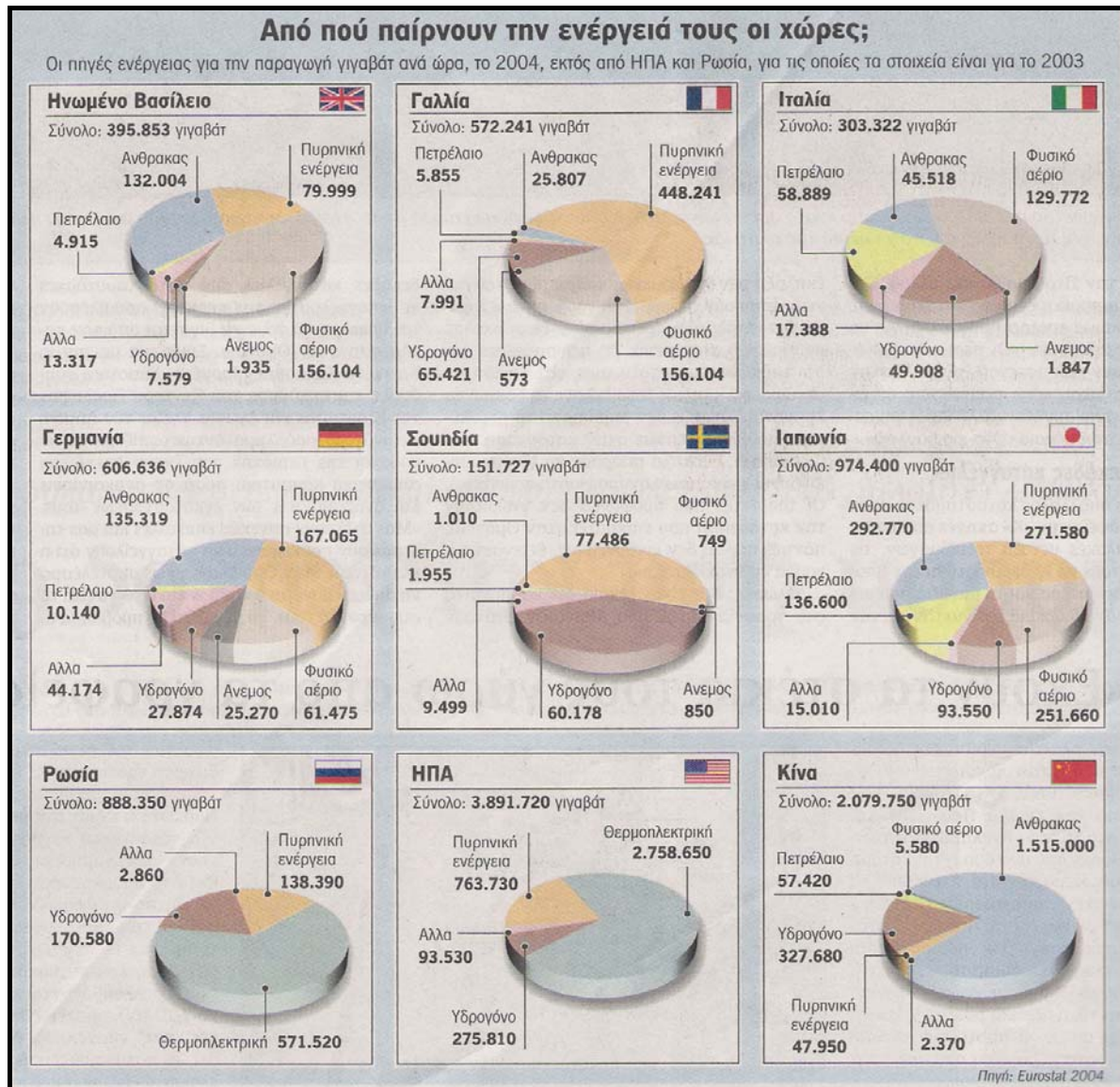
²³² Jim Hoagland, “Στροφή του Μπους στην πυρηνική ενέργεια,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.

²³³ Γιώργος Τσιάρας, “Τα πυρηνικά σώζουν τον πλανήτη,” *Το Βήμα*, Νοέμβριος 3, 2006.

2006, στην Πετρούπολη, να πλησιάσει το πρόβλημα και να επιζητήσει λύσεις έξω από τις υπάρχουσες και πεπερασμένες.²³⁴

Στο παρακάτω πινάκα εμφανίζονται διάφορες ενδιαφέρουσες χώρες της παγκόσμιας σκηνής και από πού «εισπράττουν» την ενέργεια τους με επίκεντρο την πυρηνική ενέργεια.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 32
Κατανομή πηγών ενέργειας

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.

Σε παγκόσμιο επίπεδο έχουμε μία σειρά χωρών που κινούνται δυναμικά στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας: Κίνα, Ινδία, Ιαπωνία, Πακιστάν, Ρωσία, Κορέα και έξι κράτη του

²³⁴ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, “Η επιστροφή του ευρασιατικού γίγαντα,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.

Κόλπου ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους για σημαντική αύξηση.²³⁵ Εταιρείες σκοπεύουν να υποβάλλουν αιτήσεις για αδειοδότηση 25 νέων αντιδραστήρων στις ΗΠΑ και δύο για κατασκευή αντιδραστήρων στον Καναδά. Τέλος μία σειρά χωρών έχουν καταστήσει σαφές ότι η πυρηνική ενέργεια αποτελεί στρατηγική τους επιλογή: Μεγάλη Βρετανία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία, Λευκορωσία, Αίγυπτος, Ινδονησία, Νιγηρία και ειδικά η Τουρκία.

Παγκοσμίως υπάρχουν εν ενεργεία 435 πυρηνικοί αντιδραστήρες με ισχύ 367 GW. Το 2006 δύο καινούργιοι αντιδραστήρες ξεκίνησαν την λειτουργία τους, ενώ 6 τέθηκαν εκτός λειτουργίας με αποτέλεσμα τη μείωση, έναντι του 2005, της παγκόσμιας ισχύος κατά 806 MW. Τέλος, υπό κατασκευή βρίσκονται 6 αντιδραστήρες (από 2 στην Κίνα, Κορέα και Ρωσία) συνολικής ισχύος 3.590 MW. Η πυρηνική ενέργεια καλύπτει το 16% της παγκόσμιας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά το 2005.²³⁶

Στην όλη επιχειρηματολογία υπάρχουν τα θετικά, αλλά καταγράφονται και τα έντονα προβλήματα:²³⁷

- Τα προβλήματα της ασφαλούς αποθήκευσης (ή αδρανοποίησης) των πυρηνικών αποβλήτων.
- η διαδικασία αδρανοποίησης των πυρηνικών εργοστασίων που τίθενται εκτός λειτουργίας, καθώς και το υψηλό κόστος.
- η νομική ευθύνη του κράτους –χρήστη σε περίπτωση ατυχήματος και η (ηθική) υποχρέωση αποζημίωσης θυμάτων και ζημιών από άλλες χώρες.
- η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της πιθανότητας πυρηνικής τρομοκρατίας.
- η ετοιμασία ειδικών σχεδίων αντιμετώπισης πυρηνικών ατυχημάτων και η πιθανή δημιουργία διεθνών «πυρηνικών πάρκων» για την δυνατότητα καλύτερης φύλαξης.

Όλα τα αναφερόμενα κάνουν αντίθετη την Greenpeace στο συγκεκριμένη δράση υποστηρίζοντας ότι με τον τρόπο αυτό θα χαθεί σίγουρα η μάχη κατά των κλιματολογικών αλλαγών.²³⁸ Επίσης και ο πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου Μεσόγειου αντιδρά ανάλογα και μάλιστα αναφέρει ότι «ένας ρόδιος νέος πολιτικός, που έχει εκλεγεί Πρόεδρος της Βουλής των Γαλλόφωνων του Βελγίου, τόνισε για την σχετική προσπάθεια επιστροφής

---

²³⁵ The Guardian, *Εγκαίνια πυρηνικής κούρσας από κράτη του Κόλπου*, <http://news.Kathimerini.gr> (accessed December 13, 2006).

²³⁶ Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α΄ Υπ.Εξ), συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου, Ρόδος.

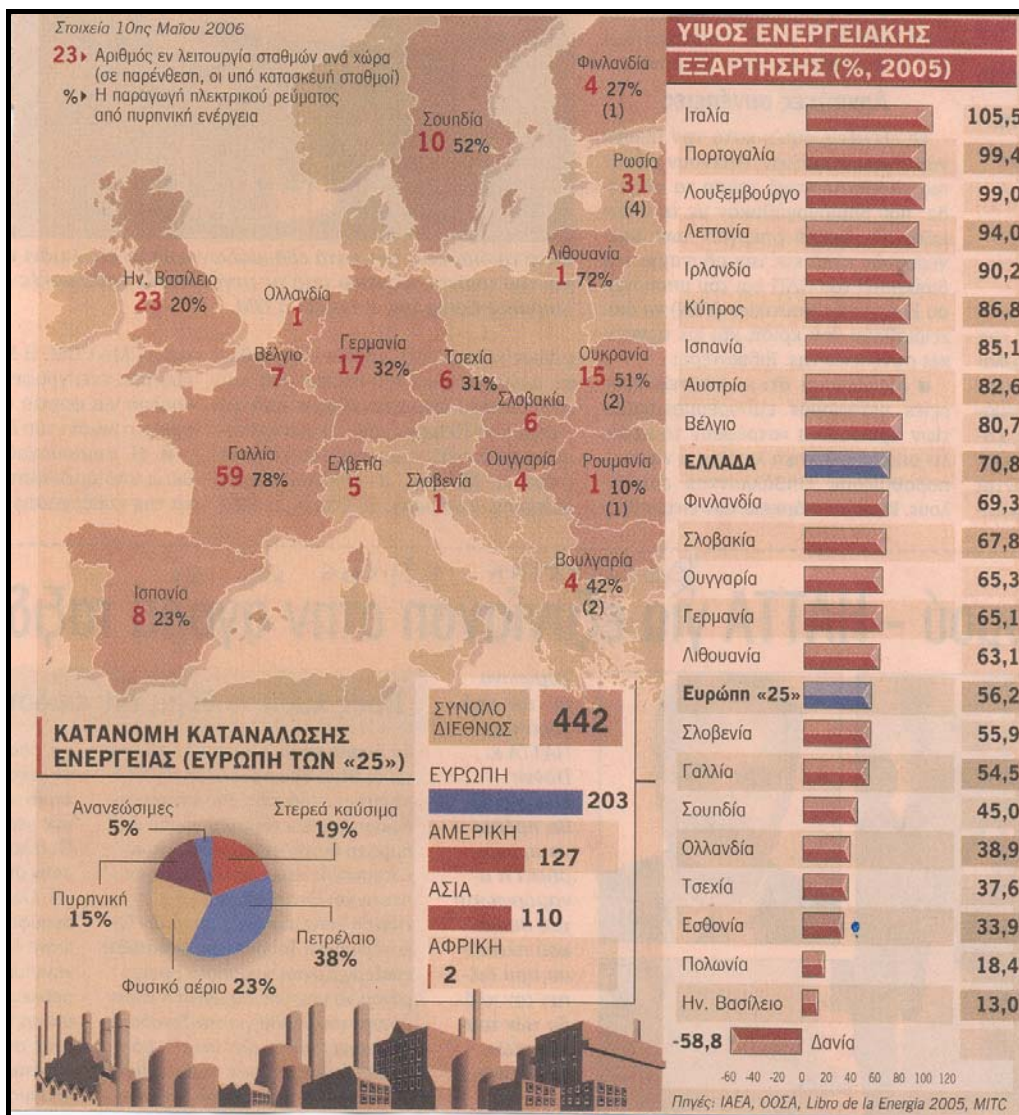
²³⁷ Ντόκος και Πιέρρος, 202

²³⁸ Σοφία Σκουλικάρη, “Ανάγκη για ποιο «πράσινη» ενέργεια στο μέλλον,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 8, 2006.

της πυρηνικής ενέργειας από ένα συγκεκριμένο λόμπυ: Δεν πολεμάς τη χολέρα με την πανούκλα».²³⁹

Όμως οι φιλοπυρηνικές δηλώσεις έρχονται δια στόματος Μανουέλ Μπαρόζο ο οποίος έλεγε «στις επικείμενες ντιρεκτίβες που θα παρουσιάσει η Ε.Ε, θα περιλαμβάνονται μέτρα για την εξάπλωση της ρήσης της πυρηνικής ενέργειας για όσες χώρες την επιθυμούν. Η Ένωση πρέπει να βοηθήσει αυτούς που την θέλουν».²⁴⁰

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 33 Ευρωπαϊκή κατανομή ενέργειας.

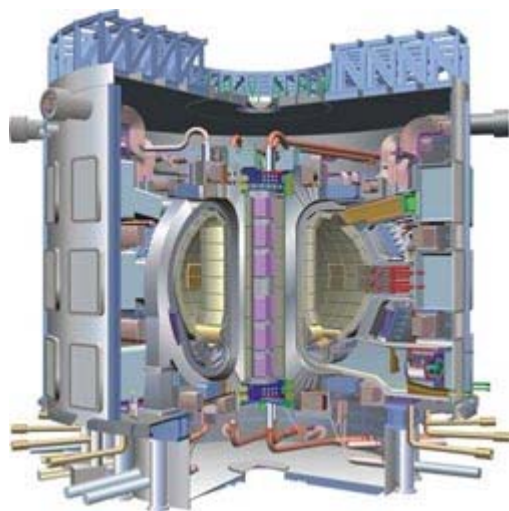

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 29, 2006

²³⁹ Θανάσης Αναπολιτάνος (πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου της Μεσογείου) συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου, Ρόδος.

²⁴⁰ Γιώργος Τσιάρας, “Τα πυρηνικά σώζουν τον πλανήτη,” *Το Βήμα*, Νοέμβριος 3, 2006.

Σαν επακόλουθο της γραμμής υπέρ της πυρηνικής ενέργειας, επτά εταίροι.²⁴¹ Η Κίνα, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Ινδία, η Ε.Ε, η Νότια Κορέα και η Ρωσία υπέγραψαν στο Παρίσι στις 22 Νοεμβρίου 2006, την συνθήκη του ITER (International Thermonuclear Experiment).

με πειραματική λειτουργία πυρηνικής σύντηξης και όχι της διαδιδόμενης διάσπασης, που φιλοδοξεί να παραγάγει τις επόμενες δεκαετίες καθαρή και ανεξάντλητη ενέργεια.²⁴² Στην ελπίδα επιτυχίας του εγχειρήματος για πολλούς και γεωοικονομικούς λόγους, 31 χώρες του κόσμου συμφωνήσαν στο αναφερόμενο πρόγραμμα κόστους 7 δις ευρώ με στόχο την καθαρή ενέργεια και μια εναλλακτική πρόταση που επιζητάει η διεθνής κοινότητα για το μέλλον της.²⁴³ Στους δύο παρακάτω πίνακες,

παρουσιάζονται οι γεωγραφικές κατανομές πυρηνικής ενέργειας με αρκετά ενδεικτικό τρόπο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

Οι χώρες με την μεγαλύτερη κατανάλωση πυρηνικής ενέργειας το 2004.
(σε ισοδύναμους εκατ. τόνους πετρελαίου)

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΔΙΕΘΝΩΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΝΑΝΤΙ 2003
1. ΗΠΑ	187, 9%	30, 1%	3, 2%
2. ΓΑΛΛΙΑ	101, 4%	16, 2%	1, 6%
3. ΙΑΠΩΝΙΑ	64, 8%	10, 4%	24, 3%
4. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	37, 8%	6, 1%	-1, 9%
5. ΡΩΣΙΑ	32, 4%	5, 2%	-3, 8%
6. Ν. ΚΟΡΕΑ	29, 6%	4, 7%	0, 8%

Πηγή: *BP World Energy Statistical* (Review 2005)

²⁴¹ Reuters, Υπογραφή στο Παρίσι συνθήκης θερμοπυρηνικής σύντηξης, [http:// www.Kathimerini.gr](http://www.Kathimerini.gr) (accessed November 22, 2006).

²⁴² Χρήστος Προυκάκης, “Αντιγράφοντας τον ήλιο,” *Ελεύθερος Τύπος*, Ιούνιος 29, 2005.

²⁴³ Reuters, *Ιστορική ενεργειακή συμφωνία*, [http:// www.Kathimerini.gr](http://www.Kathimerini.gr) (accessed November 23, 2006).

ΠΙΝΑΚΑΣ 35
Κατανάλωση πυρηνικής ενέργειας ανά περιοχή το 2005
(σε ισοδύναμους εκατ. τόνους πετρελαίου)

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΜΕΡΙΔΙΟ	2004/2003
ΕΥΡΩΠΗ & πρώην ΕΣΣΔ	287, 2%	46, 0%	0, 9%
Β. ΑΜΕΡΙΚΗ	210, 4%	33, 7%	4, 6%
ΑΣΙΑ-ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ	118, 9%	19, 0%	13, 5%
ΑΦΡΙΚΗ	3, 4%	0.5%	12, 7%
Μ. ΑΝΑΤΟΛΗ	0%	0%	0%

Πηγή: *BP World Energy Statistical* (Review 2005)

Για την Ελλάδα, η πυρηνική ενέργεια εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως «ταμπού».²⁴⁴ Η κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν πρόκειται να εξετάσει κανένα σχέδιο χρήσης πυρηνικής ενέργειας στην χώρα μας. Ο προβληματισμός της μη κατασκευής εστιάζεται στην έντονη σεισμικότητα της χώρας μας, παρά ότι υπάρχει και η αντίθετη άποψη παραδειγματίζοντας την χώρα της Ιαπωνίας.

Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε την δημοσίευση ενός απορρήτου σημειώματος του μονίμου αντιπροσώπου της Ελλάδος στην Ε.Ε στις 18 Ιανουαρίου 2007, περί προετοιμασίας της Ελλάδος στην χρήση της πυρηνικής ενεργείας στο απώτερο μέλλον, εκλείπει άλλων ρεαλιστικών, από ανταγωνιστικής κυρίως πλευράς, εναλλακτικών διεξόδων.²⁴⁵ Η θέση που προτείνεται για τον σταθμό είναι η περιοχή Έβρου, όπου η σεισμικότητα του είναι χαμηλή και τα πυρηνικά απόβλητα θα μπορούσαν να απομακρυνθούν εύκολα από το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης. Σε άμεση απάντηση, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δήλωσε «Δεν έχω υπόψη μου να ισχύει κάτι τέτοιο» για να κλείσει προς το παρών το θέμα.²⁴⁶ Σχετική ανακοίνωση εξέδωσε και το Αντιπυρηνικό Παρατηρητήριο της Μεσογείου, εκφράζοντας την έντονη αντίθεση του σε οποιαδήποτε σκέψη για την κατασκευή πυρηνικού εργοστασίου στην χώρα μας.²⁴⁷

Σήμερα η ανθρωπότητα βρίσκεται σε μία κρίσιμη καμπή της εξέλιξής της. Κατά τις τέσσερις δεκαετίες που διήρκεσε ο ψυχρός πόλεμος η κυριότερη απειλή ήταν η καταστροφή του ανθρώπινου πολιτισμού από τον πυρηνικό πόλεμο. Σήμερα με το τέλος του ψυχρού πολέμου, ο κίνδυνος έχει απομακρυνθεί. Βεβαίως υπάρχουν συγκρούσεις περιφερειακές και στον τρίτο κόσμο, όμως το νέο παγκόσμιο τοπίο αφήνει δυνατότητες για ουσιαστικές

²⁴⁴ Χρύσα Λιάγγου, « «Ταμπού» στην Ελλάδα η χρήση της πυρηνικής ενέργειας,» *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 29, 2006.

²⁴⁵ Μάκης Πολλάτος, « Απόρρητη εισήγηση για πυρηνικό εργοστάσιο,» *Πρώτο Θέμα*, Φεβρουάριος 18, 2007.

²⁴⁶ Μάκης Πολλάτος, «Παγώνει τώρα ο «ελληνικός πυρηνικός σταθμός,» *Πρώτο Θέμα*, Φεβρουάριος 25, 2007.

²⁴⁷ « Λέμε ΟΧΙ στην κατασκευή πυρηνικού εργοστασίου,» *Γνώμη*, Φεβρουάριος 19, 2007.

αλλαγές και μεταρρυθμίσεις προς όφελος μιας διαφορετικής οικονομίας, μιας και ο οικονομικός παράγων κατευθύνει τις τύχες μας σε ένα περιβάλλον ελεύθερης και ανταγωνιστικής αγοράς.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η επανεξέταση μεγαλύτερων επενδύσεων στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας, π.χ την μετάβαση από την καύση πετρελαίου και άνθρακα στην χρήση του φυσικού αερίου, την αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, την χρήση των υδροηλεκτρικών έργων με την κατασκευή μικρών φραγμάτων, τη χρήση της βιομάζας, της κυψέλες καυσίμου υδρογόνου, τον κατάλληλο σχεδιασμό των κτιρίων (βιοκλιματικά) κ.τ.λ. Δυστυχώς όμως τέτοιες λύσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν απόλυτα στην μεγάλη και αυξανόμενη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της ανθρωπότητας. Στο δίλημμα αυτό πρέπει η κοινωνία να σταθεί στο ύψος των νέων προκλήσεων που η ίδια τις «γεννάει». Η πυρηνική ενέργεια μπορεί να αποτελέσει μια απάντηση που μπορεί να ανταποκριθεί. Όμως χρειάζεται προσοχή, σεβασμός στο περιβάλλον και στην βιωσιμότητα και κυρίως να διαχειρισθούμε το παρόν για να έχουμε το μέλλον.

ΕΙΚΟΝΑ 36
Χάρτης Νορβηγίας.

Πηγή: <http://www.state.gov/t/pm/64822.htm>

5. Νορβηγία, μια ευρωπαϊκή χώρα με πετρελαϊκό ενδιαφέρον

Είναι γνωστό ότι ένα γενναίο ποσοστό πετρελαίου και Φ.Α εισάγεται από την Νορβηγία στην Ε.Ε. Αυτό δημιουργεί ένα ενδιαφέρον για την Ε.Ε, μιας και η χώρα ανήκει στην Ευρώπη, αλλά όχι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επίσης είναι μια παραγωγός χώρα που δεν ανήκει στο καρτέλ του ΟΠΕΚ.

Η Νορβηγία έχει πλούσια αποθέματα και οι προσδοκίες των εταιριών πετρελαίου επιμένουν στον πλούσιο υπέδαφος της παρομοιάζοντας την σαν την «Σαουδική Αραβία» της Ευρώπης. Στις κρίσεις του πετρελαίου που προέρχονται από τον ΟΠΕΚ, από το λεγόμενο εύκολο πετρέλαιο, οι χώρες όπως η Νορβηγία, η Βρετανία, οι ΗΠΑ, η Ρωσία και άλλες χώρες εκτός ΟΠΕΚ, των οποίων το πετρέλαιο είναι ακριβό προσπαθούν να

καλύψουν τα όποια κενά εφοδιασμού με τιμές αρκετά υψηλές προς όφελος τους. Ενδεικτικά, μεταξύ 1978 και 1986, η εκτός ΟΠΕΚ παραγωγή πετρελαίου αυξήθηκε κατά 14 εκ. βαρέλια την ημέρα.²⁴⁸ Αυτό κάνει τον ΟΠΕΚ να συγκρατείται για κάθε οικονομική βίαιη κίνηση, γιατί γνωρίζει ότι υπάρχει μία ανταγωνιστική ομάδα που κοιτάζει και αυτή τα συμφέροντα της, πολλές φορές σε βάρος του οργανισμού.

Όμως είναι γεγονός ότι η εξάντληση καλπάζει. Και αυτό επηρεάζει και την Νορβηγία, της οποίας η κρατική εταιρία πετρελαίου, η Statoil, εξάγει τρία εκ. βαρέλια την ημέρα, και συνεπώς κατατάσσεται ως ο τρίτος μεγαλύτερος εξαγωγέας μετά την Σαουδική Αραβία και την Ρωσία, είναι πολύ πιθανόν να φτάσει στην κορυφή της παραγωγής λίγο μετά το 2004.

Πάντως οι ενεργειακές διενέξεις δεν άφησαν ανεπηρέαστη και την ευρύτερη περιοχή της Σκανδιναβίας, μέχρι πρότινος «ουδέτερη». Μετά το 1991 το πετρέλαιο μεταμόρφωσε ακόμη και την παραδοσιακή ουδετερότητα των σκανδιναβικών χωρών. Απελευθέρωσε της σοβιετικής επιρροής Φιλανδία και τις Βαλτικές χώρες και μετάβαλε ουσιαστικά τα σύνορα της περιοχής. Από την δεκαετία του '20 για το νορβηγικό έδαφος πολλοί ερίζουν στο πλαίσιο της κυριότητας των παγωμένων υδάτων με τους πλούσιους ενεργειακούς πόρους.²⁴⁹

---

²⁴⁸ Roberts, 149

²⁴⁹ Κόλμερ, 248

ΠΙΝΑΚΑΣ 37

Οι μεγαλύτερες εξαγωγίμες πετρελαικές χώρες του 2005

Top World Oil Net Exporters, 2005*
(OPEC members in italics)

	Country	Net Oil Exports (million barrels per day)
1)	<i>Saudi Arabia</i>	9.1
2)	Russia	6.7
3)	Norway	2.7
4)	<i>Iran</i>	2.6
5)	<i>United Arab Emirates</i>	2.4
6)	<i>Nigeria</i>	2.3
7)	<i>Kuwait</i>	2.3
8)	<i>Venezuela</i>	2.2
9)	<i>Algeria</i>	1.8
10)	Mexico	1.7
11)	<i>Libya</i>	1.5
12)	<i>Iraq</i>	1.3
13)	Angola	1.2
14)	Kazakhstan	1.1
15)	<i>Qatar</i>	1.0
*Table includes all countries with net exports exceeding 1 million barrels per day in 2005.		

Πηγή: *www.eia.doe.gov* (2007).

Η παραγωγή μειώνεται με εκπληκτική ταχύτητα με επικίνδυνες συνέπειες στην γεωοικονομική ισορροπία. Μεταξύ Ιουνίου 2002 και Ιουνίου 2003, σύμφωνα με την Διεθνή Υπηρεσία Ενέργεια, η παραγωγή πετρελαίου σε τρία από τα τέσσερα μεγαλύτερα εκτός ΟΠΕΚ κράτη-τις ΗΠΑ, την Νορβηγία και την Βρετανία – κατέγραψε καθαρή απώλεια παραγωγής κοντά στο ένα εκ. βαρέλια την ημέρα, κυρίως λόγω εξάντλησης των αποθεμάτων. Πολύ πετρέλαιο βρίσκεται ακόμη σε εκτός ΟΠΕΚ χώρες, αλλά, εκτός της Ρωσίας, το πετρέλαιο αυτό είναι δύσκολο να αποκτηθεί, να αντληθεί και να μεταφερθεί. Η συνάρτηση τρόμου μεταξύ ζήτησης και παραγωγής δεν έχει εύκολα επίλυση και η κύρια πρόκληση του σημερινού κόσμου είναι το τελικό αποτέλεσμα όλων αυτών των πράξεων γύρω από το μαύρο χρυσό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38

Οι μεγαλύτερες πετρελαϊκές χώρες παραγωγής του 2005

Top World Oil Producers, 2005*
(OPEC members in italics)

	Country	Total Oil Production** (million barrels per day)
1)	<i>Saudi Arabia</i>	11.1
2)	Russia	9.5
3)	United States	8.2
4)	<i>Iran</i>	4.2
5)	Mexico	3.8
6)	China	3.8
7)	Canada	3.1
8)	Norway	3.0
9)	<i>United Arab Emirates</i>	2.8
10)	<i>Venezuela</i>	2.8
11)	<i>Kuwait</i>	2.7
12)	<i>Nigeria</i>	2.6
13)	<i>Algeria</i>	2.1
14)	Brazil	2.0
*Table includes all countries total oil production exceeding 2 million barrels per day in 2005.		
**Total Oil Production includes crude oil, natural gas		

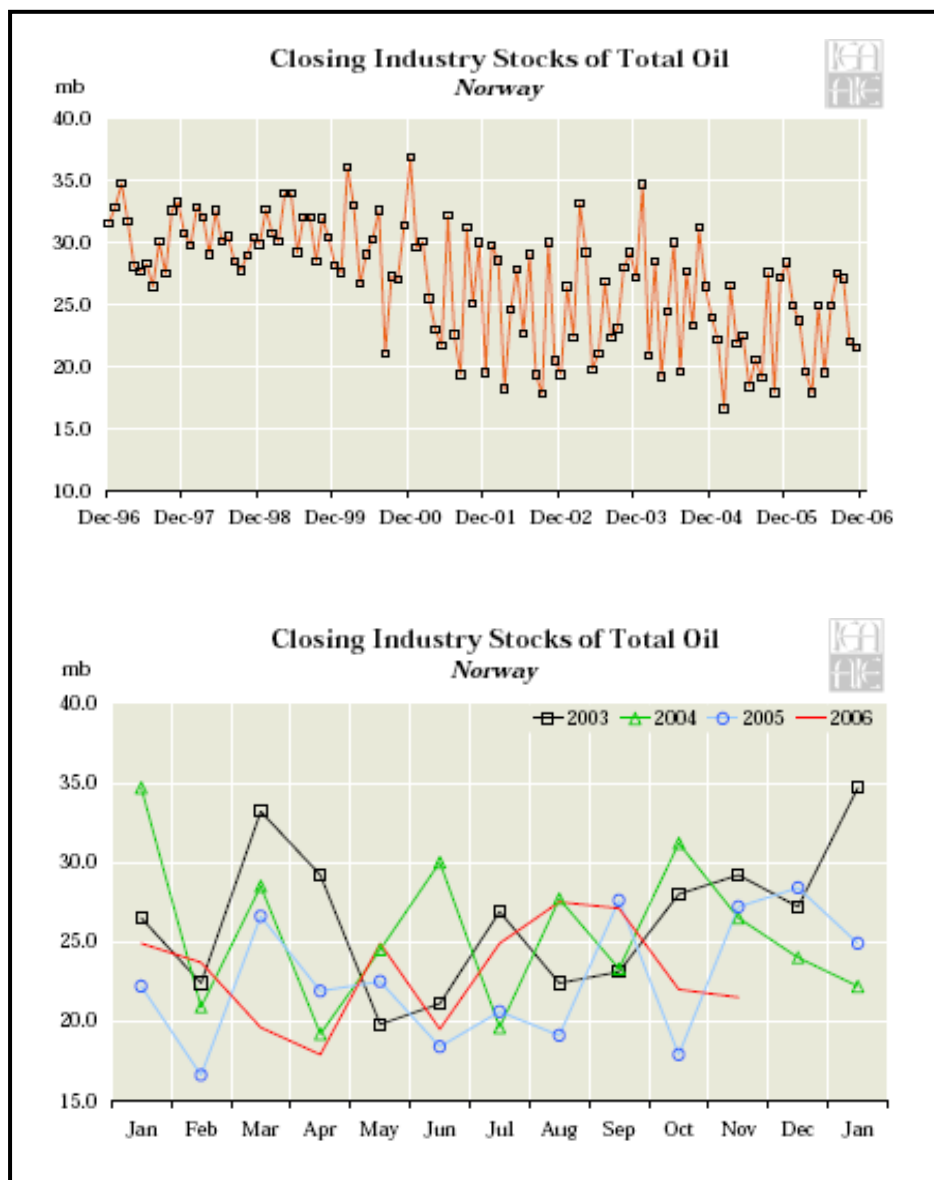
Πηγή: www.eia.doe.gov (2007).

Συμπερασματικά, η Νορβηγία αποτελεί μια ξεχωριστή ενότητα στον πετρελαϊκό καμβά της Ευρώπης. Η Νορβηγία με άλλες τρεις χώρες έγινε δεκτή ως παρατηρητής στην ενεργειακή κοινότητα, κατά την συνεδρίαση του συμβουλίου Υπουργών του Οργανισμού, η οποία πραγματοποιήθηκε στα Σκόπια στις 17 Νοεμβρίου 2006.²⁵⁰ Η δήλωση του Λετονού αρμοδίου επίτροπου κ. Πίμπαλγκς ότι η Ε.Ε επιθυμεί να απολαμβάνει από κοινού τα οφέλη από την εσωτερική ενεργειακή αγορά και παράλληλα να στηρίζει τις δεσμεύσεις της Ε.Ε προς τους εταίρους της για την διασφάλιση του ενεργειακού της εφοδιασμού, καταγράφει την σπουδαιότητα που κατέχει η Νορβηγία στους ενεργειακούς σχεδιασμούς της Ε.Ε.

²⁵⁰ Τα Σκόπια φιλοξενούν το περιφερειακό φόρουμ ενέργειας, <http://www.setimes.com> (accessed December 8, 2006).

Η συνθήκη για την ενεργειακή κοινότητα αποτελεί ένα νομικό υπόβαθρο για την δημιουργία μια ευρύτερης αγοράς ενέργειας από την Ελλάδα μέχρι πιθανά αύριο την Νορβηγία, μιας και το καθεστώς του παρατηρητή αποτελεί το πρώτο στάδιο για την ενδεχόμενη ένταξη μιας χώρας ως μέλους στην Ενεργειακή Κοινότητα της οποίας δεν αποκλείεται η περαιτέρω επέκταση. Ολοκληρώνοντας την μικρή ενεργειακή περιήγηση σε αυτή την ευρωπαϊκή χώρα του πετρελαίου παρουσιάζουμε σε διάγραμμα τα πλούσια αποθέματα της.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 39
Νορβηγικά αποθέματα πετρελαίου

Πηγή: www.eia.oilmarketreport.org (2007).

Η ΕΛΛΑΔΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΥΛΗ.

1. Γενικές αρχές.

- Σταθερή επιδίωξη της Ελλάδος τα τελευταία χρόνια ήταν η ανεύρεση μιας ενεργειακής πορείας μέσα στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Όντας μέλος της Ε.Ε συμμετέχει σε όλους τους ευρωπαϊκούς σχεδιασμούς και θέλει και την δικής της διάκριση μέσα σε ένα ρευστό γεωοικονομικό περιβάλλον.²⁵¹

Η χώρα αντιμετώπιζε τέσσερις προκλήσεις στον ενεργειακό τομέα:

- Η πρώτη πρόκληση αφορά την ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης ενεργειακής πολιτικής που να αποσκοπούσε στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, στην διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Η δεύτερη πρόκληση αφορούσε την συμμετοχή και αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πολιτικών που αναπτύσσονται στον τομέα της ενέργειας.
- Η τρίτη πρόκληση αφορά την ενεργειακή συμμετοχή της Ελλάδος στην ευρύτερη ενεργειακή περιφερειακή συνεργασία που διαμορφώνεται στην Βαλκανική, τον Εύξεινο Πόντο και στην Μεσόγειο.
- Η τέταρτη πρόκληση αφορά την οργανωτική προσαρμογή και την αναδιάρθρωση της ελληνικής ενεργειακής βιομηχανίας, ούτως ώστε να ανταποκριθεί με επιτυχία και από θέση ισχύος στις προκλήσεις της απελευθέρωσης της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας. Μέσα σε αυτό τον προβληματισμό, η Ελλάδα αρχίζει και σκέπτεται σοβαρά την ενεργειακή της στάση και θεώρηση σε σχέση με τα συμβαίνοντα στην ευρύτερη περιοχή και μέσα από το πρίσμα μιας ευρωπαϊκής χώρας. Ο πρωθυπουργός της χώρας μας, στις 16 Μαΐου 2006 στην εισηγητική του ομιλία στο Υπουργικό Συμβούλιο με αποκλειστικό θέμα την ενεργειακή πολιτική της κυβέρνησης, επισήμανε ότι παρά τις όποιες δυσμενείς διεθνείς συγκυρίες, η κυβέρνηση επισπεύδει την εφαρμογή μίας πολιτικής που στηρίζεται σε δύο κατευθύνσεις προς όφελος της Ελλάδος.²⁵²
- Στην ενίσχυση του ρόλου της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς και την προώθηση μεγάλων ενεργειακών έργων, που θα την καθιστούν διεθνή ενεργειακό δίαυλο, στους τομείς του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού.
- Στην δημιουργία ενός νέου συγχρόνου θεσμικού πλαισίου στον χώρο του ηλεκτρισμού, του φυσικού αερίου, του πετρελαίου και βεβαίως των καθαρών μορφών ενέργειας με την πρόβλεψη για την ασφαλή τροφοδοσία της γενικότερης κοινωνικής

---

²⁵¹ Παπουτσής, 231

²⁵² Έλλη Τριανταφύλλου, "Επαγρύπνηση λόγω πετρελαίου," *Η Καθημερινή*, Μάιος 17, 2006.

δραστηριότητας και στον σταδιακό περιορισμό της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος.

2. Ο αγωγός Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη.

Μέσα σε αυτό το πνεύμα στις 15 Μαρτίου 2007 υπογράφεται η διακρατική συμφωνία, μεταξύ Ρωσίας–Βουλγαρίας-Ελλάδος, για την κατασκευή του πολυπόθητου αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, που θα μεταφέρει στο Αιγαίο και στην Δυτική Ευρώπη, κατά πάσα πιθανότητα από το 2009, το ρωσικό πετρέλαιο από την Κασπία Θάλασσα, μέσω του ρώσικου λιμένα του Νοβοροσίσκ.²⁵³

Η αρχική επίσκεψη του προέδρου της Ρωσίας στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε σε μία κρίσιμη τότε περίοδο για τα γεωπολιτικά θέματα της περιοχής και ιδιαίτερα με αυτά που σχετίζονται με τις ενεργειακές αρτηρίες. Η προώθηση του πολυπαθούς πετρελαιαγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη μιας ενεργειακής διασύνδεσης που συζητείται εδώ και δώδεκα χρόνια θα αποτελέσει την βασική δίοδο για την εξαγωγή ρωσικού πετρελαίου στην Δύση.²⁵⁴ Η συγκεκριμένη επιλογή διέλευσης είναι προϊόν ώριμης σκέψης από την Μόσχα παρά την τουρκική λύση κατασκευής αγωγού Σαμψούντα – Τσειχάν για την διέλευση πετρελαίου στο πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των δύο χωρών συμπληρώνοντας και την κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου Blue Stream. Η κοινοπραξία Transbalkan Pipeline που θα αναλάβει την κατασκευή και λειτουργία του αγωγού απαρτίζεται από: την TNK-BP (η οποία εμφανίζεται σε ρόλο leader για την ρωσική πλευρά), Rosneft και την Gazprom-Sibneft, μαζί με τις ελληνικές ΕΛ.ΠΕ, τον όμιλο Κοπελούζου και την βουλγάρικη Neftochem.

Βασικά χαρακτηριστικά:

1. Μήκος: 280 χλμ
2. Δυνατότητα: 35 εκατ. τόνους πετρελαίου ημερησίως, με πιθανότητα επέκτασης σε 50 εκατ. τόνους ετησίως.
3. Προϋπολογισμός έργου (σε τιμές του 2004): 800 εκατ. ευρώ
4. Συμπληρωματικά έργα: Αποθηκευτικοί χώροι συνολικής δυναμικότητας 650.000 κ.μ από το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης και 450.000 κ.μ από το λιμάνι του Μπουργκάς.

²⁵³ Ενεργειακά, <http://www.enet.gr> (accessed September 5, 2006).

²⁵⁴ Γιώργος Μπουρδάρας,, “Να εποχή στις σχέσεις Μόσχας –Αθήνας,” *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

5. Διαδρομή μεταφερόμενου πετρελαίου: Από το λιμάνι του Νοβοροσίσκ. στην Μαύρη Θάλασσα (με δεξαμενόπλοια), στο λιμάνι του Μπουργκάς και από εκεί στην Αλεξανδρούπολη μέσω του πετρελαιαγωγού.

ΕΙΚΟΝΑ 40
Η διαδρομή του αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη.

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

Τα οφέλη πρωτίστως για την χώρα μας αλλά και για την Ρωσία, πολλά και αξιόλογα.²⁵⁵

- Με τον αγωγό αυτό η Μόσχα «βάζει ένα ενεργειακό πόδι στην Ευρώπη» εξουδετερώνοντας τις όποιες αρνητικές «φωνές», ευρωπαϊκές και κυρίως αμερικανικές, που δεν επιθυμούσαν την τόσο έντονη παρουσία στον τομέα της ενέργειας.
- Μειώνει η Μόσχα ποσοτικά την «εξάρτηση» της από την Τουρκία, μοναδική οδό μέχρι τώρα για το ρώσικο πετρέλαιο από την Μαύρη Θάλασσα μέσω των στενών του

²⁵⁵ Κυρά Αδάμ, «Ανάσα για Ρωσία-Ελλάδα,» *Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 15, 2007.

Βοσπόρου και των Δαρδανελίων, με σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα συνοδευόμενα με έντονες τουρκικές διαμαρτίες.²⁵⁶

- Περιορίζεται η αξία του αγωγού Μπακού-Τσεϊχάν αμερικανικής υποστήριξης που διασχίζει το τουρκικό έδαφος προς την Μεσόγειο, παρακάμπτοντας την Ρωσία.
- Ενισχύεται ο ρόλος της Ελλάδος στον προβλεπόμενο «νότιο άξονα» μεταφοράς πετρελαίου και Φ.Α από την Κασπία.²⁵⁷
- Αναβαθμίζεται η θέση της Θράκης με την δημιουργία 500 νέων θέσεων εργασίας, τις αναμενόμενες νέες επενδύσεις και την σχετική διαφήμιση της ευρύτερης περιοχής από την παρουσία του αγωγού.
- Αναβαθμίζεται επίσης, η γεωστρατηγική της χώρας μας καθώς καθίσταται μέρος του όλου συστήματος μεταφοράς πετρελαίου της Κασπίας προς την Δύση και σε σύνδεσμο με τον αγωγό Φ.Α που θα μεταφέρει αζέρικο αέριο από τον Έβρο και την Ροδόπη, προερχόμενο από την Τουρκία και που θα καταλήγει υποθαλάσσια στο Οτράντο της Ιταλία μέσω Πρέβεζας, αποκτά η χώρας μας μια ενεργειακή ασπίδα έναντι εξ ανατολών κινδύνων.²⁵⁸

Ειδικά ο αναφερόμενος ελληνοϊταλικός αγωγός του Φ.Α θα μπορεί να τροφοδοτείται μελλοντικά με τον έτερο γνωστό αγωγό NABUCCO, ενδιαφερόντων Ε.Ε και ΗΠΑ. Επίσης ο αγωγός Φ.Α, ο λεγόμενος BLUE STREAM, ρωσικών συμφερόντων που καταλήγει στην Σαμψούντα που σήμερα υποαπασχολείται, μελλοντικό σχέδιο του Πούτιν είναι να τον συνδέσει με τον NABUCCO που θα καταλήγει στην καρδιά της Ευρώπης.²⁵⁹

Όμως και την ανάλογη στήριξη της Κομισιόν, μετέφερε και ο αρμόδιος επίτροπος της Ε.Ε στην χώρα μας στην πρόσφατη επίσκεψη του. Τόνισε με έμφαση « Η Κομισιόν θα κάνει ότι μπορεί για την ταχεία υλοποίηση του έργου. Για την Ε.Ε είναι πολύ σημαντική δουλειά που πραγματοποιεί η Ελλάδα σχετικά με την διαφοροποίηση των προμηθευτών ενέργειας, τόσο για την Ευρώπη όσο και για την παγκόσμια αγορά».²⁶⁰

Όλα αυτά δείχνουν την νέα διάταξη των χωρών στον ενεργειακό χάρτη και πρωτίστως την δυναμική παρουσία της Μόσχας στην περιοχή και την «συρρίκνωση» της επιρροής των

---

²⁵⁶ Ηλίας Αλεξόπουλος, «Η Ανατολική Μεσόγειος και ο ρυθμιστικός της ρόλος στην εξασφάλιση ενεργειακών πόρων από την Κασπία», στο *η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμ. Ιωάννης Σεϊμένης (Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002), 114-119

²⁵⁷ Κωστής Σταμπολής, «Διεκδικεί την ηγεσία στο βασίλειο της ενέργειας», *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

²⁵⁸ Σταύρος Τζίμας, «Γεωπολιτική και οικονομική αναβάθμιση της Θράκης», *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

⁹ Γιώργος Δελαστικός, «Τελεσίγραφο Πούτιν για τον αγωγό», *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.

²⁶⁰ Χρύσα Λιάγγου, « Η θερμή σχέση Ελλάδος – Gazprom ... ανησυχεί την Ε.Ε.», *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 15, 2007.

ΗΠΑ και την εξάρτηση της Ευρώπης. Για του λόγου το αληθές, ο υπό αμερικανική καθοδήγηση και οικονομική στήριξη, αγωγός πετρελαίου Βουλγαρίας-Αλβανίας και ανταγωνιστικός του Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη, AMBO, μήκους 912 χλμ και κόστους περίπου 1, 3 δις δολαρίων βρίσκεται στον δρόμο της ακύρωσης.²⁶¹ Αλλά και οι βολές του υφυπουργού Εξωτερικών Μάθιους Μπράιζα που προτρέπει την Αθήνα να επενδύσει όχι μόνο σε ρωσικά ενεργειακά συμφέροντα αλλά και σε αυτά του Αζερμπαϊτζάν, σημειώνοντας την φιλοαμερικανική πολιτική του Αζερμπαϊτζάν. Μάλιστα ο αμερικανός αξιωματούχος τόνιζε με στόμφο «Μας ενδιαφέρει η διαφοροποίηση στην ενέργεια. Οι πολλαπλοί τρόποι μεταφοράς. Δεν έχουμε καμιά αντιρωσική ατζέντα Υπάρχουν πολλοί τρόποι μεταφοράς πετρελαίου από την Κασπία, λόγω κυρίως του αγωγού Μπακού-Τσεϊχάν. Απλώς επιθυμούμε οι νόμοι της αγοράς να καθορίζουν τους τρόπους με τους οποίους θα παρακάμπτεται ο συνωστισμός στον Βόσπορο» και συμπλήρωνε «Υποστηρίζουμε κάθε αμερικανική, ρωσική και ευρωπαϊκή εταιρία που κατασκευάζει τους ανάλογους αγωγούς. Θέλουμε να διασφαλίσουμε ότι οι κυβερνήσεις και εταιρίες της Τουρκίας, Ελλάδος και Ιταλίας θα εργαστούν με το Αζερμπαϊτζάν και με την Γεωργία, ώστε να κατασκευαστεί αγωγός Φ.Α από την Κασπία μέχρι και το Οτράντο. Έτσι μόνο η Ελλάδα θα ενισχύσει την διαπραγματευτική της θέση»²⁶² Στο ίδιο κλίμα και η πρόσφατη δήλωση του αρμόδιου Λετονού επίτροπου της Ε.Ε, Άντρις Πίμπαλγκς, από την Αθήνα δύο μόλις ημέρες από την συνάντηση του Υπουργού Ενέργειας και του πρόεδρου της Gazprom για τον μελλοντικό αγωγό Φ.Α με κατάληξη την Ιταλία «Σε ότι αφορά το Φ.Α θα πρέπει να υπάρχει διαφοροποίηση των προμηθευτών και όχι μόνο από την Ρωσία» συμπληρώνοντας «το πρόβλημα δεν είναι ότι η Ρωσία είναι η μόνη πηγή. Είναι ότι η Gazprom έχει το μονοπώλιο στην χώρα αυτή. Αυτό είναι τι θέμα που πρέπει να αλλάξει» κάνοντας σαφέστατο την πολιτική πίεση που ασκεί η Ε.Ε στο Κρεμλίνο, για το σπάσιμο του μονοπωλίου της ρωσικής εταιρίας.²⁶³ Στην τοποθέτηση του επιτρόπου υπήρξε άμεση απάντηση από το Υπουργείο Ενέργειας της Ρωσίας, υπογραμμίζοντας την τήρηση όλων των διεθνών ενεργειακών συμφωνιών εκ μέρους της ρωσικής κυβέρνησης με στόχο την καταπολέμηση της «ενεργειακής φτώχειας» με την διαφοροποίηση των οδύσεων της προμήθειας των ενεργειακών πόρων στο πλαίσιο του τελικού κείμενου «Παγκόσμια Ενεργειακή Ασφάλεια» που εξεδόθη την διάρκεια της προεδρίας της Ρωσίας του G8 το καλοκαίρι του 2006.²⁶⁴

²⁶¹ Μιχάλης Καϊταντζίδης, “Τα μυστικά της συμφωνίας,” *Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 11, 2007.

²⁶² Αθανάσιος Έλλης, “Αμερικανική «παρότρυνση»,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 11, 2007.

²⁶³ Λούκα Κατσώνη, “Το ... εκρηκτικό δώρο της Ρωσίας στην Ελλάδα,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 15, 2007.

²⁶⁴ Αχιλλέας Πατσούκας. “Β.Χριστένκο: Τηρούμε τις διεθνείς ενεργειακές συμφωνίες,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 22, 2007.

Η Ρωσία σχεδιάζει εκτός των αγωγών και την δημιουργία εργοστάσιων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη προκειμένου να πωλεί ακριβό ενεργειακό προϊόν, όπως είναι ο ηλεκτρισμός, χρησιμοποιώντας τα φτηνά πρωτογενή υλικά. Αυτό ενισχύει την θέση της έναντι των αμερικανικών εταιριών και των ευρωπαϊκών που ειδικεύονται στην παραγωγή ενέργειας προκαλώντας τη έντονο προβληματισμό εκ μέρους της Ε.Ε για τον « μονόδρομο» των ρωσικών καυσίμων.

Αυτός ο αγωγός δημιούργησε μια δυναμική για την χώρα μας και για την Ευρώπη διασφαλίζοντας πολλά ενεργειακά οφέλη και παράλληλα στην ομπρελά της διπλωματίας των αγωγών «έκτισε» νέα γεωπολιτικά δεδομένα σε όλη την ευρύτερη περιοχή.

ΕΙΚΟΝΑ 41
Οι Βαλκανικοί αγωγοί πετρελαίου.

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.

Επίσης, έξω από τις περιβαλλοντικές ανησυχίες για το Δέλτα των ποταμών της περιοχής, ο αναφερόμενος αγωγός θα είναι το κλειδί στην διαχείριση της ροής πετρελαίου προς τις αγωγές για τα επόμενα χρόνια. Η λειτουργία του αγωγού, εκτός ότι προσφέρει την φθηνότερη λύση μεταφοράς πετρελαίου από το Νοβοροσίσκ, θα μειώσει το κόστος και τα φορτία που χρησιμοποιούν αποκλειστικά και μόνο τα Στενά, λόγω αποσυμφόρησης που θα προκαλέσει.²⁶⁵ Επίσης θα εξυπηρετήσει συμπληρωματικά και τις πρόσθετες ποσότητες πετρελαίου που τα επόμενα χρόνια θα καταλήξουν στην Μαύρη Θάλασσα σαν αγωγός κύριας ροής. Τέλος ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του υπευθύνου για την ενεργείας, Λετονού επιτρόπου Άντρις Πίμπαλγκς σημείωνε «Ο αγωγός, έργο όχι μόνο σημαντικό αλλά και καινοτόμο, ουδόλως υπονομεύει τις προσπάθειες της Ε.Ε να διατηρήσει ενιαίο μέτωπο στις διαπραγματεύσεις με την Ρωσία στο ενεργειακό τομέα και να ομιλεί με την Μόσχα με μία φωνή. Αντιθέτως, ενισχύει την θέση αυτή με την συμμετοχή της Ελλάδος και της Βουλγαρίας».²⁶⁶

3. Η Ελληνική συμμετοχή στην Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα.

Η φιλοσοφία της νέας προσέγγισης της στρατηγικής διεύρυνσης της Ένωσης βασίζεται πάνω σε τρεις βασικές αρχές την εμπέδωση (consolidation), την αιρεσιμότητα (conditionality) και την επικοινωνία (communication) και με βάση αυτές τις αρχές η Ένωση θα «δει» σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα την ενδιαφέρουσα περιοχή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.²⁶⁷ Ο συνδυασμός αυτών θα αποτελούσε ένα ισχυρό εργαλείο για να στραφούν οι γειτονικές χώρες προς τον εκδημοκρατισμό και την οικονομία της αγοράς. Η λογική αυτή δεν δείχνει να συγκρούεται με πρωτοβουλίες σύναψης περιφερικών συμφωνιών. Η ευρωπαϊκή στρατηγική ενσωμάτωσης των γειτονικών μας χωρών στην αναπτυξιακή πορεία της Ε.Ε αρχίζει να υλοποιείται και με την Ενεργειακή Κοινότητα της Ν.Α Ευρώπης, η οποία ενώνει στον τομέα της ενέργειας την Ένωση με όλα τα κράτη της περιοχής ενδιαφέροντος.

Η Ελλάδα στο όλο εγχείρημα ήταν πρωταγωνίστρια και με την διπλή της ιδιότητα.

Η Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα, η πρώτη πολυμερής συμφωνία της Ε.Ε, η οποία καλύπτει όλες τις χώρες της Ν.Α.Ε, υπεγράφη στην Αθηνά στις 25.10.2005 και τέθηκε σε πλήρη λειτουργία από την 1^η Ιουλίου του 2006.²⁶⁸ Η συμφωνία είχε εξαιρετική σημασία, γιατί οι μεγάλες επενδύσεις απαιτούν σαφές νομοθετικό πλαίσιο σε ολόκληρη την περιοχή

²⁶⁵ Μιχάλης Καϊτατζίδης, “Ανατροπές μέσω του αγωγού,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 25, 2007.

²⁶⁶ Χρύσα Λιάγγου, “Ενισχύεται η ενεργειακή στρατηγική της Ε.Ε,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 15, 2007.

²⁶⁷ Δ.Κ. Ξενάκης, και Μ.Ι.Τσινισιζέλης, *Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 2006.

²⁶⁸ Νίκος Στεφάνου, “Μεγάλες διεθνείς διασυνδέσεις,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 18, 2007.

των Βαλκάνιων. Τόσο η Παγκόσμια Τράπεζα όσο και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανάπτυξης (Ε.ΤΑ.Α) όπως και οι μεγάλες πετρελαϊκές εταιρίες έχουν εκφράσει το ενδιαφέρον τους για επενδύσεις στην Βαλκανική σε υποδομές αλλά και στην χρήση της ενέργειας. Όμως, για να γίνει αυτό, ζήτησαν οι εμπλεκόμενοι ένα σαφές νομικό περιβάλλον, κάτι που διασφαλιζόταν από την Ενεργειακή Συμφωνία.

Η προσπάθεια ξεκίνησε από το 1997, όταν ήταν επίτροπος για θέματα Ενέργειας ο Χρήστος Παπουτσής.²⁶⁹ Την Συνθήκη υπέγραψαν εκπρόσωποι από την Αλβανία, Βουλγαρία, Κροατία, ΠΔΓΜ, Βοσνία&Ερζεγοβίνη, Ρουμανία, Σερβία&Μαυροβούνιο και UNMIK η οποία ενεργούσε κατ' εξουσιοδότηση του Κοσσυφοπεδίου. Ο εκπρόσωπος της Τουρκίας, γενικός πρόξενος της Άγκυρας στην Θεσσαλονίκη Σεσκίν Σετινέλι, συμμετείχε στην συνεδρίαση, χωρίς ωστόσο να υπογράψει την επίσημη ανακοίνωση. Την συμφωνία υπέγραψαν εκ μέρους της Ε.Ε, ο εκπρόσωπος της βρετανικής προεδρίας, υπουργός Ενέργειας Άλαν Τζόνσον και ο επίτροπος για την Ενέργεια Άντρις Πίμπαλγκς. Υπέγραψαν επίσης και όλες οι γειτονικές χώρες-μέλη της Ε.Ε: Ελλάδα, Ιταλία, Σλοβενία, Αυστρία, Ουγγαρία.

Από την πλευρά των λεγόμενων «δωρητών», οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Παγκόσμια Τράπεζα και η Ε.ΤΑ.Α. Με την υπογραφή της συμφωνίας τέθηκαν τα θεμέλια για την ολοκλήρωση ενεργειακών έργων μεγάλης σημασίας για την περιοχή, όπως ο αγωγός Μπουργκάς- Αλεξανδρούπολη και ο ελληνικό-ιταλικός και ελληνικό-τουρκικός αγωγός Φ.Α από την ευρύτερη περιοχή της Κασπίας.

Η αναφερόμενη Συνθήκη αποσκοπούσε κυρίως: α) Στην ενίσχυση των δομών για ειρήνη και συνεργασία στην περιοχή, στόχους που επιδιώκει να έχει η Ελλάδα και στο πλαίσιο της Διαβαλκανικής Συνεργασίας (SEECF), β) στην δημιουργία ενός ελκυστικού περιβάλλοντος με την σταθερότητα που παρέχει το νομικό πλαίσιο και γ) στην ανάπτυξη του ρόλου των Βαλκανίων ως ενεργειακού διαύλου, μεταξύ των παραγωγών και καταναλωτριών χωρών υδρογονανθράκων.²⁷⁰

Οι υπουργοί των συμμετεχόντων χωρών δεσμευτήκαν επίσης για ισχυρότερη περιφερειακή συνεργασία με σκοπό την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την εξοικονόμηση ενέργειας, όπως ανέφερε δημοσίευμα του Ολλανδικού πρακτορείου ειδήσεων DTT-NET για τα Βαλκάνια.²⁷¹ Η Συμφωνία απαιτεί από τις χώρες ΝΑΕ να ασπαστούν και να υιοθετήσουν τους κανονισμούς της ενιαίας αγοράς ενέργειας της Ε.Ε και να

²⁶⁹ “ Η ενέργεια ενώνει τα Βαλκάνια,” *Η Βραδινή*, Οκτώβριος 25, 2006.

²⁷⁰ *Βαλκάνια – Περιφερειακή συνεργασία*, <http://www.mfa.gr> (accessed November 1, 2006).

²⁷¹ *Οι χώρες της ΝΑΕ και η Ε.Ε θα επικυρώσουν την ενεργειακή συνθήκη*, <http://www.setimes.com> (accessed October 27, 2006).

ολοκληρώσουν την απελευθέρωση των αγορών αερίου και ηλεκτρικού ρεύματος μέχρι το 2008 για τις επιχειρήσεις και μέχρι το 2015 για τους καταναλωτές.

Οι υπουργοί Εμπορίου και Ενέργειας που εκπροσωπούσαν της Ε.Ε και τις επτά χώρες της ΝΑΕ συμφώνησαν το Σάββατο, 1 Απριλίου 2006, στην Θεσσαλονίκη στην επικύρωση της συνθήκης που έθεσε τις βάσεις για την επέκταση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας στα νοτιοανατολικά της ηπείρου. Ο Έλληνας Υπ. Ανάπτυξης ισχυρίστηκε ότι τα επόμενα χρόνια οι ενεργειακές επενδύσεις στις χώρες της ΝΑΕ θα ανέλθουν πάνω από 21 δις ευρώ και συμπλήρωσε: «Οι περιφερειακές προοπτικές στην μεταφορά πετρελαίου και Φ.Α δεν είναι ανταγωνιστικές μεταξύ των χωρών της Συνθήκης, αλλά είναι συμπληρωματικές»

Σε δήλωση του Αμερικανού βοηθού υφυπουργού Εξωτερικών κ.Μάθιου Μπράιζα στο «Βήμα της Κυριακής» στις 10 Σεπτεμβρίου 2006 επισημαίνεται «η υποστήριξη των ΗΠΑ στην προσπάθεια της Ελλάδος με τους γείτονες της στην Ν.Α.Ε, ώστε να εναρμονισθούν οι περιφερειακές αγορές Φ.Α και ηλεκτρισμού. Η Συνθήκη των Αθηνών (Ενεργειακή Συνθήκη της Ν.Α.Ε), μπορεί να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο στην ευρύτερη προσπάθεια της Ευρώπης να αναπτύξει μια περισσότερο ενοποιημένη ενεργειακή πολιτική, όπως υπογραμμίζεται και στην Πράσινη Βίβλο της Ε.Ε της άνοιξης του 2006».²⁷²

Στις 17.11.2006, τα Σκόπια φιλοξένησαν την συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου της πρωτοβουλίας Ενεργειακής Κοινότητας Ν.Α.Ε. Η ΠΔΓΜ κατέχει την εκ περιτροπής προεδρία αυτής της πρωτοβουλίας. Σε όλες τις συναντήσεις εκτός ενδιαφερομένων των χωρών, παρίστανται εκπρόσωποι από την Ε.ΤΑ.Αν και της Παγκόσμιας Τράπεζας.²⁷³ Στην συνεδρίαση παρέστησαν σαν παρατηρητές η Τουρκία, η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Νορβηγία με την μελλοντική δυνατότητα της ένταξης ως μέλη. Ο δε, επίτροπος Άντρις Πίμπαλγκς τόνισε την επιθυμία να απολαμβάνει η Ε.Ε από κοινού τα οφέλη από την εσωτερική ενεργειακή αγορά, παράλληλα να στηρίζει τις ευρωπαϊκές δεσμεύσεις προς τους εταίρους και να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό.²⁷⁴

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) αξιολογεί σαν πρώτη προτεραιότητα χρηματοδότησης, την ενέργεια. με την παράλληλη δημιουργία των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφοράς (TEN).²⁷⁵ Όσον αφορά τις χώρες εκτός Ε.Ε προτεραιότητα έχουν φυσικά οι υποψήφιοι ή οι πιθανές υποψήφιοι προς ένταξη (Τουρκία, Κροατία και Δυτικά Βαλκάνια)

²⁷² « Οι σχέσεις ΗΠΑ-Ρωσίας δεν είναι παιγνίδι με νικητές και ηττημένους,» *Βήμα*, Σεπτέμβριος 10, 2006.

²⁷³ *Τα Σκόπια φιλοξενούν το περιφερειακό φόρουμ ενέργειας*, <http://www.setimes.com> (accessed December 8, 2006).

²⁷⁴ « Τέσσερις χώρες εντάσσονται ως παρατηρητές στην ενεργειακή κοινότητα,» *IP/06/1579 Βρυξέλες*, Νοέμβριος 17, 2006.

²⁷⁵ *Ενέργεια και δίκτυα μεταφοράς πρώτα στην ατζέντα της ΕΤΕπ*, <http://www.news.Kathimerini.gr> (accessed November 24, 2006).

αλλά και οι γειτονικές προς ανατολάς χώρες και οι μεσογειακές. Αξιωματούχος της ΕΤΕπ επεσήμανε την γενναία προσπάθεια της Ε.Ε για χάραξη μια κοινής ενεργειακής πολιτικής που βρίσκεται σε στάδιο ωρίμανσης και τις εργασίες της τράπεζας στον τομέα της ενέργειας πάνω σε τέσσερις (4) κατευθύνσεις: 1. Η επάρκεια και η διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας, που σημαίνει την χρηματοδότηση έργων υποδομής (δίκτυα αγωγών πετρελαίου και Φ.Α κ.τ.λ). Σε αυτά περιλαμβάνονται οι μεγάλοι αγωγοί, όπως ο « Ναβουχοδονόσορ» που θα φέρει Φ.Α από την Κασπία και το Ιράν, αλλά και οι αγωγοί που περνούν από την Ελλάδα, η σύνδεση Ελλάδος –Τουρκίας ή η επέκταση των εγκ/σεων υδροποιημένου Φ.Α στην Ρεβουθούσα. 2. Η χρηματοδότηση δράσεων για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας ή με άλλα λόγια την εξοικονόμηση ενέργειας. 3. Έργα αξιοποίησης των Α.Π.Ε 4. Η χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη τεχνολογίας. Οι χρηματοδοτήσεις για τα Βαλκάνια είναι σημαντικές και θα οριστικοποιηθούν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μέχρι και το Δεκέμβριο του 2006 για την περίοδο 2007-2013. Παράλληλα, υπάρχει και η πρωτοβουλία της Διαβαλκανικής Συνεργασίας στον εξεταζόμενο χώρο με ενδιαφέρουσες δράσεις και κινήσεις στον τομέα της ενεργείας.

Η εξεταζόμενη περιφερειακή συνεργασία έρχεται και «κουμπώνει» με μία άλλη μορφή περιφερειακής συνεργασίας, με τον ΟΣΕΠ²⁷⁶ στο πλαίσιο της Πολιτικής

---

²⁷⁶ Η Τουρκία δημιούργησε (1992) τον Οργανισμό Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) που υιοθετήθηκε και από την Ρωσία. Στη ιδέα αυτή προσχώρησαν σταδιακά και άλλες χώρες της περιοχής που μαζί με την προσχώρηση της Σερβίας-Μαυροβούνιο τον Απρίλιο του 2004, τα κράτη του Οργανισμού έφτασαν τα δώδεκα. Αυτή η οικονομική πρωτοβουλία στόχευε στην ενθάρρυνση της αλληλοεπίδρασης και της αρμονικής συνεργασίας μεταξύ των μελών, καθώς επίσης στην εξασφάλιση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ευημερίας που ουσιαστικά ενθαρρύνουν τις φιλικές σχέσεις στην ευρύτερη περιοχή της Κασπίας. Η έδρα του καθιερώθηκε τον Μάρτιο του 1994 στην Κωνσταντινούπολη. Έχει διεθνή νομική ταυτότητα με περιφερειακή ολοκληρωμένη δομή. Μερικά χαρακτηριστικά του είναι:

1. Ο ΟΣΕΠ (BSEC) καλύπτει γεωγραφικά τα εδάφη των παράκτιων καρτών της Μαύρης Θάλασσας, των Βαλκανίων και του Καυκάσου με ένα τομέα 20 εκ. τετρ. χιλ. Η περιοχή βρίσκεται σε δύο ηπείρους.
2. Ο ΟΣΕΠ αντιπροσωπεύει περίπου 350 εκ. ανθρώπους με μία ικανότητα εξ. εμπορίου 300δισ. δολάρια ετησίως.
3. Μετά την περιοχή του Κόλπου, είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή πετρελαίου και φυσικού αερίου μαζί με τα αποθέματα μεταλλευμάτων. Επίσης κατέχει σπουδαία ενεργειακή θέση στην παγκόσμια μεταφορά.
4. Ο Οργανισμός βασίζεται σε τρεις άξονες, στην συνεργασία, στην ενίσχυση της περιοχής και στον περιορισμό των μονομερών σχέσεων με την Ε.Ε και έχει προτεραιότητα του τομείς δράσης όπως η ενέργεια, τις μεταφορές, την περιβαλλοντική προστασία, την αλιεία, τον τουρισμό. τις τηλεπικοινωνίες.

Ευρωπαϊκής Γειτνίασης, προς την Κεντρική Ασία, περιοχή με πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου και Φ.Α και με την σημείωση ότι από την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας διέρχεται πάνω από το 80% του ενεργειακού ανεφοδιασμού της Ευρώπης. Ο καθορισμός του υπολογισμού και των κοινών στοιχείων των δυο επάλληλων περιφερειακών συνεργασιών και των ανάλογων περιοχών τους προς μια κοινή αναπτυξιακή πορεία, μιας και συμμετέχουν και στους δύο περιφερικούς «κύκλους», κοινές χώρες, όπως η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και άλλες που ετοιμάζονται για να αποκτήσουν την διπλή ιδιότητα. είναι ένα ζητούμενο με στόχο την πιθανή σύμπραξη διάφορων τομέων όπως η ενέργεια, μεταφορές, περιβαλλοντικές ανησυχίες τρυσμός, χρήστη διακυβέρνηση, οργανωμένο έγκλημα και η άρση εμποδίων στο εμπόριο και τις επενδύσεις.²⁷⁷ Και εδώ η Ελλάδα θέλει και πρέπει να έχει ένα κεντρικό ρόλο, για αυτό και δημιούργησε σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία το Διεθνές Κέντρο Μελετών Ευξείνου Πόντου (ΔΙ.ΚΕ.Μ.Ε.Π) με αποστολή την εξεύρεση τρόπων διεύρυνσης και εμβάθυνσης της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των μελών του ΟΣΕΠ, ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ ΟΣΕΠ και Ε.Ε καθώς και την προώθηση επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνολογίας σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη του ΟΣΕΠ.²⁷⁸

Ο Υφ. Εξωτερικών Ευρυπίδης Στυλιανίδης τόνιζε σχετικά «Η Ελλάδα στηρίζει εξ αρχής και με συνέπεια τόσο τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό των Βαλκανίων όσο και της Τουρκίας, διότι πιστεύει ότι η Ευρώπη είναι ο μονόδρομος που οδηγεί στην ειρήνη, στην σταθερότητα καις την συνεργασία στην περιοχή. Η μετεξέλιξη των Βαλκανίων από πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης σε ευρωπαϊκό χώρο σταθερότητας και συνεργασίας δημιουργεί στην πατρίδα μας μια νέα εθνική και οικονομική δυναμική, που μας επιτρέπει να κεφαλοποιήσουμε απόλυτα τις δυνατότητες της αγοράς μας, την εμπειρία της πολιτικής μας και τα συγκρατητικά πλεονεκτήματα του πολιτισμού μας».²⁷⁹ Όμως η πολυμερής περιφερειακή συνεργασία είναι μια πολιτική προσδοκία για την περιοχή.²⁸⁰ Όλοι οι τομείς δεν πρέπει να εμποδίζουν την Ελλάδα να προωθεί και διπλωματικά σχήματα « μεταβλητής

---

²⁷⁷ Δημήτρης Τριανταφύλλου, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση κοιτάζει την ανατολή*, <http://dimitriosworld.blogspot.com> (accessed March 30, 2007).

²⁷⁸ <http://www.bsec-organitanion.org/main/> (accessed May 5, 2006).

²⁷⁹ Ευρυπίδης Στυλιανίδης, “Η βαλκανική διεύρυνση της Ευρώπης,” *The Economist – Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 25, 2005, 28.

²⁸⁰ Θάνος Βερέμης, *Βαλκάνια: Από τον 19^ο αιώνα ως τον 21^ο αιώνα. Δόμηση και Αποδόμηση Κρατών* (Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2004), 126.

γεωμετρίας» (όρος του Γιάννη Βαληνάκη για την περιοχή), με φαντασία και εφευρετικότητα.²⁸¹

Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να καταγράψουμε τις σημαντικές κινήσεις με επεκτάσεις στις βαλκανικές αγορές των ελληνικών επιχειρήσεων.²⁸² Επίσης στην περιοχή του Κοσσόβου, τα λιγνιτικά κοιτάσματα είναι ικανά να τροφοδοτήσουν μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού που θα κατασκευαστούν στην περιοχή, συνολικής ισχύος 5000 MW.²⁸³ Μεταξύ των κοινοπραξιών που πληρούν τους όρους του διαγωνισμού για τον εκσυγχρονισμό των λιγνιτικών μονάδων και της κατασκευής νέων σταθμών παραγωγής ενέργειας συγκαταλέγεται και η ΔΕΗ.²⁸⁴ Σίγουρα η ευρύτερη περιοχή αποτελεί το νέο «Ελ Ντοράντο» λόγω των πλούσιων λιγνιτικών κοιτασμάτων της.²⁸⁵ Στο πρόβλημα που έχει η ευρωπαϊκή αγορά με το Φ.Α και το πετρέλαιο, την αναγκάζει να στραφεί στον λιγνίτη και άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Πολλές εταιρίες, αμερικανικών, ρωσικών και ευρωπαϊκών συμφερόντων είναι έτοιμες να διεκδικήσουν τα πολλά υποσχόμενα κοιτάσματα. Μεταξύ και αυτών και η ΔΕ, μιας και η Ελλάδα έχει στηρίζει για 50 χρόνια και πλέον την ηλεκτροπαραγωγή της στον λιγνίτη. Η ΔΕΗ κατέχει την δεύτερη θέση μεταξύ των λιγνιτοπαραγωγών επιχειρήσεων στην Ε.Ε, με το 60% της παραγωγής να στηρίζεται τον λιγνίτη. Με την εισδοχή και των ιδιωτών, μετά την απελευθέρωση της εγχωρίας αγοράς ηλεκτρισμού, που τρέχει με γρήγορους ρυθμούς η ζήτηση για στερεά καύσιμα όλο και αυξάνεται με επίκεντρο της περιοχές λιγνίτη, ενώ η ΔΕΗ δείχνει «κουρασμένη» στις νέες ενεργειακές προκλήσεις.²⁸⁶

Η χώρα μας θέλοντας να είναι συμμετόχη στον υπό διαμόρφωση ενεργειακό χάρτη των Βαλκάνιων και σε επέκταση της Ευρώπης προωθεί διασυνδέσεις του εγχώριου συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας με τα αντίστοιχα της Τουρκίας και της ΠΔΓΜ, αλλά και την κατασκευή και δεύτερης γραμμής μεταφοράς ηλεκτρική ενέργειας, από και προς την Ιταλία και την Βουλγαρία.²⁸⁷ Βλέπουμε την ενεργειακή «αναγέννηση» της χώρας μας σε όλα τα επίπεδα και σε ζωντικές περιοχές που σήμερα βρίσκονται στο επίκεντρο των εξελίξεων.

---

²⁸¹ Θάνος Βερέμης, και Θεόδωρος Κουλουμπής. *Ελληνική εξωτερική πολιτική* (Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 1997), 32.

²⁸² Γιώργος Σακκάς, “Βαλκανική εκστρατεία των ελληνικών επιχειρήσεων,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 26, 2006.

²⁸³ Γιώργος Αγγελής, “«Κουμπάρια» του Κοσσόβου,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 1, 2006.

²⁸⁴ Μιχάλης Καϊταντζίδης, “«Πέρασε» στο Κόσσοβο η ΔΕΗ με αμερικανική βοήθεια,” *Ελευθεροτυπία*, Ιανουάριος 2, 2007.

²⁸⁵ Χρύσα Λιάγγου, “Άνθρακας και λιγνίτης αναδεικνύουν τα Βαλκάνια,” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 7, 2007.

²⁸⁶ Χρύσα Λιάγγου, “Απελευθέρωση με ολική στροφή στον λιγνίτη,” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 1, 2007.

²⁸⁷ Νίκος Στεφάνου, “Μεγάλες διεθνείς διασυνδέσεις,” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 18, 2007.

Στο ευρύτερο πλαίσιο της Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα μπορούν να ενταχθούν και οι ενεργειακές σχέσεις με την γείτονα Τουρκία, μιας και η Τουρκία σήμερα έχει την ιδιότητα του παρατηρητή με μελλοντική δυνατότητα μέλους.

4. Η ενεργειακή σχέση Ελλάδος-Τουρκία.

Από τους πλέον φιλόδοξους παίκτες στο τομέα της ενέργειας, η Τουρκία δεν διαθέτει κοιτάσματα πετρελαίου ή φυσικού αερίου. Αυτό δεν την εμποδίζει να «ψάχνεται» στην επιδίωξη της ανάδειξης σε κόμβο του διεθνούς συστήματος μεταφοράς ενεργειακών πόρων, παρά τις προθέσεις της να εκμεταλλευτεί και την πυρηνική ενέργεια με τον προγραμματισμό κατασκευής τεσσάρων εργοστασίων.²⁸⁸ Η φιλοδοξία της να καταστεί «ενεργειακό σουπερμάρκετ» ελέγχοντας την ροή πετρελαίου και φυσικού αερίου και υδάτων από τις χώρες πηγές σε χώρες καταναλωτές.²⁸⁹ Βασική θέση της είναι ότι ο έλεγχος των ενεργειακών δρόμων μπορεί να αποβεί εξίσου πρόσφορος όσο η παραγωγή ενέργειας. Η αναζήτηση δεσπόζουσας θέσης στην διεθνή αγορά ενέργειας είναι ένας στόχος δεκαετιών. Ο γνωστός αγωγός Μπακού- Τσεϊχάν, μήκος 1.760 χιλιομέτρων για την μεταφορά ενός εκ. βαρελιών πετρελαίου στις δυτικές αγορές και ο εκκολαπτόμενος αγωγός Σαμψούντα – Τσεϊχάν πιστοποιούν την ανταγωνιστική διάθεση της Τουρκίας σε κάθε δημιουργία άλλου αγωγού που την αφήνει έξω από το παιχνίδι και ειδικότερα, η Τουρκία βλέπει την ανάγκη κάποια ρελάνς στον υπό κατασκευή αγωγό Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη.

Η ρευστή πολιτική κατάσταση που διέρχεται σήμερα το πολιτικό σύστημα στην Τουρκία, η πιθανότητα αλλαγής συνόρων στο Ιράκ με την δημιουργία κουρδικού κράτους και με την ένωση σε αυτό της πλούσιας σε κοιτάσματα πετρελαίου περιοχής του Κιρκούκ, δημιουργούν μια εθνική ανασφάλεια στην γείτονα με την όσμωση λήψης προληπτικών μέτρων προς όφελος διατήρησης του status quo. Αυτή η αστάθεια και με την διακαή επιθυμία της Τουρκίας για την συνεκμετάλλευση των όποιων κοιτασμάτων πετρελαίου στο Αιγαίο δημιουργούν μια ανησυχία στην ευρύτερη περιοχή. Η Ρωσία κρατάει επιφυλάξεις ως προς τις ενεργειακές της σχέσεις με την Τουρκία, κυρίως για ζητήματα μεταφοράς πετρελαίου. Οι ΗΠΑ συνεργάζονται σχετικά με την Τουρκία, αλλά παράλληλα η Ουάσινγκτον βλέπει και άλλες χώρες της Κασπίας, όπως το Αζερμπαϊτζάν και η Γεωργία στον ενεργειακό τομέα, εκτιμώντας ότι η Τουρκία λόγω των προβλημάτων της είναι δύσκολο τουλάχιστον προς το παρόν, να εξελιχθεί σε μια σοβαρή περιφερειακή δύναμη για

²⁸⁸ Σπύρου Κάραλη, “Η πυρηνική επιστροφή της Τουρκίας,” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 18, 2005.

²⁸⁹ “Η Τουρκία, «σουπερ μάρκετ» ενέργειας,” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 20, 2006.

επιθυμούμενη ανάσχεση από πλευράς ΗΠΑ με αρωγό την Τουρκία, της Ρωσίας, του Ιράν και του φανατικού Ισλάμ.²⁹⁰

Πάντως η πορεία της Τουρκίας προς την Ε.Ε ίσως είναι η απάντηση προς ένα κατευνασμό των υπαρχόντων πολιτικοκοινωνικών αναβρασμών στο εσωτερικό μέτωπο, όσο και στις σχέσεις της στους γείτονες της, μιας και το ενδιαφέρον της Ελλάδος για μια ειρηνική συνύπαρξη είναι άμεσο και ζωτικό και για τις δύο χώρες.

Εδώ θέλω να καταγράψω μερικά πολύ ενδιαφέροντα σημεία της ομιλίας του Μάνου Καραγιάννη, Λέκτορα Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, με τίτλο « Η Ενεργειακή Συνεργασία ως παράγοντας Καθορισμού των ελληνο-τουρκικών σχέσεων» που παρέθεσε στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου στις 27 Φεβρουαρίου 2007, στο πλαίσιο συνεδρίου με γενικότερο τίτλο «Πολιτική Γειτνίασης: Ο ρόλος της Ελλάδος στην πιθανή ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε».

- Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις σύμφωνα με τις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων. Η πρώτη είναι η ρεαλιστική και η δεύτερη η πλουραλιστική προσέγγιση που με την δεύτερη η συνεργασία οδηγεί σε αλληλεξάρτηση και όχι σε σύγκρουση.
- Η διπλωματία των αγωγών είναι μια σοβαρή υπόθεση μεταξύ των δύο χώρων, γιατί οι αγωγοί παίζουν τον ρόλο του πολιτικού όπλου, γίνονται τρομοκρατικοί στόχοι και επηρεάζουν και τα περιβαλλοντικά δεδομένα της περιοχής διέλευσης. Όπως ο αγωγός Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη, που έχει τεράστια πολιτική σημασία για την Ελλάδα μπορεί παράλληλα να προκαλέσει περιβαλλοντικό πλήγμα στο Δέλτα του Έβρου και έχει σαν εταιρική σχέση διαχείρισης με την Ρωσία «εξευτελιστικές» προϋποθέσεις υπέρ τη Μόσχας.
- Ο αγωγός με κασπιακό φυσικό αέριο που θα περάσει από την Τουρκία-Ελλάδα και θα καταλήξει στην Ιταλία (αγωγός South Caucasus caz) προσδίδει ισχύ στην χώρα μας για να διαδραματίσει ένα επί πλέον ρόλο στην νέα χάρτη ενέργεια που ζωγραφίζεται σήμερα
- Στην Ενεργειακή Ελληνική Στρατηγική εντάσσονται:
  1. Ενεργειακή αλληλεξάρτηση με την Τουρκία, όχι εις βάρος της ενεργειακής ασφάλειας.
  2. Διατήρηση στενής συνεργασίας με τον ρωσικό παράγοντα.
  3. Η ολοκλήρωση του αγωγού Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη.
  4. Ενίσχυση του διαμετακομιστικού ρόλου της χώρας μας.

---

²⁹⁰ Βιβή Κεφαλά, «Ελλάδα και Τουρκία μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου», στο *Ελλάδα και Τουρκία*, επιμ. Χρήστος Γιαλλουρίδης και Παναγιώτης Τσάκωνας (Αθήνα: Σιδέρης, 1999), 235-255.

5. Αύξηση των επενδύσεων σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας (ΑΠΕ).
- Στην Τουρκική Ενεργειακή Πολιτική εντάσσονται:
  1. Διαμετακομιστικό κέντρο.
  2. Ενίσχυση της Αγκύρας ως τοποτηρητής των αμερικανικών/ευρωπαϊκών ενεργειακών συμφερόντων στις περιοχές Κασπία και Μέση Ανατολή.
  3. Περιορισμός του περάσματος ρωσικών πετρελαϊκών ποσοτήτων από τα Στενά.
  4. Η επιθυμία δημιουργίας του αγωγού Σαμψούντα- Τσεϊχάν.
  5. Η χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας.

Τέλος για το μέλλον υπάρχει η επιθυμία και η προσδοκία και από τις δύο χώρες, για διαφορετικούς λόγους, για την συνεργασία και στον τομέα της ενεργείας που θα επιφέρει:

1. Γεωπολιτική αναβάθμιση και στις δύο χώρες.
2. Η μεταφορά ενεργειακών πόρων επηρεάζει καθοριστικά τους αμοιβαίους γεωπολιτικούς στόχους.
3. Στην περαιτέρω ελληνική συμμετοχή στην υπόθεση διαμετακόμισης υδρογονανθράκων.
4. Σχετική αβεβαιότητα για το μέλλον της τουρκο-ελληνικής συνεργασίας λόγω διμερών πολιτικών διαφωρών.

Κλείνοντας, υπογραμμίσθηκε ότι, οι δύο χώρες συνεργαζόμενες και στον τομέα της ενέργειας κτίζουν συνθήκες για την ειρήνη και την συνύπαρξη, εγκαταλείποντας εθνικιστικές κραυγές μιας και το πετρέλαιο στην Μέση Ανατολή είναι εργαλείο στα χέρια των ακραίων στοιχείων που επιδιώκουν βίαιες ανατροπές και εξτρεμιστικές εκδηλώσεις.

Ωστόσο δεν μπορεί να μην καταγραφεί και μία άλλη προσέγγιση από τον συγγραφέα Κωνσταντίνο Κόλμερ όπου αναφέρεται ότι «η κύρια αιτία αντιπαράθεσης της Ελλάδος με την Τουρκία, η οποία διεκδικεί από το 1974 το ήμισυ της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στηριζόμενη στην επέκταση της ασιατικής υφαλοκρηπίδας στο πέλαγος και στην πληθυσμιακή υπέροχη της Μικράς Ασίας είναι το Αιγαίο».²⁹¹ Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδος πάντοτε υπαγόρευε την Ιστορία της. Έτσι, η πιθανή αξιοποίηση των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων στο Αιγαίο που θα μπορούσε να καλύψει και το 35% της εγχώριας κατανάλωσης υδρογονανθράκων, βρίσκεται σήμερα «εν υπνώσει» λόγω των διαφορών των δύο γειτόνων.

---

²⁹¹ Κόλμερ, 248

Σίγουρα η διαμόρφωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης και ειρηνικής συνύπαρξης έχει να προσφέρει πολλά και στις δύο όμορες χώρες σε ένα ανταγωνιστικό ενεργειακό διεθνές πεδίο.

ΕΙΚΟΝΑ 42
Ενεργειακοί αγωγοί τροφοδοσίας της Ευρώπης

Πηγή: *Ελευθεροτυπία*, Σεπτέμβριος 4, 2006.

5. Η Ελλάδα στον ευρύτερο ενεργειακό χάρτη της περιοχής.

Μέσα σε αυτό το ενεργειακό « κλίμα» η Ελλάδα επιμένει να έχει και άλλες ενεργειακές κατευθύνσεις. Εκτός από τις προαναφερόμενες μπορούμε να υπογραμμίσουμε την συνεργασία με την Ελλάδα, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την δημιουργία μιας ακόμα περιφερικής αγοράς ενέργειας με τις χώρες της Μεσογείου, της λεγόμενης Ενεργειακής Κοινότητας των Χωρών της Μεσογείου. Πρόκειται για μία πρωτοβουλία μεγάλης σημασίας καθώς σ' αυτήν την ενεργειακή κοινότητα θα ενταχθούν οι χώρες της Β Αφρικής, με ότι σημαίνει για τα πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων τους για την Δύση.²⁹²

Επίσης, πρόσφατα η Υπ. Εξ της χώρας μας επισκέφθηκε τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και μέσα στο πνεύμα της «οικονομικής διπλωματίας» έγιναν συμφωνίες συνεργασίας σε πολλούς τομείς.²⁹³

Όμως το κυριότερο βάρος η χώρα μας το επιδίδει εκτός του αραβικού κόσμου στις παρευξείνιες χώρες, όπου και προωθείται ένα οραματικό έργο υποδομής το λεγόμενο

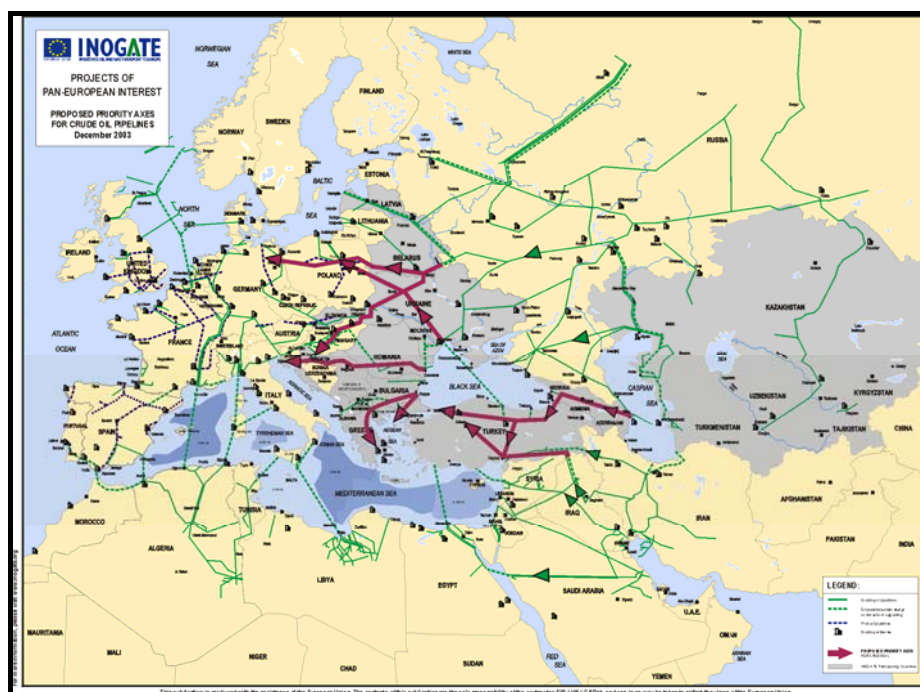
²⁹² Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α' Υπ.Εξ.), συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

²⁹³ Χρήστος Ιωάννου και Νίκου Χρυσικόπουλου, "Τα ντιλ του Ντουμπάι," *Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 18, 2007.

«ο δρόμος των Αργοναυτών», ένας οδικός άξονα από την Αλεξανδρούπολη μέχρι την Οδησό και Μαριούπολη, το Νοβοροσίσκ (κεντρικό λιμάνι φορτοεκφόρτωσης πετρελαίων της Κασπίας) θα διασχίζει την Γεωργία, θα περνάει από Σαμγούντα, Άγκυρα, Κωνσταντινούπολη και θα καταλήγει στην δεύτερη γέφυρα του Έβρου.²⁹⁴

Σίγουρα, μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και την ανεξαρτητοποίηση της Γεωργίας, της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν και άλλων, ο Νότιος Καύκασος αποκτά αυτόνομη πολιτική και οικονομική σημασία, διαθέτοντας και πλούσιες υδρογονάνθρακες. Ο ανταγωνισμός της Ρωσίας και των ΗΠΑ διαπλέκεται και στην πολιτική διαμάχη με φόντο τις τοπικές εθνικιστικές αντιθέσεις. Η Ελλάδα διατηρεί πολλές καλές σχέσεις με την Αρμενία σε επίπεδο στρατηγικής σημασίας. Στον αντίποδα, παρότι το Αζερμπαϊτζάν, λειτουργεί πολλές φορές σαν δορυφόρος της Τουρκίας, η χώρα μας προσπαθεί να διατηρεί καλές σχέσεις μαζί του λόγω της διάθεσης πολύ μεγάλων ποσοτήτων πετρελαίου και φυσικού αερίου και του κεντρικού λιμανιού εξαγωγής ορυκτών καυσίμων, το Μπακού. Οι ελληνικές επενδύσεις παραμένουν υποτυπώδεις, ενώ αντιθέτως τα τελευταία 10 χρόνια διευρύνονται σταθερά, οι εμπορικές ανταλλαγές. Για την Γεωργία, οι ελληνικές επενδύσεις είναι υπαρκτές, αλλά περιορισμένης εμβέλειας.²⁹⁵

ΕΙΚΟΝΑ 43
Το δίκτυο αγωγών πετρελαίου

Πηγή: http://www.inogate.org/en/resources/map_oil

²⁹⁴ Σταύρος Τζίμας, “Φιλόδοξο επιχειρηματικό άνοιγμα στον αραβικό κόσμο,” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 2, 2006.

²⁹⁵ Σταυρός Λυγερός, “Ανατολή- Δύση ερίζουν για τον Νότιο Καύκασο,” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 2, 2006.

6. Το ενεργειακό μέλλον της Ελλάδος.

Οποίος δεν καταλαβαίνει σήμερα τις πετρελαϊκές αγορές, δεν καταλαβαίνει την ζωή. Πάνω σε αυτό το θέσφατο, η Ελλάδα άρχισε να ξυπνάει από την ενεργειακής της αδράνεια. Η χώρα μας φιγουράρει στην κλίμακα με την μεγαλύτερη εξάρτηση από το πετρέλαιο και μόλις πρόσφατα ξεκίνησε με την απασχολεί σοβαρά σαν ουσιαστικό πρόβλημα.²⁹⁶ Οι διακυμάνσεις των τιμών έχουν άμεσο αντίκτυπο στον προϋπολογισμό του κράτους και σε επέκταση στα νοικοκυριά και την εθνική οικονομία. Και οι τρεις παραγωγικοί τομείς συνδέονται άμεσα με τα ορυκτά καύσιμα.

Ο σχεδιασμός της Ε.Ε για την σταδιακή μείωση των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την αύξηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) από 6% που είναι σήμερα σε 20% μέχρι το 2020, προσφέρει δέσμη μέτρων για την ενέργεια και τις κλιματολογικές αλλαγές παρά τις διαφορετικές προσεγγίσεις που έχει η κάθε χώρα-μέλος λόγω συμφερόντων.²⁹⁷ Επίσης η δέσμευση ότι την προσεχή επταετία η Ε.Ε θα αυξήσει κατά τουλάχιστον 50% τις ετήσιες δαπάνες για την έρευνα στον τομέα της ενέργειας προσδίδει τον τόνο των νέων πολιτικών που επιδιώκει η Ε.Ε για να μπορεί να στηριχθεί στις όποιες δικές της δυνάμεις και όχι στα γεωπολιτικά τερτίπια των χωρών παραγωγής. Η παράλληλη στόχευση για εξοικονόμηση μέχρι το 20% της συνολικής κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας μέχρι το 2020 θα δώσει στην Ε.Ε την δυνατότητα να χρησιμοποιεί περίπου 13% λιγότερη ενέργεια το 2020 από ότι σήμερα, εξοικονομώντας ετησίως 100δισ ευρώ και περίπου 780 τόνους CO₂. Με τις ισχύουσες τάσεις και πολιτικές, η εξάρτηση της Ε.Ε από τις εισαγωγές ενέργειας θα περάσει από το 65% του σήμερα στο 50% στο σύνολο της κατανάλωσης το 2030. Αυτό θα είναι το όραμα της νέα Ευρώπης των 27 και δεν είναι τυχαίο που η ενεργειακά πολιτική και τα περιβαλλοντικά ζητήματα καταγράφηκαν σε σπουδαία θέση στην επετειακή Διακήρυξη του Βερολίνου, για τα 50 χρόνια της Ε.Ε στις 25 Μαρτίου 2007.

Η χώρα μας, μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναζητάει την ενεργειακή της περπατησιά κανόνας κινήσεις τόσο σε επίπεδο γεωπολιτικής με την δημιουργία του αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη και με την συμμετοχή της στο αγωγό Φ.Α από την περιοχή της Κασπίας μέχρι και την Ιταλία, όσο και την προσπάθεια της να στραφεί σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας που θα πρόσφεραν μια βαθιά ανακούφιση στο βεβαρημένο ενεργειακό καθεστώς της χώρας.

---

²⁹⁶ Ανδριανόπουλος, 198

²⁹⁷ Κωστής Παπαδημητρίου, “Διακηρυγμένος στόχος πλέον, η «κοινή ενεργειακή πολιτική»,” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2007.

Σε αυτή την χώρα λατρευόντουσαν οι θεοί του ήλιου και του ανέμου.²⁹⁸ Τι μας έκανε να τους λησμονήσουμε και να τους αφήσουμε παραπεταμένους; Σύμφωνα με την έκθεση Country Attractiveness Indices της εταιρίας Ernst & Young, που δημοσιεύθηκε τον Αύγουστο του 2006 και αξιολογεί τις υποδομές στον τομέα των ΑΠΕ σε 20 χώρες ανά τον κόσμο, η χώρα μας κατέχει μόλις την 13^η θέση – παρά την υπεροχή της ηλιοφάνειας και του αιολικού δυναμικού έναντι της Γερμανίας, που για παράδειγμά βρέθηκε στην πέμπτη θέση. Την ίδια μέτρια θέση κατέχει η Ελλάδα και στον δείκτη αιολικής ενέργειας, με την πρώτη θέση να ανήκει στην Ισπανία και τις ΗΠΑ και Κίνα-Ινδία να ακολουθούν. Οι δε αποδόσεις στην ηλιακή ενεργεία είναι ελάχιστα βελτιωμένες, αφού καταφέραμε να «σκαρφαλώσουμε» στην 9^η θέση στην σχετική κατάταξη, με την Ισπανία να κατέχει και εδώ την πρώτη θέση.

Περισσότερο από το ένα τρίτο (34%) της παγκόσμιας κατανάλωσης ηλεκτρισμού μπορεί να καλυφθεί από την αιολική ενέργεια έως το 2050. Πάνω σε αυτό τον τομέα και η Ελλάδα δεν πρέπει να μείνει ουραγός και οφείλει να προωθήσει όλα τα συστήματα για ΑΠΕ με γενναία κίνητρα και επιχορηγήσεις ώστε να αναστραφεί το «πετρελαϊκό κλίμα».²⁹⁹

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να καταγράψουμε την απάντηση του Θανάση Αναπολιτάνου, σε σχετική ερώτηση συνέντευξης στις 30 Μαρτίου 2007 για το ενεργειακό μέλλον της Ελλάδος που τόνιζε ότι «Αμφισβητώ έντονα αν, με την πρόσφατη συμφωνία για τον αγωγό Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη και τελικά με την κατασκευή του, θα κερδίσει η χώρα (για την αναβάθμιση της θέσης της Θράκης ας μη γίνεται λόγος-μας και τους δουλεύουν) και αν μακροπρόθεσμα θα μας βγει σε καλό αυτός ο αγωγός. Κι ας μην ξεχνάμε ότι υπάρχουν και δύσκολα περιβαλλοντικά προβλήματα και πιθανές δυσάρεστες επιπτώσεις σε εύθραυστα οικοσυστήματα. Αναρωτιέμαι όμως: Η Ελλάδα έχει χαρακτηριστεί ως-και βλακωδώς δεν είναι-η Σαουδική Αραβία των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Γιατί να επενδύσει στο πετρέλαιο; Όταν μάλιστα τα αποθέματα μειώνονται και όταν -κυρίως- αναγνωρίζεται η ανάγκη να απεξαρτηθούμε από αυτό που είναι ο υπ αρ. 1 ένοχος του φαινομένου του θερμοκηπίου; Επί πλέον δεν νομίζω ότι πρέπει να αποτελεί όραμα για κανένα η μετατροπή της χώρας σε ενεργειακή πύλη, που παραπέμπει σε εκμετάλλευση άλλων. Όραμα πρέπει να αποτελεί η ειρηνική συνεργασία μεταξύ κρατών και λαών για την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, για την διασφάλιση της Οικολογικής

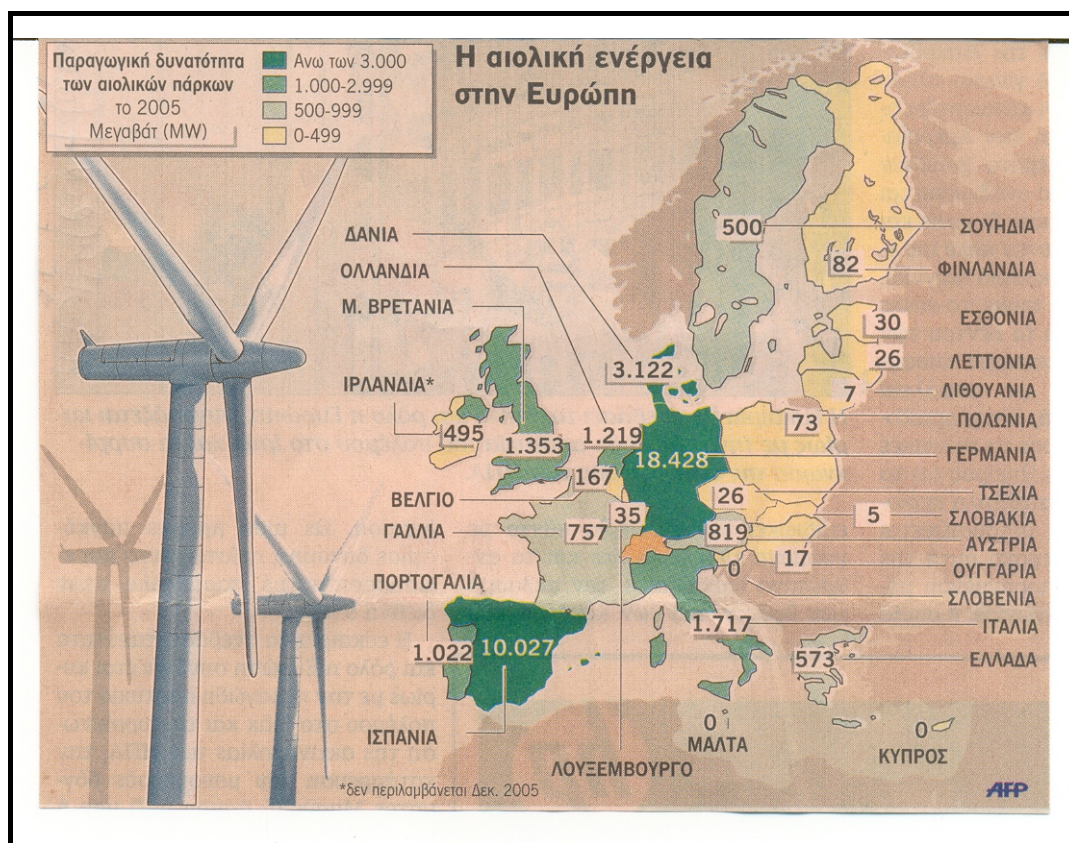
²⁹⁸ Λίνα Γιάνναρου, “ Ανεκμετάλλευτη μια υπερδύναμη της Ελλάδος,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 25, 2006.

²⁹⁹ “ Προώθηση συστημάτων για Α.Π.Ε.,” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 5, 2006.

ισορροπίας, για την βιώσιμη και με όρους ανάπτυξη προς όφελος του Πλανήτη και όλων των έμβιων που τον κατοικούν».³⁰⁰

Η σημαντικότερη πηγή αερίων όπως έχει επισημανθεί είναι το CO₂ και τα παράγωγα του. Η ενεργειακή ζήτηση ενέργειας στην Ελλάδα καλύπτεται σε ποσοστό 94% από τα συμβατικά καύσιμα δηλ. αυτά από τα οποία παράγονται τα αέρια του θερμοκηπίου και σε αυτό το πεδίο οφείλουμε να εστιαστούμε. Οι ποσοτικοί στόχοι της Ε.Ε. κρίνεται αναγκαίο να ενσωματωθούν κατάλληλα στην Ελληνική Στρατηγική για την Αειφορία, η οποία σήμερα βρίσκεται υπό αναθεώρηση.³⁰¹ Επίσης θετική εξέλιξη αποτελεί η εφαρμογή του Συστήματος Εμπορευσίμων Αδειών Εκπομπής Αερίων του Θερμοκηπίου και η υιοθέτηση του και από την Ελλάδα και η έναρξη του νέου Ν.3468/2006 για την «Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας».

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 44
Ουραγός στην αιολική ενέργεια η Ελλάδα.

Πηγή: *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 3, 2006.

³⁰⁰ Θανάσης Αναπολιτάνος, (πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου της Μεσογείου) συνέντευξη στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

³⁰¹ Χριστίνα Θεοχάρη, “Η ελληνική πραγματικότητα,” Ενημερωτικό Δελτίο του Τ.Ε.Ε 2431 (2007): 80.

Η Ελλάδα παίρνοντας τα μηνύματα από την Ε.Ε και από τις ρευστές γεωοικονομικές σχέσεις και γεωπολιτικές ισορροπίες της περιοχής, απεφάσισε να μελετήσει ένα χωροταξικό σχέδιο πάνω στις ΑΠΕ.³⁰² Σύμφωνα με την προμελέτη του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου των ΑΠΕ την «μερίδα του λέοντος» κατέχει η αιολική ενέργεια καθώς υπολογίζεται ότι το 87% της ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ θα προέρχεται από αυτήν, ενώ μικρότερα μερίδια θα έχουν, τα μικρά υδροηλεκτρικά, η βιομάζα, η γεωθερμία και τα φωτοβολταϊκά. Κεντρικός στόχος είναι το 2010 το 20, 1% και το 2020 το 29% της ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνουμε στην Ελλάδα να προέρχεται από ΑΠΕ, από το 11% που είναι μόνο σήμερα, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες δεσμεύσεις της Ε.Ε.³⁰³

Την 1^η Φεβρουαρίου 2007 ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ παρουσίασε το Ε.Χ.Π για τις Α.Π.Ε με τρεις σκοπούς:

- Η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και χώρου, βάσει των διαθέσιμων σε εθνικό επίπεδο στοιχείων.
- Η καθιέρωση κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν την δημιουργία βιώσιμων εγκ/σεων ΑΠΕ και την αρμονική ένταξη τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκ/σεων ΑΠΕ ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών για την ενέργεια κι το περιβάλλον.

Συνδυάζοντας τα παραπάνω, η Ελλάδα οφείλει να αντιμετωπίσει: 1. την διείσδυση του «ξάδελφου» του πετρελαίου, του Φ.Α σαν μια μεταβατική κατάσταση απεξάρτησης από το πρωτογενές ορυκτό, 2. την διασύνδεση των δικτύων του ηλεκτρικού συστήματος (ιδιαίτερα στα νησιά μας), την διασφάλιση κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον ενεργειακό τομέα και ειδικότερα στις ΑΠΕ, 3. την χρήση του υδρογόνου στην ενέργεια π.χ. με το πρόγραμμα HYDROSOL που μπορεί να φανεί χρήσιμο στην χημική βιομηχανία, στις κυψέλες καυσίμου των αυριανών αυτοκινήτων, σαν αποθηκευτικός χώρος ενέργειας και στις Μηχανές Εσωτερικής Καύσης και τέλος 4. την εξοικονόμηση ενέργειας σχεδιάζοντας οι αρχιτέκτονες βιοκλιματικά κτίρια σε ένα τόπο που ο ήλιος και η θάλασσα «περισεύουν».³⁰⁴

³⁰² Γιώργος Λιάλιος, “ Περιορισμούς για την ανάπτυξη αιολικής ενέργειας στα νησιά θέτει το ΥΠΕΧΩΔΕ,” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 2, 2007.

³⁰³ Βάσω Χαραλαμπίδου, “ «Πράσινο» στις ΑΠΕ,” *Το Βήμα*, Φεβρουάριος 2, 2007.

³⁰⁴ Γιάννης Ελαφρός, “ Ελληνικός, ο πρώτος ηλιακός αντιδραστήρας υδρογόνου,” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 11, 2007.

Η Ελλάδα μπήκε στον ενεργειακό χάρτη της περιοχής αναγνωρίζοντας ότι χωρίς την ενέργεια δεν μπορεί να έχει καμιά αναπτυξιακή τύχη σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον. Γιατί παγκοσμιοποίηση σημαίνει πετρέλαιο και μέσα από το εξελισσόμενο «παιχνίδι» γύρω από αυτό η χώρα πρέπει να κοιτάξει το μέλλον της με ενεργειακή ασφάλεια και σιγουριά. Η πολιτική των καινοτόμων δράσεων στην ενέργεια θα αποτελέσει ένα δυναμικό δόρυ στην διπλωματική φαρέτρα της χώρας. Η Ε.Ε με τις τρεις βαλκανικές χώρες στην «λέσχη» της γνωρίζει ότι η Ελλάδα είναι ο σοβαρότερος παρανομαστής στο κλάσμα σταθερότητα / χώρα. Αυτή την ευκαιρία με πυρήνα την νέα σχεδιαστική μελέτη της ενέργειας, η Αθήνα οφείλει να αξιοποιήσει ποικιλοτρόπως προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σήμερα τα γεω-οικονομικά στοιχεία έρχονται να αντικαταστήσουν τους γεω-στρατηγικούς παράγοντες που παλαιότερα καταγραφόντουσαν σαν συντελεστές αξιολόγησης της πραγματικής δύναμης χωρών στο διεθνές περιβάλλον. Αυτό που επικρατεί στην εποχή μας δεν είναι πόσα εδάφη μπορεί μια χώρα να κατακτήσει αλλά σε πόσες αγορές μπορεί να διεισδύσει και να προσεταιρισθεί. Η ικανότητα μιας χώρας καταγράφεται από την δυνατότητα άσκησης επιρροής λόγω εθνικών φυσικών πόρων και αποθεμάτων είτε λόγω εμπορικής εκμετάλλευσης της ιδιαίτερης εθνικής γεωγραφικής θέσης στις παγκόσμιες αγορές. Το «Νέο Μεγάλο Παιχνίδι» εξελίσσεται με νέους παίκτες σε ακολουθία του «Μεγάλου Παιχνιδιού» που καταγράφηκε τον 19^ο αιώνα μεταξύ των τότε μεγάλων δυνάμεων, τσαρικής Ρωσίας και της βρετανικής αυτοκρατορίας. Μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ οι πρωταγωνιστές είναι διαφορετικοί, όπως διαφορετικοί είναι και οι κανόνες του νέο-αποικιακού παιχνιδιού. Οι ΗΠΑ έχουν αντικαταστήσει την Βρετανία και η απανταχού παρούσα Ρωσία «συνοδευμένη» από την Κίνα, το Ιράν, την Ινδία, τις νέες παραγωγικές χώρες του Καυκάσου, η σταθερή σε ενεργειακή αξία Μέση Ανατολή και τέλος η εξαρτωμένη από πλευράς ενέργειας Ε.Ε δημιουργούν ένα πάζλ δράσεων και διαπλοκών με απώτερο στόχο τούς ενεργειακούς πόρους και την ασφαλή διάθεση τους.

Σήμερα τα κυριότερα έθνη όταν μιλάνε για ενεργειακή πολιτική και «ασφάλεια ενέργειας» δεν μιλάνε για καμπύλες εξάντλησης ή νέες εναλλακτικές μορφές ενέργειας πέρα από τους γνωστούς υδρογονάνθρακες, αλλά συζητούν την λεγόμενη ασφάλεια ενέργειας συσχετίζοντας την με την γεωπολιτική της ενέργειας και ειδικότερα για τις τιμές και τις συμμαχίες που είναι απαραίτητες για να διατηρήσουν σταθερή και φτηνή ροή του πετρελαίου περιχαρακωμένη μετά μανίας στο ίδιο status quo.

Το πετρέλαιο ήταν και είναι πάντα ο «βασιλιάς» της ενέργειας, ήταν και είναι στο επίκεντρο της γεωπολιτικής της παγκόσμιας σκακιέρας κτυπώντας στην καρδιά πολλών και σημαντικών γεγονότων των τελευταίων αιώνων.

Οι κρίσεις στην παραγωγή του πετρελαίου και στην διανομή του εκτινάσσει τις τιμές του επηρεάζοντας την παγκόσμια οικονομία και την κοινωνική σταθερότητα.. Η δήλωση του προέδρου Μπους ότι «το ζήτημα της επάρκειας της ενέργειας είναι πρώτη προτεραιότητα τόσο της εξωτερικής όσο και της εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ» όσο και η δήλωση του προέδρου Πούτιν ότι «η Ρωσία εργάζεται για την μελλοντική πολυπολική αρχιτεκτονική βασισμένη πάνω στην ενεργειακή της πολιτική» περιγράφουν την σπουδαιότητα που κατέχει η ενεργεία στις νέες ισορροπίες που προσπαθούν να δημιουργηθούν. Τα «δάκρυα του

διαβόλου», όπως αποκαλείται το πετρέλαιο τείνουν να γίνουν τα πόνια μιας διεθνούς σκακιέρας με αβέβαιους νικητές ή ηττημένους. Σε αυτό το ρευστό περιβάλλον, η συγκέντρωση των κοιτασμάτων υδρογονάνθρακα στο καυτό τρίγωνο Μεσόγειος - Μέση Ανατολή - Κασπία προδίδει μια ξεχωριστή σημασία στην πορεία της ανθρωπότητας.

Μιας ανθρωπότητας που περιστρέφεται γύρω από την ενέργεια, γιατί από την ικανότητα της αξιοποίησης για την πρόοδο ή των αναγκών της ενέργειας προσδιορίζεται το επίπεδο του πολιτισμού κάθε εποχής. Σήμερα ο ίδιος ο κόσμος διαχωρίστηκε σε συνάρτηση με το πετρέλαιο και την ενέργεια σε τέσσερις τύπους κρατών. Άλλες χώρες δεν έχουν κοιτάσματα, σε άλλες πλεονάζει το πετρέλαιο, αλλά πρέπει να μεταφερθεί μακριά μέσω των διαμετακομιστικών χώρων και άλλες δεν έχουν καμία πρόσβαση. Ο συντονισμός όλων αυτών δημιουργεί μια συνολική διαδικασία σε ένα διφορούμενο και ρευστό πολιτικό πεδίο και γίνεται περισσότερο ενδιαφέρον και μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ.

Από το *annus mirabilis* του 1989 και μετά για να χρησιμοποιήσω τον όρο του Ralf Dahrendorf, άλλαξαν ριζικά οι μεταπολεμικές ισορροπίες μεταξύ των δύο αντιπάλων σχηματισμών του «Ψυχρού Πολέμου». Η κατάρρευση του Σοβιετικού συνασπισμού δημιούργησε εντελώς νέα δεδομένα και στις παγκόσμιες σχέσεις. Η «παγκοσμιοποίηση» και η «αλληλεξάρτηση» αποτελούν κυρίαρχες έννοιες στο τέλος της δεκαετίας του '90 και που απασχολούν και τον νέο αιώνα για όσο μπορεί κανένας να προβλέψει. Το τέλος του λεγόμενου Ψυχρού Πολέμου και του διπολισμού μεταξύ Ανατολής και Δύσης είχε άμεσες συνέπειες και στην επιστήμη των διεθνών σχέσεων. Προκάλεσε επιστημονική και πρακτική αβεβαιότητα, λόγω ριζικής αλλαγής των διεθνών δεδομένων. Η αδυναμία της διεθνούς κοινότητας να προσαρμοστεί και να ελέγξει τις καλπάζουσες εξελίξεις μετέτρεψε την λεγόμενη «νέα τάξη πραγμάτων» σε μία «αταξία των νέων προβλημάτων». Ο νέος μεταψυχροπολεμικός κόσμος της ρευστότητας και της αστάθειας καθιστά την έννοια της ασφάλειας περισσότερο πολύπλοκη. Οι σημερινές δομές ασφάλειας δεν καθορίζονται μόνο από την στρατιωτική παράμετρο αλλά και από αυτές της οικονομίας, της ενεργείας και της οικολογίας. Αυτή η πολυεπίπεδη αντίληψη της ασφάλειας συνεπάγεται και πολύμορφη προσέγγιση στο ζήτημα. Τα έντονα και μοναδικά προβλήματα που τίθενται στο μεταψυχροπολεμικό κόσμο λόγω της πρόκλησης για την επίτευξη της ασφάλειας είναι διαποτισμένα με ασάφεια και μετασχηματιστική δυναμική. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έχει εξασθενήσει τους δεσμούς που βασίζονται στην πολιτική των πελατειακών σχέσεων, επιτρέποντας την ανάδυση μικροεθνικισμών, παλαιών κρατιδίων και του επανασχεδιασμού συνόρων. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έχει αφαιρέσει το τελικό κριτήριο με βάση το οποίο μπορούσε κανείς εύκολα να διακρίνει φίλους και εχθρούς, πρωτεύουσες και

δευτερεύουσες συγκρούσεις. Το αποτέλεσμα ήταν μια δομική τροποποίηση των διεθνών διακυβευμάτων, από ένα κάθετο σχήμα σε μία οριζόντια λογική οι συγκρούσεις γίνονται πλέον σύνθετες και πολύ ειδικές για να υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός τρόπος επιλύσεως τους).

Όσο λειτουργούσε η ΕΣΣΔ ως πολιτική και δομική οντότητα ενός ενιαίου κράτους, υπήρχε μία σχετική ικανοποιητική κατάσταση. Μετά την κατάρρευση όμως τα προβλήματα και οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες ως ανεξάρτητα κράτη πλέον, ήταν και είναι πολύ σημαντικά και σε πολλές περιπτώσεις επικίνδυνα ακόμη για την αυτονομία και την ύπαρξη τους. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, από απλές διοικητικές περιοχές, οι δημοκρατίες της ΕΣΣΔ, μετατράπηκαν σε ανεξάρτητα και αυτόνομα κράτη κομίζοντας πολλά δομικά προβλήματα στις παρυφές της σημερινής Ρωσίας. Σε αυτή την περιοχή εξελίσσεται ένας ανταγωνισμός μεταξύ της Μόσχας και της Ουάσιγκτον που συνδέεται άμεσα με τον έλεγχο του ορυκτού πλούτου της περιοχής και σε επέκταση στις πολιτικές επιρροές των δύο μεγάλων δυνάμεων.

Δεν απέχει μακριά, η δήλωση του Αμερικανού αντιπροέδρου περί αναβίωσης ενός νέου Ψυχρού Πολέμου, κατηγορώντας τον Ρώσο πρόεδρο για ενεργειακούς εκβιασμούς της διεθνούς κοινότητας. Για να εισπράξει άμεσα από την Μόσχα την ομαλή διεκδίκηση του κεντρικού ρόλου στην «νέα ενεργειακή τάξη των πραγμάτων», τοποθετιόνταν το ζήτημα της ενέργειας στον πυρήνα της θεματολογίας των G8, που έγινε τον Ιούλιο του 2006 στην Πετρούπολη σε μια σχέση σχετικού κέρδους και όχι μηδενικού αθροίσματος.

Γνωρίζουμε ότι παγκοσμιοποίηση είναι πρώτα από όλα πετρέλαιο. Τα πετροδολάρια τα εισπράττουν εταιρίες εθνικού ή ιδιωτικού χαρακτήρα. Οι πετρελαϊκοί κολοσσοί ανταγωνίζονται σκληρά μεταξύ τους αναζητώντας οικονομίες κλίμακας και επιδιώκουν την γιγάντωση τους εν μέσω περιβαλλοντικού συναγωνισμού. Οι κρατικές εταιρίες μαζεύουν την «αφρόκρεμα» των κερδών, όπως η σαουδαβική AMARCO που επεκτείνεται και σε άλλες δραστηριότητες σε σύμπραξη με ιδιωτικές άλλων τομέων δράσης. Η Ρωσική παραγωγή σ' ένα ιδιόμορφο κρατικό καπιταλισμό, δημιουργεί εταιρίες που μπορούν να συναγωνιστούν ίσος προς ίσον τους δυτικούς πολυεθνικούς ομίλους. Αλλά η ισχύς του καρτέλ των χωρών του ΟΠΕΚ παραμένει υψηλή από τις κρίσεις της δεκαετίας του '70 προσφέροντας το «συμβατικό πετρέλαιο» που υποστηρίζει «εύκολα» τις δυτικές οικονομίες, παρά τις γενναίες προσπάθειες των χωρών έξω από το ΟΠΕΚ, όπως η Ρωσία και η Νορβηγία, να έχουν και αυτές ένα σοβαρό κομμάτι από τον τομέα προμηθειών αποβλέποντας στην δικής τους γεωπολιτική αναβάθμιση. Η διακύμανση των τιμών, στα χέρια των «majors» και των

κρατικών εταιριών με τον παράγοντα εξάντλησης των αποθεμάτων του πετρελαίου κτίζουν ένα είδος δυναμικού πλέγματος που κρατάει την κοινωνία δέσμια των δικών της επιλογών.

Η ενεργειακή ζήτηση που συνεχίζει να τραβάει την ανηφόρα, με ρυθμό ταχύτερο από εκείνο με τον οποίο οι νέες τεχνολογίες μπορούν να εξασφαλίσουν συμπληρωματικές ποσότητες ενέργειας καθιστώντας το μέλλον μας απρόβλεπτο, γεωπολιτικό ασταθές και κλιματολογικά «θανατηφόρο». Οι υποδομές υποστήριξης του πετρελαίου βρίσκονται σε ένα αέναο κίνδυνο λόγω των ασύμμετρων απειλών, αδυναμιών νέων επενδυτικών σχεδίων από τις εταιρίες λόγω του μη ρίσκου με αποτέλεσμα τα αυξανόμενα κόστη καθιστούν την ενεργειακή παγίδα ολοένα και σφικτότερη.

Τα νέα αναπτυσσόμενα κράτη όπως η Κίνα και η Ινδία έρχονται και ανατρέψουν την όποια ισορροπία μεταξύ παραγωγής, εφοδιασμού και κατανάλωσης σπρώχνοντας ουσιαστικά τις τιμές προς τα πάνω. Σε αυτό το πλαίσιο η Κίνα επιδιώκει την πολύπλευρη ικανότητα εφοδιασμού με εναλλακτικές ενεργειακές λύσεις που αγγίζουν κυρίως την Ρωσία και την σχετική συνεργασία της με τις χώρες της Μέσης Ανατολής ή του ΟΠΕΚ γενικότερα, χωρίς βέβαια να αρνείται όποια άλλη συμβατή πρόταση.

Μάλιστα η συσπείρωση ενός αντιηγεμονικού συνασπισμού, όπως τον προέβλεψε ο Ζμπιγκνίου Μπρεζίνσι, μεταξύ Ρωσίας, Κίνας και Ιράν με βάση την ενεργεία δημιουργεί νέα γεωστρατηγικά δεδομένα στην κυριαρχία των ΗΠΑ στην περιοχή της Ευρασίας. Επίσης η επιμονή του Πούτιν για την ενίσχυση του ρόλου του Συμφώνου της Σαγκάης, με τις τρεις χώρες σε πρωταγωνιστικό ρόλο που συστάθηκε το 1996 ως αντίβαρο της αμερικανικής επιρροής στην Κεντρική Ασία, αποκτά ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο της κούρσας για τον έλεγχο των πετρελαϊκών αποθεμάτων εκτοπίζοντας την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ και των συμμάχων από την κρίσιμη περιοχή.

Μια Αμερική που εφάρμοσε, μετά την «καταγίδα της ερήμου», την μονομέρεια στις διπλωματικές της κινήσεις βασισμένη στο δόγμα του προληπτικού πολέμου ή όπως έχει σκληρά γραφτεί στο περιοδικό «Τάιμ», στην διπλωματία του καουμπούι σε μια κρίσιμη περιοχή, όπως αυτή της Μέσης Ανατολής. Ο κεντρικός στόχος ήταν και είναι ο έλεγχος των πετρελαίων και μέσω αυτού και των κυβερνήσεων των χωρών. Το τραγικό παράδειγμα της «επιχείρησης για την ελευθερία» στο Ιράκ αλλά και εκείνου που προηγήθηκε το 2001 στο Αφγανιστάν στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του «άξονα του κακού», πιστοποιούν την βουλιμία των ΗΠΑ για μια «αυτοκρατορική υπερεπέκταση» οικοδομημένη στην «πετροπολιτική» και κυνηγώντας τους ισλαμοφασίστες στην βάση της σύγκρουσης των πολιτισμών και των θρησκειών όπως χαρακτηριστικά αναγράφει στο έργο του το 1993 «Η Σύγκρουση των Πολιτισμών», ο καθηγητής Σάμουελ Χάντινγκτον. Όμως η αλήθεια είναι

ότι η σύγκρουση με το πολιτικό Ισλάμ ενέχει στοιχεία κοινωνικά, οικονομικά, θέματα φαντασιακού περιβάλλοντος με όραμα μιας παγκόσμιας αδελφότητας χωρίς σύνορα που θα βασίζεται στην θρησκευτική πίστη, στη θεωρία της ούμας, με φόντο ίσως και την οικονομική διάσταση και τον πιθανό εξισλαμισμό της Δύσης. Το πολιτικό Ισλάμ προτάσσει την θρησκευτική ταυτότητα σε πολιτικό μήνυμα επηρεάζοντας τις κοινωνικές ανακατατάξεις που συντελούνται στις χώρες την Μέσης Ανατολής και όχι μόνο, σαν επακόλουθο των νέων οικονομικών και κυρίως πολιτικών συνθηκών. Το ριζοσπαστικό κίνημα του πολιτικού Ισλάμ έρχεται να εκμεταλλευτεί το «μαύρο χρυσό» για την επανάκτηση της ταυτότητας του με ακραίες πολλές φορές εκδηλώσεις επαναπροσδιορίζοντας τον ρόλο του Ισλάμ, τόσο εσωτερικά όσο και στις σχέσεις του με την υπόλοιπη παγκόσμια κοινότητα. Όλη αυτή η πολιτική αστάθεια και οι διαχωριστικές γραμμές των θρησκευτικών ισλαμικών ομάδων δεν αφήνουν να αναπτυχθεί η καθαρή δημοκρατία στις χώρες της Μέσης Ανατολής, προκρίνοντας καθεστώτα κατ' επίφαση δημοκρατικά που αποτελούν τον στόχο της θρησκευτικής αντιπολίτευσης. Ο συσσωρευμένος πλούτος προερχόμενος από την πώληση του πετρελαίου υπέρ συγκεκριμένων ελίτ και κατά του συνόλου, προκαλεί στην κοινωνική βάση αντιδράσεις και εξεγέρσεις με την διάσταση των ασύμμετρων απειλών. Δεν είναι τυχαίο ότι από τους δεκαεννέα τρομοκράτες στου δίδυμους πύργους στην Νέα Υόρκη την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, οι δεκαπέντε ήταν Σαουδάραβες, ενώ αίσθηση στον αμερικανικό κόσμο προκάλεσαν και οι εικόνες Σαουδαράβων που έξαλλα πανηγύριζαν το πλήγμα, υπογραμμίζοντας την πρώτη θέση στην παγκόσμια κλίμακα σε παραγωγή πετρελαίου της χώρας και την καθοριστική σημασία που παίζει η Σαουδική Αραβία στον ΟΠΕΚ. Όμως και η όμορη θεοκρατική χώρα του Ιράν που φιλοδοξεί να παίζει τον ρόλο του powerbroker, χαρακτηρισμός που αναφέρεται σε άρθρο περιοδικού «Τύπος στην Ιστορία» υπογεγραμμένο από τον Δημήτρη Τριανταφύλλου Επίκουρος Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του ισχυρού περιφερικού παίκτη στην περιοχή χρησιμοποιώντας την ενέργεια σαν πολιτικό όπλο, διαισθάνεται συνεχώς την «δυσφορία» των άλλων αραβικών κρατών του Κόλπου που δεν θα επιτρέψουν στον «πέρση» να έχει τον πρώτο λόγο στην περιοχή. Αλλά και στο ταλαιπωρημένο Ιράκ με τους χιλιάδες νεκρούς, με την πολιτική αστάθεια να κορυφώνεται και μετά τον θάνατο του Σαντάμ Χουσεΐν, η διαμάχη είχε σαν υπόβαθρο από την δεκαετία του '80 και μέχρι σήμερα, τον έλεγχο των πλούσιων κοιτασμάτων του και ιδιαιτέρως της περιοχής Κιρκούκ, τμήμα που πρόκειται να ενωθεί με το Κουρδιστάν προκαλώντας αλυσιδωτές επιπτώσεις στην συνοχή του Ιράκ με τους γείτονες. Σε αυτή την πολυταλεπωρημένη χώρα που ίσως να είναι το σύγχρονο Βιετνάμ, παίζονται πολλά και διακυβεύονται περισσότερα, κτυπώντας τα τύμπανα της σύρραξης στην κάρδια

της Μέσης Ανατολής. Οι ΗΠΑ υποτίμησαν το κόστος της μονομεριστικής πολιτικής τους κάτω από συνθήκες εισαγόμενης δημοκρατίας, πληρώνοντας το τίμημα, με ενεργειακή ανασφάλεια και υλικές και ανθρώπινες απώλειες. Μόνο μια πολυμερής διπλωματία από την πλευρά των ΗΠΑ, όρος που αναφέρει και σε άρθρο του ο Θεόδωρος Κουλουμπής, είναι η διέξοδος στην «κοχλάζουσα» περιοχή για την επίλυση προβλημάτων που αναφύονται από το γνωστό Παλαιστινιακό και καταλήγουν στις σχέσεις της Ουάσιγκτον με το Ιράν και την Σύρια. Οι πρόσφατες προτάσεις Μπέικερ –Χάμιλτον σχετικά με την αναταραχή στο Ιράκ και όχι μόνο, η συμμετοχή του Ιράν στην Διάσκεψη της Βαγδάτης για την υποστήριξη του ιρακινού έθνους, οι διπλωματικές πρωτοβουλίες της Υπ. Εξ των ΗΠΑ στην περιοχή δείχνουν κάποια σημάδια αποφυγής ενός επικίνδυνου επανασχεδιασμού των συνόρων της περιοχής και απομακρύνοντας τον παλαιό ισχυρισμό της κ.Ράις για μια νέα Μέση Ανατολή ακριβώς μετά τον πόλεμο τον Αύγουστο του 2006, στον Λίβανο, που σίγουρα θα έθετε σε νέα κρίση την ενεργειακή επάρκεια των ΗΠΑ και της Ευρώπης.

Μια Ευρώπη που εξαρτάται άμεσα από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Μία Ε.Ε που βάζει σε όλες τις διακηρύξεις της την ενέργεια σαν βασικό μέλημα για την ανάπτυξη της και την πρόοδο της. Επιδιώκοντας τον Ενεργειακό Χάρτη στην δεκαετία του '90 με άλλες χώρες στην βάση ενός πλαισίου που θα διέπει τις ενεργειακές σχέσεις μεταξύ των μελών του, δημιουργεί τον ευρωπαϊκό κώδικα για την ενέργεια με την ονομασία «Πράσινη Βίβλος» στοιχειοθετημένη πάνω σε έξι άξονες ενεργειακής ασφάλειας, προώθηση εσωτερικής αγοράς και το μέλημα για μια ενεργειακή στροφή σε εναλλακτικές πηγές ενέργειας ακόμη και της πυρηνικής. Παίρνοντας το μήνυμα ευκολότερα από τις ΗΠΑ που ακόμη «φυγομαχούν» από τα ζωτικά προβλήματα του φαινομένου του θερμοκηπίου και των ρύπων, ότι δηλαδή το περιβάλλον θα είναι η νέα αιτία πολεμικών συρράξεων, σύμφωνα με δήλωση του Γ.Γ του ΟΗΕ, Μπαν Κι Μουν, στρέφεται η Ευρώπη σε μία «πράσινη πολιτική» με βιώσιμη ανάπτυξη υιοθετώντας μέτρα για την μείωση της συνολικής κατανάλωσης, την προώθηση καθαρών ενεργειακών πηγών και την υποστήριξη, εφόσον η χώρα – μέλος το επιθυμεί, της πυρηνικής ενεργείας παρά τις εσωτερικές αντιθέσεις στην Ένωση και πάντα μέσα στους στόχους που έθεσε η Διεθνής Διάσκεψη για το Περιβάλλον του Κιότο. Τέτοια μέτρα λειτουργούν και με την μορφή «ντόμινο» και σε άλλες αναπτυσσόμενες περιοχές αντιγράφοντας ουσιαστικά αυτές τις θετικές πρωτοβουλίες και συμπαρασύροντας ίσως και την παγκόσμια υπερκαταναλώτρια χώρα των ΗΠΑ, που λόγω του μεγέθους της αγοράς της μπορεί να ενεργήσει σαν καταλύτης στην μεταμόρφωση της παγκόσμιας ενεργειακής οικονομίας προς το κάτι το διαφορετικό, προς το κάτι ανεξαρτητοποιημένο από την «λαίλαπα» του πετρελαίου. Η προσπάθεια απεγκλωβισμού της Δύσης από τα ενεργειακά δεσμά της Μέσης

Ανατολής με την ορθολογιστική χρήση του πετρελαίου εκ μέρους της αλλά και την πρώιμη «πράσινη πολιτική» που οφείλει να εφαρμόσει για το μέλλον, προσφέρει την αναπτυξιακή και διπλωματική «ανακούφιση» από το Ισλάμ γνωρίζοντας ότι οι πορείες του Ισλάμ και του πετρελαίου είναι συμπτωματικές και ισοβαρείς.

Αυτή η πρωτοβουλία ενεργειακών στόχων από την Ε.Ε στις αρχές του 2007, έρχεται επίσης να λύσει τον ενεργειακό «στραγγαλισμό» της Ευρώπης από την Ρωσία και τα όποια συμφεροντολογικά τερτίπια της, μιας και η χώρα είναι η κυριότερη πηγή προμήθειας Φ.Α και από τις βασικότερες στο πετρέλαιο για στην γηραιά ήπειρο. Η δυναμική που αναπτύσσει η Ε.Ε είναι επιβεβλημένη και αναγκαία, παρά τις όποιες τρικλοποδιές που βάζει η Ρωσία επειδή προτιμά να διαπραγματεύεται συμφωνίες με μεμονωμένες χώρες και όχι με το σύνολο της Ε.Ε. Μία Ρωσία που δεν έχει κανένα ενδοιασμό να συνάπτει ενεργειακές σχέσεις πολλών εκατομμυρίων δολαρίων με την κατασκευή αγωγών με την Κίνα και την Ινδία, τις δύο ενεργοβόρες υπερδυνάμεις απλώνοντας την επιρροή της μέχρι και την Ιαπωνία. Και αμφίδρομα, και οι δύο μεγάλες χώρες της Ασίας βλέπουν κάθε πηγή σαν “μανά εξ εδάφους” στις επιδιώξεις τους για γρήγορή ανάπτυξη και εδραίωση στην παγκόσμια ελεύθερη αγορά θεμελιωμένη πάνω στην παροχή όσο μεγαλύτερης ποσότητας ενέργειας με τα όποια θετικά ή και αρνητικά αποτελέσματα αυτής της χρήσης για τον πλανήτη μας. Μία Ρωσία να στηρίζει το Ιράν μαζί με την Κίνα, στην πυρηνική ενεργειακή του στάση προκαλώντας την δυσφορία του υπόλοιπου δυτικού κόσμου και προσβλέποντας την πολιτικής εισδοχή και στα «πλούσια» νερά του Κόλπου.

Πάντως, η εμμονή των ΗΠΑ να τονίζουν όχι μόνο για αυτές αλλά και για την Ε.Ε και την διεθνή κοινότητα την διασφάλιση της ποικιλίας τόσο ως προς τις πηγές και τα είδη της ενέργειας καθώς και την ασφάλεια της μεταφοράς, δείχνει την πρόθεση των ΗΠΑ να έχει μια σχέση ιδιότυπου ανταγωνισμού με την Ρωσία, αφήνοντας την Ευρώπη έξω από την σφαίρα επιρροής της ενεργειακής Μόσχας. Η Ε.Ε όμως με μαεστρία διατυπώνει την θέση της για συνεργασία στην βάση ενός νέου συμφώνου στρατηγικής, καλύπτοντας όταν ολοκληρωθεί, τα θέματα ενέργεια, εμπορίου, της πολιτικής συνεργασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της μετανάστευσης.

Μέσα σε αυτό τον ενεργειακό «κυκεώνα» που περιστρέφεται στο τρίγωνο Ευρώπη-Κεντρική Ασία - Μέση Ανατολή, η χώρα μας από μια περίοδο αδράνειας και απόστασης έρχεται δυναμικά να αποτυπώσει την συμμετοχή της στα δρώμενα της περιοχής. Η υπογραφείσα διακρατική συμφωνία για τη κατασκευή του αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη καταγράφει το αποτύπωμα της Ελλάδος στον ενεργειακό χάρτη τη περιοχής. Η Ελλάδα γίνεται το ένα άκρο από το σταυροδρόμι των αγωγών που

προμηθεύουν πετρελαίου την Δύση. Και αυτό έχει την σημασία του για αναπτυξιακούς, οικονομικούς, εθνικούς λόγους. Επίσης με την αποσυμφόρηση των Στενών του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων παρέχονται θετικές περιβαλλοντικές συνέπειες, μιώντας την διέλευση δεξαμενόπλοιων άρα και των κινδύνων ατυχημάτων και πιθανής ρύπανσης. Παράλληλα εξασφαλίζει την απρόσκοπτη ροή πετρελαίου από τα επιπρόσθετα κοιτάσματα πετρελαίου που ανακαλύπτονται στις χώρες της Κασπίας. Εάν προσθέσουμε και τον αγωγό Φυσικού Αερίου που ξεκινάει από την Κασπία και μέσω Τουρκίας και Ελλάδος με υποθαλάσσιο αγωγό καταλήγει στο Οτράντο της Ιταλίας, η Ελλάδα αποκτά μία ενεργειακή ταυτότητα και στους δύο κυριότερους τύπους υδρογονανθράκων που χρησιμοποιεί η Ευρώπη.

Η χώρα μας πρωταγωνίστρια και στην Ενεργειακή Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα στην περιοχή της Ν.Α Ευρώπης, που υπογράφει στις 25 Οκτωβρίου του 2005 στην Αθήνα και τέθηκε σε πλήρη λειτουργία από την 1^η Ιουλίου του 2006 δείχνει το υποστηρικτικό της στίγμα για μια πορεία των βόρειων γειτόνων μας προς την Ευρώπη μέσα από την διαδικασία της περιφερειοποίησης και της αρχής της αιρεσιμότητας.

Αλλά και στον ΟΣΕΠ (Οργανισμός Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου) κατέχει σπουδαία θέση προωθώντας πολικές σε πολυεπίπεδες δραστηριότητες εκ των οποίων είναι και η ενεργεία μεταξύ των 12 χωρών – μελών ανοίγοντας δρόμους καλής γειτνίασης της Ευρώπης με χώρες από την Κεντρική Ασία και την Ρωσία.

Η υπογραφή διακρατικών συμφωνιών στον τομέα της ενέργειας με την Αίγυπτο και με την συμμετοχή της στην δημιουργία μιας ακόμη περιφερικής αγοράς ενέργειας με τις χώρες της Μεσογείου, της Ενεργειακής Κοινότητας των Χωρών της Μεσογείου κάτω από ο έλεγχο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενισχύει την γεωπολιτική της σημασία και του γεωοικονομικού της καθεστώτος. Αλλά και με την γείτονα Τουρκία παρά τις όποιες διάφορες, οφείλουν και οι δύο χώρες να αποδείξουν ότι είναι ικανές να είναι διαμετακομιστικά κέντρα ενέργειας στο πνεύμα της ειρήνης και της συνύπαρξης.

Με έμφαση στο πεδίο της ενέργειας η χώρα μας μπορεί τα επόμενα χρόνια να αποτελέσει χώρο εστίας προσέλκυσης μεγάλης κλίμακας ενεργειακών επενδύσεων συμβάλλοντας ποικιλοτρόπως στην αναβάθμιση του ρόλου της πατρίδας μας.

Καταλήγοντας μετά από όλο αυτό το ενδιαφέρον ενεργειακό ταξίδι μπορούμε να επισημάνουμε ότι η ενεργειακή ασφάλεια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη την πορεία της ανθρωπότητας. Από την ενεργεία παράγεται πολιτισμός και από τον πολιτισμό καταγράφεται η ενέργεια της κοινωνίας. Η πρόβλεψη του ενεργειακού μας μέλλοντος είναι καθήκον όλων μας και κυρίως αυτών που ασκούν πολιτική. Γιατί ενεργεία είναι πολιτική, γιατί πολιτική

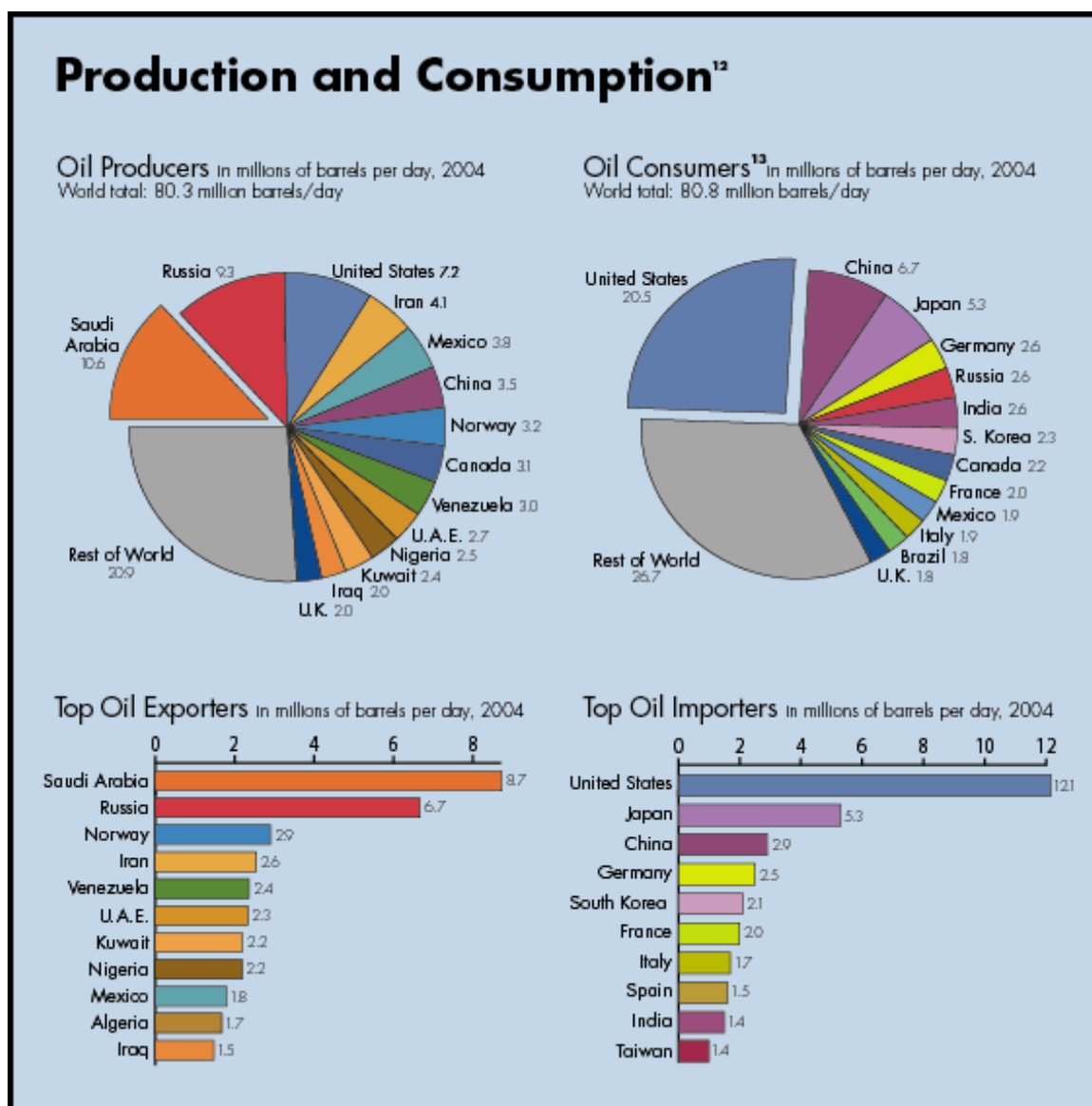
είναι παγκοσμιοποίηση, γιατί πετρέλαιο σημαίνει εργαλείο της παγκόσμιας οικονομίας. Η πιθανή εξάντληση των αποθεμάτων του πετρελαίου και η αποστέρωση της συνεχούς ροή του, θα έθετε σε κίνδυνο την ίδια την ανθρωπότητα ανατρέποντας τις γεωπολιτικές ισορροπίες και τις οικονομικές συνδιαλλαγές ενός status quo που έχει δομηθεί γύρω από αυτό. Η ανατριχιαστική αυτή ιδέα του «Τέλους του πετρελαίου» πρέπει να μας αφυπνίσει από τον λήθαργο της κατανάλωσης, των παιχνιδιών του καρτέλ και των χώρων εκτός ΟΠΕΚ και της τεχνίτης αδιαφορίας της μιας παγκόσμιας υπερδύναμης. Η πλανητική απειλή του περιβάλλοντος και του «τραυματισμένου» κλίματος που πάνω στο «σώμα» του ασκούμε την εκμετάλλευση με χυδαίο τρόπο για την δήθεν ανάπτυξη μας θα ανατρέψει τους σχεδιασμούς μας για μία οικονομικά ανθούσα κοινωνία με τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς και των ειδικών συμμαχιών κατά βούληση. Η απαλλαγή από την χρήση του πετρελαίου είναι πολιτική πράξη που οφείλει να σχεδιασθεί όπως και στην εποχή της μετάβασης από τον κάρβουνο στο πετρέλαιο. Ο στρουθοκαμηλισμός μας από το επερχόμενο ενεργειακό σοκ δεν πρέπει να μας αφήσει αδιάφορους Όλοι εμείς που έχουμε μια κοινωνικότερη αντίληψη μπορούμε να απαντήσουμε με συγκεκριμένες λύσεις σε αυτούς που προβάλλουν το πετρέλαιο σαν μοναδική λύση μαζί ίσως και με την πυρηνική ενέργεια. Θέματα, όπως οι ΑΠΕ δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την ενεργειακή επάρκεια του πλανήτη που συνεχώς την διευρύνει, ζητήματα ότι η αλλαγή της ενεργειακής οικονομίας απαιτεί πολλή χρόνο και η παραγωγή δεν μπορεί να παραμένει, προβλήματα ότι οι εναλλακτικές μορφές δεν έχουν σχεδιασθεί με απτά αποτελέσματα και η αδυναμία αποθήκευσης, οφείλουν να βρουν απαντήσεις από τον σύγχρονο κόσμο και την πολιτική του. Η επιλογή της πρωτογενούς μορφής ενέργειας καθορίζει και όλες τις παραμέτρους προόδου, οικονομίας, διεθνών σχέσεων του παγκόσμιου πολίτη. Η μετάβαση από συγκεκριμένους «πετρελαϊκούς παίχτες» σε ένα παγκόσμιο ενεργειακό ιστό με την συμμετοχή όλων, από τον συγκεντρωτισμό ενός αέναου ενεργειακού λόμπι σε μια περιφερειακή δομή και στην «λαϊκή ενέργεια» του υδρογόνου, από τις μορφές ενέργειας που ρυπαίνουν και προκαλούν το μέλλον μας στις κυψέλες καυσίμου υδρογόνου με την χρήση των ΑΠΕ ή στην αιολική ή στην ηλιακή ή στην χρήση βιοκαυσίμων, ή στην υβριδική νέα τεχνολογία των αυτοκινήτων ή στις φωτοβολταϊκές συσκευές ή στην γεωθερμία, απαιτεί γενναιότητα, πολιτικό θάρρος και επίπονους συμβιβασμούς. Ο επόμενος παγκόσμιος πόλεμος μπορεί να γίνει για το περιβάλλον και την ενέργεια που έρχεται και «κουμπώνει» με το δομημένα ή φυσικά στοιχεία της ζωής. Ο κόσμος είναι ήδη επισφαλής, τα δίκτυα του διατηρούν την πολιτική και κοινωνική τάξη μοιάζουν να υποχωρούν, ενώ η διαχωριστική γραμμή μεταξύ πολιτισμού και «αναρχίας» ξεθωριάζει. Η επιδείνωση των κλιματολογικών συνθηκών και της αγωνίας της «αυριανής»

ενέργειας θα φέρει τις ανθρώπινες αντοχές στα άκρα. Ακόμη και ο τουρισμός, σοβαρή πηγή εισοδήματος για την χώρα μας, θα πληγεί ανεπανόρθωτα από τα ακραία καιρικά φαινόμενα που σημειώνονται σήμερα γιατί και οι δύο παράγοντες συνυπάρχουν σε μία σχέση αλληλεξάρτησης και οφειλόμενου σεβασμού. Η βιωσιμότητα οδηγείται στα όρια της. Η εξάρτηση από το πετρέλαιο οδηγεί τον κόσμο σε απρόβλεπτες καταστροφές. Η άνοδος της στάθμης των υδάτων με το λιώσιμο των πάγων από το φαινόμενο του θερμοκηπίου που προσκαλείται άμεσα από το «καταραμένο» CO₂ του πετρελαίου, η μείωση των αποθεμάτων του πόσιμου ύδατος και ο έλεγχος των όποιων πηγών ενέργειας μπορούν να αποτελέσουν προκλήσεις πολέμου σε ένα ρευστό πολιτικό παγκόσμιο τοπίο. Στην ταινία «The day after tomorrow» ξεγυμνώνεται η αλήθεια με την εκδίκηση της φύσης σκεπάζοντας και καταβροχθίζοντας το κάθε τι στο πέρασμα των παλιρροϊκών κυμάτων που προήλθαν από την υπερθέρμανση του πλανήτη. Και όπως τόνιζε ο Αλ Γκορ «Συμπολίτες μου Αμερικανοί από όλο τον κόσμο, πρέπει να αντιμετωπίσουμε την περιβαλλοντική κρίση. Δεν είναι μόνο πολιτικό ζήτημα, αλλά είναι και ηθικό ζήτημα. Έχουμε στην διάθεση μας ότι χρειαζόμαστε, εκτός ίσως από την θέληση να δράσουμε. Αυτή είναι μια ανανεώσιμη πηγή. Ας την εκμεταλλευτούμε».

Μέσα από αυτό το πολύπλοκο ενεργειακό ταξίδι που καταγράφηκε σε ένα κόσμο με σταθμούς αλληλεξαρτούμενους, με «παίκτες» που αναπτύσσονται ανάλογα των γεωπολιτικών συμφερόντων, με εταιρίες που είναι τα «γρανάζια» της ανάπτυξης, με ιδεολογίες που προσαρμόζονται στην διαχείριση του «μαύρου χρυσού», με αποθέματα που θα καταλήξουν μπορούμε να διατυπώσουμε την αναγκαιότητα της απαγκίστρωσης από τα δεσμά του πετρελαίου, αλλάζοντας την γεωοικονομία με πολιτικές κινήσεις προς ένα ενεργειακό μέλλον που μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε και να το σχεδιάσουμε με ελπίδα. Η ενεργειακή ασφάλεια είναι η εξέλιξη μας, είναι η πορεία μας προς το αύριο. Οφείλουμε να προσαρμόσουμε στα νέα δεδομένα μιας κοινωνίας ενεργειακής ακόρεστης και ραγδαίας αναπτυσσόμενης. Η φύση προσφέρει πολλές μορφές της «άλλης» ενέργειας, φτάνει την σεβόμαστε και να μην την προκαλούμε. για να μπορεί και να μας υποστηρίξει. Γιατί η ενεργεία ενώνει πολλά ετερόκλητα στοιχεία, αλλά ταυτόχρονα μπορεί και να τα διασπάσει με επώδυνα αποτελέσματα για το βηματισμό της ανθρωπότητας του αύριο.

Εμείς, η ακόρεστη ενεργειακή κοινωνία, έχουμε την προφανή υποχρέωση να αφήσουμε το πλανήτη που χρησιμοποιούμε σήμερα σαν μίσθιο στην κατάσταση που τον βρήκαμε όταν μπήκαμε μέσα, ώστε να το χρησιμοποιούν και οι επόμενοι ενοικιαστές για την δική τους επιβίωση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 45
Παγκοσμία παραγωγή και κατανάλωσης πετρελαίου 2004

Πηγή: http://www.falconev.com/oil_consumption.gif

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Περιέχεται η διακρατική συμφωνία για την κατασκευή του αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη, που υπογράφει στην Αθήνα στις 15 Μαρτίου 2007.

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

**μεταξύ της Κυβερνήσεως της Ρωσικής Ομοσπονδίας, της Κυβερνήσεως της
Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Κυβερνήσεως της Ελληνικής
Δημοκρατίας για Συνεργασία στην Κατασκευή και την Εκμετάλλευση του Αγωγού
Πετρελαίου «Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη»**

Η Κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας, η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και η Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (στο εξής αναφερόμενες ως τα 'Μέρη'),

εκτιμώντας την αποφασιστική σημασία της ενέργειας για την επιτυχή ανάπτυξη της οικονομίας των χωρών τους, επιθυμώντας να αναπτύξουν συνεργασία στον τομέα αυτό στη βάση ίσων δικαιωμάτων και αμοιβαίου συμφέροντος, και επιδιώκοντας την ανάπτυξη των διαδικασιών ολοκλήρωσης και καλών γειτονικών σχέσεων,

προτιθέμενες να δημιουργήσουν μια αξιόπιστη και αποτελεσματική δίοδο μεταφοράς πετρελαίου, που θα έχει ως στόχο την αύξηση της ενεργειακής ασφάλειας των χωρών της Ευρώπης και τη μείωση των οικολογικών κινδύνων που συνδέονται με την αυξανόμενη πίεση των παραδοσιακών οδών μεταφοράς υδρογονανθράκων και άλλων ενεργειακών πόρων στην περιοχή,

καθοδηγούμενες από την Διακήρυξη περί συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, που έγινε δεκτή από τον Πρόεδρο της Ρωσικής Ομοσπονδίας, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και τον Πρωθυπουργό της Ελληνικής Δημοκρατίας στη συνάντηση της 4ης Σεπτεμβρίου 2006 στην Αθήνα,

στη συνέχεια των θέσεων του Μνημονίου Συνεργασίας για την υλοποίηση του έργου κατασκευής του Αγωγού Πετρελαίου «Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη» που υπογράφηκε, στη Σόφια, στις 12 Απριλίου 2005, μεταξύ της Κυβερνήσεως της Ρωσικής Ομοσπονδίας, της Κυβερνήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ, στα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Σκοπός της παρούσας Συμφωνίας είναι ο ορισμός των μορφών συνεργασίας των Μερών στην κατασκευή και την εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου «Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης», με αρχική ικανότητα μεταφοράς 35 εκατομμύρια τόνους πετρελαίου ετησίως και τη δυνατότητα επέκτασης έως 50 εκατομμύρια τόνους πετρελαίου ετησίως (στο εξής “Αγωγός Πετρελαίου”), που αποτελείται από:

- σταθμό μεταφορτώσεως πετρελαίου στην πόλη Μπουργκάς (Δημοκρατία της Βουλγαρίας),
- σταθμό μεταφορτώσεως πετρελαίου στην πόλη Αλεξανδρούπολη (Ελληνική Δημοκρατία),
- αγωγό μεταφοράς πετρελαίου που ενώνει τους δύο προαναφερθέντες σταθμούς μεταφορτώσεως με σταθμούς αντλήσεως, συγκροτήματα δεξαμενών πετρελαίου και λοιπή απαραίτητη υποδομή.

Όλα τα προαναφερθέντα αντικείμενα και εκτάσεις γης, στις οποίες αυτά ευρίσκονται αποτελούν αναπόσπαστα μέρη ενός ενιαίου και μη διαχωρίσιμου συστήματος μεταφοράς.

Τα Μέρη θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση της αδιάλειπτης μεταφοράς πετρελαίου μέσω του Αγωγού Πετρελαίου, αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό τις τεχνικές δυνατότητες του.

Άρθρο 2

Τα Μέρη θα παράσχουν βοήθεια στην ίδρυση της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου που είναι ο ιδιοκτήτης του Αγωγού Πετρελαίου.

Η Διεθνής Εταιρεία του Έργου ιδρύεται από οικονομικά υποκείμενα (στο εξής αναφερόμενοι ως οι “Συμμέτοχοι του Έργου”) οι οποίοι θα έχουν τα εξής μερίδια στο αρχικό (μετοχικό) κεφάλαιο της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου:

- 51% - Ο Ρωσικός Συμμέτοχος: Η Κοινοπραξία Αγωγού Πετρελαίου «Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη» Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης,
- 24, 5% - Ο Βουλγαρικός Συμμέτοχος: Η μετοχική εταιρεία «Αγωγός Πετρελαίου Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη – BG Εταιρεία του Έργου.

- 24, 5% - Οι Ελληνικοί Συμμέτοχοι: Η Κοινοπραξία «ΕΛΠΕ Α.Ε. - ΘΡΑΚΗ Α.Ε.» (23, 5%), και το Ελληνικό Δημόσιο (1%).

Μετά τη σύσταση της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου, το μερίδιο των Συμμέτοχων του Έργου μπορεί να εκχωρηθεί πλήρως ή εν μέρει σε εταιρείες παραγωγής πετρελαίου που ενδιαφέρονται για τη συμμετοχή τους στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου. Το προαναφερθέν δικαίωμα των Συμμέτοχων του Έργου δεν μπορεί να καταργηθεί από τα καταστατικά έγγραφα της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου.

Τα Μέρη λαμβάνουν υπόψη ότι τέτοια εκχώρηση από Ρώσο, Έλληνα ή Βούλγαρο Συμμέτοχο του Έργου θα πραγματοποιείται κατόπιν έγγραφης συμφωνίας της Ρωσικής, της Ελληνικής ή της Βουλγαρικής πλευράς, αντίστοιχα.

Η Διεθνής Εταιρεία του Έργου θα ιδρύσει σχετικά υποκαταστήματα στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, καθώς και θα αναθέσουν υπεργολαβία σε βουλγαρικές και ελληνικές εταιρίες, μη εξαιρουμένων εκείνων που είναι μέτοχοι στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική αποτελεσματικότητα, με στόχο την εξασφάλιση της τεχνικής λειτουργίας του Αγωγού Πετρελαίου.

Άρθρο 3

Κατά την υλοποίηση της παρούσας Συμφωνίας τα Μέρη καθοδηγούνται από τα εξής:

η έδρα της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου θα προσδιοριστεί από τους Συμμέτοχους του Έργου. Η έδρα της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου θα βρίσκεται σε ένα από τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

στα συστατικά έγγραφα της θα προβλέπονται τα σχετικά δικαιώματα των μετόχων της μειοψηφίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν μεταβολές στο μετοχικό κεφάλαιο της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο της χώρας όπου εδρεύει η Διεθνής Εταιρεία του Έργου,

πλέον αποτελεσματική μορφή χρηματοδότησης της κατασκευής του Αγωγού Πετρελαίου αποτελεί η αρχή του “project financing”, η οποία συνιστάται από τα Μέρη να χρησιμοποιηθεί από τη Διεθνή Εταιρεία του Έργου, σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική.

Άρθρο 4

Κατά την περίοδο σχεδιασμού, κατασκευής και εκμετάλλευσης του Αγωγού Πετρελαίου τα Μέρη συνάπτουν με τη Διεθνή Εταιρεία του Έργου Συμφωνία Διέλευσης, στην οποία προσδιορίζονται οι όροι συνεργασίας μεταξύ της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου και των Κρατών-Μερών, συμπεριλαμβανομένων (όχι περιοριστικά), των εξής:

διάθεση στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας και την Ελληνική Δημοκρατία εκτάσεων γης, που ανταποκρίνονται στους σκοπούς και τους όρους της κατασκευής του Αγωγού Πετρελαίου και αναφαίρετη εκχώρηση στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου δικαιωμάτων χρήσης γης αναφορικά με τις ως άνω εκτάσεις γης, τα οποία εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη κατασκευή και εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, συμπεριλαμβανομένων όλων των εγκαταστάσεών του όπως αναφέρονται στο Άρθρο 1 της παρούσας Συμφωνίας,

προσδιορισμός όλων των ειδών φορολογικών και μη φορολογικών καταβολών, τελών και αποζημιώσεων υπέρ της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, που συνδέονται με την αναγκαία ποσότητα μεταφερόμενου μέσω του εδάφους τους πετρελαίου για την επίτευξη της οικονομικής αποτελεσματικότητας του έργου.

- σύνδεση με τα συστήματα παραγωγής ενέργειας, όπως επίσης και σταθερή τροφοδοσία ενέργειας στον Αγωγό Πετρελαίου,
- εξασφάλιση ελεύθερης διέλευσης του πετρελαίου, χωρίς οποιοσδήποτε καθυστερήσεις και κωλύματα μετά τη θέση του Αγωγού σε λειτουργία.
- παροχή ευνοϊκού τελωνειακού καθεστώτος,
- επίλυση θεμάτων προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και λοιπά θέματα.

Κατά τον προσδιορισμό του ύψους των φορολογικών και μη φορολογικών καταβολών, τελών και αποζημιώσεων η Βουλγαρική και η Ελληνική πλευρά στη Συμφωνία Διέλευσης θα λάβουν υπόψη τα αποτελέσματα της τεχνικο-οικονομικής μελέτης καθώς και το ότι οι όροι της μεταφοράς του πετρελαίου μέσω του Αγωγού Πετρελαίου πρέπει να είναι ανταγωνιστικοί σε σχέση με τις άλλες διόδους μεταφοράς πετρελαίου στην περιοχή.

Άρθρο 5

Τα Μέρη συμφώνησαν ότι η Διεθνής Εταιρεία του Έργου, έχοντας ως στόχο την εξασφάλιση της μεταφοράς πετρελαίου μέσω του Αγωγού Πετρελαίου, θα συνάψει σχετική (-ες) συμφωνία (-ες) (συμβάσεις) με τη μετοχική εταιρεία «Transneft», η οποία θα εκτελεί, μεταξύ άλλων, τις εξής λειτουργίες:

- θα συνάπτει συμφωνίες (συμβάσεις) παροχής υπηρεσιών μεταφοράς πετρελαίου με τους αποστολείς φορτίου (ιδιοκτήτες του πετρελαίου) για τη μεταφορά πετρελαίου από τις περιοχές παραγωγής του πετρελαίου μέχρι το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης,
- θα διαμορφώνει τις ροές πετρελαίου σε όλη τη διαδρομή διέλευσης,
- θα ασκεί την διοίκηση των υπηρεσιών διεκπεραίωσης,
- θα επεξεργάζεται και υλοποιεί την εκτέλεση του προγραμματισμού εφοδιασμού και φόρτωσης (εκφόρτωσης) πετρελαιοφόρων σε σταθμούς μεταφορτώσεως πετρελαίου, καθώς και του προγραμματισμού διέλευσης του πετρελαίου μέσω του συστήματος κεντρικής τροφοδοσίας του Αγωγού Πετρελαίου.

Η Ρωσική Πλευρά, σύμφωνα με τις αιτήσεις των αποστολέων φορτίων - εταιρειών παραγωγής πετρελαίου, θα εξασφαλίζει την ένταξη των προς μεταφορά ποσοτήτων πετρελαίου μέσω του Αγωγού στον προγραμματισμό διέλευσης πετρελαίου μέσω του συστήματος κεντρικής τροφοδοσίας του Αγωγού Πετρελαίου ο οποίος καθορίζεται βάσει όρων που ορίζονται από τη Ρωσική Πλευρά.

Το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί του πετρελαίου που μεταφέρεται μέσω του Αγωγού Πετρελαίου, θα διατηρείται από τους αποστολείς φορτίων, σύμφωνα με τις διατάξεις των σχετικών εμπορικών συμφωνιών (συμβάσεων).

Άρθρο 6

Οι τιμές υπηρεσιών μεταφοράς πετρελαίου από τον Αγωγό Πετρελαίου, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών φόρτωσης και εκφόρτωσης του πετρελαίου, ορίζονται από την Διεθνή Εταιρεία του Έργου και αποτελούν αποκλειστική της αρμοδιότητα.

Άρθρο 7

Η επιλογή εργολάβου (εργολάβων) για την κατασκευή, καθώς και προμηθευτών των υλικών και τεχνολογιών, και οργανισμών που παρέχουν υπηρεσίες απαραίτητες για την κατασκευή και εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, πραγματοποιείται από τη Διεθνή Εταιρεία του Έργου με βάση διαδικασία διαγωνισμού, κατά προτίμηση από τα οικονομικά υποκείμενα των Μερών, υπό την προϋπόθεση της ανταγωνιστικότητας των εμπορευμάτων, εργασιών και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και θαλασσίων μεταφορών.

Τα Μέρη αναθέτουν στις αρμόδιες κρατικές αρχές να εξασφαλίσουν ένα απλοποιημένο καθεστώς διέλευσης των συνόρων των Κρατών-Μερών σε ειδικούς, υλικά, κατασκευαστικά και τεχνολογικά μηχανήματα και εξοπλισμό, απαραίτητα για τις εργασίες κατασκευής και εκμετάλλευσης του Αγωγού Πετρελαίου, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεών του, όπως αναφέρονται στο Άρθρο 1 της παρούσας Συμφωνίας.

Άρθρο 8

Τα Μέρη θα εξασφαλίσουν τις απαραίτητες συνθήκες για την απρόσκοπτη κατασκευή και εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, για την χορήγηση όλων των απαραίτητων αδειών στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου, συμπεριλαμβανομένης και της εξασφάλισης δικαιωμάτων χρήσης γης (εκχώρηση εκτάσεων γης), καθώς και για την προσέλκυση χρηματοδότησης και πιστώσεων, και την εξασφάλιση εγγυήσεων στους πιστωτές.

Άρθρο 9

Με σκοπό την καλύτερη οικονομική αποτελεσματικότητα του έργου κατά την κατασκευή και την εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας και η Ελληνική Δημοκρατία δεσμεύονται να παράσχουν στη Διεθνή Εταιρεία του Έργου το πλέον ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, σύμφωνα με την νομοθεσία αυτών των Κρατών, παρέχοντας, μεταξύ άλλων:

απαλλαγή από την καταβολή του ΦΠΑ (Φόρου Προστιθέμενης Αξίας) κατά την εισαγωγή εξοπλισμού και εξαρτημάτων απαραίτητων για την εκτέλεση των εργασιών που συνδέονται με την κατασκευή και εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, υπό τον όρο της μετέπειτα εξαγωγής τους στο μέλλον,

επιτάχυνση των διαδικασιών επιστροφής του καταβαλλόμενου ΦΠΑ για τα υλικά, τις υπηρεσίες και τις εργασίες που είναι απαραίτητες για την κατασκευή και εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου.

Άρθρο 10

Οι νέες νομοθετικές και άλλες κανονιστικές πράξεις που υιοθετούνται από τα Κράτη-Μέρη μετά τη θέση σε ισχύ της παρούσας Συμφωνίας, από τις οποίες συνεπάγεται αύξηση του ύψους οποιουδήποτε φόρου, τέλους, δασμού ή άλλης παρόμοιας καταβολής εκ μέρους της Διεθνούς Εταιρείας του Έργου, όπως επίσης εκ μέρους των εργολάβων που αναλαμβάνουν την κατασκευή και την εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου, σε σύγκριση με το ύψος οποιουδήποτε φόρου, τέλους, δασμού ή άλλης παρόμοιας καταβολής, που θα υπολογισθεί την ημερομηνία της θέσης σε ισχύ της παρούσας Συμφωνίας, δεν θα ισχύουν για τη Διεθνή Εταιρεία του Έργου και τους προαναφερθέντες εργολάβους στην περίοδο της κατασκευής και της θέσης σε λειτουργία του Αγωγού Πετρελαίου και καθ' όλη την περίοδο ανάκτησης του κόστους όπως ορίζεται από το σχέδιο της κατασκευής του Αγωγού Πετρελαίου.

Οι διατάξεις του παρόντος Άρθρου θα εφαρμόζονται και για τα εισοδήματα και τις συναλλαγές που σχετίζονται με την εκτέλεση των εργασιών (υπηρεσιών) κατά την κατασκευή και την εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου που διεξάγονται από την Διεθνή Εταιρεία του Έργου και τους προαναφερθέντες εργολάβους.

Άρθρο 11

Οι διατάξεις της παρούσας Συμφωνίας δεν θίγουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Μερών που απορρέουν από άλλες διεθνείς συμφωνίες, στις οποίες συμμετέχουν τα Μέρη.

Τα Μέρη δεν ευθύνονται για τις υποχρεώσεις των Συμμετόχων του Έργου, που απορρέουν από τη συμμετοχή στην κατασκευή και την εκμετάλλευση του Αγωγού Πετρελαίου. Παράλληλα, τα Μέρη θα λαμβάνουν όλα τα λογικά και επιτρεπόμενα μέτρα για την εξασφάλιση της προσήκουσας εκπλήρωσης από τους Συμμέτοχους των υποχρεώσεων τους στο πλαίσιο της κατασκευής και εκμετάλλευσης του Αγωγού Πετρελαίου.

Άρθρο 12

Τα Μέρη ορίζουν ως υπεύθυνα όργανα για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής της παρούσας Συμφωνίας και της Συμφωνίας Διέλευσης όπως αναφέρεται στο Άρθρο 4 της παρούσας Συμφωνίας:

- από τη Ρωσική Πλευρά - το Υπουργείο Βιομηχανίας και Ενέργειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

- από τη Βουλγαρική Πλευρά - το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Δημοσίων Έργων της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.
- από την Ελληνική Πλευρά - το Υπουργείο Ανάπτυξης της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Σε περίπτωση τροποποίησης των εξουσιοδοτημένων αρχών, τα Μέρη αλληλοενημερώνονται σχετικά μέσω της διπλωματικής οδού.

Άρθρο 13

Διαφωνίες σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Συμφωνίας, οι οποίες δεν μπορούν να διευθετηθούν μέσω διαβουλεύσεων μεταξύ των αρμοδίων οργάνων, θα επιλύονται μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ των Μερών, με διατύπωση αντιστοίχων πρωτοκόλλων.

Άρθρο 14

Η παρούσα Συμφωνία συνάπτεται για αόριστο χρονικό διάστημα. Κάθε Μέρος δύναται να αποχωρήσει από την παρούσα Συμφωνία μετά τη λήξη της περιόδου ανάκτησης του κόστους του Αγωγού Πετρελαίου.

Η παρούσα Συμφωνία υπόκειται σε κύρωση και τίθεται σε ισχύ από την ημερομηνία που θα λάβει ο Θεματοφύλακας για φύλαξη το τελευταίο κυρωμένο έγγραφο.

Οι θέσεις των Άρθρων 1-5, 12, 13 της Συμφωνίας εφαρμόζονται προσωρινά από την ημερομηνία της υπογραφής της.

Θεματοφύλακας της παρούσας Συμφωνίας είναι η Κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, στις 15 Μαρτίου 2007 σε τρία πρωτότυπα στη ρωσική, τη βουλγαρική, την ελληνική και την αγγλική γλώσσα, τα κείμενα των οποίων έχουν την ίδια ισχύ.

Σε περίπτωση διαφωνιών ερμηνείας των θέσεων της παρούσας Συμφωνίας, το αγγλικό κείμενο θα υπερισχύσει.

**Για την Κυβέρνηση της
Ρωσικής Ομοσπονδίας**

**Για την Κυβέρνηση της
Δημοκρατίας της Βουλγαρίας**

**Για την Κυβέρνηση της
Ελληνικής
Δημοκρατίας**

Πηγή: http://www.minpress.gr/minpress/symfwnia_mpyorgas_alexandroypolh.doc.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Περιέχεται η τεχνοτροπία και η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη της παρούσας εργασίας και η χρήση ενός ερωτηματολογίου που συγκροτήθηκε ως διερευνητικό εργαλείο για την έρευνα της εργασίας.

Το παρόν πόνημα στηρίχθηκε πάνω στην σύγχρονη βιβλιογραφία, στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, σε περιοδικές εκδόσεις, σε άλλες μεταπτυχιακές εργασίες σχετικού αντικειμένου, στο διαδίκτυο, στις γόνιμες παρακολουθήσεις των μαθημάτων εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και των σχετικών ημερίδων που πραγματοποιήθηκαν από επισκέπτες καθηγητές.

Η θεματολογία που αγγίζει το παγκόσμιο ενδιαφέρον σίγουρα αποτέλεσε το έναυσμα για μία εργασία που φιλοδοξεί να απαντήσει χωρίς να είναι τελεσίδικη η άποψη της μελέτης.

Η επιστημοσύνη της ανάλυσης και η πρόταση που εξάγεται στηρίζεται στην αντικειμενική το δυνατόν προσέγγιση της διαδικασίας, θεμελιωμένη στις πηγές και στην συνημμένη βιβλιογραφία.

Στην συλλογιστική μιας πλουραλιστικής τεκμηρίωσης του αντικειμένου εργασίας συγκροτήθηκε από τον συγγραφέα ένα ερωτηματολόγιο των δέκα (10) σημείων που εμπεριείχε σχεδόν όλο το «περίγραμμα» της προς εκπόνηση εργασίας. Χωρίς να γίνει καμιά αναφορά στα αποτελέσματα της εργασίας, αποστάλθηκε σε τέσσερις (4) καταξιωμένους επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων με την μέθοδο του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όπου και απαντήθηκε σχετικά. Οι τέσσερις (4) είναι οι παρακάτω:

- Θανάσης Γεράνιος (Υφηγητής-Αναπληρωτής Καθηγ. Πυρηνικής Φυσικής του Πανεπιστημίου της Αθήνας), απάντηση στον συγγραφέα, 4 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Εμμανουήλ Καραγιάννης (Λέκτορας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας), απάντηση στον συγγραφέα, 29 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Θανάσης Αναπολιτάνος (Πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου της Μεσογείου), απάντηση στον συγγραφέα, Ρόδος 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος..
- Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α΄ της Δ/σης Ενεργειακών Θεμάτων του Υπουργείου Εξωτερικών), απάντηση στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.

Επίσης σε επέκτασης προσπάθειας επετεύχθητε προσωπική επικοινωνία με τους:

- Μιχάλης Μυριάνθης (Γενικός Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων των ΕΛ.ΠΕ), συνέντευξη στον συγγραφέα, 19 Απριλίου 2007, Αθήνα.
- Χρήστος Δήμας (Διευθύνων Σύμβουλος της Κοινοπραξίας ΕΛ.ΛΕ – ΘΡΑΚΗ Α.Ε), συνέντευξη στον συγγραφέα, 19 Απριλίου 2007, Αθήνα.

Ερωτηματολόγιο

Παραθέτω παρακάτω το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε ως διερευνητικό εργαλείο για τον σχηματισμό μιας μορφής έρευνας στην μορφοποίηση των αποτελεσμάτων της εργασίας.

1. Σε ποιο βαθμό η ενέργεια αποτελεί ισχυρή δύναμη και μέσο πάνω στον οποίο έχει οικοδομηθεί ο ανθρώπινος πολιτισμός μέχρι και σήμερα ;

2. Τα «παιχνίδια» των πετρελαϊκών κολοσσών (πολυεθνικές εταιρίες) στην ενεργειακή ιστορία και στην σχετική διαμόρφωση των τιμών του «μαύρου χρυσού» είναι σημαντικός; και πόσο επηρεάζει την παγκόσμια οικονομική ισορροπία;

3. Το σκληρό χαρτί των Ισλαμιστών και η αντίληψη τους ότι το πετρέλαιο είναι μοχλός πίεσης για την ανάδειξη του πολιτικού Ισλάμ σε ένα ρευστό γεωπολιτικό περιβάλλον παραμένει μια πραγματικότητα ή αρχίζει να αποδυναμώνεται με τις νέες ενεργειακές λύσεις από την πλευρά της Δύσης;

4. Η πρόθεση του Ιράν να παίζει ένα σοβαρό γεωοικονομικό ρόλο (powerbroker) και μιας πνευματικής «κιβωτού» στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής χρησιμοποιώντας το πετρέλαιο και την πυρηνική ενέργεια καταγράφεται σαν ένα γεγονός αστάθειας στην περιοχή. Πόσο είναι αληθές και πόσο επηρεάζει τις περιφερειακές εξελίξεις;

5. Η αναγέννηση της «ρώσικης αρκούδας» εγκυμονεί την γέννηση ενός δευτέρου «Ψυχρού Πολέμου» βασισμένου πάνω στην ενέργεια; και πόσο επηρεάζει την ευρωπαϊκή ενεργειακή επάρκεια η Μόσχα;

6. Το υφιστάμενο ενεργειακό θέμα ασφαλείας και επάρκειας της Ε.Ε και η ανάλογη προσπάθεια για εναλλακτικές πηγές μαζί με την κοινή ενεργειακή πολιτική βασισμένη στην «Πράσινη Βίβλο» θα προσδώσουν «μια» φωνή στην νέα ενεργειακή προοπτική της Γηραιάς Ηπείρου ; και πόσο θα επιλύσει το μελλοντικό ενεργειακό πρόβλημα της;

7. Η σημερινή τάση της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας με την κατασκευή νέων και ασφαλών εργοστασίων ηλεκτρικής ενέργειας είναι μια απάντηση στο πρόβλημα δημιουργίας ρύπανσης και απεξάρτησης της Δύσης από τις χώρες του Κόλπου; και πόσο εγκυμονεί ο κίνδυνος για την ανθρωπότητα σε περίπτωση ατυχήματος ή βίαιης δράσης έναντι αυτών;

8. Τι μέλλει γενέσθαι, με την εισδοχή της Κίνας και της Ινδίας στις ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες και πόσο θα επηρεάσει την όποια παγκόσμια ενεργειακή σταθερότητα;

9. Η άποψη του καθηγητή Χρήστου Ζερεφού περί δριμύτατου «κατηγορώ» κατά την πετρελαϊκής οικονομίας και των μακροπρόθεσμων αρνητικών επιπτώσεων, όπως είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι μια πραγματικότητα; ή εκφράζει μια υπέρμετρη ανησυχία;

10. Η Ελλάδα σήμερα σχεδιάζει και πραγματοποιεί αναπτυξιακά βήματα ώστε η χώρα να καταστεί ενεργειακή πύλη αναβαθμίζοντας την γεωπολιτική και οικονομική θέση της Θράκης σε αντιστάθμισμα των πρωτοβουλιών της γείτονας Τουρκίας που θέλει να χαρακτηρίζεται σαν το «ενεργειακό σούπερ μάρκετ» της ευρύτερης περιφέρειας. Είναι υλοποιήσιμος στόχος ή ένα ανέφικτο όραμα για την χώρα μας σε μια πρόσκαιρη συγκυρία;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.ΒΙΒΛΙΑ

Α. Γενικού περιεχομένου:

Ελληνικά:

- Βερέμης Θάνος, και Θόδωρος Κουλουμπής. *Ελληνική εξωτερική πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 1997.
- Ηρακλείδης, Αλέξης. *Διεθνής Κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 2005.
- Ντόκος, Θάνος, και Φίλιππος Πιέρος. *Η Μεσόγειος προς τον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1996.
- Κούτσης, Αλέξανδρος. *Μέση Ανατολή*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1992.
- Κουτσούκης, Κλεομένης. *Η Πολιτική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1999.
- Πρεβελάκης, Γιώργος. *Γεωπολιτική της Ελλάδος*. Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 1998.
- Σακκάς, Γιάννης. *Οι Άραβες στην νεότερη και σύγχρονη εποχή*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2002.
- ----- . «Η πολιτική της Δύσης στην Μέση Ανατολή, το Ισλάμ και το Φαινόμενο της Τρομοκρατίας». Στο *Η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμέλεια από τον Ιωάννη Σεϊμένη. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002.
- Σεϊμένης, Ιωάννης, και Πέτρος Σιούσουρας. *Ευρωμεσογειακές Σχέσεις*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη, 2003.
- Τσάλτας, Γρηγόρης. «Υποθαλάσσιοι φυσικοί πόροι και Ν.Α Μεσόγειος. Προβλήματα οριοθέτησης και όμορων και απέναντι κρατών». Στο *Η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμέλεια από τον Ιωάννη Σεϊμένη. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002.
- Τσινισιζέλης, Μιχάλης, και Κώστας Υφαντής. *Σύγχρονα Προβλήματα Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, 2002.

Ξένα:

- Braudel, Fernand, και Duby Georges. *Η Μεσόγειος – Άνθρωποι και πολιτιστική κληρονομιά*. trans. Κώστας Αντύπας. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρα, 1990.
- Brzezinski, Zbigniew. *Η Μεγάλη Σκακιέρα*. trans Ελένη Αστερίου. Αθήνα: Εκδόσεις: Λιβάνη, 1998.
- ----- . *Η Γεωστρατηγική τριάδα*. tarns. Χρυσούλα Μεντζαλίρα. Αθήνα: Εκδόσεις Ευρασία, 2002.

- Chomsky, Noam, Clark Ramsey, και Said W. Edward. *Νέα τάξη –Μυστικά και Ψέματα*. tarns. Αριάδνη Αλαβάνου. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2000.
- Gere, Francois. *Γιατί οι πόλεμοι*.ed. Σωτήρης Νταλής και trans. Ιωάννα Τζουρμανά. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005.
- Kinzer, Stephen. *Ιράν ώρα μηδέν*. trans. Εύη Νάντσου. Αθήνα: Εκδόσεις Θετίλη, 2003.
- Machiavelli, Niccolo. *Ο ηγεμόνας*. trans. Μαρία Κασωτάκη. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 1993.
- Nouschi, Andre. *Η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*. trans. Κώστας Τσικερδανός. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2003.
- Fukuyama, Francis. *Το τέλος της ιστορίας*. trans. Αχιλλέας Φακατσέλης. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1992.
- ----- . *Οικοδόμηση Κρατών*. trans. Δάφνη Βούβαλη. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2005

B. Ειδικού περιεχόμενου (ενέργεια):

Ελληνικά:

- Ανδριανόπουλος, Ανδρέας. *Ολοκληρωτικός Πόλεμος για την Ενέργεια*. Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 2006.
- Αλεξόπουλος, Ηλίας. «Η Ανατολική Μεσόγειος και ο ρυθμιστικός της ρόλος στην εξασφάλιση ενεργειακών πόρων από την Κασπία». Στο *Η Μεσόγειος στον 21^ο αιώνα*, επιμέλεια από τον Ιωάννη Σεϊμένη. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002.
- Δρακόπουλος, Λευτέρης. *Καύκασος και Κεντρική Ασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1998.
- Δελαστίκ, Γιώργος. *Αποκάλυψη Τώρα – Ο Δρόμος προς την Μονοκρατορία*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2001.
- Κόλμερ, Κωνσταντίνος. *Τα πετρέλαια της Ελλάδος*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2006.

Ξένα:

- Adams, Terry D. *Caspian Oil and Gas Development and Black Sea Region: an Overview*. Brussels: Europe's Black Sea Dimension CEPS, 2002.
- Kleveman, Lutz. *Το Νέο Μεγάλο Παιχνίδι – Αίμα και πετρέλαιο στην Κεντρική Ασία*. trans. Αθανάσιος Κατσικερός. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2005.
- Rifkin, Jeremy. *Η οικονομία του υδρογόνου*. trans. Χρήστος Καψάλης. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 2003.
- Roberts, Paul. *Το τέλος του πετρελαίου*. trans. Πυθαγόρας Μπίκος. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2004.

2. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Α. Γενικού περιεχομένου:

Ελληνικά άρθρα:

- Βασιλοπούλου, Κορίνα. “Το σήμα κινδύνου, η κοινή διαπίστωση και μετά η αδιαφορία.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 11, 2007.
- Β.Δ.Α. “Το νέο τοπίο.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.
- “7 Ορόσημα για το 2007.” *The New York Times-Το Βήμα*, Ιανουάριος 5, 2007.
- “Η11^η Σεπτεμβρίου πέντε χρόνια μετά.” *Το Βήμα*, Σεπτέμβριος 10, 2006.
- Κατράμαδου, Δήμητρα. “Νέο κύμα ανακατατάξεων στον πετρελαϊκό κλάδο.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.
- Μπουρδάρας, Γιώργος. “Η «ενεργειακή διπλωματία».” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 30, 2005.
- Τσίρας, Γιώργος. “Τι μπορεί να συμβεί στον κόσμο το 2007.” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006.
- “Τα «συστατικά» της καχυποψίας Ισλάμ-Δύσης.” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 26, 2006.

Ξένα άρθρα:

- Αναν, Κόφι. “Απ’ τη σύγκρουση στην συμμαχία των πολιτισμών.” *Le Monde diplomatic- Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Απρίλιος 8, 2007.
- Κοσέ, Ιβ. “Ενεργειακή παγκοσμιοποίηση.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.
- Λέσερ, Ιάν. “Απειλητική αναβίωση των εθνικισμών.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 3, 2006.

- “Power, Passion and Politics.” *The New York Times- Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 25, 2006.
- Rifkin, Jeremy. “Οικονομία του υδρογόνου.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 25, 2007.
- Σίτμπον, Γκι. “Ο δεύτερος ψυχρός πόλεμος.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.
- Σπινέλι, Μπάρμπαρα. “Οι ευθύνες του homo sapiens.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 25, 2007.
- Scheer, Hermann. “Ρεαλιστικές και προσιτές οι ήπιες μορφές ενέργειας.” *Le Monde diplomatic- Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 25, 2007.
- Χολ, Στιούαρτ. “Ενας χάρτης της συμβίωσης.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Σεπτέμβριος 11, 2005.
- Χάντιγκτον, Σάμουελ. “Σε σύγκρουση ήδη οι δύο πολιτισμοί.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 17, 2006.

B. Ιράν.

Ελληνικά άρθρα:

- Βαγενά, Ντίνα. “Η Πυρηνική Ιστορία του Ιράν.” *Ελευθεροτυπία*, Μάιος 6, 2006.
- Ζήργανος, Νικόλας. “Μία θρησκεία, δύο πολιτικές.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 30, 2006.
- Βεργόλια, Μαργαρίτα. “Το ψυχροπολεμικό δόγμα της Τεχεράνης.” *Ο Κόσμος του Επενδυτή*, Ιούλιος 30, 2006.
- Κουλουμπής, Θεόδωρος. “Υπάρχει διέξοδος στην Μέση Ανατολή;” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 6, 2006.
- Μανδράβελης, Πάσχος. “Η Παλαιστίνη ως πρόσχημα.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 15, 2006.
- Παπακωνσταντίνου, Πέτρος. “Φωτιές πολέμου στην Μέση Ανατολή” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.
- ----- Πέτρος. “«Πυρηνικό πόκερ» από την Τεχεράνη.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.
- ----- Πέτρος. “Η Τεχεράνη εγκαταλείπει το δολάριο.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 19, 2006.
- ----- Πέτρος. “Πραγματικός ο κίνδυνος επίθεσης στο Ιράν.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.

Ξένα άρθρα:

- Brzezinski, Zbigniew. “Θα μας διώξουν από την Μέση Ανατολή.” *Ελευθεροτυπία*, Αύγουστος 3, 2006.
- Cooper, Helene. “Αναγκαστική στροφή της Ουάσιγκτον.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 4, 2007.
- Ignatius, David. “Οι «ισλαμιστές φασίστες» και το λάθος του Μπους.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 20, 2006.
- The Economist. “Ιράν, η επόμενη στάση των ΗΠΑ;” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 11, 2007.
- ----- . “Το πετρέλαιο όπλο του Ιράν στον διάλογο.” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 11, 2006.
- ----- . “Ο Λίβανος στην σκιά της διαμάχης ΗΠΑ-Ιράν.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 6, 2006.
- Ramonet, Ignacio. “Επιδίωξη συμβιβασμού για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.” *Le Monde diplomatic-Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Ιούλιος 9, 2006.
- Friedman, Thomas. “Μία αναγκαία και λογική συμμαχία.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.

Γ. Ιράκ.

Ελληνικά άρθρα:

- Δελαστίκ, Γιώργος. “Οι σίιτες έγιναν πανίσχυροι ελέω Αμερικάνων.” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 6, 2007.
- Ηλιάδης, Μάνος. “Συναγερμός για το κουρδικό κράτος και τα πετρέλαια του.” *Κόσμος του Επενδυτή*, Ιανουάριος 7, 2007.
- Παπακωνσταντίνου, Πέτρος. “Οιωνός διάσπασης του Ιράκ.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 31, 2007.

Ξένα άρθρα:

- Whitaker, Raymond. “Έσπειραν αίμα, θερίζουν πετρέλαιο.” *Το Βήμα - The Independent*, Ιανουάριος 14, 2007.

Δ. Σαουδική Αραβία.

Ελληνικά άρθρα:

- Αδαμίδου, Μαρία. “Αιχμάλωτος πολέμου ο αραβικός κόσμος.” *Έθνος της Κυριακής*, Μάρτιος 11, 2007.

- Σφακιανάκης, Γιάννης. “Πιο στενή συνεργασίας Αγκύρας-Ριάντ.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 20, 2006.
- Χοιδάς, Γ, Φ. “Νέες πηγές κερδών αναζητούν τα πετροδολάρια.” *Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 29, 2006.
- ----- . “Ο Γκρίνσπαν του μαύρου χρυσού.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Δεκέμβριος 24, 2006.

Ξένα άρθρα:

- The Economist. “ΟΠΕΚ: μετά τη μείωση, ζητούμενο οι επενδύσεις.” *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 22, 2006.
- ----- . “«Οι γκρίζες ζώνες» των πετροδολαρίων.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.

Ε. ΗΠΑ.

Ελληνικά άρθρα:

- Απόκης, Δημήτρης. “Εκρηκτικό το νέο status στην Μέση Ανατολή.” *Κόσμος του Επενδυτή*, Αύγουστος 20, 2006.
- Κουλουμπής, Θεόδωρος. “Αβέβαιο βήμα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ.” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2007.
- Μπερσή, Ευριδική, και Πέτρος Παπακωνσταντίνου. “Τι θα αλλάξει στην πολιτική των ΗΠΑ.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 3, 2006.
- Ξάνθης, Αγαπητός. “Η σύγκρουση των πολιτισμών, μύθος ή πραγματικότητα;” *Η Πρόοδος*, Ιανουάριος 6, 2007.
- Ποδήματα, Αννυ. “Θέλουν χαλινάρι στη ρωσική αρκούδα.” *Το Βήμα*, Σεπτέμβριος 10, 2006.

Ξένα άρθρα:

- Brzezinski, Zbigniew. “Θα μας διώξουν από τη Μέση Ανατολή.” *Ελευθεροτυπία*, Αυγούστος 3, 2006.
- ----- . “Αδύναμη η Ρωσία για ένα νέο ψυχρό πόλεμο.” *Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 24, 2007.
- Ignatius, David. “Η στρατηγική ανανέωσης της Κοντολίτζα Ραϊς.” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 28, 2007.
- Eilenberger, Wolfram. “Σε σύγκρουση ήδη οι πολιτισμοί.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 17, 2006.

- The Economist. “Κοινά συμφέροντα ενώνουν ΗΠΑ και Ε.Ε.” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 25, 2006.
- Fukuyama, Francis. “Οι «ρεαλιστές» έκαναν τη μεγάλη επιστροφή.” *Το Βήμα*, Ιανουάριος 21, 2007.
- Friedman, Thomas. “Μία αναγκαία και λογική συμμαχία.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 2, 2007.
- Κένεντι, Πολ. “Οι ΗΠΑ έφαγαν μια γροθιά στην μύτη.” *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 8, 2006.
- Pappas, Piter. “Τι είναι Αριστερά; Τι Δεξιά; Έχει σημασία;” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 17, 2006.
- Reuters. “Οι G8 θα πιέσουν τον Τζορτζ Μπους για το θερμοκήπιο.” *Η Καθημερινή*, Μάιος 26, 2007.
- Rich, Frank. “ Τέλος εποχής στην στρατηγική του πρόεδρου.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.
- Στρεν, Νικόλας. “Το «θερμοκήπιο» σκοτώνει την ανάπτυξη.” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 5, 2006.

ΣΤ. Κίνα και Ινδία

Ελληνικά άρθρα:

- Δελαστικός, Γιώργος. “«Αρένα» ΗΠΑ-Ρωσία η Μαύρη Θάλασσα.” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2006.
- Ζήκου, Ζέτα. “Ένας «προαναγγελθείς» πόλεμος Μπους σε Κίνα.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 1, 2007.
- Καπερναράκου, Κατερίνα. “Η «πράσινη» ενεργειακή στρατηγική της Κίνας.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.
- Κωνσταντινίδης, Σεραφείμ. “Η νέα μεγάλη Κίνα αλλάζει τον κόσμο.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.
- Μπερσέ, Ευρυδίκη. “Κίνα: μεταξύ ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 23, 2006.

Ξένα άρθρα:

- Kramer, Andrew. “ Το κρατικό ρώσικο πετρέλαιο περνά σε κινεζικά χέρια.” *Η Καθημερινή- The New York Times*, Ιούλιος 9, 2006.
- Pedroletti, Brice. “Δύσκολη η πορεία Κίνας και Ινδίας προς τη Δύση.” *Το Βήμα-Le Monde*, Ιανουάριος 14, 2007.

- The New York Times. “Ευρεία ενεργειακή συμμαχία με το Πεκίνο επιδιώκει η Ουάσιγκτον.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 20, 2006.
- Ρόιτερς. “«Δίψα» για το πετρέλαιο στη Ασία.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 8, 2006.
- Young, Jim. “Προς μια «μετασοβιετική» Ρωσία.” *Το Βήμα*, Δεκέμβριος 30, 2006

Z. Ρωσία

Ελληνικά άρθρα:

- Αναστασίου, Βασίλης. “Πολύτιμα κοιτάσματα στα «σωθικά» της Ρωσίας.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.
- Αυγερινού, Θανάσης. “Πούτιν: ο εθνικός μάνατζερ της ενέργειας.” *Ελευθεροτυπία*, Αύγουστος 27, 2006.
- Γκιοκέζας, Δημήτρης. “Οικονομική και επενδυτική υπερδύναμη η Ρωσία.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 9, 2006.
- Μπερσή, Ευρυδίκη. “Ενιαίο μέτωπο Ρωσίας-Κίνας.” *Η Καθημερινή*, Μάιος 21, 2006.
- Μπούκας, Δημήτρης. “Παζάρια ενεργειακού ιμπεριαλισμού.” *Το Πρώτο Θέμα*, Ιούλιος 16, 2006.
- Καλλέργης, Κωνσταντίνος. “Δύσκολη η συνεννόηση Ε.Ε με Πούτιν.” *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 20, 2006.
- Κατραμάδου, Δήμητρα. “Η μεγάλη επάνοδος της Ρωσίας στο διεθνές προσκήνιο.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 18, 2007.
- Λιάγγου, Χρύσα. “Η Ευρώπη ανησυχεί για την διεύρυνση της ενεργειακής εξάρτησης από τη Ρωσία.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 10, 2006.
- ----- . “Τα παιχνίδια της Gazprom.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 3, 2006.
- Λυγερός, Σταύρος. “Το νέο πρόσωπο της «Αρκούδας».” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 13, 2007.
- Παπακωνσταντίνου, Πέτρος. “Η δεύτερη «άνοιξη» της ρωσοφοβίας...” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 26, 2006.
- ----- . “Στη Γιάλτα ο δεύτερος Ψυχρός Πόλεμος.” *Η Καθημερινή*, Ιούνιος 11, 2006.
- ----- . “Η επιστροφή του ευρασιατικού γίγαντα.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.
- ----- . “Ατμόσφαιρα δεύτερου Ψυχρού Πολέμου.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 13, 2007.

- Σκουλιράκη, Σοφία. “Η αναγέννηση της «ρώσικης αρκούδας» μέσω της ενέργειας.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 27, 2006.
- Σταμπολής, Κωστής. “Απειλή νέου Ψυχρού Πολέμου για την ενέργεια.” *Η Καθημερινή*, Μάιος 21, 2006.
- ----- . “Η Ρωσία, διεκδικεί την ηγεσία στο βασίλειο της ενέργειας.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.

Ξένα άρθρα:

- Γαλλικό Ασοσιέτεντ. “Ρώσικη αντεπίθεση στην Κεντρική Ασία.” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 26, 2006.
- Dempsey, Judy. “Η δύσκολη συμμαχία Gazprom – Ε.Ε.” *The International Herald Tribune-Η Καθημερινή*, Απρίλιος 26, 2006.
- ----- . “Στη σύνοδο G8 με μεγάλο όπλο την ενέργεια.” *The International Herald Tribune-Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.
- Jenkins, Simon. “Χωρίς αποτελέσματα τα ανοίγματα Πούτον σε Δύση και ΝΑΤΟ.” *The Guardian-Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 25, 2007.
- keegan, William. “Προτεραιότητα στην ασφάλεια της ενέργειας.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 9, 2006.
- Mardirossian, Florence. “Η Γεωργία δοκιμάζει τις αντοχές του Πούτιν.” *Le Monde diplomatique-Κυριακάτικη*, Δεκέμβριος 17, 2006.
- Σρέντερ, Γκέρχαρντ. “«Καλοδεχούμενη η Ρωσία στην Ευρώπη».” *Η Καθημερινή*, Μάιος 27, 2007.

Η. Ευρώπη.

Ελληνικά άρθρα:

- Αναστάσιος, Βασίλης. “Ο παγκόσμιος χάρτης κοιτασμάτων και αγωγών καυσίμων.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 10, 2006.
- Βαργόλης, Χρήστος. “ITER, Ο αντιδραστήρας που θα αλλάξει τον κόσμο.” *Το Βήμα*, Σεπτέμβριος 4, 2005.
- Γεωργιοπούλου, Τάνια. “Ευρωπαίοι: Ναι στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 19, 2006.
- Δρακόπουλος, Παύλος. “Στο προσκήνιο και πάλι η πυρηνική ενέργεια” *Ελευθεροτυπία*, Αύγουστος 7, 2005.
- Ζηργάνος, Νικόλας. “Τα πυρηνικά της απέναντι πόρτας.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 26, 2006.

- Καράλης, Σπύρος. “Η πυρηνική επιστροφή της Τουρκίας.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 18, 2005.
- Καλλέργης, Κωνσταντίνος. “Βιώσιμη ενεργειακή πολιτική επιδιώκει η Ε.Ε.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 29, 2006.
- Λιάγγου, Χρύσα. “«Ταμπού» στην Ελλάδα η χρήση πυρηνικής ενέργειας.” *Η Καθημερινή*, Δεκέμβριος 29, 2006.
- Μπερσή, Ευρυδίκη. “Η ισορροπία του τρόμου ανατρέπεται.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 2, 2006.
- Παπαδημητρίου, Κωστής. “Διακηρυγμένος στόχος πλέον, η «κοινή ενεργειακή πολιτική».” *Η Καθημερινή*, Ιανουάριος 14, 2007.
- Προυπάκης, Χρήστος. “Αντιγράφοντας τον Ήλιο.” *Ελεύθερος Τύπος*, Ιούνιος 29, 2005.
- Σκουλικάρη, σοφία. “Ανάγκη για πιο «πράσινη» ενέργεια στο μέλλον.” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 8, 2006.
- Σώκου, Κατερίνα. “Διπλή ενεργειακή πρόκληση για την Ε.Ε.” *Το Βήμα*, Μάρτιος 12, 2006.
- Τσιάρας, Γεώργιος. “Τα πυρηνικά σώζουν τον πλανήτη.” *Το Βήμα*, Νοέμβριος 3, 2006.

Ξένα άρθρα:

- Monbiot, George. “Επιστροφή στην πυρηνική ενέργεια.” *The Guardian*-*Η Καθημερινή*, Ιούλιος 16, 2006.

Θ. Ελλάδα

Ελληνικά άρθρα:

- Αγγελής, Γιώργος. “Η Ελλάδα και τα παιχνίδια ισχύος των μεγάλων.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.
- Αδάμ, Κύρας. “Ανάσα για Ρωσία-Ελλάδα.” *Ελευθεροτυπία*, Μάρτιος 15, 2007.
- Γιάνναρου, Λίνα. “Ανεκμετάλλευτη μια υπερδύναμη της Ελλάδος.” *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 25, 2006.
- Δελαστικός, Γιώργος. “Τελεσίγραφο Πούτιν για τον αγωγό.” *Η Καθημερινή*, Φεβρουάριος 4, 2007.
- Ελαφρός, Γιάννης. “Ελληνικός, ο πρώτος ηλιακός αντιδραστήρας υδρογόνου.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 11, 2007.

- Έλλης, Αθανάσιος. “Ουάσιγκτον: Όχι αέριο από τη Ρωσία.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 11, 2007.
- Ζούλας, Κωνσταντίνος. “Διαβαλκανική ζώνη ελεύθερου εμπορίου.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 30, 2006.
- Ιορδανίδης, Κώστας. “Μία σημαντική διέλευση.” *Η Καθημερινή*, Αύγουστος 27, 2006.
- Καϊταντζίδης, Μιχάλης. “Γιατί δεν υπέγραψε η Τουρκία.” *Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 26, 2005.
- Κατσώνης, Λούκας. “Το ... εκρηκτικό δώρο της Ρωσίας στην Ελλάδα.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 15, 2007.
- Λιάγγου, Χρύσα. “Απελευθέρωση με ολική στροφή στον λιγνίτη.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 1, 2007.
- ----- . “Τι πρέπει να γνωρίζουμε για τον αγωγό.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 11, 2007.
- ----- . “Η θερμή σχέση Ελλάδος-Gazprom.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 15, 2007.
- Μπουρδάρας, Γιώργος. “Νέα εποχή στις σχέσεις Μόσχας-Αθήνας.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.
- Ξάνθης, Αγαπητός. “Ενέργεια, εργαλείο στη οικονομική διπλωματία- Η περίπτωση της Ελλάδος.” *Η Ροδιακή*, Μάιος 20, 2007.
- Σταμπολής, Κωστής. “Άσκηση επί χάρτου οι δύο αγωγοί-ορόσημα.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 16, 2006.
- ----- . “Ελληνική πύλη εξαγωγής ρωσικού πετρελαίου στην Δύση.” *Η Καθημερινή*, Σεπτέμβριος 3, 2006.
- ----- . “Οι ευκαιρίες για την Ελλάδα στην Ν.Α Ευρώπη.” *Η Καθημερινή*, Μάρτιος 15, 2007.
- Στεφάνου, Νίκος. “Μεγάλες διεθνείς διασυνδέσεις.” *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, Φεβρουάριος 18, 2007.
- Τζίμας, Σταύρος. “Φιλόδοξο επιχειρηματικό άνοιγμα στον αραβικό κόσμο.” *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 2, 2006.
- Τριαντάφυλλου, Έλλης. “Επαγρύπνηση λόγω πετρελαίου.” *Η Καθημερινή*, Μάιος 17, 2006.

- Χαραλαμπίδου, Βάσω. “«Πράσινο» στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.” *Το Βήμα*, Φεβρουάριος 2, 2007.
- Χρήστου, Δημήτρης. “Το ενεργειακό πόκερ και ... η πράσινη τσόχα της Αθήνας.” *Η Καθημερινή*, Απρίλιος 22, 2007.

Ξένα άρθρα:

- Χριστένκο, Βίκτωρ. “«Σχέδιο», αξονικής σημασίας ο πετρελαιοαγωγός.” *Ελευθεροτυπία*, Σεπτέμβριος 4, 2006.

3. ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

A. Γενικού περιεχόμενου:

Άρθρο σε Περιοδικό:

Ελληνικό:

- Συνολάκης, Κώστας. “Ο αιγιαλός θα μπει μέσα στα σπίτια.” *Περιοδικό Κ*, Φεβρουάριος 18, 2007.
- Τριαντάφυλλου, Δημήτρης. “Το Ισλάμ, το Πετρέλαιο, ο διχασμός, η αποικιοκρατία.” *Τύπος στην Ιστορία*, Ιανουάριος 20, 2007.
- Ρούσσο, Σωτήρης. “Μέση Ανατολή: Μύθοι και αλήθειες: Παρελθόν, παρόν και μέλλον.” *Άμυνα και Στρατηγική*, Οκτώβριος 1, 2006.
- Χειλαδάκης, Νίκος. “Η Τουρκία στην πυρηνική λέσχη από την πίσω πόρτα.” *Ελληνική Άμυνα και Ασφάλεια*, Οκτώβριος 1, 2006.

Ξένο:

- Cottrell, Robert. “Οι καινούργιοι μας γείτονες.” *The Economist-Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 25, 2005.
- Lukas, Edward. “Ενεργειακή Πολιτική.” *The Economist-Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 30, 2006.
- Trenin, Dimitri. “Η απόφαση του Πούτιν.” *The Economist-Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 30, 2006.

B. Ειδικού περιεχόμενου (ενέργεια):

Άρθρο σε ελληνικό Επιστημονικό Περιοδικό:

- Θεοχάρη, Χριστίνα. “Περιβάλλον με ανθρώπινο πρόσωπο.” *Ενημερωτικό Δελτίο T.E.E* 2345 (2005): 8-5.
- ----- . “Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή.” *Ενημερωτικό Δελτίο T.E.E* 2431 (2007): 8-5.

- Ξάνθης, Αγαπητός. “Πετρέλαιο, τα δάκρυα του διαβόλου.” *Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε* 2399 (2006): 24-2.
- Τζεφέρης, Πέτρος. “«Αειφορία» ορυκτά καύσιμα.” *Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε* 2430 (2007): 80-2.

4. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ κ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

A. Μεταπτυχιακές εργασίες:

- Καλοστρούμπη, Φωτεινή. “Η Διπλωματία του πετρελαίου στη Μέση Ανατολή.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2006.
- Σακελλάριου, Αθανάσιος. “Ενέργεια και Ασφάλεια στην Κασπία και την Μαύρη Θάλασσα: Η «Διπλωματία των Αγωγών» στην Πολιτική της Ρωσίας, της Τουρκίας και των ΗΠΑ.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2006.

B. Εργασίες εξαμήνου:

- Ξάνθης, Αγαπητός. “Ενεργειακά ζητήματα στη Μεσόγειο με έμφαση στη πυρηνική ενέργεια.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2006.
- ----- . “Η ενέργεια σαν παράγοντας γεωπολιτικών ισορροπιών και ασφάλειας.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2006.
- ----- . “Η γεωοικονομία στη Μεσόγειο και η επιστροφή της Ρωσίας.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2007.
- ----- . “Η ενέργεια ενώνει τα Βαλκάνια.” Msc diss., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2007.

5. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΠΗΓΗ

A. Γενικού περιεχομένου:

- <http://www.Kathimerini.gr>
- <http://www.ih.gr>
- <http://www.eleftherotypia.gr>
- <http://www.inf.gr>

B. Ειδικού περιεχομένου(ενέργεια):

- <http://www.energy.gov/>
- <http://www.eia.doe.gov/>
- <http://www.euractiv.com/en/energy/>
- <http://www.europa.eu/energy>

- <http://www.omrpublic.iea.org/homoe>
- <http://www.oilmarketreport.org>

6. Blog ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://www.dimitriosworld.blogspot.com/>

7. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

- Θανάσης Γεράνιος (Υφηγητής-Αναπληρωτής Καθηγ. Πυρηνικής Φυσικής του Πανεπιστημίου της Αθήνας), απάντηση στον συγγραφέα, 4 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Εμμανουήλ Καραγιάννης (Λέκτορας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας), απάντηση στον συγγραφέα, 29 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Θανάσης Αναπολιάνος (Πρόεδρος του Αντιπυρηνικού Παρατηρητηρίου της Μεσογείου), απάντηση στον συγγραφέα, Ρόδος 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Ιωάννης Καρκάνης (Γραμματέας Α΄ της Δ/σης Ενεργειακών Θεμάτων του Υπουργείου Εξωτερικών), απάντηση στον συγγραφέα, 30 Μαρτίου 2007, Ρόδος.
- Μιχάλης Μυριάνθης (Γενικός Διευθυντής Διεθνών Δραστηριοτήτων των ΕΛ.ΠΕ), συνέντευξη στον συγγραφέα, 19 Απριλίου 2007, Αθήνα.
- Χρήστος Δήμας (Διευθύνων Σύμβουλος της Κοινοπραξίας ΕΛ.ΛΕ – ΘΡΑΚΗ Α.Ε), συνέντευξη στον συγγραφέα, 19 Απριλίου 2007, Αθήνα.